

CAPÍTOL I

*PANORAMA
ECONÒMIC*

1

EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS

RESUM

El 2019 el creixement regional real de l'economia balear és del 2 %, que és la taxa més petita des de l'any 2014 i que se situa 1,1 punts per sota de la taxa de creixement anual acumulativa del període 2014-2019 (3,1 % a.a.). Aquesta dinàmica de creixement s'ajusta perfectament al patró de creixement del sector de serveis, el qual presenta una taxa de creixement del 3,2 % (a.a.); mentre que l'agricultura, amb un 0,9 % (a.a.), i energia i indústria, amb un 1,7 % (a.a.), ho fan per sota, i només la construcció, amb un 3,3 % (a.a.), ho fa per sobre.

Quant al valor absolut en euros constants, Mallorca arriba a un VAB de 22.342,5 milions d'euros, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 3.777,1 i de 2.258,9 milions d'euros respectivament.

En euros corrents, i per aquest ordre, els valors són: 24.100,9, 4.074,4 i 2.436,7 milions d'euros.

Al llarg del període 2014-2019 només les Pitiüses creixen per sobre de la mitjana regional, amb un 3,5 % (a.a.) i 0,4 punts per sobre de la mitjana regional; mentre que Menorca ho fa a ritmes inferiors, 2,6 % (a.a.) i 0,5 punts per sota. Mallorca creix al mateix ritme que la mitjana regional.

Les dades de FUNCAS permeten estimar que l'impacte de la COVID-19 ha afectat especialment les dues comunitats autònomes amb més especialització turística, cas de les illes Balears i Canàries, amb una caiguda estimada del PIB per al conjunt de l'any 2020 del -11,3 %, que són, justament, les que presenten també una major caiguda de l'ocupació fins al mes de maig de 2020, amb un -44,3 % per a les Illes Balears i un -33,8 % per a les Canàries.

A partir de les dades del DIRCE de l'INE es comprova que l'any 2019 el nombre d'empreses a les Illes Balears ha augmentat en 2.074 (2,1 %), amb un total de 98.712 empreses, 5.377 empreses més que les que hi havia l'any 2008, amb un increment del 5,8 %.

Les dades del Registre d'inversions exteriors del ministeri d'indústria, comerç i turisme permeten afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitat autònoma ha estat a les Illes Balears de 271,6 milions d'euros, amb un increment del 99,5 %.

L'any 2019 la inflació interanual ha estat d'un 0,5 % a les Balears, -0,2 punts per sota de l'espanyola. Per comunitats autònomes, les Balears són en la catorzena posició, per sota només hi ha Astúries, Múrcia i les Canàries, amb unes inflacions del 0,49 %, 0,42 % i del 0,34 % respectivament.

Segons la RE-2019, la renda per capita l'any 2018 de les Illes Balears s'ha situat en els 27.682 euros, la qual cosa representa una millora respecte a l'estimació anterior de l'any 2018 (base 2010) d'un 3,4 %, mentre que la nova estimació de la renda per capita de l'Estat se situa en 25.727 euros per capita i empitjora la seva estimació anterior en un -0,5 %. Les Balears són la comunitat autònoma que millora més la seva estimació i això li permet passar de la setena a la sisena posició en el rànquing per comunitat autònoma.

A partir de les darreres dades de la comptabilitat regional de l'INE en el període 2008-2018, a les Balears la remuneració dels salaris va representar un 47 % de la renda regional el 2008, i el 2018 ha estat d'un 42 %, amb una pèrdua de 5 punts en la representació a la renda regional, i, en contrapartida, els excedents bruts d'explotació han passat de representar un 53 % el 2008 al 58 % el 2018. Per al conjunt de l'Estat la participació dels salaris en la renda nacional es van situar en el 49 % el 2008, i en el 45,3 % el 2018, amb una pèrdua de 3,7 punts.

Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les comunitats autònomes al llarg del període analitzat, en què les Illes Balears experimenten una pèrdua superior a la mitjana regional, i en el conjunt de comunitats autònomes ocupen la quinzena posició per pèrdua relativa dels salaris en la renda regional, només superada per Extremadura i Castella-la Manxa.

Aquestes variacions de la participació dels salaris en la renda regional al llarg d'aquests anys es poden explicar per les diferències de creixement en les variables que determinen els costos laborals unitaris (CLU), és a dir, entre el valor dels salaris horaris i la productivitat horària. Aquesta diferència en termes dels factors de creixement per aquestes variables situen les Balears en un valor de -0,13, mentre que el conjunt de comunitats autònomes estan en un valor de -0,09 punts. Val a dir que tant pel creixement de la productivitat horària com pel creixement del salari per hora treballada, en el període 2008-2018 les Illes Balears ocupen la primera posició en el rànquing de les 17 comunitats autònomes, amb uns creixements dels 25,8 % i 12,9 % respectivament; mentre que per al conjunt de l'Estat aquests creixements només van ser del 16,9 % i del 8 %.

1.1.

INTRODUCCIÓ

A diferència d'anys anteriors, l'anàlisi de l'oferta productiva de les Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació ja no fan referència al Marc Input-Output (MIO) 2004, sinó al nou MIO 2014. (Vegeu el requadre I-1.)

Per tant, en l'edició d'enguany només es presenten les sèries per aquest nou marc que abasten el període 2014-2019. Per al període 2004-2018, es poden consultar les sèries històriques d'aquestes variables referides a l'anterior MIO (2004) a l'edició d'aquesta memòria referida a l'any 2018 (pàg. 24 i 25).

Altrament, no ha estat possible consultar les dades de FUNCAS referides a l'anàlisi de l'oferta productiva per comunitats autònomes, ja que, en lloc d'aquestes dades, FUNCAS només ha publicat les dades referides a l'impacte de la COVID-19 per comunitats autònomes, dades que comentam a l'apartat 1.2.3. L'INE tampoc ha publicat les dades per a l'any 2019 referides a l'oferta productiva regional al tancament d'aquest apartat. Per a l'anàlisi de l'oferta productiva per comunitat autònoma ens remetem a les dades publicades per l'INE en la seva nota de premsa del 20 de desembre de 2019 sobre la *Revisión estadística 2019. Producto interior bruto regional. Serie 2016-2018*. La resta d'apartats, referits a l'anàlisi econòmica regional de les Illes Balears, segueixen les mateixes pautes metodològiques de les memòries anteriors pel que fa a l'anàlisi de

l'oferta productiva, l'anàlisi de la demanda regional, la inversió estrangera, els preus, l'evolució de la renda real *per capita* i, finalment, la distribució funcional de la renda.

1.2.

ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS

En aquest apartat, primer s'analitza l'estructura productiva de l'oferta de les Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques que ha fet la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació per al període 2014-2019 i a partir del nou MIO (2014).

1.2.1. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER ILLES

Segons les dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació, l'any 2019 el valor afegit brut a preus corrents de l'economia de les Illes Balears ha estat de 30.612 milions d'euros. La distribució del valor afegit brut per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què un 85 % de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que un 7,4 % es genera en la construcció, i un 7,1 %, en la indústria i l'energia; el sector primari representa un 0,6 % del PIB regional. (Vegeu el quadre I-1.1. i el gràfic I-1.1.)

El 2019 el creixement regional real de l'economia balear ha estat del 2 %, que és la taxa més petita des de l'any 2014 i que

se situa 1,1 punts per sota de la taxa de creixement anual acumulativa del període 2014-2019 (3,1 % a.a.). Aquesta dinàmica de creixement s'ajusta perfectament al patró de creixement del sector de serveis, el qual presenta una taxa de creixement anual acumulativa del 3,2 %; mentre que l'agricultura, amb un 0,9 % (a.a.), i energia i indústria, amb un 1,7 % (a.a.), ho fan per sota, i només la construcció, amb un 3,3 % (a.a.), ho fa per sobre. (Vegeu el quadre I-1.2. i el gràfic I-1.2.)

Si s'analitza el creixement econòmic de les Balears al llarg del darrer sexenni (2014-2019) i es compara amb Espanya i la zona euro, resulta que les dades per a les Balears són millors que a la zona euro en tots els sis anys analitzats, i en relació amb Espanya només són millors per al trienni 2016-2018¹. (Vegeu el quadre I-1.3. i el gràfic I-1.3.)

Pel que fa al valor afegit brut per illes, es pot comprovar que en valors corrents l'any 2019 Mallorca assoleix un valor afegit brut (VAB) de 24.100,9 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca ha estat de 4.074,4 i de 2.436,7 milions d'euros respectivament. (Vegeu el quadre I-1.4. i el gràfic I-1.4.)

Quant al valor absolut en euros constants, Mallorca arriba a un VAB de 22.342,5 milions d'euros, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 3.777,1 i de 2.258,9 milions d'euros respectivament. (Vegeu el quadre I-1.5. i el gràfic I-1.5.)

1. Les fonts estadístiques usades per la Direcció General d'Economia i l'INE difereixen a l'hora de fer les estimacions sobre el creixement del PIB. Per tant, aquesta afirmació només es pot mantenir a partir de la informació de la Direcció General d'Economia.

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca entorn d'un 78,7 %, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el 21,3 % restant (un 13,3 % les Pitiüses i un 8,0 % Menorca), de tal manera que el comportament del PIB de Mallorca acaba determinant el comportament de l'economia regional.

Al llarg del període 2014-2019 només les Pitiüses creixen per sobre de la mitjana regional, amb un 3,5 % (a.a.) i 0,4 punts per sobre; mentre que Menorca ho fa a ritmes inferiors, 2,6 % (a.a.) i 0,5 punts per sota. Mallorca creix al mateix ritme que la mitjana regional.

1.2.2. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA PER COMUNITAT AUTÒNOMA

Els quadres I-1.6. i I-1.7. permeten veure els canvis produïts per les estimacions de l'INE sobre l'oferta productiva per comunitat autònoma si es comparen les dades de l'actual revisió estadística 2019 (RE-2019) en relació amb l'anterior base 2010. Així, es pot observar que per a l'any 2018 la nova estimació del PIB a preus corrents per a les Balears és de 32.542,1 milions d'euros, la qual cosa suposa —respecte a l'anterior estimació base 2010— un increment del 3,3 %. Les Balears, després de Navarra, són la comunitat que lidera aquests increments al llarg del trienni 2016-2018, ja que el 2016 la seva estimació va millorar un 2,4 % i el 2017 ho va fer en un 3,2 %, i l'increment pel conjunt del trienni se situa en el 9,1 % (0,7 punts per sota de Navarra). (Vegeu el gràfic I-1.6.)

QUADRE I-1.1. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER SECTORS ECONÒMICS (2014-2019) (BASE 2014)

	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	115.562	0,5%	-	1.849.969	7,6%	-	1.695.646	7,0%	-	20.719.081	85,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	129.590	0,5%	12,1	2.001.042	7,8%	8,2	1.750.278	6,9%	3,2	21.649.169	84,8%	4,5	25.530.080	100,0%	4,7
2016	172.913	0,6%	33,4	1.933.093	7,2%	-3,4	1.835.427	6,8%	4,9	22.936.713	85,3%	5,9	26.878.147	100,0%	5,3
2017	176.234	0,6%	1,9	2.041.035	7,2%	5,6	1.949.101	6,8%	6,2	24.297.076	85,4%	5,9	28.463.445	100,0%	5,9
2018	168.070	0,6%	-4,6	2.107.816	7,2%	3,3	2.064.637	7,0%	5,9	25.131.836	85,3%	3,4	29.472.359	100,0%	3,5
2019	174.841	0,6%	4,0	2.173.331	7,1%	3,1	2.250.695	7,4%	9,0	26.013.170	85,0%	3,5	30.612.036	100,0%	3,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

QUADRE I-1.2. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER SECTORS ECONÒMICS (2014-2019) (BASE 2004)

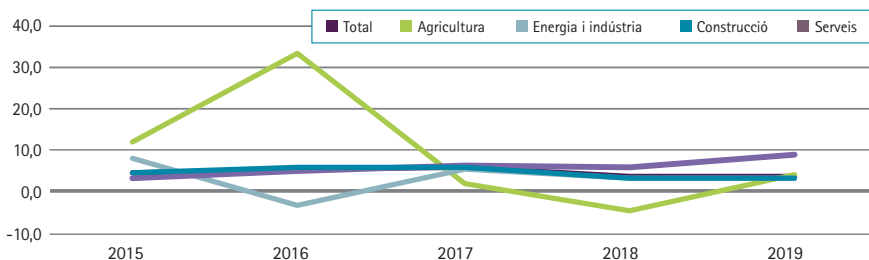
	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2014	115.562	0,5%	-	1.849.969	7,6%	-	1.695.646	7,0%	-	20.719.081	85,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	115.523	0,5%	0,0	1.885.766	7,5%	1,9	1.744.735	6,9%	2,9	21.359.301	85,1%	3,1	25.105.326	100,0%	3,0
2016	118.166	0,5%	2,3	1.934.319	7,4%	2,6	1.805.970	6,9%	3,5	22.269.193	85,2%	4,3	26.127.648	100,0%	4,1
2017	120.173	0,4%	1,7	1.974.272	7,3%	2,1	1.871.133	6,9%	3,6	23.142.043	85,4%	3,9	27.107.621	100,0%	3,8
2018	121.242	0,4%	0,9	2.001.234	7,2%	1,4	1.937.266	7,0%	3,5	23.771.882	85,4%	2,7	27.831.624	100,0%	2,7
2019	120.915	0,4%	-0,3	2.009.539	7,1%	0,4	1.998.330	7,0%	3,2	24.249.726	85,5%	2,0	28.378.509	100,0%	2,0

Taxes anual acumulativa (%)

2014-2019	4,6	8,6	17,9	17,0	16,4
-----------	-----	-----	------	------	------

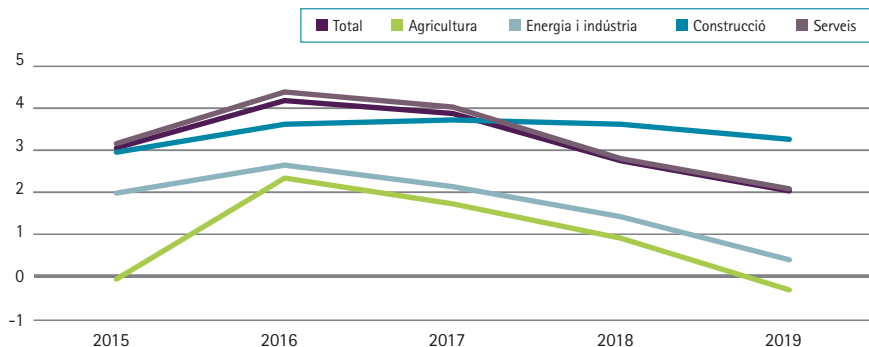
Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.1.
Evolució de la variació del VAB a preus corrents en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2004-2018) (Base 2004)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.2
Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2014-2019) i taxa de variació acumulativa (base 2014)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

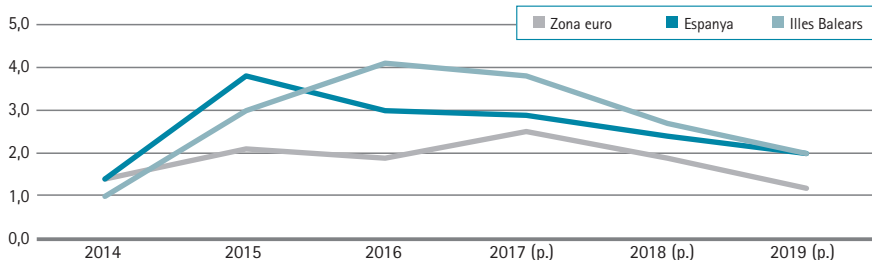
QUADRE I-1.3. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DE VARIACIÓ DEL PIB. VOLUM ENCADENAT (2014-2019) (BASE 2010, EN %)

	2014	2015	2016	2017 (p.)	2018 (p.)	2019 (p.)
Zona euro	1,4	2,1	1,9	2,5	1,9	1,2
Espanya	1,4	3,8	3,0	2,9	2,4	2,0
Illes Balears	1,0	3,0	4,1	3,8	2,7	2,0
Mallorca	0,7	2,9	4,1	3,8	2,6	1,9
Menorca	0,8	2,9	3,7	3,0	2,0	1,5
Pitiüses	2,4	3,6	4,3	4,0	3,5	2,3

Font: Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.3.

Evolució de les taxes de variació del PIB. Volum encadenat (2014-2018) (base 2010)

Font: Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

QUADRE I-1.4. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER ILLA. ANYS 2014-2019 (BASE 2014)

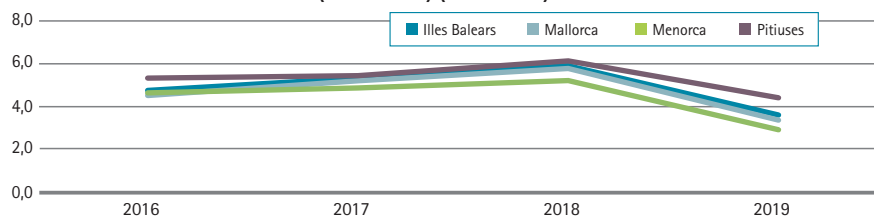
	Mallorca			Menorca		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	19.220.461	78,8%	-	1.983.743	8,1%	-
2015	20.108.127	78,8%	4,6	2.075.702	8,1%	4,6
2016	21.172.018	78,8%	5,3	2.176.815	8,1%	4,9
2017	22.429.044	78,8%	5,9	2.288.940	8,0%	5,2
2018	23.207.779	78,7%	3,5	2.355.731	8,0%	2,9
2019	24.100.951	78,7%	3,8	2.436.708	8,0%	3,4

	Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	3.176.055	13,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	3.346.251	13,1%	5,4	25.530.080	100,0%	4,7
2016	3.529.313	13,1%	5,5	26.878.147	100,0%	5,3
2017	3.745.462	13,2%	6,1	28.463.445	100,0%	5,9
2018	3.908.849	13,3%	4,4	29.472.359	100,0%	3,5
2019	4.074.377	13,3%	4,2	30.612.036	100,0%	3,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.4.

Evolució de la variació del VAB a preus corrents en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2004-2018) (Base 2004)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

QUADRE I-1.5. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2014-2019) (BASE 2004)

	Mallorca			Menorca		
	Total	% VAB	% de variació	Total	% VAB	% de variació
2014	19.220.461	78,8%	-	1.983.743	8,1%	-
2015	19.773.580	78,8%	2,9	2.041.168	8,1%	2,9
2016	20.580.847	78,8%	4,1	2.116.034	8,1%	3,7
2017	21.360.661	78,8%	3,8	2.179.909	8,0%	3,0
2018	21.915.795	78,7%	2,6	2.224.586	8,0%	2,0
2019	22.342.488	78,7%	1,9	2.258.920	8,0%	1,5

Taxes anual acumulativa (%)

2009-2019			16,2	13,9		
	Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% de variació	Total	% VAB	% de variació
2014	3.176.055	13,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	3.290.578	13,1%	3,6	25.105.326	100,0%	3,0
2016	3.430.767	13,1%	4,3	26.127.648	100,0%	4,1
2017	3.567.051	13,2%	4,0	27.107.621	100,0%	3,8
2018	3.691.243	13,3%	3,5	27.831.624	100,0%	2,7
2019	3.777.101	13,3%	2,3	28.378.509	100,0%	2,0

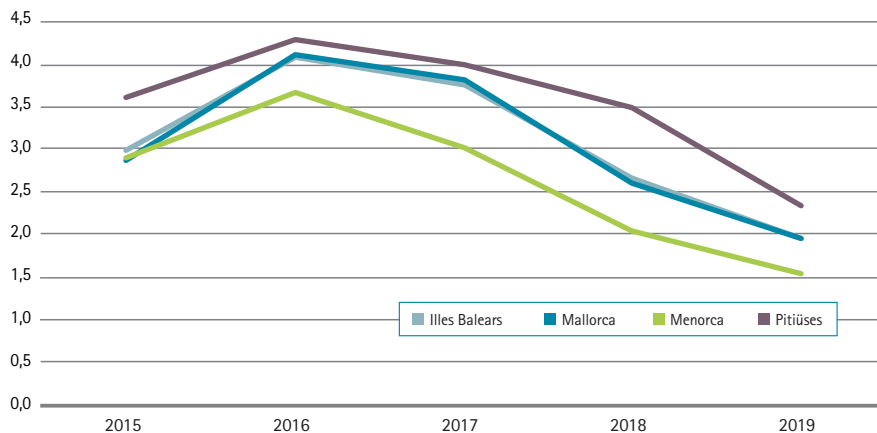
Taxes anual acumulativa (%)

2009-2019			18,9	16,4		
-----------	--	--	------	------	--	--

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.5.

Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2014-2019) (base 2004) i taxa de variació acumulativa (base 2014)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

**QUADRE I-1.6. PRODUCTE INTERIOR BRUT REGIONAL A PREUS CORRENTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(MILERS D'EUROS, REVISIÓ 2019) (2016-2018)**

	2016	2017 (P)	2018 (A)
Andalusia	148.405.362	155.462.810	160.621.816
Aragó	34.214.691	35.675.662	37.038.245
Astúries	21.694.246	22.639.845	23.340.464
Illes Balears	29.831.313	31.420.048	32.542.053
Canàries	42.013.704	44.251.021	45.719.556
Cantàbria	12.736.089	13.225.911	13.801.403
Castella i Lleó	54.767.172	56.147.080	57.925.506
Castella-la Manxa	38.315.029	39.913.990	41.345.273
Catalunya	212.703.912	221.437.086	228.682.146
Com. Valenciana	103.228.580	107.762.126	110.978.859
Extremadura	18.504.343	19.498.870	20.027.844
Galícia	58.279.948	60.585.889	62.570.300
Madrid	211.672.686	221.432.620	230.794.788
Múrcia	29.369.879	30.601.171	31.458.367
Navarra	18.474.249	19.554.577	20.282.492
País Basc	67.126.912	69.723.885	72.169.909
La Rioja	8.014.694	8.287.052	8.513.225
Ceuta	1.636.511	1.660.550	1.709.091
Melilla	1.506.101	1.520.977	1.568.464
Espanya	1.113.840.000	1.161.878.000	1.202.193.000

Font: INE

**QUADRE I-1.7. PRODUCTE INTERIOR BRUT REGIONAL A PREUS CORRENTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(MILERS D'EUROS, BASE 2010) (2016-2018)**

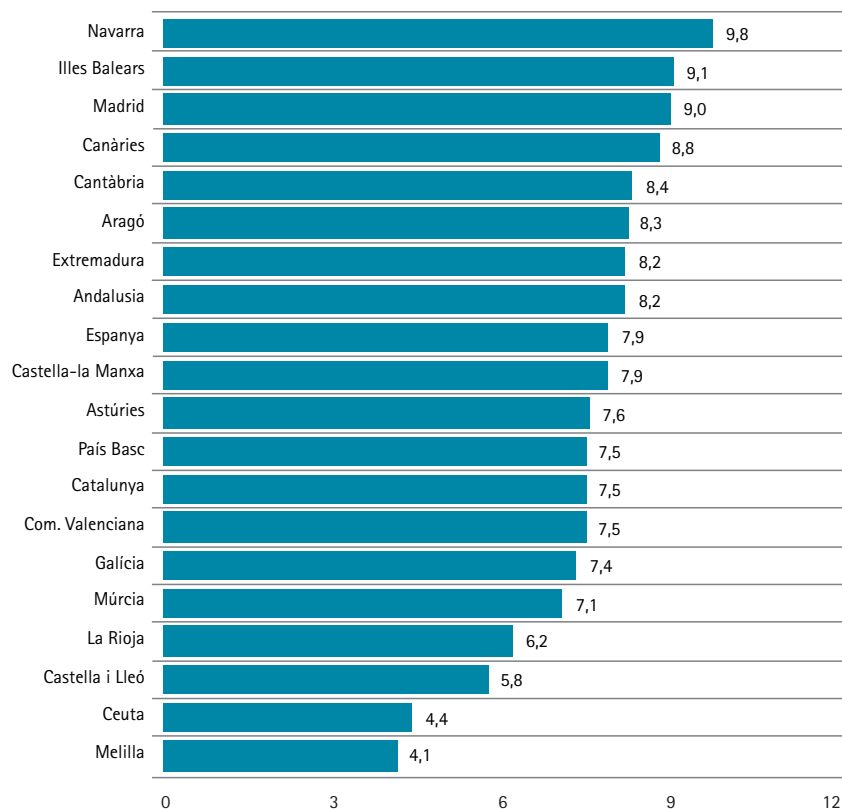
	2016	2017 (A)	2018 (1aE)
Andalusia	149.691.524	155.934.701	160.811.516
Aragó	34.698.808	36.379.698	37.691.459
Astúries	21.597.585	22.909.981	23.650.195
Illes Balears	29.134.126	30.435.900	31.490.768
Canàries	42.665.677	44.502.725	46.029.185
Cantàbria	12.571.273	13.187.159	13.837.621
Castella i Lleó	55.211.782	56.819.650	58.816.818
Castella-la Manxa	38.748.639	40.298.779	41.926.427
Catalunya	213.930.547	223.987.828	231.277.107
Com. Valenciana	104.187.830	108.632.581	112.127.515
Extremadura	18.133.996	18.838.435	19.396.733

continua

	2016	2017 (A)	2018 (1aE)
Galícia	57.958.818	60.568.060	62.878.404
Madrid	211.781.846	220.024.945	230.018.098
Múrcia	29.115.517	30.410.415	31.258.596
Navarra	19.055.932	19.776.897	20.554.871
País Basc	68.391.984	71.464.338	74.040.758
La Rioja	7.944.604	8.182.305	8.391.237
Ceuta	1.641.460	1.662.363	1.700.982
Melilla	1.501.648	1.527.165	1.564.846
Espanya	1.118.743.000	1.166.319.000	1.208.248.000

Font: INE

Gràfic I-1.6.
Percentatge de variació anual 2018-2016 del PIB a preus corrents per comunitats autònomes

Font: INE

Quant a la revisió de les taxes reals de variació interanual amb la RE-2019, les Balears passen a ser la comunitat autònoma que lidera el creixement regional l'any 2016, amb un 4,4%, i se situa en sisena posició el 2017 (3,1%) i en la setena el 2018 (2,4%). En qualsevol cas, sempre per sobre de la mitjana de l'Estat, excepte l'any 2018, en què s'igualava a la taxa de creixement real de l'Estat. (Vegeu el quadre I-1.8.)

En relació amb la distribució del valor afegit brut (VAB) de cada comunitat autònoma per grans sectors econòmics, aquesta nova RE-2019 dona l'any 2016 per a les Balears l'estructura productiva següent: el pes de l'agricultura en el VAB regional només pesa

un 0,8%. Tan sols Madrid, amb un 0,1%, i el País Basc, amb un 0,7%, presenten percentatges inferiors. La indústria pondera només un 6,2% i és la comunitat autònoma que té el percentatge més baix, seguida de les Canàries, amb un 6,5%.

En canvi, la construcció pesa un 7,5% i deixa les Balears com la comunitat autònoma que té el percentatge més alt, seguida d'Extremadura, amb un 7,2%. Els serveis ponderen el 85,5% restant i només les Canàries, amb un 86,4%, presenten un percentatge de terciarització més elevat. En tot cas, val a dir que en termes de construcció i serveis, les Balears, amb un 93%, és la comunitat que presenta el percentatge més elevat. (Vegeu el quadre I-1.9.)

QUADRE I-1.8. TAXA DE VARIACIÓ DE LES VARIACIONS DE VOLUM DEL PIB REGIONAL A PREUS CORRENTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (MILERS D'EUROS, REVISIÓ 2019) (2016-2018)

	2016	2017 (P)	2018 (A)
Andalusia	2,6%	2,7%	2,2%
Aragó	2,9%	2,6%	3,0%
Astúries	1,7%	2,2%	1,9%
Illes Balears	4,4%	3,1%	2,4%
Canàries	2,8%	3,6%	2,4%
Cantàbria	2,7%	2,8%	2,8%
Castella i Lleó	2,5%	1,2%	2,0%
Castella-la Manxa	3,4%	1,9%	2,5%
Catalunya	3,4%	2,5%	2,2%
Com. Valenciana	2,6%	3,4%	1,9%
Extremadura	1,5%	3,7%	1,9%
Galícia	2,8%	2,7%	2,2%
Madrid	3,6%	3,9%	3,1%
Múrcia	3,7%	3,1%	1,0%
Navarra	2,7%	3,6%	2,6%
País Basc	2,8%	2,4%	2,0%
La Rioja	2,0%	0,5%	1,5%
Ceuta	2,1%	2,3%	1,3%
Melilla	2,8%	2,1%	1,6%
Espanya	3,0%	2,9%	2,4%

Font: INE

QUADRE I-1.9. PERCENTATGE DE LA DISTRIBUCIÓ DEL VAB PER BRANQUES D'ACTIVITATS I COMUNITATS AUTÒNOMES (2016)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Andalusia	7,1%	11,8%	6,3%	74,7%	100,0%
Aragó	6,8%	20,8%	6,1%	66,3%	100,0%
Astúries	1,4%	19,8%	6,6%	72,3%	100,0%
Illes Balears	0,8%	6,2%	7,5%	85,5%	100,0%
Canàries	1,5%	6,5%	5,7%	86,4%	100,0%
Cantàbria	1,6%	20,4%	6,9%	71,1%	100,0%
Castella i Lleó	5,5%	19,9%	6,3%	68,3%	100,0%
Castella-la Manxa	9,9%	19,0%	6,7%	64,4%	100,0%
Catalunya	1,1%	19,9%	5,2%	73,8%	100,0%
Com. Valenciana	2,4%	18,8%	6,5%	72,3%	100,0%
Extremadura	9,1%	12,9%	7,2%	70,8%	100,0%
Galícia	5,9%	17,8%	7,0%	69,3%	100,0%
Madrid	0,1%	10,3%	4,7%	84,9%	100,0%
Múrcia	6,1%	18,7%	5,9%	69,3%	100,0%
Navarra	3,8%	29,8%	5,5%	60,8%	100,0%
País Basc	0,7%	24,0%	6,8%	68,5%	100,0%
La Rioja	4,8%	28,3%	5,6%	61,3%	100,0%
Ceuta	0,2%	5,8%	4,8%	89,2%	100,0%
Melilla	0,1%	4,9%	5,2%	89,9%	100,0%
Estranger	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Espanya	3,1%	16,2%	5,9%	74,8%	100,0%

Font: INE

1.2.3. L'EFECTE DE LA COVID-19 SOBRE L'OFERTA PRODUCTIVA PER COMUNITATS AUTÒNOMES I MERCAT DE TREBALL

Les dades de FUNCAS² permeten estimar que l'impacte de la COVID-19 ha afectat especialment les dues comunitats autònomes amb més especialització turística,

cas de les illes Balears i Canàries, amb una caiguda estimada del PIB per al conjunt de l'any 2020 de l'11,3%, que són, justament, les que presenten també una major caiguda de l'ocupació fins al mes de maig de 2020, amb un 44,3% per a les Illes Balears i un 33,8% per a les Canàries. (Vegeu els quadres I-1.10. i I-1.11.)

2. Com ja s'ha indicat a l'apartat «1.1. Introducció», enguany FUNCAS no ha actualitzat les dades del seu informe *Actualización de las previsiones de crecimiento para las comunidades autónomas*, i en el seu lloc ha publicat l'informe *Impacto de la crisis del COVID-19 en las Comunidades Autónomas* (FUNCAS, juny de 2020), el qual comentem breument en aquest apartat.

L'informe *El impacto del coronavirus en el mercado de trabajo de las regiones españolas*, de L. Serrano, A. Soler i F. Pascual, publicat per l'IVIE el 20 de maig de 2020, situa les Balears i les Canàries com les dues regions

més afectades laboralment pel coronavirus, ja que el total d'aturats, més treballadors en EERTO, més autònoms amb prestacions extraordinàries el 8 de maig representaven el 42,5 % i el 41,3 % respectivament del total d'afiliats el 28 de febrer de 2020.

Sobre els efectes de la COVID-19 en l'oferta productiva i el mercat de treball a les Illes Balears, els serveis d'estudis del CES han elaborat tres informes. (Vegeu l'annex **Coronavirus i economia balear: simulacions d'urgència**)

1.2.4. EL TEIXIT EMPRESARIAL BALEAR

A partir de les dades del DIRCE de l'INE, es comprova que l'any 2019 el nombre d'empreses a les Illes Balears ha augmentat en 2.074 (2,1 %), amb un total de 98.712 empreses (5.377 més de les que hi havia l'any 2008, amb un increment del 5,8 %).

Les quatre principals branques d'activitat pel nombre d'empreses són: comerç i reparacions, amb 16.386 empreses i una disminució de 56 empreses (-0,3 %); activitats professionals, científiques i tècniques, amb 11.280 empreses i un augment de 468 empreses (4,5 %); hostaleria, amb 10.771 empreses i un augment de 457 empreses (4,2 %), i construcció d'edificis, amb 10.818 empreses i un augment de 736 empreses (7,3 %). Respecte al 2008, no hi ha cap activitat fora dels serveis que presenti un creixement positiu. Per contra, totes les activitats de serveis —excepte comerç i reparacions (-15,3 %), i transport i emmagatzematge (-9,8 %)— presenten creixements positius respecte al 2008, i les més dinàmiques han estat: activitats immobiliàries (88,2 %); activitats

administratives i serveis auxiliars (62,1 %), i educació (56,4 %). (Vegeu el quadre I-1.12.)

Per grups d'activitat, només superen les 10.000 empreses: construcció d'edificis (10.818 empreses); comerç detallista exceptuant vehicles de motor i motocicletes (10.354 empreses); seguides per serveis de menjars i begudes (8.320 empreses). Els serveis d'allotjament només registren 2.317 empreses. Quant a les taxes de creixement per grups d'activitat i per al període 2008-2018 destaquen per sobre del 100 %: serveis d'edificis i activitats de jardineria (260,7 %); activitats postals i de correus (164,2 %); activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals (142,1 %); fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (133,3 %); i programació, consultoria i altres activitats relacionades amb la informàtica (103,6 %). (Vegeu el quadre I-1.13.)

1.3.

L'ANÀLISI DE LA DEMANDA DE LES ILLES BALEARS

El darrer informe de FUNCAS, *El balance económico regional (autonomías y provincias, años 2000 a 2010)*, de Pablo Alcaide Guindo, va ser publicat el maig de 2012. Aquest era l'únic informe de referència a Espanya que permetia fer una anàlisi comparativa dels diferents components de la demanda final per comunitats autònomes i treure els comptes regionalitzats de les capacitats o les necessitats de finançament de les economies regionals. La col·lecció completa de les memòries del CES de les

Illes Balears permet fer un seguiment acurat d'aquestes macromagnituds de les Illes Balears en comparació amb la resta de comunitats autònomes en el període 2000-2011 (la darrera memòria que es pot consultar al web del CES). Malauradament, aquesta anàlisi ja no es pot desenvolupar en el cas de les Illes Balears.

Com que no es disposa d'una anàlisi de la comptabilitat regional per a les Balears que permeti analitzar —com feia FUN-

CAS— les dades completes de la demanda final, en aquests moments l'únic component de la demanda final que sí que es pot continuar analitzant de manera acurada és el que fa referència a l'anàlisi sobre el saldo net exterior comercial a partir de les dades de duanes, que donen informació desglossada per productes de les exportacions i de les importacions. Aquesta anàlisi es pot consultar a totes les memòries del CES des de l'any 2001.

QUADRE I-1.10. CREIXEMENT ESTIMAT DE L'ECONOMIA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2020)

		Creixement econòmic	Pes serveis de mobilitat (% del PIB regional)	Pes sector automòbil de mobilitat (% del PIB regional)
CA menys afectades	Andalusia	-8,8	24,5	1,1
	Castella i Lleó			
	Castella-la Manxa			
	Extremadura			
	La Rioja			
CA entorn de la mitjana	Aragó	-9,6	26,9	2,9
	Astúries			
	Cantàbria			
	Com. Valenciana			
	Galícia			
	Múrcia			
	Navarra			
	País Basc			
CA més afectades	Illes Balears	-11,3	32,4	1,4
	Canàries			
	Catalunya			
	Madrid			

Font: FUNCAS

Nota: Mitjana per a Espanya del -9,5 partint del Panel de FUNCAS.

**QUADRE I-1.11. IMPACTE DE LA COVID-19 SOBRE L'OCUPACIÓ FINS AL MAIG RESPECTE A LA MITJANA
GENER-FEBRER DE 2020 (% D'AFILIATS)**

	Caiguda afiliats maig	Treballadors en situació d'ERTO al maig	Total impacte a l'ocupació
Melilla	1,1	12,0	13,1
Extremadura	4,6	9,6	14,2
Ceuta	2,0	14,1	16,2
Castella-la Manxa	4,2	12,2	16,4
País Basc	3,5	13,9	17,4
Múrcia	5,6	11,8	17,4
Aragó	4,5	13,2	17,7
Navarra	3,9	13,9	17,9
Castella i Lleó	4,6	13,7	18,3
Astúries	5,0	13,6	18,6
Galícia	5,2	13,9	19,1
Cantàbria	5,5	13,7	19,1
La Rioja	4,4	15,2	19,6
Espanya	5,8	15,8	21,5
Madrid	4,9	16,9	21,8
Com. Valenciana	6,5	16,6	23,1
Andalusia	8,4	14,9	23,4
Catalunya	5,8	18,2	24,0
Canàries	7,5	26,3	33,8
Illes Balears	14,0	30,2	44,3

Font: Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Immigracions, i FUNCAS

1.3.1. EL SALDO NET EXTERIOR³

El 2019 les exportacions i importacions de les Balears s'han ressentit. No s'han pogut assolir les extraordinàries xifres històriques de l'any anterior. Així i tot, la inèrcia de l'economia local, nacional i europea s'ha traduït en el millor superàvit comercial dels darrers anys, explicat també gràcies al menor descens de les exportacions (-7,3%)

en comparació al de les importacions (-15,6%).

S'han exportat béns per valor de 1.789,7 milions d'euros, 140 milions per sota de la quantitat de l'any anterior (1.930,3 milions) —registrada com la millor des del 1992— i 274 milions per sobre de les importacions (1.515,6 milions). Així, però, s'ha aconseguit el tercer any consecutiu de saldo exterior positiu, millorant el de 2018 (191 milions).

3. La coautora d'aquest apartat és Catalina Barceló Horrach. La base de dades es pot consultar a l'annex estadístic corresponent a aquest apartat.

QUADRE I-1.12. NOMBRE D'EMPRESSES A LES ILLES BALEARS PER SECTORS, GRUPS I ACTIVITAT PRINCIPAL (CNAE09) (2008-2019)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
Total	93.335	91.826	89.562	87.461	85.372	85.044	84.270	87.111	89.341	93.067	96.638	98.712	2,1	5,8
Indústria	5.488	5.564	5.080	4.739	4.604	4.551	4.408	4.413	4.420	4.580	4.877	4.893	0,3	-10,8
Indústries extractives	70	68	64	57	57	56	51	53	50	57	61	55	-9,8	-21,4
Indústria manufacturera	4.999	4.911	4.557	4.244	4.119	4.044	3.913	3.920	3.938	4.067	4.381	4.515	3,1	-9,7
Electricitat, gas, aigua i reciclatge	419	585	459	438	428	451	444	440	432	456	435	323	-25,7	-22,9
Construcció	20.359	18.575	17.029	16.071	15.126	14.526	14.020	14.485	14.989	15.459	16.502	17.331	5,0	-14,9
Construcció d'edificis	13.542	12.278	11.067	10.413	9.691	9.256	8.850	9.085	9.350	9.515	10.082	10.818	7,3	-20,1
Enginyeria civil	436	461	433	410	378	298	270	271	259	263	287	248	-13,6	-43,1
Activitats de construcció especialitzada	6.381	5.836	5.529	5.248	5.057	4.972	4.900	5.129	5.380	5.681	6.133	6.265	2,2	-1,8
Serveis	67.488	67.687	67.453	66.651	65.642	65.967	65.842	68.213	69.932	73.028	75.259	76.488	1,6	13,3
Comerç i reparacions	19.338	18.958	18.345	17.626	17.338	17.075	16.632	16.672	16.527	16.565	16.442	16.386	-0,3	-15,3
Transport i emmagatzematge	4.830	4.759	4.616	4.469	4.383	4.251	4.139	4.132	4.170	4.294	4.435	4.356	-1,8	-9,8
Hoteleria	10.371	10.394	10.072	9.962	9.912	9.903	9.796	9.840	9.910	10.393	10.771	10.637	-1,2	2,6
Informació i comunicacions	1.143	1.178	1.229	1.223	1.255	1.244	1.283	1.403	1.423	1.466	1.549	1.542	-0,5	34,9
Activitats financeres i assegurances	1.720	1.737	1.760	1.702	1.695	1.707	1.602	1.627	1.723	1.762	1.778	1.737	-2,3	1,0
Activitats immobiliàries	3.775	3.986	4.003	4.134	4.297	4.373	4.695	5.209	5.715	6.362	6.872	7.105	3,4	88,2
Activitats professionals, científiques i tècniques	10.311	10.203	10.239	9.713	9.256	9.498	9.211	9.602	9.894	10.355	10.823	11.280	4,2	9,4
Activitats administratives i serveis auxiliars	5.075	5.101	5.741	6.118	5.919	6.133	6.529	6.842	7.153	7.634	7.968	8.228	3,3	62,1
Educació	1.486	1.556	1.574	1.589	1.623	1.665	1.787	2.020	2.114	2.267	2.301	2.324	1,0	56,4
Activitats sanitàries i serveis socials	3.201	3.356	3.465	3.804	3.717	3.781	3.635	3.836	3.914	4.104	4.270	4.350	1,9	35,9
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	2.231	2.296	2.229	2.190	2.224	2.312	2.353	2.570	2.731	2.879	2.932	3.272	11,6	46,7
Altres serveis	4.007	4.163	4.180	4.121	4.023	4.025	4.180	4.460	4.658	4.947	5.118	5.271	3,0	31,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

QUADRE I-1.13. NOMBRE D'EMPRESSES PER ACTIVITAT PRINCIPAL (CNAE09), ANYS 2008-2019

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
Total CNAE	93.335	91.826	89.562	87.461	85.372	85.044	84.270	87.111	89.341	93.067	96.638	98.712	2,1	5,8
05. Extracció d'antracita, hulla i lignit	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0,0	0,0
06. Extracció de cru de petroli i gas natural	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-
07. Extracció de minerals metàl·lics	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-
08. Altres indústries extractives	69	67	62	55	56	55	50	52	49	56	59	53	-10,2	-23,2
09. Activitats de suport a les indústries extractives	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0,0	-
10. Indústria de l'alimentació	445	435	448	415	393	395	387	377	378	396	458	482	5,2	8,3
11. Fabricació de begudes	101	98	104	92	94	93	95	99	104	105	127	124	-2,4	22,8
12. Indústria del tabac	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-100,0
13. Indústria tèxtil	160	147	132	137	132	130	127	135	141	141	147	157	6,8	-1,9
14. Confecció de peces de vestir	123	118	104	91	83	83	88	99	91	92	119	109	-8,4	-11,4
15. Indústria del cuir i del calçat	190	177	161	155	143	131	118	125	117	120	122	130	6,6	-31,6
16. Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles, cistelleria i esparteria	622	594	552	519	493	471	445	421	399	400	390	389	-0,3	-37,5
17. Indústria del paper	23	22	20	15	16	15	14	12	12	13	14	13	-7,1	-43,5
18. Arts gràfiques i reproducció de suports gravats	368	359	352	321	320	324	314	301	316	318	312	326	4,5	-11,4
19. Coqueries i refinat de petroli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-
20. Indústria química	45	43	43	40	36	37	42	42	38	40	42	42	0,0	-6,7
21. Fabricació de productes farmacèutics	4	3	3	2	3	4	4	4	4	4	5	5	0,0	25,0
22. Fabricació de productes de cautxú i plàstics	32	34	33	26	22	23	21	20	19	19	21	20	-4,8	-37,5

continua

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
23. Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	295	291	280	268	256	240	225	218	206	213	213	206	-3,3	-30,2
24. Metal·lúrgia; fabricació de productes de ferro, acer i ferroaleacions	9	9	9	6	6	9	9	7	7	7	10	11	10,0	22,2
25. Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	832	805	766	715	710	688	654	651	653	679	718	743	3,5	-10,7
26. Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics	32	30	29	23	24	22	22	21	22	21	24	22	-8,3	-31,3
27. Fabricació de material i equip elèctric	25	23	21	18	18	18	19	14	11	14	6	9	50,0	-64,0
28. Fabricació de maquinària i equip n.c.o.p.	46	47	38	31	30	31	27	25	24	24	24	24	0,0	-47,8
29. Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	3	5	4	2	2	4	4	4	5	5	8	7	-12,5	133,3
30. Fabricació d'un altre material de transport	47	46	46	35	38	33	25	26	26	43	65	61	-6,2	29,8
31. Fabricació de mobles	461	436	406	387	375	353	337	336	327	331	332	322	-3,0	-30,2
32. Altres indústries manufactureres	263	248	246	242	249	234	246	250	262	258	269	270	0,4	2,7
33. Reparació i instal·lació de maquinària i equip	872	940	759	703	676	706	690	733	776	824	955	1.043	9,2	19,6
35. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	108	264	206	194	202	226	222	225	226	236	213	116	-45,5	7,4
36. Captació, depuració i distribució d'aigua	169	165	163	152	142	133	128	124	117	121	129	117	-9,3	-30,8
37. Recollida i tractament d'aigües residuals	10	10	8	11	11	10	9	8	9	10	14	12	-14,3	20,0
38. Recollida, tractament i eliminació de residus; valorització	104	115	77	79	71	79	82	77	71	72	72	71	-1,4	-31,7
39. Activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus	28	31	5	2	2	3	3	6	9	17	7	7	0,0	-75,0
41. Construcció d'edificis	13.542	12.278	11.067	10.413	9.691	9.256	8.850	9.085	9.350	9.515	10.082	10.818	7,3	-20,1

continua

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
42. Enginyeria civil	436	461	433	410	378	298	270	271	259	263	287	248	-13,6	-43,1
43. Activitats de construcció especialitzada	6.381	5.836	5.529	5.248	5.057	4.972	4.900	5.129	5.380	5.681	6.133	6.265	2,2	-1,8
45. Venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes	1.684	1.677	1.770	1.615	1.575	1.583	1.553	1.577	1.631	1.644	1.698	1.717	1,1	2,0
46. Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor i motocicletes	4.563	4.535	4.380	4.364	4.309	4.307	4.214	4.280	4.269	4.267	4.243	4.315	1,7	-5,4
47. Comerç al detall, excepte de vehicles de motor i motocicletes	13.091	12.746	12.195	11.647	11.454	11.185	10.865	10.815	10.627	10.654	10.501	10.354	-1,4	-20,9
49. Transport terrestre i per canonada	4.197	4.142	4.012	3.807	3.736	3.635	3.527	3.520	3.545	3.638	3.661	3.559	-2,8	-15,2
50. Transport marítim i per vies navegables interiors	68	66	67	62	65	77	77	72	81	88	112	113	0,9	66,2
51. Transport aeri	18	20	17	14	11	10	8	9	11	12	14	14	0,0	-22,2
52. Emmagatzematge i activitats annexes al transport	441	430	415	461	455	408	397	403	395	403	428	390	-8,9	-11,6
53. Activitats postals i de correus	106	101	105	125	116	121	130	128	138	153	220	280	27,3	164,2
55. Serveis d'allotjament	1.679	1.654	1.639	1.691	1.706	1.780	1.879	1.983	2.101	2.286	2.497	2.317	-7,2	38,0
56. Serveis de menjars i begudes	8.692	8.740	8.433	8.271	8.206	8.123	7.917	7.857	7.809	8.107	8.274	8.320	0,6	-4,3
58. Edició	292	272	250	223	225	228	223	230	221	224	236	224	-5,1	-23,3
59. Activitats cinematogràfiques, de vídeo i de programes de televisió, enregistrament de so i edició musical	149	175	151	138	142	131	122	138	139	140	151	168	11,3	12,8
60. Activitats de programació i emissió de ràdio i televisió	68	70	64	60	56	48	48	49	46	44	51	38	-25,5	-44,1
61. Telecomunicacions	120	128	129	120	127	120	125	139	131	150	158	130	-17,7	8,3
62. Programació, consultoria i altres activitats relacionades amb la informàtica	420	447	544	595	606	608	644	730	768	777	803	855	6,5	103,6

continua

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
63. Serveis d'informació	94	86	91	87	99	109	121	117	118	131	150	127	-15,3	35,1
64. Serveis financers, excepte assegurances i fons de pensions	86	98	166	105	99	140	36	39	37	45	52	30	-42,3	-65,1
65. Assegurances, reassegurances i fons de pensions, excepte Seguretat Social obligatòria	14	14	14	13	11	11	12	11	11	12	19	19	0,0	35,7
66. Activitats auxiliars als serveis financers i a les assegurances	1.620	1.625	1.580	1.584	1.585	1.556	1.554	1.577	1.675	1.705	1.707	1.688	-1,1	4,2
68. Activitats immobiliàries	3.775	3.986	4.003	4.134	4.297	4.373	4.695	5.209	5.715	6.362	6.872	7.105	3,4	88,2
69. Activitats jurídiques i de comptabilitat	4.071	4.043	3.975	3.996	3.935	4.078	3.799	3.804	3.852	3.973	4.040	4.175	3,3	2,6
70. Activitats de les seus centrals; activitats de consultoria de gestió empresarial	533	555	558	505	474	511	527	625	639	659	743	725	-2,4	36,0
71. Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; assajos i anàlisis tècniques	3.313	3.192	3.161	3.085	2.839	2.859	2.616	2.675	2.717	2.804	2.905	3.038	4,6	-8,3
72. Recerca i desenvolupament	442	471	497	126	122	129	126	137	141	134	128	135	5,5	-69,5
73. Publicitat i estudis de mercat	850	875	862	852	764	825	890	949	975	1.050	1.107	1.177	6,3	38,5
74. Altres activitats professionals, científiques i tècniques	891	846	962	930	899	876	1.012	1.157	1.282	1.453	1.619	1.744	7,7	95,7
75. Activitats veterinàries	211	221	224	219	223	220	241	255	288	282	281	286	1,8	35,5
77. Activitats de lloguer	1.541	1.511	1.492	1.426	1.381	1.443	1.472	1.538	1.583	1.663	1.698	1.658	-2,4	7,6
78. Activitats relacionades amb l'ocupació	91	95	99	94	77	71	79	83	94	117	129	146	13,2	60,4
79. Activitats d'agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i activitats relacionades	510	498	485	477	475	461	463	479	489	511	552	545	-1,3	6,9
80. Activitats de seguretat i recerca	57	64	77	78	84	84	95	90	91	94	97	86	-11,3	50,9
81. Serveis a edificis i activitats de jardineria	717	709	1.459	1.553	1.580	1.669	1.743	1.793	1.885	2.122	2.388	2.586	8,3	260,7

continua

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% de var. 2019- 2018	% de var. 2019- 2008
82. Activitats administratives d'oficina i altres activitats auxiliars a les empreses	2.159	2.224	2.129	2.490	2.322	2.405	2.677	2.859	3.011	3.127	3.104	3.207	3,3	48,5
85. Educació	1.486	1.556	1.574	1.589	1.623	1.665	1.787	2.020	2.114	2.267	2.301	2.324	1,0	56,4
86. Activitats sanitàries	3.065	3.202	3.308	3.669	3.582	3.646	3.492	3.687	3.752	3.934	4.065	4.150	2,1	35,4
87. Assistència en establiments residencials	57	61	63	59	57	58	62	64	65	61	66	63	-4,5	10,5
88. Activitats de serveis socials sense allotjament	79	93	94	76	78	77	81	85	97	109	139	137	-1,4	73,4
90. Activitats de creació, artístiques i espectacles	720	768	730	708	694	752	760	896	988	1.077	1.129	1.340	18,7	86,1
91. Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals	57	56	96	115	120	133	142	151	153	134	147	138	-6,1	142,1
92. Activitats de jocs d'atzar i apostes	347	344	328	326	327	309	289	267	261	249	221	231	4,5	-33,4
93. Activitats esportives, recreatives i d'entreteniment	1.107	1.128	1.075	1.041	1.083	1.118	1.162	1.256	1.329	1.419	1.435	1.563	8,9	41,2
94. Activitats associatives	765	776	713	708	678	672	656	661	691	796	862	881	2,2	15,2
95. Reparació d'ordinadors, efectes personals i articles d'ús domèstic	539	590	715	706	721	703	739	818	859	872	829	813	-1,9	50,8
96. Altres serveis personals	2.703	2.797	2.752	2.707	2.624	2.650	2.785	2.981	3.108	3.279	3.427	3.577	4,4	32,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Si es tira la vista enrere, s'observa que el nivell de les exportacions en èpoques més dinàmiques vorejava els 1.500 milions, mentre que en períodes de crisi es quedava entorn dels 800-900 milions. Si bé això és cert, en els darrers anys —i el 2019 no n'és una excepció— algunes de les partides exportades més importants s'incrementen tant que alteren el total. De fet, les partides de plàstics, combustibles i peces de vaixells o aeronaus, que estan més relacionades amb el sector de serveis i amb el turisme que amb la producció industrial, han arribat a representar les dues terceres parts del total. Era un percentatge molt superior al d'anys enrere i, per tant, alterava a l'alça la quantitat total i s'allunyava de la mitjana analitzada. D'aquesta manera, la xifra de 2019 estaria per sobre del que era habitual en un entorn de precisió.

Com a conseqüència, es redueix el pes de les altres partides, les anomenades «partides distorsionadores». El 2019 només una tercera part del total exportat han estat partides industrials d'activitat insular. Tot i això, la bona notícia és que, gràcies a l'impuls de la marxa de l'economia als països del nostre entorn més proper, aquestes partides han avançat una mica respecte a l'any anterior.

1.3.2. EXPORTACIONS⁴

Davant un mapa comercial internacional complex, el comportament de les exporta-

cions de les Balears no és aliè a això. Si bé les vendes a tercers països aconseguen els 1.789,8 milions d'euros i se situen en nivells de 2017, es ressenten i decreixen després de dos anys seguits d'augments un 7,3 % respecte a l'any anterior.

Es viu un any enmig d'un context internacional convuls, on les tensions comercials dels Estats Units amb la Xina, d'una banda, i amb l'Argentina i el Brasil, de l'altra, es succeeixen al llarg d'aquests mesos en un estira-i-arronsa de mesures proteccionistes que es relaxen a mesura que passen els mesos però que, sens dubte, marquen la tònica comercial del món. Tampoc són alienes les negociacions amb el Regne Unit, que no semblava que s'aclarissin fins que finalment es va tancar l'any evitant el pitjor escenari. Així mateix, ja es presagien els primers signes de canvi de cicle en observar com les variables es desacceleren gradualment.

Tots aquests moviments reconduïxen les exportacions i importacions de les Balears cap a un escenari comercial exterior més moderat respecte a l'any 2018. Fins i tot, amb aquest panorama, gràcies a l'estirada de l'activitat turística i a l'encara elevada demanda interior —tant de residents com de turistes—, la xifra d'exportacions és elevada.

A Espanya, les exportacions es comporten més bé. Continuen creixent i registren un nou rècord (290.089 milions d'euros), encara que sense ser alienes a la situació internacional, el seu creixement és el més moderat des del 2010, amb només un 1 %.

Per partides, com és habitual a les Balears, les primeres i més importants no es corresponen a productes produïts a les illes, sinó

4. La informació estadística que s'analitza procedeix del CSC-Agència Tributària corresponent a la classificació «Origen/destino - Fiscal». És a dir, es té en compte la classificació relativa a la duana des d'on es realitza l'operació (aquest és el criteri utilitzat pel Departament de Duanes del Ministeri d'Economia), i, si aquesta es desconeix, s'utilitza la classificació «fiscal», que utilitza el codi de domicili fiscal de l'empresa per classificar l'operació.

A més, les estadístiques utilitzades per al 2019 no són definitives. És a dir, hi poden haver canvis en un futur. La qualificació definitiva és fins al desembre de 2018. Per tant, les conclusions d'aquest capítol exigeixen certa prudència per part del lector.

importats prèviament. Són les anomenades «partides distorsionadores». Aquestes partides alteren el resultat productiu perquè no es produeixen a la comunitat, sinó que s'importen en la seva major part per després ser exportades.

En aquest sentit, les exportacions més importants les continuen copant partides distorsionadores com els plàstics (ampolles d'aigua, lleixiu i detergents, principalment), els combustibles, els productes químics orgànics (gas natural i uns altres) i les peces per reparar aeronaus i vaixells.

El 2019, aquestes partides, que sumen 1.122,1 milions d'euros, representen el 63 % de les exportacions totals. Els motius que, majoritàriament, expliquen aquesta xifra són l'elevat flux de turistes arribats per via aèria i marítima i el continu moviment per carretera relacionat amb el proveïment de carburant dels vehicles, tant dels mateixos residents com dels turistes (lloguer de cotxes, taxis, transport públic o transport col·lectiu privat). No obstant això, durant l'any es nota aquest refredament i les exportacions distorsionadores disminueixen un 13,2 %.

Concretament, les exportacions de plàstics (de les quals un 90 % corresponen a ampolles d'aigua, lleixiu, detergent...) continuen destacant pels seus desorbitats valors i pesos per a una economia insular com la nostra. Si bé és cert que el 2019 no s'aconsegueix la xifra rècord de 2018 (533,5 milions), aquesta és molt alta (530,7 milions). De fet, la més alta entre la resta de partides productives exportadores. I, com l'any 2018, el motiu d'aconseguir aquest import continua sent una

incògnita. Malgrat tot, la resposta més probable és que es tracti d'una empresa que produeixi fora i tengui el seu domicili fiscal a les illes, per aquest motiu el seu còmput s'assigna a les Balears.

Al llarg de l'any també continuen sent normals les vendes de combustibles, que, englobades en les partides de combustibles minerals i d'avitallaments a tercers (sobretot a través de les aeronaus i embarcacions), assoleixen els 383,7 milions d'euros. Es converteixen en la segona partida distorsionadora més exportada, encara que sense aconseguir el dinamisme de l'any anterior, ja que es redueixen en un 25,9 %. L'embranchida del transport aeri i marítim tira d'aquesta partida, aprofitant una desescalada en els preus.

També hi ha una quantitat important d'exportacions de productes químics orgànics com l'età, el metà, el propà i el gas natural, essencials des del punt de vista industrial i comercial. El 2019 es venen a l'exterior 116,5 milions d'euros. Encara que l'ebullició econòmica de les illes demanda d'aquests productes químics per satisfer la demanda, no arriba als nivells de 2018 i es redueixen un 23,3 %.

I, finalment, hi ha les peces que s'utilitzen en les reparacions d'aeronaus, vaixells i les seves parts i que compten com a exportacions. En total, el 2019 s'aconsegueixen 91,1 milions d'euros, una xifra molt similar a la d'altres anys. És més, aquesta partida augmenta un discret 1,1 % respecte a l'any anterior.

Per diferència, aquest terç restant d'exportacions, anomenat «exportacions pro-

ductives», suma 667,7 milions d'euros, 30,8 milions més que el 2018. Són bones notícies per a la consolidació de les principals partides exportades. Les partides que més contribueixen a aconseguir-ho són, principalment: vehicles automòbils, calçat, reactors nuclears i calderes i artefactes mecànics, material elèctric, olis per a higiene i cosmètica, fruites i sabons.

En primer lloc, continuen destacant les exportacions de vehicles automòbils. Són els cotxes de lloguer que surten de l'illa en acabar la temporada. No obstant això, cada vegada hi ha més dubtes que es tracti d'una partida productiva, tant pel seu import aconseguit com per la definició de partida productiva. Es mantenen en primera posició amb 192,6 milions d'euros i tot just varien respecte a l'any anterior. França (116 milions) compra més de la meitat d'aquests cotxes.

El calçat, un producte consolidat en les exportacions de les Balears, encapçala el rànquing i se situa en segona posició. Afrontant les interferències del mercat europeu, es redueixen per segon any consecutiu. Exporta 83,3 milions d'euros, un 4,1 % menys que el 2018. Es tracta d'un producte d'alt valor afegit, amb un preu mitjà per quilo exportat de 65 euros, dels més alts entre les partides analitzades. Els nostres veïns europeus, fidels al calçat balear, continuen sent els principals compradors: Itàlia (11 milions) i França (9 milions).

Segueixen les exportacions de calderes, màquines i aparells metàl·lics, amb una quantitat de 46,8 milions d'euros: 7,2 milions més que el 2018 (39,6 milions). Per països, les vendes es concentren en

aquells de l'Amèrica central rellevants per a les empreses turístiques de les Balears, com la República Dominicana (10 milions), Mèxic (8 milions) i Jamaica (6 milions).

Crida l'atenció el bon comportament de les exportacions d'aparells i material elèctric, que continuen escalant llocs fins a la quarta posició. Es venen a altres països 45,4 milions d'euros, la qual cosa suposa un augment del 60 % respecte a l'any anterior. Igual que les calderes, gairebé la meitat de les vendes es concentren a l'Amèrica central, concretament a la República Dominicana (11 milions) i a Mèxic (10 milions), i una partida a Alemanya (9 milions).

En cinquè lloc se situen les vendes d'olis per a higiene i cosmètica, un producte que té un segment d'alt valor afegit que es consolida any rere any. S'exporten 40,4 milions d'euros. Després de diversos anys creixent a bon ritme, el 2019 no és una excepció i creix un 11,9%. Aquesta partida, al costat de la de calçat, també destaca per l'elevat preu mitjà per quilo exportat: es venen a 62 euros el quilo exportat. Els Països Baixos (7 milions) i Hong Kong (6 milions) lideren les compres d'aquesta partida.

Entre les partides més venudes, hi apareixen les fruites, concretament al sisè lloc. S'exporten 29,5 milions, enfront dels 21,9 milions del 2018. Això suposa un increment del 34,1 % i, alhora, un èxit per a les empreses de les Balears. El 85 % de les fruites les compren empreses franceses (25 milions).

I, finalment, i gairebé en la mateixa posició que les fruites, se situen les exportacions

de sabons i altres productes de neteja, amb tres anys consecutius de creixement (aquest darrer de l'11,8%). Consoliden la seva expansió fins a aconseguir els 29,3 milions d'euros. Països europeus com França (13 milions) i Alemanya (10 milions) continuen assumint la major part d'aquestes vendes.

A més distància, i ordenats de major a menor valor, li segueixen els mobles (24,2 milions), les gomes i resines (23,7 milions) i altres productes químics diversos (13 milions).

Resumint, les exportacions d'aquests deu productes, que representen el 79% del total exportat, es consoliden en el mercat exterior, bàsicament europeu. En total, doncs, sumen 528,6 milions d'euros, una quantitat elevada i superior a la del 2018 (500 milions).

Per països, Europa és el mercat natural dels productes de les Balears. La majoria de les exportacions (incloent-hi les partides distorsionadores) es continuen destinant a Europa: França (277 milions), Alemanya (252 milions), els Països Baixos (245 milions), Itàlia (163 milions), Bèlgica (79 milions), el Regne Unit (67 milions) i Portugal (66 milions).

1.3.3. IMPORTACIONS

Gràcies a l'embranchada en la demanda de béns de consum per part de residents i de turistes, les importacions es moderen fins a aconseguir els 1.515,6 milions, per sota del nivell del 2018 (1.795,3 milions). En observar les xifres de fa deu anys, la

importació mitjana en el darrer període de crisi se situava en els 1.500 milions —en contraposició dels 2.200 milions d'euros del període de bonança econòmica comprès entre el 2004 i el 2007—. Les dades de 2019 així ho reflecteixen. Es frena el dinamisme d'anys anteriors i s'encamina cap a un nou cicle més moderat. En aquest darrer any, les importacions es redueixen un 15,6% respecte al 2018.

Com s'ha explicat en les exportacions, el 2019 hi ha partides que alteren el total, com són els combustibles, que s'analitzen en la partida de combustibles minerals (179,8 milions d'euros) i en la de productes químics orgànics en forma d'hidrocarburs (177,8 milions); les parts d'aeronaus i vaixells (320,7 milions), i els plàstics (100,8 milions). Aquestes partides, incloent-hi les no classificades, sumen 785,2 milions d'euros, una quantitat elevada, encara que no tant com per arribar a la de 2018 (1.007,5 milions), que va ser de rècord. De fet, aquesta reducció es quantifica en un 22,1% menys que l'any anterior.

Per diferència, les importacions productives de 2019 tampoc aconseguixen els nivells del 2018, que també van ser de rècord. S'assoleixen els 730,4 milions d'euros —pels 787,8 milions de 2018—, la qual cosa suposa un descens del 7,3%. Entre les partides productives, continuen destacant les compres de calderes i aparells metàl·lics, joguines i articles d'esport, aliments carnis, roba, calçat i mobles.

Un any més, les importacions de reactors, calderes i màquines i aparells mecànics —amb 92,8 milions d'euros—continuen liderant el rànquing. No obstant això, aquesta

partida ha patit canvis, perquè, després de tres anys seguits creixent, registra un gran descens del 44,1% i aconsegueix una quantitat similar a la del 2016. S'inclouen, d'una banda, les importacions de reactors, turboreactors, turbopropulsors i altres turbines de gas i, de l'altra, aparells d'aire condicionat, congeladors, campanes i bombes d'aire, entre d'altres. Per països, i en general, s'importen productes d'Alemanya (28 milions d'euros), Itàlia (14 milions) i la Xina (10 milions).

En segon lloc se situen les importacions de joguines i altres articles per a l'esport o esbarjo, amb un valor de 53,7 milions d'euros. L'austera demanda interna afecta aquesta partida, que disminueix un 10,1% respecte al 2018. D'Alemanya (29 milions d'euros) i d'Eslovènia (18 milions) es compren la majoria de les joguines i altres articles per a l'esport i l'esbarjo.

Les importacions de carn milloren una posició i se situen en tercer lloc, amb 43,4 milions. El bon comportament de la demanda interior genera una elevada importació d'aliments, amb la qual cosa es registra un increment del 25,1% respecte al 2018. Per països, la majoria de les compres procedeixen d'Alemanya (33 milions d'euros).

Les importacions de vehicles automòbils, que el 2019 baixen fins al quart lloc, havien escalat posicions a la darrera dècada: si l'any 2008 se situaven en el vintè lloc, el 2019 s'han col·locat en el quart. S'han importat vehicles per valor de 41,6 milions d'euros, la qual cosa representa una disminució del 26,5% respecte al 2018. De França (19 milions), Alemanya (12 milions)

i Itàlia (5 milions) s'importen el 86% de les compres.

En cinquè lloc hi ha el calçat, que guanya un lloc respecte al 2018: es passa de 31,5 milions el 2018 a 34,8 milions el 2019. Aquesta partida augmenta un 10,4% respecte a l'any anterior. De Bèlgica, se n'ha comprat per 10 milions d'euros, i d'Itàlia i Portugal, per 7 milions de cadascun.

En sisè lloc se situen les importacions de peces i complements de punt, una partida que inclou des de vestits i altres peces fins a roba blanca i de parament per als allotjaments turístics i els uniformes de treball. El 2019 es compren peces de punt per valor de 32,6 milions d'euros, la qual cosa suposa un 1,2% més que el 2018. Per països, cal destacar que d'Itàlia s'importen 9 milions d'euros; de Bèlgica, 6 milions, i dels Països Baixos, 3 milions.

Les importacions de mobles es mantenen en setena posició, amb un valor de 32,1 milions d'euros. Augmenta un 15,0% respecte al 2018. Les compres d'Itàlia (9 milions) i d'Alemanya (amb 6 milions) són les més importants.

Li segueixen, a més distància, les màquines i el material elèctric (30,1 milions); la roba i complements de vestir, excepte els de punt (28,9 milions), i els peixos (28,8 milions).

Les importacions d'aquests primers deu productes han cobert el 57,3% del valor total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionadores. En total, s'han assolit 418,8 milions d'euros, 64,3 milions menys que el 2018.

1.3.4. SALDO COMERCIAL

Per tercer any consecutiu es tanca amb superàvit comercial. La bonança econòmica de la nostra comunitat, unida a la dels nostres principals clients europeus, ha fet liquidar l'any amb un saldo comercial positiu de 274,1 milions d'euros. Aquest comportament suposa una *rara avis* en el nostre comerç exterior, que sol registrar dèficits comercials a conseqüència de la insularitat —la població majoritàriament es proveeix de productes de fora— i de l'escassa producció industrial. Aquestes circumstàncies limiten el volum de les nostres exportacions, encara que en aquests darrers anys s'ha vist ajudada a pujar per les vendes combustibles, plàstics i peces d'aeronaus i vaixells.

El saldo comercial millora un 43,5 % respecte al 2018 i s'assoleixen els 191 milions d'euros, encara que els motius són diferents. Si el 2018 va ser un any de rècords, tant en importacions com en exportacions; el 2019 es frena el dinamisme de l'activitat i s'aconsegueix un superàvit

comercial perquè retrocedeixen més les importacions que les exportacions.

La lectura de les conclusions és diferent si s'exclouen les partides distorsionadores. En aquest cas, el saldo comercial del 2019 és deficitari, encara que millora respecte al 2018. Si el 2018 el dèficit va ser de 83,4 milions, el 2019 millora fins arribar a un dèficit de 62,7 milions.

1.4.

LA INVERSIÓ ESTRANGERA

Les dades del Registre d'inversions exteriors del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme permeten afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes ha estat l'any 2019 a les Illes Balears de 271,6 milions d'euros, amb un increment del 99,5 %. (Vegeu el quadre I-1.14.)

QUADRE I-1.14. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (SENSE ETVE) (2010-2019)

	Illes Balears		Espanya		% IB / Espanya
	Total	% Variació	Total	% Variació	
Total	3.666,59	-	245.212,79	-	1,50 %
2010	179,58	-	12.614,42	-	1,42 %
2011	439,69	144,84 %	28.804,31	128,34 %	1,53 %
2012	305,42	-30,54 %	14.903,49	-48,26 %	2,05 %
2013	790,35	158,77 %	17.268,62	15,87 %	4,58 %
2014	291,95	-63,06 %	20.650,51	19,58 %	1,41 %
2015	341,06	16,82 %	25.153,33	21,80 %	1,36 %

continua

	Illes Balears		Espanya		% IB / Espanya
	Total	% Variació	Total	% Variació	
2016	587,63	72,29 %	27.049,72	7,54 %	2,17 %
2017	323,20	-45,00 %	26.842,34	-0,77 %	1,20 %
2018	136,13	-57,88 %	49.549,41	84,59 %	0,27 %
2019	271,56	99,48 %	22.376,64	-54,84 %	1,21 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, Secretaria d'Estat de Comerç

En canvi, en el conjunt de comunitats autònomes té lloc un decreixement del -54,8%; s'arriba a 22.376,6 milions d'euros, amb una caiguda de 27.172,8 milions d'euros, per la qual cosa les Balears guanyen 1 punt en la seva participació, que l'any 2019 és de l'1,21 %.

Les principals comunitats autònomes són Madrid (13.702,9 milions d'euros, amb el 61,2 % del total, dades que en part s'expliquen per l'efecte de centralitzar bona part de les seues socials de les grans empreses transnacionals i de les que estan subjectes a grans operacions d'adquisició o de presa de control) i Catalunya (3.221,5 milions d'euros, que en conjunt rep el 14,4 % de la inversió bruta estrangera assignada). (Vegeu el quadre I-1.15.)

1.5.

ELS PREUS

L'any 2019 la inflació interanual ha estat d'un 0,50 % a les Balears, 0,2 punts per sota de l'espanyola. Per comunitats autònomes, les Balears són en la catorzena posició. Per sota només hi ha Astúries, Múrcia i les Canàries, amb unes inflacions del 0,49 %, 0,42 % i del 0,34 % respectivament. (Vegeu el gràfic I-1.7.)

Per rúbriques, l'any 2019 els creixements positius d'inflació a les Balears s'han produït amb més intensitat en restaurants i hotels (2,8 %), ensenyament (1,2 %) i comunicacions i aliments (1,1 %). (Vegeu el quadre I-1.16.)

QUADRE I-1.15. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (SENSE ETVE) (2018-2019)

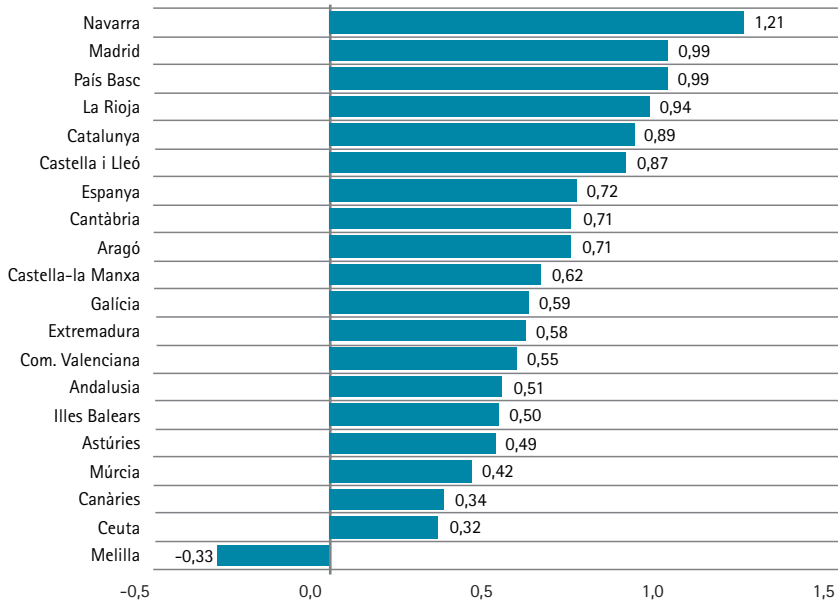
	2018	% sobre total	2019	% sobre total	% de var. 19-18
Espanya	49.549.414,20	100,00 %	22.376.636,41	100,00 %	-54,84 %
Andalusia	459.664,64	0,93 %	836.465,99	3,74 %	81,97 %
Aragó	335.268,11	0,68 %	102.779,14	0,46 %	-69,34 %
Cantàbria	185.789,99	0,37 %	5.881,77	0,03 %	-96,83 %
Castella i Lleó	47.594,45	0,10 %	1.839.721,10	8,22 %	3765,41 %

continua

	2018	% sobre total	2019	% sobre total	% de var. 19-18
Castella-la Manxa	289.649,46	0,58 %	96.626,14	0,43 %	-66,64 %
Catalunya	3.233.196,79	6,53 %	3.221.536,55	14,40 %	-0,36 %
Ceuta i Melilla	65,08	0,00 %	2.565,03	0,01 %	3841,35 %
Madrid	42.118.065,63	85,00 %	13.702.862,13	61,24 %	-67,47 %
Com. Valenciana	972.631,96	1,96 %	753.417,18	3,37 %	-22,54 %
Extremadura	11.848,65	0,02 %	22.967,47	0,10 %	93,84 %
Galícia	65.452,59	0,13 %	717.690,53	3,21 %	996,50 %
Illes Balears	136.134,54	0,27 %	271.556,55	1,21 %	99,48 %
Illes Canàries	233.991,02	0,47 %	184.006,91	0,82 %	-21,36 %
La Rioja	188.131,05	0,38 %	26.813,13	0,12 %	-85,75 %
Navarra	197.330,27	0,40 %	125.123,80	0,56 %	-36,59 %
País Basc	916.754,78	1,85 %	227.764,08	1,02 %	-75,16 %
Astúries	11.889,41	0,02 %	117.268,98	0,52 %	886,33 %
Múrcia	22.071,80	0,04 %	47.510,40	0,21 %	115,25 %
Sense assignar	123.883,98	0,25 %	74.079,53	0,33 %	-40,20 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, Secretaria d'Estat de Comerç

Gràfic I-1.7.
Taxa de creixement 2019-2018 de l'IPC per comunitats autònomes

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

QUADRE I-1.16. ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM (IPC) D'ESPANYA I LES BALEARS PER GRUPS (2019) (BASE 2016)

	Espanya			Illes Balears			Diferència 2019 (Balears - Espanya)
	2018	2019	Taxa de creixement anual	2018	2019	Taxa de creixement anual	
Índex general	103,7	104,4	0,7	103,6	104,1	0,5	-0,2
Aliments i begudes no alcohòliques	102,9	104,0	1,1	102,5	103,6	1,1	-0,4
Begudes alcohòliques i tabac	103,6	104,3	0,7	103,3	102,9	-0,4	-1,4
Vestit i calçat	101,3	102,3	0,9	101,2	102,2	0,9	-0,1
Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles	106,4	104,8	-1,6	106,8	105,4	-1,5	0,5
Mobles, articles de la llar i articles per al manteniment corrent de la llar	99,7	100,3	0,7	99,7	99,8	0,1	-0,5
Sanitat	101,0	101,9	0,8	101,4	101,6	0,2	-0,3
Transport	107,9	109,1	1,2	106,2	106,2	-0,1	-2,9
Comunicacions	103,6	104,4	0,8	104,2	105,3	1,1	0,9
Oci i cultura	100,9	100,4	-0,5	99,9	99,6	-0,3	-0,8
Ensenyament	101,7	102,7	1,0	102,4	103,6	1,2	0,9
Restaurants i hotels	103,8	105,9	2,1	105,1	107,9	2,8	2,0
Altres béns i serveis	101,8	103,2	1,4	103,1	103,9	0,8	0,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Pel que fa a les taxes de creixement diferencial per rúbriques de l'IPC de les Balears respecte a l'IPC d'Espanya, destaquen els creixements més elevats a les Balears en restaurants i hotels (2 punts); comunicacions i ensenyament (0,9 punts); altres béns i serveis (0,6 punts), i en habitatge, aigua i electricitat (0,5 punts). (Vegeu el gràfic I-1.8.)

1.6.

L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA 'PER CAPITA' I LA RENDA BRUTA DISPONIBLE DE LES LLARS

La RE-2019 de l'INE, la qual ja s'ha comentat a l'apartat 1.2.2, també ha modificat les valoracions de la renda *per capita* i de

la renda bruta disponible de les llars de les Illes Balears.

1.6.1. LA POSICIÓ RELATIVA DE LES BALEARS EN TEMES DE RENDA 'PER CAPITA' PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Segons la RE-2019, la renda *per capita* de les Illes Balears l'any 2018 es va situar en els 27.682 euros *per capita*, la qual cosa representa una millora respecte a l'anterior estimació de l'any 2018 (base 2010), d'un 3,4 %, mentre que la nova estimació de la renda *per capita* de l'Estat se situa en 25.727 euros *per capita* i empitjora la seva estimació anterior en un 0,5 %. Les Balears són la comunitat autònoma que més millora la seva estimació i això li permet passar de la setena posició a la sisena en

el rànquing per comunitats autònomes. (Vegeu el gràfic I.1.9.)

De fet, les noves estimacions de l'INE per a l'any 2018 donen a les Balears un nivell del 7,6%, superior a la renda *per capita* espanyola, millorant l'estimació anterior en uns 4,1 punts.

1.6.2. LA POSICIÓ RELATIVA DE LES BALEARS EN TERMES DE LA RENDA BRUTA DISPONIBLE DE LES LLARS PER COMUNITATS AUTÒNOMES

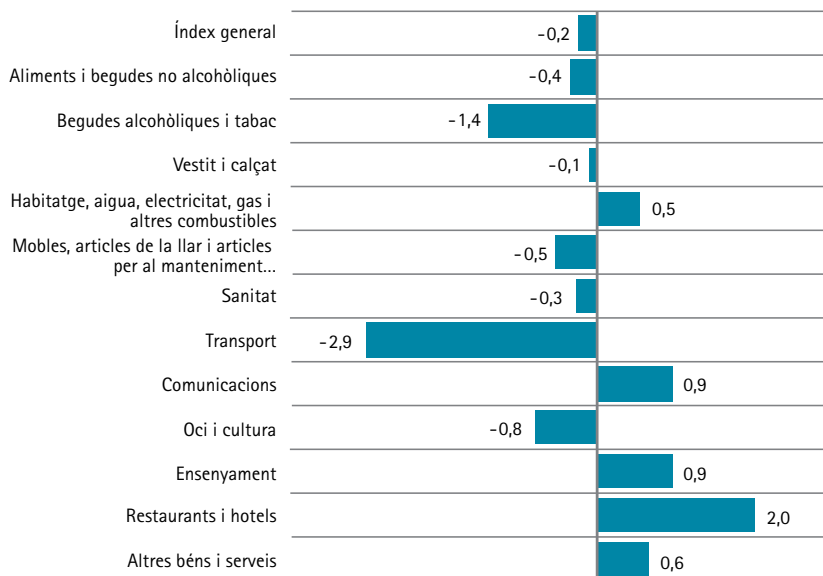
La RE-2019 de l'INE també ha permès millorar l'estimació de la renda bruta dispo-

nible (RBD) de les llars a les Illes Balears, tal com mostra el quadre I-1.17.

Tal com s'hi observa, la millora és només d'uns 122,5 milions d'euros i permet passar d'una estimació de 17.555,7 milions d'euros en la base 2010 a una nova estimació per la RE-2019 d'uns 17.678,3 milions d'euros; és a dir, una millora del 0,7%, mentre en el cas de l'Estat la millora és d'un 0,1%.

A la memòria del CES de l'any passat es pot consultar el requadre de «La renda municipal disponible de les llars» per a tots els municipis de les Illes Balears, elaborat per Francisco Javier Franconetti (pàg. 71-83).

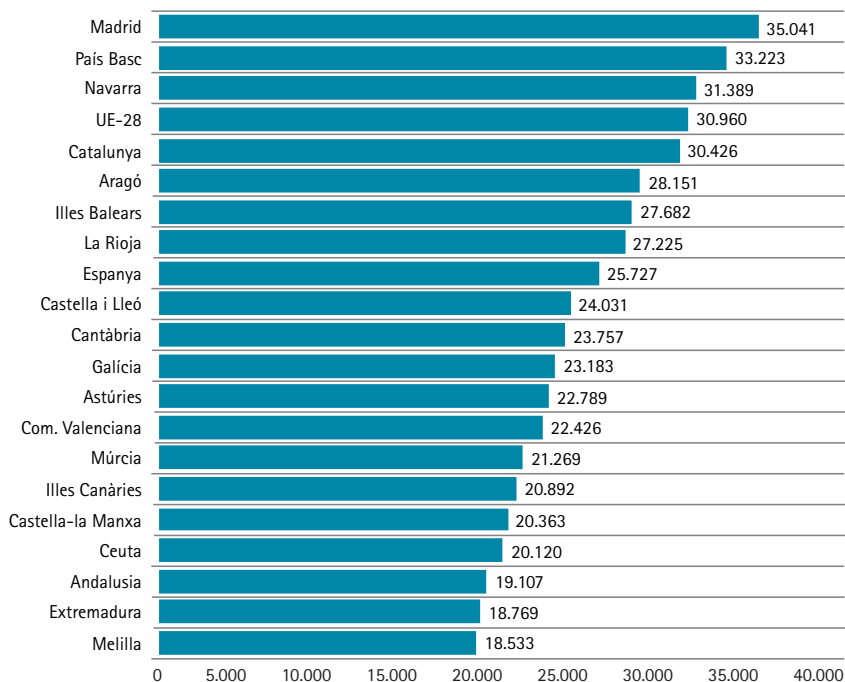
Gràfic I-1.8.
Diferència de la taxa de creixement de l'IPC d'Espanya i les Balears per grups (2019) (base 2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-1.9.

PIB per capita en euros per comunitats autònomes (euros) (2018)

Font: INE

QUADRE I-1.17. RENDA DISPONIBLE BRUTA DE LES LLARS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (MILERS D'EUROS) (2016)

	RE-2019	Base 2010
Andalusia	97.403.659	97.394.417
Aragó	20.728.731	20.911.708
Astúries	15.494.022	15.454.252
Illes Balears	17.678.260	17.555.734
Illes Canàries	26.525.992	26.885.429
Cantàbria	8.554.626	8.479.209
Castella i Lleó	35.672.765	35.775.475
Castella-la Manxa	25.240.377	25.338.913
Catalunya	126.913.853	126.837.019
Com. Valenciana	65.073.761	64.790.487
Extremadura	12.409.972	12.227.154

continua

	RE-2019	Base 2010
Galícia	37.361.720	36.953.180
Madrid	121.287.577	120.573.564
Múrcia	17.668.099	17.356.887
Navarra	11.334.868	11.454.709
País Basc	41.014.281	41.559.052
La Rioja	4.779.853	4.768.046
Ceuta	1.079.881	1.073.276
Melilla	969.628	959.418
Espanya	687.463.000	686.581.000

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

1.6.3. LA RENDA 'PER CAPITA' I LA RENDA BRUTA DISPONIBLE DE LES LLARS 'PER CAPITA' PER COMUNITATS AUTÒNOMES

El gràfic I. 1.10. mostra les diferències entre el PIB *per capita* i la RBD de les llars *per capita* per comunitat autònoma per a l'any 2017 prenent Espanya com a índex 100.

Les comunitats autònomes que presenten un índex de la renda bruta disponible *per capita* superior al del seu PIB *per capita* demostren que les seves llars reben unes transferències netes per part de l'Estat en termes de polítiques de benestar social, per la qual cosa la seva RBD *per capita* és superior a la del seu PIB *per capita*. En aquest cas es troben el País Basc, Castella i Lleó, Cantàbria, Galícia, Astúries, la Comunitat Valenciana, les Canàries, Castella-la Manxa, Andalusia i Extremadura. Cal recordar que el País Basc és la segona comunitat autònoma amb un PIB *per capita* més elevat.

En el cas contrari hi ha les comunitats autònomes que són aportadores netes a l'Es-

tat del benestar regional i, per tant, presenten un PIB *per capita* superior a la RBD *per capita* de les seves llars. En aquest cas es troben Madrid, amb una aportació de 10,6 punts; Navarra, amb 2,7 punts; Catalunya, amb 4,6 punts; les Balears, amb 5,6 punts; Aragó, amb 1,6 punts; la Rioja, amb 2,7 punts, i Múrcia, amb 1,9 punts.

1.7.

LA DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA

La distribució funcional de la renda a cost dels factors (treball i capital) mesura la part de la renda que s'assigna als salaris, com a contrapartida a la retribució del factor treball, i els excedents bruts d'explotació, com a contrapartida a la retribució del factor capital.

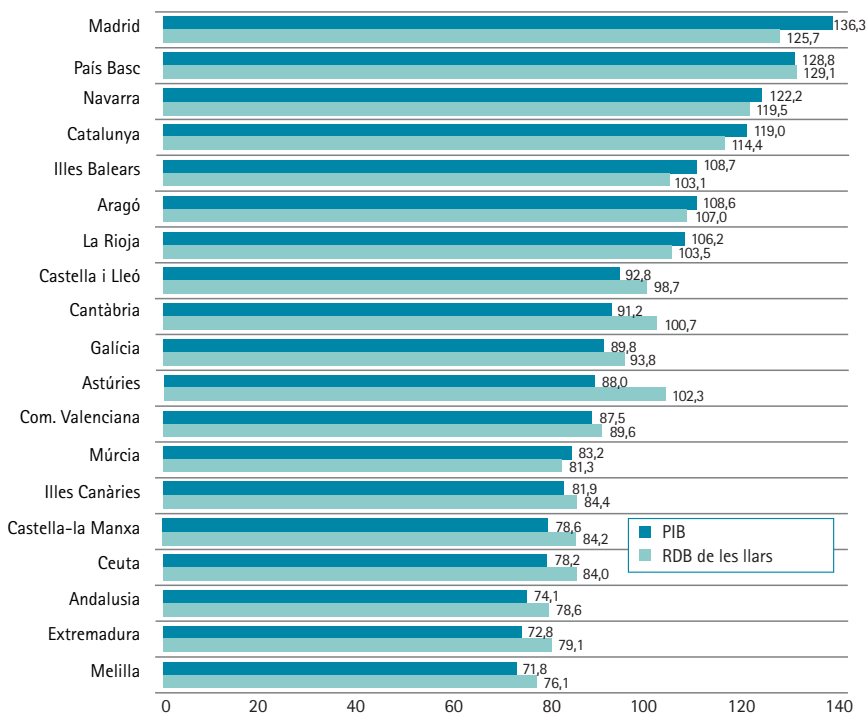
A partir de les darreres dades de la comptabilitat regional de l'INE en el període 2008-2018, a les Balears la remuneració dels sala-

ris era un 47 % de la renda regional el 2008 i el 2018 va representar un 42 %, amb una pèrdua de 5 punts en la seva representació a la renda regional, i en contrapartida els excedents bruts d'explotació han passat de representar un 53 % el 2008 a ser el 2018 del 58 %. Per al conjunt de l'Estat la participació dels salaris en la renda nacional se situen en el 49 % el 2008 i en el 45,3 % el 2018, amb una pèrdua de 3,7 punts. (Vegeu el quadre AI-1.5.)

Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les comunitats autònomes al llarg del període analitzat, en què les Illes Balears experimenten una pèrdua superior a la mitjana regional, i en el conjunt de comunitats autònomes ocupen la quinzena posició, per pèrdua relativa dels salaris en la renda regional, només superada per Extremadura i Castella-la Manxa. (Vegeu el quadre I-1.18.)

Gràfic I-1.10.

Comparació PIB i renda disponible bruta de les llars 'per capita' per comunitats autònomes (índex Espanya=100) (2017)

QUADRE I-1.18. FACTOR DE CREIXEMENT DE LA PARTICIPACIÓ DELS SALARIS EN LA RENDA REGIONAL PER CA (2008-2018)

	2008-2018	Variable explicativa (*)
Castella i Lleó	0,954	-0,05
La Rioja	0,937	-0,07
Madrid	0,935	-0,08
Canàries	0,932	-0,08
Múrcia	0,930	-0,08
Com. Valenciana	0,928	-0,08
País Basc	0,926	-0,08
Astúries	0,924	-0,09
Espanya	0,924	-0,09
Navarra	0,923	-0,09
Galícia	0,921	-0,10
Andalusia	0,915	-0,10
Catalunya	0,914	-0,10
Aragó	0,913	-0,10
Cantàbria	0,900	-0,12
Illes Balears	0,898	-0,13
Extremadura	0,894	-0,13
Castella-la Manxa	0,894	-0,13

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

(*) Diferència de creixement entre els salaris, els horaris i la productivitat.

D'acord amb la metodologia d'anàlisi de Navinés i Franconetti (2015)⁵, aquestes variacions de la participació dels salaris en la renda regional al llarg d'aquests anys es poden explicar per les diferències de creixement en les variables que determinen els costos laborals unitaris (CLU); és a dir, entre el valor dels salaris horaris i la productivitat horària. Aquesta diferència en termes dels factors de creixement per a

aquestes variables situen les Balears en un valor de -0,13, mentre que el conjunt de comunitats autònomes estan en un valor de -0,09 punts.

Val a dir que tant pel creixement de la productivitat horària com pel creixement del salari per hora treballada, en el període 2008-2018 les Illes Balears ocupen la primera posició en el rang de les 17 comunitats autònomes, amb uns creixements dels 25,8 % i 12,9 % respectivament, mentre que per al conjunt de l'Estat aquests creixements només són del 16,9 % i del 8 %.

5. Vegeu: NAVINÉS, F.; PUIGGROS, A.; RIBAS M. del M.; FRANCONETTI, J. «Crisi econòmica, mercat de treball i benestar social: el cas de les Illes Balears.» *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 71, maig de 2015, pàg. 29-43.

REQUADRE I-1.

ANÀLISI DE RESULTATS DEL MARC INPUT-OUTPUT DE LES ILLES BALEARS 2014

PATRICIA TOUS PRIETO

Cap de Secció de l'IBESTAT
(Institut d'Estadística de les Illes Balears).

pals: taula d'origen, taules de destí i taules simètriques. Totes proporcionen la informació desgranada en 70 productes i 66 branques d'activitat econòmica. Tot i això, a aquest article només es descriuen els principals resultats agrupant les 66 branques en sis sectors.

1.

INTRODUCCIÓ

El marc Input-Output de les Illes Balears de 2014 (d'ara endavant, MIOIB-2014) és publicat per l'Ibestat¹ i l'AETIB² el desembre de 2019. El MIOIB-2014 és una eina fonamental d'anàlisi econòmica, tot i així, és desconegut per a molts. El seu objecte és estimar l'estructura econòmica d'un territori, així com determinar les interrelacions de tots els agents i entre totes les branques d'activitat de l'economia que s'analitza. En conseqüència, esdevé una peça clau del sistema de comptes econòmics de les Balears.

Donada l'envergadura de la feina que requereix, un marc Input-Output és una operació que se sol fer aproximadament cada cinc anys. A les Illes Balears només se n'han publicat tres: el primer fou el 1983; quasi dues dècades després es publicà el següent, que va ser el MIOIB-2004, i, finalment, el MIOIB-2014.

La informació es presenta de forma matricial en tres conjunts de taules princi-

2.

CONTRAST DEL MIOIB-2014 AMB EL MIOIB-2004

El primer indicador que cal comentar és el producte interior brut a preus de mercat (PIB a p. m.) de les Illes Balears, que és de 27.236 milions d'euros el 2014, pels 20.851 de 2004, la qual cosa suposa un creixement del 30,6%. Malgrat això, per poder comparar correctament ambdós valors, es requereix tractar-los prèviament per adaptar-los als canvis de criteris metodològics i als canvis de classificacions aplicats entre ambdós períodes.

Així com el MIOIB-2014 s'ha fet aplicant els criteris metodològics del SEC-2010³, el MIOIB-2004 es va realitzar segons la metodologia vigent, que era el SEC-1995⁴. Les principals diferències entre ambdues normatives es recullen al mateix SEC-2010, entre les quals destaca el tractament de la despesa en recerca i desenvolupament, que al SEC-1995 figurava com a consum intermedi i al

1. Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat).

2. Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears (AETIB).

3. Sistema Europeu de Comptes Nacional i Regional de la Unió Europea, 2010 (SEC-2010)

4. Sistema Europeu de Comptes Nacional i Regional de la Unió Europea, 1995 (SEC-1995)

SEC-2010 com a formació de capital intel·lectual, un canvi que provoca un efecte positiu sobre el valor afegit brut (VAB) i, consegüentment, sobre el PIB.

Una altra diferència que s'ha de tenir present és que el MIOIB-2014 i el MIOIB-2004 no fan servir la mateixa classificació d'activitats econòmiques i de productes, consegüència de les actualitzacions de la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE 2009) i de la classificació de productes per activitats (CPA 2008), i les corresponents adaptacions que feren totes les estadístiques econòmiques des de 2009.

Una vegada realitzats els ajustaments necessaris per comparar els resultats d'ambdós marcs i deflactant els resultats per posar el MIOIB-2014 a preus de 2004, s'obté que la variació del PIB deflactat de 2014 respecte del 2004 seria aproximadament del 10,5 %.

Un altre aspecte interessant és valorar els canvis a l'estructura per sectors que hi ha entre ambdós anys de referència, i per fer això el que s'ha mirat és la distribució del VAB a preus bàsics, que es mostra a la taula 1. En aquests anys de diferència, l'agricultura ha perdut pes, igual que ha passat a l'economia nacional i a altres comunitats autònomes. Per contra, la indústria ha guanyat més d'un punt percentual i ha arribat el 2014 al 7,6 % del VAB a p. b. La construcció és un dels sectors que ha minvat el seu pes en aquests deu anys de diferència, del 10,5 % de 2004 ha baixat al 7,0 % el 2014, la qual cosa es justifica perquè és un dels àmbits on va tenir més incidència la recessió econòmica iniciada el 2008 i que al 2014 encara no s'havia recuperat del tot. El sector de serveis és el que més pes guanya, arribant al 85 % del VAB a p. b. de 2014.

QUADRE IR-1.1. DISTRIBUCIÓ DEL VAB A P. B. PER SECTORS ECONÒMICS. ANYS 2004 I 2014

	MIOIB-04	MIOIB-14
Branques d'activitat	Pes (%)	Pes (%)
Agricultura	1,8%	0,5%
Indústria	6,4%	7,6%
Construcció	10,5%	6,9%
Serveis	81,4%	85,0%
Comerç, hostaleria i transport	37,5%	34,8%
Informació, comunicació, immobiliàries i serveis a empreses	25,7%	29,8%
Resta de serveis	18,2%	20,3%
VAB a p. b.	100,0%	100,0%

Font: MIOIB-2014

3.

ELS DIFERENTS ENFOCAMENTS DEL PIB

Un marc *input-output* proporciona resultats del PIB segons tres enfocaments diferents: el d'oferta, el de demanda i, finalment, el de rendes.

Pel costat de l'oferta, el PIB a preus de mercat inclou el VAB a p. b. obtingut com la diferència entre la producció i els consums intermedis, que suma 24.380 milions d'euros, i els impostos nets de

subvencions sobre els productes, que arriben a 2.856 milions d'euros, el 10,5 % del PIB a p. b.

A la distribució del VAB a p. b. per sectors, el que té un major pes en l'economia balear és el de serveis, amb un 85 %, fet que suposa 20.719 milions d'euros. A la indústria li correspon un pes del 7,6 % del VAB a p. b., amb 1.850 milions d'euros. La construcció registra un 6,9 % de pes i 1.696 milions; finalment, l'agricultura té un pes d'un 0,5 % i 116 milions d'euros.

QUADRE IR-1.2. COMPONENTS DE L'OFERTA

	Milions d'€	% del PIB
PIB a p. m.	27.236	100,0 %
Producció a preus bàsics	44.301	
Consums intermedis a preus d'adquisició	-19.921	
VAB preus bàsics	24.380	89,5 %
Imposts nets de subvencions sobre els productes	2.856	10,5 %

Font: MIOIB-2014

QUADRE IR-1.3. EL VAB PER SECTORS

	Milions d'€	% del VAB
VAB a preus bàsics	24.380	100 %
Agricultura	116	0,5 %
Indústria	1.850	7,6 %
Construcció	1.696	6,9 %
Serveis	20.719	85,0 %

Font: MIOIB-2014

Pel costat de la demanda, la despesa en consum final de les llars a preus d'adquisició és de 15.248 milions d'euros, la qual cosa representa un 56 % del PIB a p. m. balear. La despesa de les administracions públiques i de les institucions sense fina-

litat de lucre al servei de les llars (ISFLSL) tenen un pes de 17,3 % i 0,9 % respectivament. La formació bruta de capital és de 4.078 milions d'euros, amb un pes del 15 %. I, finalment, l'aportació del sector exterior, que ve de la diferència entre les

exportacions (afegint-hi les despeses de les llars no residents o despesa «turística») i les importacions (afegint-hi les despeses de residents a l'estranger), aporta al PIB aproximadament 2.953 milions d'euros, fet que representa un 10,8 %.

Si analitzam les exportacions segons la seva destinació final, és important veure que, quan no contenen la despesa de les

llars no residents (majoritàriament despesa dels turistes a les Illes Balears), predominen les destinades a la resta d'Espanya. No obstant això, el SEC-2010 sí que inclou la despesa turística al territori i, donat el volum de despesa dels turistes d'origen europeu, arriba a representar un 31,7 % de les exportacions amb destinació a la resta de la Unió Europea.

QUADRE IR-1.4. COMPONENTS DE LA DEMANDA

	Milions d'€	Pes (%)
PIB a p. m.	27.236	100,0%
Despesa en consum de llars	15.248	56,0%
Despesa en consum de les adm. públiques	4.701	17,3%
Despesa en consum de les ISFLSL	256	0,9%
Formació bruta de capital	4.078	15,0%
Saldo exterior	2.953	10,8%
Exportacions	12.745	46,8%
a la resta d'Espanya	3.068	11,3%
a la resta de la Unió Europea	8.623	31,7%
a la resta del món	1.054	3,9%
Importacions	9.792	36,0%
de la resta d'Espanya	7.666	28,1%
de la resta de la Unió Europea	1.479	5,4%
de la resta del món	647	2,4%

Font: MIOIB-2014

Quant al PIB des del punt de vista de les rendes, el que reflecteix és el compte d'explotació d'un sistema de comptes econòmics amb un ajustament pels impostos. Així doncs, el VAB a p. b. es distribueix entre la remuneració dels assalariats i els impostos nets de subvencions sobre la producció i les importacions. La resta és l'excedent brut d'explotació (EBE), juntament amb les rendes mixtes.

El valor de la remuneració d'assalariats és d'11.228 milions d'euros, fet que suposa que el 41,2 % del PIB es destina a cobrir els costos del personal assalariat. Els 3.204 milions d'euros dels impostos nets de subvencions sobre la producció i les importacions representen l'11,8 %. L'EBE, que és el que queda després de descomptar totes les despeses d'explotació, juntament amb les rendes mixtes, que són la remuneració dels no

assalariats o autònoms, sumen 12.804 milions d'euros i representen un 47 %.

El gràfic 1 mostra els components del VAB a p. b. des de l'enfocament de les rendes, a diferència de la taula 3, que desagrega el PIB a p. m. Per tant, al gràfic 3 no s'inclouen els impostos nets sobre els productes. S'observa que els 11.228 milions d'euros de la remuneració d'assalariats suposen el 46 % del VAB, i l'excedent brut d'explotació, amb 12.803 milions d'euros, arriba al 52,5 % del VAB, malgrat que els pesos d'aquests components varien quan es desagreguen per sectors.

A l'agricultura predomina el component

de les rendes mixtes i mostra com els impostos suportats són inferiors a les subvencions rebudes sobre la producció. El sector industrial té la remuneració d'assalariats, que pesa un 39,3 %, enfront del 60 % de l'EBE/renda mixta. El sector de la construcció té pràcticament el mateix pes per a la remuneració d'assalariats i per a l'EBE, d'aproximadament un 49 %. El sector serveis té diferents distribucions segons el grup d'activitats. Destaquen el major pes de l'EBE a les activitats de telecomunicacions, immobiliàries i serveis a empreses, i el 74,4 % de la remuneració d'assalariats a la resta de serveis, fet que s'explica en gran part pel pes de la remuneració d'assalariats a l'Administració pública.

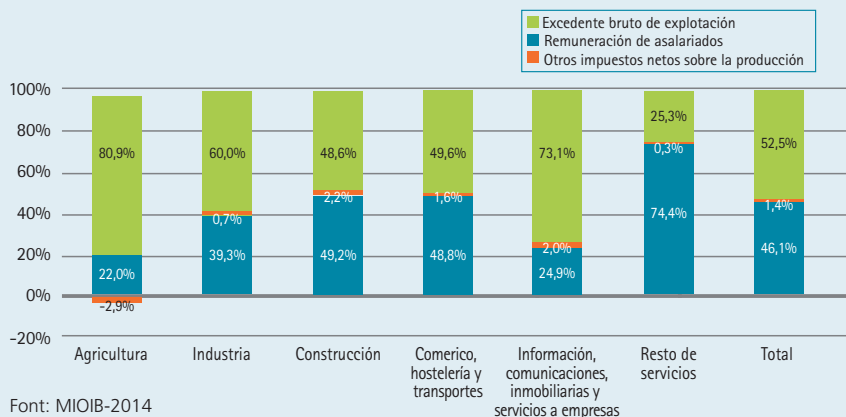
QUADRE IR-1.5. COMPONENTS DE LA RENDA. 2014

	Milions €	%
PIB a p. m.	27.236	100 %
Remuneració d'assalariats	11.228	41,2 %
Imposts nets sobre productes	2.856	10,5 %
Altres impostos nets sobre producció	348	1,3 %
Excedent brut d'explotació/renda mixta	12.804	47,0 %

Font: MIOIB-2014

Gràfic IR-1.1.

Components del VAB per rendes per sectors econòmics (en % sobre VAB)

Font: MIOIB-2014

4.

ORIGEN I DESTINACIÓ DELS RECURSOS

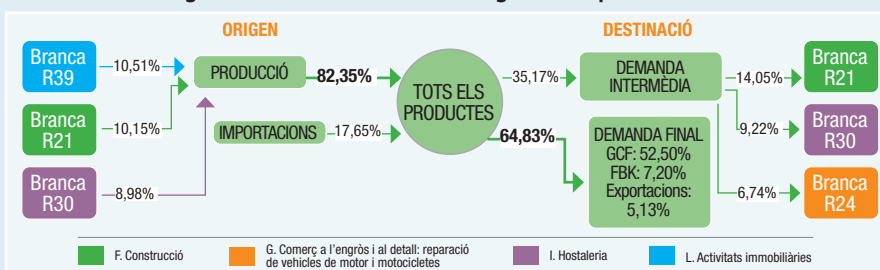
El sistema europeu de comptes nacionals i regionals de 2010 determina com recollir en una comptabilitat els recursos que es generen (béns o serveis) i que després es posen a disposició dels agents econòmics. Els recursos disponibles en una economia són tots aquells béns i serveis necessaris per desenvolupar l'activitat econòmica i per proveir els consumidors finals. A la taula d'origen hi ha la procedència dels recursos, que pot ser producció interna o importació. A la de destinació hi ha els usos d'aquests recursos,

el destí mostra com s'utilitzen aquests recursos, bé com a consums intermedis o bé com a demanda final. Aquest flux és el que es mostra al gràfic 2.

A la taula 6 es mostra un resum dels recursos disponibles a l'economia de les Illes Balears. La producció interior és de 44.301 milions d'euros i representa el 82 % de l'oferta total de béns i serveis. Les importacions, sense l'ajustament per les compres de residents fora del territori, són de 9.492 milions d'euros i representen el 18 % de l'oferta. Si miram quins béns i serveis s'importen, destaquen els de la indústria, i dins d'aquests cal ressaltar els relacionats amb la indústria alimentària, que arriben a ser un 13,2 % del valor total de les importacions.

Gràfic IR-1.2.

Origen i Destinació dels recursos segons branques d'activitat

QUADRE IR-1.6. ORIGEN DELS RECURSOS PER PRODUCTES. ANY 2014 (EN MILIONS D'EUROS)

	Producció	Importacions	Recursos totals
Agricultura	242	427	669
Indústria	4.721	5.374	10.095
Construcció	4.372	-	4.372
Comerç, hostaleria i transports	16.647	1.103	17.749
Informació, comunicació, immobiliària i serveis a empreses	11.339	1.879	13.218
Resta de serveis	6.980	711	7.690
Total interior a p. b.	44.301	9.492	53.793
Compres residents fora del territori	-	300	300
Total regional a p. b.	44.301	9.792	54.093

Font: MIOIB-2014

Com s'ha comentat abans, la destinació dels recursos inclou el consum intermedi (que són els consums de recursos del procés productiu) i la demanda final, que inclou la despesa en consum final de les llars, de les administracions públiques, de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars, la formació bruta de capital, i les exportacions. L'any 2014, els consums intermedis amb més de 19 mil milions d'euros, representen el 35,6% dels usos totals interiors a preus

bàsics de l'economia balear. La despesa en consum final de les llars residents és gairebé de 13.700 milions i suposa un 25,4%, i la de les administracions públiques juntament amb la de les ISFLSL sumen prop de 5.000 milions d'euros i suposen un 9,2%. La formació bruta de capital supera els 3.700 milions i arriba al 6,9% del total d'usos. Les exportacions, amb la despesa turística inclosa, sumen 12.716 milions d'euros i tenen un pes del 22,9%.

QUADRE IR-1.7. DESTINACIONS PER PRODUCTES. ANY 2014 (EN MILIONS D'EUROS)

	Consums intermedis	Despesa en consum final	Formació bruta capital	Exportacions	Usos totals
Agricultura	423	219	2	25	669
Indústria	6.031	2.927	422	715	10.095
Construcció	1.730	72	2.561	10	4.372
Comerç, hostaleria i transports	4.011	12.272	65	1.201	17.749
Informació, comunicació, immobiliària i serveis a empreses	6.348	5.531	462	877	13.218
Resta de serveis	629	7.012	0	49	7.690
Total interior a p. b.	19.171	28.032	3.712	2.878	53.793
Compres no residents a IB	-	-9.838	-	9.838	-
Compres residents fora d'IB	-	300	-	-	300
Total regional a p. b.	19.171	18.494	3.712	12.716	54.093

Font: MIOIB-2014

5.

OCUPACIÓ

El MIOIB-2014 també inclou informació de l'ocupació per branques d'activitat, tant en llocs de feina com en equivalència a jornada completa (EJC), que és una estimació de referència a la comptabilitat per mostrar quants de llocs de feina serien necessaris si tots

fossin a jornada completa. Amb això, tenim que el 2014 hi va haver un total de 507.248 llocs de treball d'ocupats a les Balears, però en termes d'EJC la xifra davalla fins als 399.480 llocs.

A la taula 8 hi ha les dades d'ocupació per sectors. Una diferència menor entre els llocs de treball i els d'EJC mostra que predominen els contractes a jornada completa, o fins i tot que es realitzen

moltes hores per sobre de la mitjana de la seva branca. Per contra, una diferència major entre els llocs de feina i els EJC

mostra el predomini dels contractes a temps parcial i/o de l'estacionalitat.

QUADRE IR-1.8. LLOCS DE FEINA I LLOCS DE FEINA EN EQUIVALÈNCIA DE JORNADA COMPLETA (EJC)

Llocs de feina	Assalariats	No assalariats	Total
Agricultura	2.239	3.185	5.424
Indústria	22.256	7.004	29.260
Construcció	27.709	13.340	41.050
Comerç, hostaleria i transports	167.431	37.623	205.054
Informació, comunicacions, immobiliàries i serveis a empreses	61.631	18.402	80.033
Resta de serveis	132.701	13.725	146.426
Total	413.967	93.281	507.248

Llocs de feina en EJC	Assalariats	No assalariats	Total
Agricultura	2.106	2.547	4.653
Indústria	19.458	6.353	25.811
Construcció	24.000	11.251	35.251
Comerç, hostaleria i transports	138.408	31.603	170.011
Informació, comunicacions, immobiliàries i serveis a empreses	47.671	14.578	62.249
Resta de serveis	93.608	7.897	101.505
Total	325.252	74.228	399.480

Font: MIOIB-2014

De la taula 8 es desprèn que la taxa d'assalariats dels llocs de feina és del 81,6%. El sector primari és el sector que presenta la menor taxa, amb un 41,4%, explicat pel gran pes que té el règim especial a aquest sector, i el de serveis és el que té la major taxa, amb un 83,8%, la qual cosa s'explica perquè és més intensiu en l'ocupació d'assalariats que de no assalariats. A la indústria i la construcció, les taxes són un poc més baixes, tot i que arriben al 76,1% i el 67,5% respectivament.

La taula 9 mostra altres ràtios del mercat de treball com són la remuneració mitjana per assalariat, la taxa d'assalariats EJC i la productivitat aparent, calculada com la relació entre el VAB a p. b. i els llocs de feina en EJC.

La productivitat balear se situa en els 61.030 euros per lloc de feina EJC. Per sectors, trobam que al sector de serveis els majors valors de productivitat són a les activitats immobiliàries (fet que s'explica perquè també conté la imputació

per l'ús de l'habitatge habitual per part de les llars) i a les de telecomunicacions. Al sector industrial també hi ha productivitats elevades, especialment a les activitats vinculades amb el subministrament d'energia, gas i vapor d'aire. Oposadament hi ha la productivitat del sector agrícola, que és devers 24.837 euros per lloc de feina en EJC.

La remuneració per assalariat en EJC és de 34.522, tot i que si es mira amb els assalariats sense EJC la xifra davalla a 27.124 euros a les Illes Balears. De nou, hi ha grans diferències per sectors. El sector de serveis arriba a 34.477 euros en EJC, i amb una taxa d'assalariats EJC del 84%. En aquest sector la remuneració per assalariat té molta variabilitat; conté branques com les activitats financeres, transport aeri i telecomunicacions que superen els 50.000 euros per assalariat, i en conté unes altres com les activitats de les llars, els serveis a edificis i jardineria, que registren valors entorn dels 18.000 euros. A la indústria, la remuneració arriba a 37.331 euros per assalariat en EJC i la taxa d'assalariats és del 75%. A l'agricultura és

de 12.083 euros, i és el sector econòmic amb les retribucions més baixes, amb el menor pes dels assalariats EJC sobre el total d'ocupats.

6.

SECTOR EXTERIOR

El saldo exterior és l'obtingut per diferència entre les exportacions i les importacions i ajuda a conèixer el balanç comercial de les Illes Balears amb la resta de territoris. A l'economia balear aquest saldo és positiu i té un valor de més de 2.900 milions d'euros, que representa el 10,8% del PIB. Cal dir que, seguint la metodologia oficial, s'agreguen amb signe positiu les despeses del consum de llars no residents realitzades a les Balears (despesa turística feta a les Illes Balears) i amb signe negatiu les despeses de consum de les llars residents a l'estranger. Si no es fessin aquests ajustaments de les despeses turístiques, el saldo seria clarament negatiu i d'aproximadament -6.600 milions d'euros.

QUADRE IR-1.9. PRODUCTIVITAT APARENT REMUNERACIÓ MITJANA I TAXA D'ASSALARIATS EJC. ANY 2014

	Productivitat aparent	Remuneració per assalariat	Taxa d'assalariats
Agricultura	24.837	12.083	45 %
Indústria	71.673	37.331	75 %
Construcció	48.102	34.735	68 %
Serveis	62.077	34.477	84 %
Comerç, hostaleria i transports	49.969	29.946	81 %
Informació, comunicacions, immobiliàries, serveis a empreses	116.736	38.000	77 %
Resta de serveis	48.835	39.383	92 %
Total	61.030	34.522	81 %

Font: MIOIB-2014

Nota: Tots els indicadors calculats amb assalariats EJC.

Pel que fa a les importacions, els productes relacionats amb la indústria i els materials de construcció són els que tenen major volum, superant el 56,6 %. El conjunt dels serveis importats, assoleixen un 38,9 % dels béns i serveis importats, i els productes relacionats amb l'agricultura, només un 4,5 %.

Quant al grau de dependència de l'exterior de cada producte, mesurat com les importacions en relació amb els recursos totals de cada producte (producció interna i importacions), hi ha productes que són totalment dependents de l'exterior. És el cas del coc i la refinació de petroli, que se n'importa el 100 %. Uns altres productes que s'importen en proporció importants són els de les indústries extractives o els informàtics, electrònics, òptics i elèctrics. A l'extrem contrari figuren sectors com la construcció, l'hostaleria, l'Administració pública, l'educació, la sanitat i els serveis socials, que per definició es cobreixen amb producció domèstica, sense importar.

Pel que fa a les exportacions, com que s'inclouen les despeses generades pels turistes, els productes amb major volum sobre el total són els serveis d'allotjament, amb un 30,6 %; un 13,7 % els serveis de restaurants, i un 11 % el servei de transport aeri.

Quant a l'anàlisi de la internacionalització dels productes, si es mira el pes que té l'exportació sobre la producció de cada producte, destaca el pes elevat dels productes relacionats amb la indústria de la fusta i del moble o dels serveis de transport aeri.

7.

APLICACIONS DEL MIOIB-2014

Les taules que hi ha al MIOIB-2014 són l'eina apropiada per a l'anàlisi de l'estructura productiva d'una economia. A més de tota la informació que s'ha comentat, n'inclou una altra que és la base per determinar les interdependències sectorials, per mesurar l'impacte de determinades crisis econòmiques o de polítiques expansives, entre d'altres. Són un exemple dels treballs ja publicats al llarg del 2020 els d'impacte econòmic del COVID-19 a les Illes Balears, els comptes satèl·lit del turisme de 2014 o les anàlisi dels clústers a les Illes.

Per tant, hi torna a haver a disposició de tots els ciutadans, empreses, investigadors i Administració pública una eina que enriqueix considerablement l'estadística econòmica balear.

2

EL SECTOR PRIMARI

RESUM

En aquest apartat es realitza l'anàlisi del sector primari balear al llarg de l'any 2019 a partir de les macromagnituds dels sectors agrícola, ramader i pesquer.

L'any 2019 la producció final del sector primari de les Illes Balears representa 249.781.539 euros, dels quals el 86 % provenen del sector agrari i el 14 % corresponen a la producció pesquera. Dins del sector agrari, la producció agrícola aporta un 70 % del valor, i la producció ramadera, el 30 % restant.

La producció agrària final (agricultura i ramaderia) ha constatat el 2019 un descens del 0,04%. S'aprecia una evolució caracteritzada per l'estabilitat: això sí, lleugerament descendent. El factor principal que determina la manca de rendibilitat de les explotacions agràries balears sobretot és la insularitat, a més de factors com la dimensió o l'orientació productiva, que influeixen però que són determinants per explicar l'enorme diferencial en relació amb la Península.

Pel que fa al sector pesquer, a la producció pesquera final del 2019 s'observa un increment del 2,4%, una dada que manifesta una tònica diferent, en general més positiva, a partir de la valorització del producte pesquer de les Illes Balears.

2.1.

INTRODUCCIÓ

Per dur a terme l'anàlisi del sector primari balear al llarg de l'any 2019 s'ha partit de les macromagnituds dels sectors agrícola, ramader, pesquer i forestal de les Illes Balears. Les dades estadístiques permeten veure tant l'evolució del sector com la composició de les produccions dels seus components. També s'han pres en consideració les macromagnituds laborals de les activitats primàries i les dades referides a regadius, productes de qualitat, comercialització de fruites i hortalisses comercialitzades a Mercapalma i exportacions del sector primari.

Les dades de les macromagnituds agràries, superfícies agràries i produccions agrícoles i ramaderes han estat elaborades per Estadístiques agràries i pesqueres de Semilla; les estadístiques laborals, per l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB), amb dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social; l'estructura de les terres de regadiu s'ha obtingut de l'enquesta de superfícies i rendiments de cultius 2019 del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació; les de comercialització de fruita i hortalissa a Mercapalma han estat elaborades també per Estadístiques agràries i pesqueres de Semilla, a partir de dades de Mercapalma; els quadres sobre exportacions al sector s'han obtingut del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, elaborades per Estadístiques agràries i pesqueres de Semilla; les dades pesqueres han estat elaborades per Estadístiques agràries i pesqueres de Semilla amb dades de la Direcció General de Pesca. També s'han em-

prat les dades de l'Informe territorial per a l'elaboració del Pla Estratègic de la PAC, redactat per la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

L'any 2019 la producció final del sector primari balear en termes corrents ha representat 242.781.539 euros, dels quals la producció agrària ha significat 207.841.326 euros, el 85,61%; amb 146.310.517 euros de producció agrícola, el 60,26 %, i 61.530.809 euros de producció ramadera, el 25,34 %. La producció pesquera balear s'ha situat en 34.940.213 euros, el 14,39% del total. (Vegeu els quadres I-2.1. i I-2.2. i el gràfic AI-2.1.)

Aquestes dades ens col·loquen davant una evolució caracteritzada per l'estabilitat, amb una lleu baixada de la producció final del sector primari balear, que si el 2018 va representar 242.694.322 euros, ara amb 242.781.539 euros varia un 0,04 %.

La producció agrària davalla un -0,71 % en relació amb el 2018 i la ramadera puja un 0,5 %, per la qual cosa la producció agrària final, que ha estat de 207.841.326 euros el 2019 i de 208.537.899 euros el 2018, en conjunt ha retrocedit un 0,35 %.

El sector pesquer manifesta una tònica diferent, en general més positiva, ja que el 2018 es va obtenir una producció pesquera final de 34.120.422 euros i el 2019 ha estat de 34.940.213 euros, amb un increment interanual del 2,4 %, quan el 2018 ja havia crescut un altre 13 %. La renda pesquera s'ha situat el 2019 en 11.483.627 euros, quan l'any anterior va ser de 10.564.425 euros, amb una pujada del 8,7 %. (Vegeu el quadre I-2.2.)

QUADRE I-2.1. PRODUCCIÓ AGRÀRIA (EUROS CORRENTS) (2019)

	Total
Producció agrícola final	146.310.517
Producció ramadera final	61.530.809
Total producció agrària	207.841.326
Despeses fora del sector*	99.903.847
VAB a preus de mercat	107.937.479
Subvencions	56.299.374
Imposts lligats a la producció*	18.432.884
VAB a cost dels factors	145.803.969
Amortitzacions*	43.342.955
Renda agrària	102.461.014

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

* Estimats a partir de dades estructurals.

QUADRE I-2.2. PRODUCCIÓ PESQUERA (EUROS CORRENTS) (2019)

	Total
Total espècies pescades	19.605.084
Total espècies criades en aqüicultura	15.335.129
Producció pesquera final	34.940.213
Despeses fora del sector*	21.707.646
VAB a preus de mercat	13.232.567
Subvencions	1.085.730
Imposts lligats a la producció*	114.739
VAB a cost dels factors	14.203.558
Amortitzacions*	2.719.931
Renda pesquera	11.483.627

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

* Estimats a partir de dades estructurals.

2.2.

ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI

Al llarg del 2019, les xifres d'ocupats en el conjunt d'activitats primàries, amb dades de l'afiliació a la Seguretat Social de tots els règims, han estat de 6.461 persones el primer trimestre (amb una caiguda del 0,4 % respecte al 2018); 6.995 el segon trimestre (amb una caiguda de l'1,3 % respecte al 2018); 7.021 el tercer trimestre (amb una caiguda de l'1,2 %) i 6.388 el quart trimestre (amb una baixada del 0,3 %). (Vegeu el quadre IA-2.1.) L'evolució és lleugerament negativa, amb una evolució diferent respecte als índexs generals de l'afiliació a la Seguretat Social a les Illes Balears, que observen variacions interanuals positives. (Vegeu el quadre IA-2.1.)

L'atur registrat en el sector primari l'any 2019 és menor que l'any anterior, amb un descens de l'11,19 % el primer trimestre, i minves del 3,96 %, 4,43 % i 1,44 % els altres trimestres. (Vegeu el quadre IA-2.1.)

Els afiliats estrangers inscrits al règim general de la Seguretat Social en agricultura, ramaderia, caça i silvicultura i pesca a les Illes Balears l'any 2019 han estat 217, el 18,9 % del total, mentre que els afiliats estatals han estat 932, el 81,1 %, apuntant cap a un progressiu increment percentual dels ocupats no estrangers que ja s'havia observat l'any 2018. (Vegeu el quadre IA-2.2.)

Per explicar l'evolució de l'estructura ocupacional del camp balear s'ha de considerar que mentre la renda per UTA (unitat de treball a l'any) a les Balears és de 19.640 euros

i al conjunt de l'Estat és de 36.387 euros, un fet diferenciador que converteix la imensa majoria dels professionals del camp balear en veritables marginats econòmics i fa que sigui difícil resistir les ofertes més avantatjoses d'altres sectors econòmics.

2.3.

EL SUBSECTOR AGRARI

2.3.1. ELS TRETS GENERALS

La producció agrícola de l'any 2019 té un valor de 146.310.517 euros i baixa un 0,71 % respecte a la del 2018, que va ser de 147.349.338 euros. Es constata, en el quadre d'estabilització apuntat anteriorment, una desacceleració de la caiguda del valor de la producció agrícola respecte al 2018 (-4 %) i 2017 (-6,5). (Vegeu el quadre I-2.3.) La producció final ramadera va ser de 61.530.809 euros i representa un increment del 0,50 % respecte a l'any anterior, que fou de 61.224.561 euros, continuant amb una lleugera tendència ascendent (el 2018 havia pujat un 1 % sobre el 2017).

Les despeses fora del sector foren de 99.903.847 euros i el valor afegit brut (VAB) a preus de mercat fou de 107.937.479 euros. Com que les subvencions representaren 56.299.374 euros i els impostos lligats a la producció 18.432.884 euros, el VAB a cost dels factors va ser de 145.803.969 euros, que, descomptades les amortitzacions per valor de 43.342.955 euros, situen la renda agrària en 102.461.014 euros. (Vegeu el quadre I-2.1.) Atenent que la renda agrària del 2018 va ser de

104.993.300 euros, això representa una davallada d'un 2,41 %, motivada sobretot pel descens de les subvencions i la menor producció final agrària. Cal tenir en compte que la renda agrària del 2010 va ser de 122.529.077 euros, una dada que permet copsar la pèrdua de renda patida pels agricultors balears els darrers deu anys.

L'import mitjà del pagament bàsic de la PAC per beneficiari a les Balears és de 2.478,39 euros, mentre que al conjunt de l'Estat és de 4.010,50 euros. L'import mitjà del pagament bàsic per hectàrea a les Balears és de 117,58 euros, mentre que la mitjana estatal és de 144,32 euros. Aquests i altres factors, determinats sobretot per la insularitat, expliquen l'escàs valor de les subvencions en relació amb la situació general a l'Estat espanyol i a la Unió Europea i es converteixen en factors que augmenten la manca de competitivitat del camp balear.

La renda agrària per UTA a les Illes Balears només arriba al 54 % del total peninsular. El factor principal que determina la manca de rendibilitat de les explotacions agràries balears és, sobretot, la insularitat, a més de factors com la dimensió o l'orientació productiva, que influeixen però que són determinants per explicar l'enorme diferencial en relació amb la Península.

El fet que un agricultor balear rebi pel seu treball la meitat de la renda que rep un agricultor peninsular explica la gravetat d'una situació de la qual deriven altres aspectes negatius com l'elevada edat dels pagesos, la manca d'incorporació de joves o la manca d'innovació.

2.3.2. L'AGRICULTURA

La superfície conreada el 2019 a les Illes Balears és de 143.769 hectàrees, fet que representa un increment de 1.262 hectàrees en relació amb el 2018, quan foren 142.527 hectàrees. Això manifesta una pujada del 0,87 %. Aquesta superfície conreada es distribueix en 41.526 hectàrees de cereals (42.825 ha el 2018), 3.320 hectàrees de llegums (3.391 ha el 2018), 41.826 hectàrees de farratges (39.188 ha el 2018), 1.613 hectàrees de tubercles (1.687 ha el 2018), 2.273 hectàrees d'hortalisses (2.209 ha el 2018), 2.130 hectàrees de cítrics (2.130 ha el 2018), 989 hectàrees de fruiters (989 ha el 2018), 39.272 hectàrees de fruiters en extensiu (39.272 ha el 2018), 8.524 hectàrees d'oliveres (8.524 ha el 2018), 2.287 hectàrees de vinya (2.294 ha el 2018) i 9 hectàrees d'altres conreus (18 ha el 2018). (Vegeu el quadre IA-2.3.)

QUADRE I-2.3. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA (2018-2019)

	2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	Variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	Variació real 18/19	Deflactor
Producció agrícola final	146.310.517	147.349.338	-0,7%	135.312.938	-8%	1,09
Producció ramadera final	61.530.809	61.224.561	0,5%	59.449.916	-3%	1,03
Total producció agrària	207.841.326	208.573.899	-0,4%	194.762.854	-7%	1,07

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

Tres conreus ocupen el 85 % de la superfície balear de conradís: els cereals i els farratges, amb un 29 % respectivament, i els fruiters en extensiu, amb un 27 %. La resta de conreus ocupen el 16 %, destacant l'olivar, amb un 6 %. Els llegums, amb un 2 %; els tubercles, amb un 1 %; les hortalisses, amb un 2 %; els cítrics, amb un 1 %; els fruiters, amb un 1 %, i la vinya, amb un 2 %, completen el mosaic de conreus que caracteritza el paisatge balear. (Vegeu el quadre IA-2.10. i el gràfic IA-2.3.)

La superfície regada a les Illes Balears l'any 2019 és de 21.276 hectàrees. D'aquesta superfície, 11.653 hectàrees, el 55 %, es varen regar amb rec localitzat; 5.971 hectàrees, el 28 %, es regaren per aspersió; 2.457 hectàrees, el 12 %, es regaren per gravetat, i 1.196 hectàrees, el 6 %, es regaren amb rec automotriu. (Vegeu el quadre IA-2.2.) La realitat del regadiu balear està marcada per una tendència accelerada cap a la reducció, ja que només en el període 2006-2016 el regadiu va disminuir un 19 %, mentre que a tot l'Estat es va incrementar en un 3 %.

Si ens centram a analitzar els valors de les produccions agrícoles a les Illes Balears, es constata que el conreu més important, pel que fa a la producció final agrícola, és el de les hortalisses, amb 42.475.142 euros, que representen el 29,03 % de la producció, amb un increment del seu pes relatiu en relació amb el 2018, quan només representaven el 24,97 %. En segon lloc hi ha la producció de vi, amb un valor de 35.132.848 euros, el 24,01 %. Els segueixen les patates, amb una producció final de 19.106.161 euros, el 13,05 %; els farratges, 11.849.244 euros, el 8,09 %; els fruiters

en extensiu, amb 11.448.024 euros, el 7,82 %; els cereals, amb 9.299.515 euros, el 6,35 %; les flors, amb 6.534.459 euros, el 4,46 %; els cítrics, amb 5.008.584 euros, el 3,42 %; l'oli d'oliva, amb 3.388.130 euros, un 2,31 %; els fruiters no cítrics, amb 1.110.652 euros, un 0,75 %; els llegums, amb 404.781 euros, un 0,27 %: el raïm, amb 378.411 euros, el 0,25 %, i les olives, amb 156.400 euros, el 0,10 %. (Vegeu el quadre I-2.6.)

L'evolució de la producció agrícola 2019-2018 en euros corrents ha estat lleugerament negativa, amb una reducció de l'1 %: 146.310.517 euros el 2019 per 147.349.338 euros el 2018. Les olives (28 %), l'oli d'oliva (143 %), les hortalisses (15 %) i els tubercles (6 %) són les úniques produccions amb una evolució positiva. A l'altre extrem, el dels descensos, destaquen els fruiters en extensiu (-30 %), els llegums (-24 %), els farratges (-10 %), les flors i plantes ornamentals (-11 %), el raïm de taula (-17 %) i els cítrics (-10 %). La producció de vi davalla un 1 %.

En relació amb el 2018, s'observa que les hortalisses, amb un 4,06 % més, i l'oli d'oliva, amb un 1,38 %, són les dues produccions que augmenten d'una manera més significativa el seu pes específic dins la producció agrícola final balear. (Vegeu el quadre I-2.5.)

Les hortalisses, amb un 2 % de les superfícies conreades, representen el 29,03 % del valor generat. La vinya, amb un altre 2 % de la superfície conreada, significa el 24,01 %. Els tubercles, amb l'1 %, són el 13,05 %. Per tant, és molt visible que només el 5 % de la superfície conrada balear

aporta el 66,09% de la producció final agrícola, amb una evolució amb tendència a incrementar aquest percentatge, ja que aquests tres conreus el 2018 només representaven el 61,28%. (Vegeu els quadres [IA-2.10.](#) i [IA-2.4.](#))

I a la inversa, els cereals, amb el 29% de la superfície conreada, només representen el 6,35% del valor de la producció; els conreus farratgers, amb el 29%, són el 8,09% de la producció final agrícola, i els fruiters en extensiu, amb el 27% de la superfície conreada, aporten el 7,82%. Això significa que el 85% de la superfície conrada només aporta el 22,26% de la producció final agrícola. (Vegeu els quadres [IA-2.10.](#) i [IA-2.4.](#)) Amb tot, no es pot menystenir l'aportació dels conreus herbacis (cereals i farratgers) al sosteniment de la producció ramadera insular.

Pel que fa a l'evolució de les diferents produccions agrícoles en relació amb l'any 2018, es constata un increment de les olives del 28%, de les hortalisses del 15%, dels tubercles del 6% i de l'oli d'oliva d'un 143%, amb valors calculats en euros corrents. La resta de produccions davallen, sobretot els fruiters en extensiu, un 30%; els llegums, un 24%; el raïm, un 17%; les flors, un 11%; els cereals, un 13%; els farratges i els cítrics un 10%. La producció final agrícola, com ja hem dit, ha baixat un 0,70% l'any 2019 respecte al 2018, i l'any 2018 havia baixat un 4% respecte al 2017. (Vegeu el quadre [IA-2.4.](#))

La fruita comercialitzada al Mercapalma el 2019 és de 100.699 tones. D'aquestes, 20.487 tones procedien de les Illes Balears, mentre que el volum de la fruita procedent

del conjunt de l'Estat espanyol era de 91.943 tones. Per tant, la fruita d'origen balear representa l'any 2019 el 20% del total, un percentatge igual al de 2018. (Vegeu el quadre [IA-2.5.](#))

La comercialització d'hortalisses a Mercapalma el 2019 és de 99.143 tones, de les quals 36.199 tones, el 37% del total, eren d'origen balear, amb un increment percentual de l'1% en relació amb el 2018 i sent l'origen de les hortalisses més important, seguit del País Valencià, amb un 31%. (Vegeu el quadre [IA-2.6.](#))

2.3.3. LA RAMADERIA

La producció ramadera final el 2019 és de 61.530.809 euros. Com que l'any 2018 va ser de 61.224.563 euros, en euros corrents, hi ha hagut un increment de 306.246 euros, la qual cosa representa un 0,50%. La producció càrnia ha estat de 26.271.186 euros, amb un lleuger descens del 0,3% respecte al 2018, que havia estat de 26.345.320 euros. Les vendes fora de les Balears han representat 2.345.045 euros, quan el 2018 foren d'1.780.330 euros, un increment percentual del 31,71%. La producció de llet ha reportat 25.185.880 euros, mentre que el 2018 va ser de 24.433.606 euros i s'incrementa un 3%. Els ous han representat un valor de 6.283.883 euros i el 2018 fou de 7.161.287 euros, amb una davallada del 12,25%. La mel i la cera han significat 1.444.816 euros i el 2018 foren 1.504.020, una minva del 4%. (Vegeu els quadres [I-2.8.](#), [IA-2.7](#) i [IA-2.8.](#))

QUADRE I-2.4. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA (2018-2019)

	2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	Variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	Variació real 18/19	Deflactor
Total espècies pescades	19.605.084	20.888.200	-6%	19.134.563	-8%	1,09
Total espècies criades en aqüicultura	15.335.129	13.232.222	16%	11.483.160	-13%	1,15
Producció pesquera final	34.940.213	34.120.422	2,4%	30.617.724	-10%	1,11

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

QUADRE I-2.5. PRODUCCIÓ AGRÍCOLA A LES ILLES BALEARS (2019)

	Sup. en plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	"Producció final (euros)"
Cereals		41.526	46.210	9.299.515
Llegums		3.320	1.484	404.781
Farratges		41.826	462.059	11.849.244
Tubercles		1.613	50.375	19.106.161
Flors		11		6.534.459
Hortalisses		2.273	56.212	42.475.142
Cítrics	2.130	1.739	11.745	5.008.584
Fruiters no cítrics	989	396	1.315	1.110.652
Fruiters en extensiu	39.272	30.266	14.278	11.448.024
Olives	8.524	5.447	4.525	156.400
Oli d'oliva			626	3.388.130
Raïm	2.287	1.886	9.953	378.411
Altres cultius		9	10	18.166
			hl	Euros
Vi			60.193	35.132.848
Total producció agrícola				146.310.517

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

QUADRE I-2.6. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÍCOLA (2018-2019)

	2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	% de variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	% de variació real 18/19
Cereals	9.299.515	10.741.584	-13%	8.662.205	-19%
Llegums	404.781	534.095	-24%	368.243	-31%
Farratges	11.849.244	13.167.894	-10%	10.506.205	-20%
Tubercles	19.106.161	17.995.342	6%	18.179.047	1%
Flors	6.534.459	7.316.380	-11%	6.402.705	-12%

continua

	2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	% de variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	% de variació real 18/19
Hortalisses	42.475.142	37.033.505	15%	38.035.132	3%
Cítrics	5.008.584	5.564.703	-10%	5.251.661	-6%
Fruiters no cítrics	1.110.652	1.112.563	-0,2%	912.195	-18%
Fruiters en extensiu	11.448.024	16.394.151	-30%	9.740.833	-41%
Olives	156.400	121.900	28%	156.400	28%
Oli d'oliva	3.388.130	1.394.806	143%	2.833.508	103%
Raïm	378.411	453.358	-17%	525.752	16%
Altres cultius	18.166	39.524	-54%	24.953	-37%
Vi	35.132.848	35.479.535	-1%	33.714.099	-5%
Total producció agrícola	146.310.517	147.349.338	-0,7%	135.312.938	-8%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

El vacum de llet balear és el més extensiu de l'Estat espanyol, amb 99 hectàrees per explotació, la qual cosa permet copsar el considerable valor territorial d'aquest subsector. Malgrat tot, l'any 2019 s'ha verificat un abandonament important de les vaqueries, que minven un 18 %.

La carn de porcí, amb 3.489 tones en canal i un valor de 9.025.388 euros, el 2019 representa el principal component econòmic de les produccions càrnies. El boví, amb 2.022,4 tones en canal, reporta 8.346.049 euros, i l'oví, amb 1.533,9 tones, significa 8.653.662 euros. Les altres carns han tingut una presència molt reduïda: aus, 246,6 tones i 404.833 euros; caprí, 37,0 tones i 184.430 euros; conills, 2,3 tones i 8.613 euros, i equí 0,2 tones i 331 euros. Totes les produccions ramaderes han davallat respecte al 2017, a excepció de la carn porcina, que s'ha incrementat un 11,91 %. (Vegeu els quadres I-2.7., I-2.8., IA-2.7. i IA-2.8.)

Respecte als productes ramaders no carnis, el 2019 s'han produït 68.485.316 litres de llet a les Illes Balears, que han reportat 25.185.880 euros. D'aquests litres, 67.916.252 són de llet de vaca, amb 24.680.766 euros; 143.666 litres de llet d'ovella i 122.874 euros, i 425.398 litres de llet de cabra i 382.240 euros. En relació amb el 2018, la producció làctia ha tingut un increment, en valor, de 752.274, el 3,07 %, amb un increment del 36,74 % de la producció de llet de cabra; del 4,05 % de la llet d'ovella, i del 2,68 % de la llet de vaca. (Vegeu els quadres I-2.7., I-2.8., IA-2.7. i IA-2.8.)

Cal tenir en compte que a l'agricultura i ramaderia de les Balears hi ha una diferència de rendibilitat important en relació amb la Península, determinada no només pels sobrecostos de la insularitat, sinó també perquè la formació dels preus agraris està condicionada per la limitació del mercat i pel caràcter poc transparent dels mer-

cats insulars, fets que acaben forçant els preus a la baixa. Durant l'any 2019, a tall d'exemple, els preus de la carn d'oví foren un 17,18 inferiors als de la Península, mentre que el cost dels pinsos composts va ser un 64,6 % superior a l'existent a la Península.

La producció d'ous el 2019 descendeix, amb una comercialització de 6.711 milers de dotzenes i 6.283.883 euros, cosa que representa, en relació amb el 2018, una reducció del 35,67 %. (Vegeu els quadres I-2.7., I-2.8., IA-2.7. i IA-2.8.)

La mel, amb 121.433 quilos elaborats i 1.418.285 euros, amb una davallada del 4 %, i la cera, amb 3.164 quilos i 26.531 euros, amb una baixada del 0,4 %, completen les produccions ramaderes, amb la qual cosa la suma de les dues produccions apícoles sumen 1.444.816 euros. (Vegeu els quadres I-2.7., I-2.8., IA-2.7. i IA-2.8.)

2.3.4. LES PRODUCCIONS DE QUALITAT

L'any 2019 els productes emparats per denominacions d'origen protegides (DOP), denominacions genèriques (DG) o indicacions geogràfiques protegides (IGP) representen un valor de comercialització de 54.600.880 euros, amb un increment del 4,51 % respecte al 2018. (Vegeu el quadre IA-2.9.)

Els vins amb DO o amb la qualificació de «vins de la terra» comercialitzats el 2019 suposen 34.954 euros, amb un descens del 3,6 % sobre l'any anterior. (Vegeu el quadre IA-2.9.)

Les begudes espirituoses mostren una variació positiva de l'1,80 % entre el 2019 i el 2018, gràcies a l'increment de la DG Herbes de Mallorca, que va obtenir un valor comercial de 8.980 euros, amb una pujada del 8,1 %. (Vegeu el quadre IA-2.9.)

QUADRE I-2.7. PRODUCCIÓ RAMADERA A LES ILLES BALEARS (2019)

		CARN		
		Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Carn	Boví	2.022,4	3.507,3	8.346.049
	Oví	1.533,9	3.315,9	8.301.543
	Caprí	37,0	77,2	184.430
	Porcí	3.489,0	4.361,3	9.025.388
	Equí	0,2	0,34	331
	Aviram	246,6	353,4	404.833
	Conills	2,3	4,7	8.613
	Total carn	7.331,4	11.620,1	26.271.186

continua

CARN				
		Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
VENDES FORA DE LES BALEARS				
Vendes			Unitats	Euros
	Boví		1.145	698.800
	Oví		9.107	243.393
	Porcí		26.929	1.400.656
	Aviram		5.230	2.197
	Total vendes		42.411	2.345.045
PRODUCTES RAMADERS				
Llet			Litres	Euros
	De vaca		67.916.252	24.680.766
	D'ovella		143.666	122.874
	De cabra		425.398	382.240
Total llet		68.485.316	25.185.880	
Ous	Total ous		Milers de dotzenes	Euros
			6.711	6.283.883
Mel i cera			kg	Euros
	Mel		121.433	1.418.285
	Cera		3.164	26.531
Total mel i cera		124.597	1.444.816	
Total productes ramaders				32.914.579
Producció ramadera final				61.530.809

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

QUADRE I-2.8. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ RAMADERA (2018-2019)

CARN						
		2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	% de variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	% de variació real 18/19
Carn	Boví	8.346.049	9.013.455	-7%	8.364.384	3%
	Oví	8.301.543	8.653.662	-4%	8.654.896	-2%
	Caprí	184.430	161.912	14%	162.932	-2%
	Porcí	9.025.388	8.064.617	12%	8.426.768	-7%
	Equí	331	488	-32%	445	-95%
	Aviram	404.833	439.123	-8%	497.862	11%
	Conills	8.613	12.062	-29%	12.062	49%
	Total carn	26.271.186	26.345.320	-0,3%	26.119.349	-2%

continua

CARN						
		2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	% de variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	% de variació real 18/19
VENDES FORA DE LES BALEARS						
Vendes	Boví	698.800	517.211	35%	583.915	20%
	Oví	243.393	477.342	-49%	257.589	-6%
	Porcí	1.400.656	778.973	80%	1.196.006	17%
	Aviram	2.197	6.804	-68%	2.262	-3%
	Total vendes	2.345.045	1.780.330	32%	2.039.773	15%
PRODUCTES RAMADERS						
Llet	De vaca	24.680.766	24.035.996	3%	23.758.584	-1%
	D'ovella	122.874	118.091	4%	117.197	-1%
	De cabra	382.240	279.519	37%	319.048	14%
	Total llet	25.185.880	24.433.606	3%	24.194.829	-1%
Ous	Total ous	6.283.883	7.161.287	-12%	6.830.954	-5%
Mel i cera	Mel	1.418.285	1.477.391	-4%	1.491.219	0,9%
	Cera	26.531	26.629	-0,4%	26.873	0,9%
	Total mel i cera	1.444.816	1.504.020	-4%	1.518.092	1%
Total productes ramaders		32.914.579	33.098.914	-1%	32.543.875	-2%
Producció ramadera final		61.530.809	61.224.563	1%	59.449.916	-3%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

En el grup dels aliments amb indicació d'origen i qualitat, el 2019 s'ha comercialitzat producció per un valor de 4.262.260 euros, amb un increment respecte al 2018 del 6%. Tot i això, l'oli de Mallorca ha tingut una baixada de comercialització del 25,5%. (Vegeu el quadre IA-2.9.)

2.3.5. LES EXPORTACIONS EN EL SECTOR PRIMARI

El valor total de les exportacions de les Illes Balears en el sector primari el 2019

ha estat de 84.381.000 euros, que en relació amb el 2018, que foren de 73.981.000 euros, representa un increment del 14%. Les dades reflecteixen evolucions positives respecte al 2018 de l'exportació en els productes pesquers; fruites, hortalisses i llegums, preparats alimentaris, begudes i greixos. (Vegeu el quadre I-2.9.) França, amb el 36% del total, i Alemanya, amb l'11%, són les principals destinacions d'aquestes exportacions. (Vegeu el quadre I-2.10.)

QUADRE I-2.9. VALOR DE LES EXPORTACIONS DE LES ILLES BALEARS EN EL SECTOR PRIMARI EN MILERS D'EUROS (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	var 18/19 EXPORT
Productes carnis	4.275	5.413	6.962	6.276	5.643	-10%
Lactis i ous	8.121	8.853	8.260	7.594	6.713	-12%
Productes pesquers	1.228	1.406	2.210	2.592	4.160	61%
Cereals	5	5	16	18	10	-42%
Fruïtes, hortalisses i llegums	37.988	28.401	31.408	32.194	42.610	32%
Sucre, cafè i cacau	1.277	1.629	1.809	1.953	1.457	-25%
Preparats alimentaris	5.558	6.385	7.836	8.250	8.755	6%
Begudes	9.644	10.948	12.424	12.124	12.325	2%
Tabacs	1.424	1.546	1.909	1.595	1.492	-6%
Greixos	539	1.046	772	916	1.044	14%
Llavors i fruits oleaginosos	6	5	227	198	165	-17%
Pinsos animals	18	13	27	16	6	-60%
Total alimentació, begudes i tabac	70.083	65.651	73.862	73.726	84.381	14%
Producció agrícola final	146.310.517	147.349.338	-0,7%	135.312.938	-8%	1,09
Producció ramadera final	61.530.809	61.224.561	0,5%	59.449.916	-3%	1,03
Total producció agrària	207.841.326	208.573.899	-0,4%	194.762.854	-7%	1,07

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme. Elaboració: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

QUADRE I-2.10. DESTINACIÓ DE LES EXPORTACIONS DE LES ILLES BALEARS EN EL SECTOR PRIMARI (2019)

	Milers de euros	%
França	30.415	36%
Alemanya	9.070	11%
Cuba	5.386	6%
Països i territoris no determinats extracom.	5.013	6%
Cap Verd	4.567	5%
Portugal	4.487	5%
Regne Unit	3.856	5%
Polònia	3.250	4%
Suïssa	2.934	3%
República Dominicana	2.932	3%
Dinamarca	2.490	3%
Mèxic	1.826	2%
Itàlia	1.312	2%
Països Baixos	851	1%
República checa	834	1%
La resta de països	5.159	6%
Total	84.381	100%

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme. Elaboració: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA

2.4.

LA PESCA

La producció pesquera final balear el 2019 és de 34.940.213 euros. Les despeses fora del sector són de 21.707.646 euros, mentre que el valor afegit a preus de mercat és de 13.232.567 euros; les subvencions, 1.085.730 euros, i els impostos lligats a la producció, 114.739 euros. El VAB al cost dels factors és de 14.203.558 euros, i la renda pesquera, d'11.483.627 euros. (Vegeu el quadre I-2.2.)

En relació amb el 2018, que va ser de 34.120.422 euros, la producció pesquera

final s'ha incrementat en 820.897 euros, un 2,40%. L'increment de la renda pesquera va ser de 919.531 euros i se situa en 11.483.627 euros, un 8,7% més que el 2018 (Vegeu el quadre I-2.4.)

La pesca, amb 2.633.456 quilos i 19.605.084 euros, representa el 56,10% de la producció pesquera final, mentre que l'aqüicultura, amb 15.335.129 euros, representa el 43,89%. La pesca té una variació negativa del 6% en relació amb el 2018 i l'aqüicultura la té positiva del 16%. (Vegeu els quadres I-2.11. i I-2.12.)

Així, doncs, mentre la pesca passa de tenir un valor de 20.888.200 euros el

2018 a un de 19.605.084 euros el 2019 —amb un descens d'1.283.117 euros—; l'aqüicultura passa de 13.232.222 euros a 15.336.129 euros, amb un increment de 2.102.908 euros.

En relació amb les espècies pescades al llarg de l'any 2019, hi ha hagut una reducció de 319.009 kg, ja que s'ha passat de pescar 2.952.465 kg el 2018 a pescar 2.633.456 kg el 2019, fet que representa

una baixada del 10,80 %. El valor obtingut és de 19.605.084 euros el 2019, quan el 2018 fou de 20.857.309 euros. Hi ha un descens del 6 %. (Vegeu el quadre I-2.4.)

El descens més significatiu de les captures és el produït a Formentera, amb una davallada del 66 %, i a Eivissa, amb un 14 %. Menorca i Mallorca han tingut reduccions del 7 % i del 4 %, respectivament. (Vegeu el quadre I-2.13.)

QUADRE I-2.11. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA (2018-2019)

		2019 (euros corrents)	2018 (euros corrents)	% de variació corrent 18/19	2018 (euros constants)	% de variació real 18/19
Espècies pescades	Crustacis	7.740.642	7.786.154	-1%	7.114.656	-9%
	Mol·lucs	2.448.402	3.054.562	-20%	2.333.086	-24%
	Peixos	9.410.492	10.035.431	-6%	9.682.059	-4%
	Altres espècies	5.548	12.053	-54%	4.763	-60%
	Total espècies pescades	19.605.084	20.888.200	-6%	19.134.563	-8%
Espècies criades en aqüicultura	Aqüicultura marina	15.329.485	13.225.472	16%	11.479.457	-13%
	Aqüicultura continental	5.644	6.750	-16%	3.704	-45%
	Total espècies criades en aqüicultura	15.335.129	13.232.222	16%	11.483.160	-13%
Total producció pesquera		34.940.213	34.120.422	2%	30.617.724	-10%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

QUADRE I-2.12. PRODUCCIÓ PESQUERA A LES ILLES BALEARS (2019)

		kg	Euros
Espècies pescades	Crustacis	352.084	7.740.642
	Mol·lucs	286.763	2.448.402
	Peixos	1.994.444	9.410.492
	Altres espècies	165	5.548
	Total espècies pescades	2.633.456	19.605.084

continua

		Juvenils (unitats)	kg	Euros
Espècies criades en aqüicultura	Aqüicultura marina	40.681	58.842	15.329.485
	Aqüicultura continental	1.795		5.644
	Total espècies criades en aqüicultura			15.335.129
Total producció pesquera				34.940.213

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

QUADRE I-2.13. ESPÈCIES PESCADES: MOL·LUSCS, CRUSTACIS I PEIXOS A LES BALEARS PER ILLES (2018-2019)

	kg 2018	kg 2019	% de var. de la prod. 18-19	Euros corrents 2018	Euros corrents 2019	% de var. 18/19
Mallorca	2.105.090	2.017.891	-4%	13.249.977	13.270.633	0,2%
Menorca	303.818	281.244	-7%	3.031.820	3.070.645	1%
Eivissa	289.306	248.130	-14%	2.743.180	2.403.071	-12%
Formentera	254.251	86.192	-66%	1.832.332	860.735	-53%
Illes Balears	2.952.465	2.633.456	-11%	20.857.309	19.605.084	-6%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

3

SECTOR INDUSTRIAL I ENERGÈTIC

RESUM

Sens dubte, l'element transcendental i que limita la capacitat inferencial de l'informe sobre la indústria balear és la presència, en data d'avui, de la COVID-19. Aquesta pandèmia desvirtua totalment qualsevol projecció futura sobre la base de les dades presents i passades.

L'evolució de la producció a la indústria balear continua presentant una pèrdua de representativitat dins l'economia balear, però en termes de llocs de feina el comportament millora des del 2014, passant d'un pes dins el total de l'economia d'un 6,6 % a un 7,2 % el 2018.

Quant al nombre d'empreses que componen la indústria, s'observa un creixement del 6,5 % el 2018 respecte a l'any anterior. Quant al nivell de llocs de feina, el 2018 continua en recuperació, amb més dinamisme en el règim d'assalariats —creixen un 3 %— que en el règim especial d'autònoms —amb un 1 %—, però s'aprecia en els dos grups un cert alentiment de la generació de llocs de feina.

Els ingressos del sector industrial han caigut el 2016 un 2,7 % respecte a 2015, on el 43,4 % correspon al grup de subministrament d'electricitat; seguit d'indústries manufactureres, amb un 41,1%; compartint el primer grup el lideratge amb una productivitat aparent del factor treball i amb la quota d'excedents més elevada.

El 2018 ha presentat també un increment de facturació elèctrica respecte a l'any anterior (1,8%), amb un comportament més dinàmic a Eivissa, amb un augment de facturació del 3 %, i a Formentera, amb un 3,6 %.

Quant a les indústries relacionades amb la construcció, el 2018 hi ha registrades 90 pedreres a les Illes Balears, de les quals un 80 % són a Mallorca, un 12 % a Menorca, i la resta, a Eivissa i Formentera.

3.1.

L'EVOLUCIÓ DEL PIB, DE L'OCUPACIÓ, DE L'ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI) I DE L'ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS

En aquest apartat s'analitza l'evolució de la producció i l'ocupació del sector industrial. Aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empreses i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears a partir de dades de l'Ibestat, relatives a l'enquesta industrial. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i altres indicadors conjunturals del sector industrial.

Quant a l'evolució del valor afegit brut de la indústria en termes de pes sobre el total de l'economia balear, destaca la tendència suau i constant de la seva pèrdua de representativitat, que passa d'un 6,7 % el 2014 a un 5,7 % el 2018. Per tant, el previsible impacte negatiu de la COVID-19 en la indústria balear el 2020 serà un efecte afegit i no una causa principal del seu comportament.

Tot l'anterior és, a pesar que en termes d'ocupació no s'apreciï aquest comportament. El pes del mercat laboral en la indústria balear es manté sobre un interval més estable, oscil·lant entorn d'un pes del 7 % del total de l'ocupació generada a la comunitat autònoma.

Si ens centram en l'evolució comparativa de la producció industrial respecte a altres sectors d'activitat durant el període analitzat, s'observa que la indústria, juntament

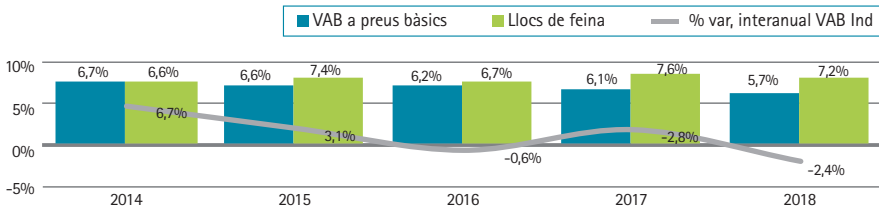
amb l'agricultura, són els dos únics sectors que presenten un creixement negatiu el 2018 respecte al 2017. El primer amb una caiguda del 2,4 % i del 2,5 % el segon. La resta de sectors presenten dades positives superiors al 2,5 %, amb un màxim del 10 % (activitats financeres i de finances). L'economia en el seu conjunt presenta un creixement del 3,4 %. (Vegeu el gràfic I-3.1. i el quadre IA-3.1.)

El nombre d'empreses industrials ha crescut a les Illes Balears un 6,5 %, fruit d'un comportament dinàmic de la indústria manufacturera i l'extractiva, amb creixements per sobre del 7 % que compensen la reducció de 23 empreses de subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat (-9,7 %) i el pràcticament estancament del nombre d'empreses de subministrament d'aigua.

Aquest creixement global en el nombre d'empreses no es correspon amb l'evolució de la producció de la indústria. Si bé sectors com a béns d'equip o, en menor mesura, energia han presentat majoritàriament un valor de l'índex de producció industrial per valor de la dada estatal, es pot dir, en general, que des de principis del nou segle aquest índex s'han mantingut en el seu valor agregat per a tota la indústria per sobre de l'IPI nacional.

És amb la gran recessió quan els dos índexs cauen de manera rellevant, però amb major pendent l'IPI balear. Per al període de 2008 a 2016 s'observen uns valors cada vegada més semblants però a partir d'enguany la producció balear passa a presentar un IPI per sota de l'estatal. (Vegeu el quadre I-3.1 i el gràfic I-3.2.)

Gràfic I-3.1.
Evolució del VAB de la indústria, pes i llocs de feina en la indústria sobre el total de les Illes Balears (2014-2018)

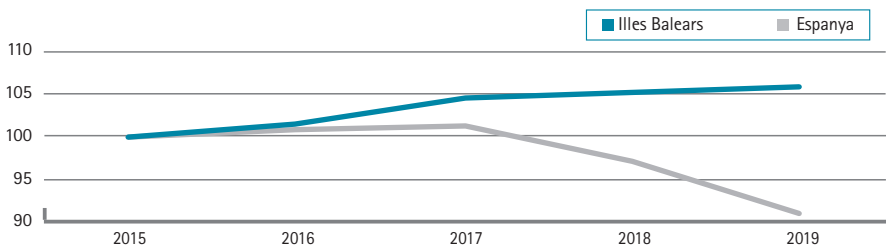
Font: Ibestat, a partir de l'INE. Darreres dades publicades l'1 de juny de 2020

QUADRE I-3.1. NOMBRE D'EMPRESSES INDUSTRIALS (CNAE 09) A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	2017	2018	Dif. 18-17	% de var. 18/17
Total sector industrial	4.580	4.877	297	6,5%
B. Indústries extractives	57	61	4	7,0%
C. Indústria manufacturera	4.067	4.381	314	7,7%
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	236	213	-23	-9,7%
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	220	222	2	0,9%

Font: Ibestat, a partir de l'INE: darreres dades publicades l'1 de juny de 2020

Gràfic I-3.2.
Índex de producció industrial (IPI) a les Illes Balears i Espanya (base 2015) (2014-2018)

Font: INE

Quant al comportament dels preus industrials —mesurat per l'índex de preus industrials (IPRI)— des de principis de segle les Illes Balears han mantingut un valor

de l'índex per sota de la dada estatal; un comportament que només es trenca el 2018 i que torna el 2019.

No obstant tot l'anterior, el comportament dels preus en els subsectors industrials de subministrament elèctric, d'aigua i extractives durant aquests darrers anys ha estat de major dinamismes a les Illes Balears que a la resta de l'Estat.

Cal tenir en consideració les primeres dades de 2020 per anticipar l'important impacte de la COVID-19. A Espanya la taxa interanual de l'IPRI ha passat d'un -0,95 % al gener a un -8,41 % a l'abril. En el cas de les Illes Balears ha passat d'un -7,35 % a un -14,56 % per als mateixos mesos. Aquestes dades són més que rellevants per evidenciar la magnitud de l'impacte. (Vegeu el quadre IA-3.3 i els gràfics I-3.3. i de IA-3.1. a IA-3.4.)

3.2.

EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Quant al nombre d'empreses industrials, el 2018 han crescut un 6,5 % respecte a les existents el 2017, fruit d'un bon comportament de les empreses d'indústries extractives, amb un augment del 7 %; de la indústria manufacturera, amb un 7,7 %, i un estancament de les empreses de subministrament d'aigua i a pesar d'una forta reducció —del 9,7 %— de les empreses de subministrament d'energia elèctrica, que han passat de 236 empreses el 2017 a 213 el 2018.

En la indústria manufacturera destaquen els increments del nombre d'empreses en fabricació de begudes, que passa de

105 a 127 empreses; confecció de peces de vestir, amb 27 empreses més —fins a les 119 el 2018—, i fabricació d'un altre material de transports, amb un creixement del 51,2 %, fins a les 65 empreses el 2018.

Val la pena destacar que el descens del nombre d'empreses dins el subsector de subministrament elèctric (-9,7 %) el 2018 respecte de l'any anterior, amb 23 empreses menys, no ha repercutit negativament, tot al contrari, ja que en termes de productivitat, excedents i cost laboral destaquen respecte a la resta de subsectors industrials. (Vegeu el quadre I-3.3.)

3.3

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

En termes d'ocupació, el nombre de treballadors en la indústria balear ha crescut en 460 persones el 2019 respecte al 2018; el nombre d'autònoms, en una mica més de cent. L'anterior representa un creixement anual del 2 % i de l'1,9 %, respectivament.

L'anterior reflecteix que la figura de l'autònom continua perdent pes en la indústria balear. Així i tot, la tendència se suavitza, ja que el 2016 el pes dels autònoms en la indústria va caure 0,9 punts percentuals respecte a l'any anterior; el 2017, 0,7 punts; el 2018, 0,5 punts, i el 2019 no ha variat.

El subsector amb més presència d'autònoms és el de la indústria manufacturera, on dels 23.000 treballadors, una mica més de 5.500 són autònoms. També representa

el subsector més dinàmic, ja que creix respecte al 2018 en 265 treballadors assalariats i en 100 autònoms. També val la pena ressenyar els 182 treballadors assalariats més en el subsector de l'aigua, mentre que la resta de grups mantenen uns resultats més uniformes amb la tendència prèvia.

En relació amb els primers mesos del 2020 i la COVID-19, es pot indicar que en principi no s'hi aprecien efectes rellevants, citant només com a rellevant la caiguda del 3,6 % de treballadors en indústries manufactureres (2,5 milers de persones) en el període gener a abril de 2019 respecte del mateix període de 2019. (Vegeu el quadre I-3.2.)

3.4.

EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Aquest punts se subdivideix en quatre apartats. Els dos primers (3.4.1. i 3.4.2.) presenten dades relatives a l'enquesta industrial de l'INE a partir de la informació elaborat per l'Ibestat. Als apartats 3.4.3. i

3.4.4. s'analitzen amb més atenció algunes de les branques més importants de la indústria balear, com són la branca no manufacturera principal —energia i aigua—. Dins de les branques manufactureres, cal destacar l'activitat de les indústries relacionades amb el sector de la construcció.

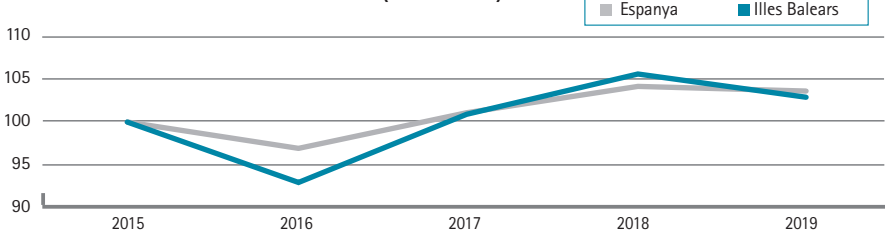
3.4.1. DADES GENERALS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL

Els ingressos d'explotació del sector industrial balear van superar el 2017 els 4.700 milions d'euros, 400 més que el 2016. El 85 % d'aquesta facturació es reparteix entre la indústria manufacturera i el subministrament elèctric, pràcticament a parts iguals, seguit del subministrament d'aigua, amb un 14 %, i l'1 % restant, la indústria extractiva.

El benefici abans d'impostos del sector va ascendir a 204 milions d'euros, dels quals gairebé el 80 % es van obtenir en el subsector de subministrament elèctric (77,5 %), i es van repartir un 10 % cadascun la indústria manufacturera i el subministrament d'aigua. El 2 % restant queda a les indústries extractives.

Gràfic I-3.3.

Evolutió de l'índex de preus industrials (IPRI) a Espanya i a les Illes Balears (base 2015) (2014-2018)

Font: INE

QUADRE I-3.2. OCUPACIÓ ASSALARIADA I PER COMPTE PROPÍ (RETA) A LES ILLES BALEARS (2014-2018) (MITJANA ANUAL)												
B. Ind. extractiva		C. Ind. manufacturera		D. Subm. d'energia		E. Subm. d'aigua, resid.		Total indústria				
R. General	RETA	R. General	RETA	R. General	RETA	R. General	RETA	R. General	RETA	R. General	RETA	% RETA
Valors absoluts												
2015	293,3	47,6	15.110,3	5.345,3	1.055,8	28,3	3.815,3	92,6	20.274,7	5.513,7	27,2	
2016	302,9	46,3	15.976,5	5.401,0	974,3	27,8	3.951,9	93,2	21.205,6	5.568,2	26,3	
2017	316,5	46,7	16.711,5	5.468,8	909,5	26,5	4.124,9	91,3	22.062,4	5.633,3	25,5	
2018	321,8	47,7	17.200,9	5.521,8	875,6	25,8	4.321,2	95,7	22.719,5	5.690,9	25,0	
2019	342,5	48,8	17.464,4	5.621,4	867,7	26,2	4.503,1	100,5	23.177,7	5.796,9	25,0	
% de variació anual												
2015	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2016	3,3%	-2,8%	5,7%	1,0%	-7,7%	-1,8%	3,6%	0,6%	4,6%	1,0	-3,4	
2017	4,5%	0,9%	4,6%	1,3%	-6,6%	-4,5%	4,4%	-2,0%	4,0%	1,2	-2,8	
2018	1,7%	2,1%	2,9%	1,0%	-3,7%	-2,5%	4,8%	4,7%	3,0%	1,0	-1,9	
2019	6,4%	2,4%	1,5%	1,8%	-0,9%	1,3%	4,2%	5,1%	2,0%	1,9	-0,2	

Font: Ibestat, a partir de dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social

QUADRE I-3.3. RESULTATS D'EXPLOITACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017)

	Total sector industrial	B. Indústries extractives	C. Indústria manufacturera	D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació
Ingressos d'exploració					
Ingressos d'exploració	4.725.307,8	40.710,3	1.975.421,0	2.041.812,3	667.364,1
Volum de negocis	4.578.622,5	38.495,5	1.947.899,9	2.006.067,4	586.159,6
Altres ingressos d'exploració	146.685,3	2.214,8	27.521,1	35.744,9	81.204,5
Despeses d'exploració					
Despeses d'exploració	4.334.819,8	33.313,0	1.888.523,3	1.808.713,2	604.270,3
Aprovisionaments	2.762.631,4	8.504,2	1.106.992,3	1.430.058,0	217.077,0
Despeses de personal	684.691,6	10.711,3	437.523,6	63.999,3	172.457,4
Altres despeses d'exploració	615.243,7	11.594,7	292.467,5	189.342,4	121.839,1
Amortització de l'immobilitzat	269.350,9	2.504,2	58.207,5	126.595,5	82.043,6
Deterioració i resultat per alienacions de l'immobilitzat	798,4	189,8	1.218,2	-1.332,4	722,8
Altres resultats excepcionals	-9.278,2	-67,1	-8.776,9	64,5	-498,7
Inversions en actius materials	186.502,3	3.408,3	65.364,4	74.967,8	42.761,7
Adquisició d'immobilitzat material	195.514,2	3.695,2	73.214,6	75.559,6	43.044,8
Vendes d'immobilitzat material	9.012,0	286,9	7.850,2	591,8	283,1

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Ibestat, a partir de dades de l'INE

La major participació de mà d'obra en la indústria es reparteix entre les extractives i el subministrament d'aigua, les quals suporten un pes del 26% de les seves vendes en despesa de personal. Per contra, destaca el subministrament elèctric, en què tot just el 3% de les seves vendes es destinen a aquesta partida.

La indústria més rendible és l'extractiva, en la qual el benefici sobre vendes representa gairebé el 10%; seguit de subministrament elèctric, amb gairebé un 8%; subministrament d'aigua, amb un 3%, i indústria manufacturera, amb una mica més d'un 1%.

Quant a la inversió, la indústria que destina més part del benefici és l'extractiva, amb un 8,4%, justificant la seva rendibilitat més alta. La segueix subministrament d'aigua, amb un 6,4% del benefici, i entorn del 3,5% se situen la resta de subsectors. (Vegeu I-3.3.)

L'ocupació en la indústria balear ha crescut un 5,4% el 2017 respecte al 2016. Tots els subsectors presenten un augment d'ocupació respecte a l'exercici anterior, excepte indústries extractives, que cau un 2,6%. El subsector més dinàmic és el manufacturer, amb un augment de gairebé 1,2 milers de persones respecte al 2016, un 6,6% més.

Si es comparen per a 2017 les dades de despeses de personal i ocupació, s'observa que el cost mitjà en la indústria balear per treballador és de 27,7 milers d'euros a l'any. Subministrament elèctric és el subsector industrial amb més cost mitjà, 67,8 milers d'euros a l'any; seguit de submi-

nistrament d'aigua, amb 40.000 euros a l'any; indústries extractives, amb 29,1 milers d'euros, i tanca en darrera posició la indústria manufacturera, amb 22,9 milers d'euros. Així, la indústria manufacturera és el sector de més ocupació i menor cost salarial per treballador.

Centrant-nos en aquest subsector i descendint als seus grups, trobam que el més nombrós és el d'alimentació, amb un total de 3,7 milers de treballadors el 2017 amb un sou mitjà de 21,5 milers d'euros a l'any. Per contra, el grup més reduït és el de metal·lúrgica amb tot just 14 treballadors i un sou mitjà de 15,7 milers d'euros. El grup amb major cost salarial és el de fabricació de productes farmacèutics, que amb 80 treballadors presenten un cost mitjà a l'any de 35.000 euros. Finalment, el grup amb el cost mitjà més reduït és el de confecció de peces de vestir, que amb un total de 169 treballadors presenten un cost mitjà de 7,8 milers d'euros a l'any (Vegeu I-3.3. I-3.4. IA-3.5. i IA-3.6.)

3.4.2 PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL PER BRANQUES D'ACTIVITAT

En aquest apartat es presenten dades i informació relatius a productivitat del treball, excedent brut d'explotació, cost laboral unitari i quota d'excedents per branques d'activitat.

Començant amb la productivitat del factor treball, s'observa que el 2017 el subsector de subministrament d'energia elèctrica presenta el valor més alt, amb 519,9 milers d'euros per treballador; així i tot, és

una quantitat inferior al valor registrat el 2016. Li segueix subministrament d'aigua, indústria extractiva i, en darrer lloc, indústria manufacturera, amb 31,2 milers d'euros. Aquesta última, també és el subsector amb l'excedent per ocupat més reduït, el major cost laboral unitari i la segona menor quota d'excedents.

Dins de la indústria manufacturera, el grup més productiu en termes de factor de treball és el de fabricació de maquinària (49,3 milers d'euros), per al qual cal tenir en compte que gran part de l'anterior és que presenta el cost laboral unitari més reduït.

El darrer grup, en termes de productivitat del factor treball, és la indústria tèxtil (9,2 milers d'euros), que, en línia amb el cas anterior, té el cost laboral unitari més elevat. (Vegeu els quadres I-3.5. i IA-3.7.)

D'una altra banda, si tenim en compte que la renda nacional es pot dividir entre la part destinada a excedents bruts d'explotació i part a rendes del treball i que la quota d'excedent és l'excedent brut d'explotació partit per la renda; de la mateixa manera tenim que les rendes del treball dividit per la renda més l'excedent d'explotació dividit per a la renda sumen 1 i, per tant:

$$q=1-W/Y=1-(W/L)/(Y/L)=1-w^*/\pi_L$$

Sent

q = quota d'excedents

W = rendes del treball

Y = renda

w^* = cost laboral unitari

π_L = productivitat aparent del factor treball

Aplicant aquesta expressió —és a dir, dividint el cost laboral unitari per la productivitat aparent del factor treball— obtenim una estimació de la quota d'excedent per a cada grup.

A l'àmbit agregat, s'observa que la quota d'excedents a la indústria és de 50 %. Subministrament elèctric és el subsector que més quota d'excedents presenta (75,5 %), seguit de subministrament d'aigua, indústries extractives i tanca en darrer lloc, i ja comentat anteriorment, indústries manufactureres, amb (26,4 %). També dins d'aquest subsector, metal·lúrgica és, amb un 42,2 %, el de major quota d'excedents; en què fabricació de begudes és la que pitjor quota té. Tenint en compte que la part de la renda que no va a excedents va a rendiments del treball, queda clar que correspon a la indústria manufacturera el subgrup que més part de la riquesa generada destina a rendes del treball, tenint enfront de subministrament d'energia elèctrica. (Vegeu els quadres I-3.5. i IA-3.7.)

3.4.3. ENERGIA

Si començam amb la facturació elèctrica, s'observa que el 2018 ha crescut un 2 % respecte al 2017, principalment impulsat per Eivissa i Formentera, que han augmentat la seva facturació un 4 % i 3,1 % respectivament respecte de l'any anterior. D'una altra banda se situa Menorca, que ha facturat un 1,4 % menys que l'any anterior, i Mallorca un -2,6 %. Malgrat l'anterior, Mallorca factura el 79,8 % del total, seguit de Menorca, amb un 12,9 %; Eivissa, un 6,8 %, i Formentera, un 0,6 %.

QUADRE I-3.4. PERSONAL OCUPAT PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	2016	2017	Dif. 16/15	Var. 17/16 (%)
Total sector industrial	23.463	24.738	1.275	5,4
B. Indústries extractives	378	368	-10	-2,6
C. Indústria manufacturera	17.935	19.110	1.175	6,6
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	911	944	33	3,6
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	4.239	4.315	76	1,8

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Ibestat a partir de dades de l'INE

QUADRE I-3.5. PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL, EBE PER OCUPAT I COST LABORAL UNITARI A LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2017)

	Productivitat aparent del treball	EBE per ocupat	Cost laboral unitari	Quota d'excedents (q) (%)
Total sector industrial	55,7	27,8	57,4	50,0
B. Indústries extractives	56,2	27,3	55,2	48,5
C. Indústria manufacturera	31,2	8,2	87,7	26,4
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	519,8	392,4	14,2	75,5
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	62,4	35,0	65,5	56,0

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Ibestat a partir de dades de l'INE

L'activitat de producció i distribució d'energia elèctrica és la que presenta una caiguda més important de la facturació el 2018 respecte al 2017, tant pel que fa a la comunitat autònoma com per a cadascuna de les illes; superant caigudes del 45 % en tots els casos. En el cas més elevat destaca Eivissa, amb un -60 %, i a excepció de Formentera, amb un -7,6 %. Pel costat positiu, fusta, construcció i reparació naval i altres materials de construcció lideren els comportaments més positius respecte a l'exercici anterior.

En el cas de la fusta, destaca per l'important augment de la facturació Mallorca, del 60 % respecte al període anterior, respecte a la resta d'illes. En el cas de la construcció i reparació naval, també sobresurt Mallorca per l'important creixement el 2018 de la facturació d'energia elèctrica, del 29,3 %, que compensa la caiguda del 12,1 % d'Eivissa. En el cas d'altres materials de construcció, destaca Eivissa, amb un creixement del 56 % en la facturació d'energia elèctrica el 2018 respecte al 2017. (Vegeu el quadres I-3.6. I-3.7. i IA-3.8.)

QUADRE I-3.6. ESTRUCTURA DE LA FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA A LA INDÚSTRIA DE LES BALEARS PER ILLES (KW/h) (2017-2018)

	2018	2017	Var. (%)
Illes Balears	188.786.580,6	192.671.715,5	-2,0
Mallorca	150.596.699,6	154.667.760,6	-2,6
Menorca	24.330.908,5	24.669.663,7	-1,4
Eivissa	12.799.315,0	12.306.015,2	4,0
Formentera	1.059.657,4	1.028.276,4	3,1

Font: lbestat a partir de dades de GESA

QUADRE I-3.7. FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA (kWh) (GESA) DE LES ACTIVITATS DEL SECTOR DE LA INDÚSTRIA A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	2017	2018	% de var. 18/17
Total	192.671.716	188.786.581	-2,0
Extracció i aglomeració de carbó	75.623	76.141	0,7
Extracció de petroli i gas	286.644	282.562	-1,4
Combustible nuclear i altres energies	260.745	269.243	3,3
Coqueries	2.527	2.631	4,1
Producció i distribució d'energia elèctrica	3.928.542	2.023.577	-48,5
Fabricació i distribució de gas	3.290	3.335	1,4
Mines i pedreres (no energètiques)	6.972.408	7.138.447	2,4
Siderúrgia i fosa	7.306.508	7.473.201	2,3
Metal·lúrgia no fèrria	36.067	39.110	8,4
Indústria del vidre	2.506.647	2.504.422	-0,1
Ciments, calçs i guixos	40.050.827	37.999.757	-5,1
Altres materials de construcció	8.992.287	10.211.472	13,6
Química i petroquímica	4.573.642	4.445.246	-2,8
Màquines i transformacions metàl·liques	2.570.947	2.608.091	1,4
Construcció i reparació naval	2.938.692	3.708.235	26,2
Construcció d'automòbils i bicicletes	14.115.700	13.628.536	-3,5
Construcció d'altres mitjans de transport	0	1.532	-
Alimentació, begudes i tabac	70.546.509	69.630.354	-1,3
Indústria tèxtil, confecció de cuir i calçat	8.919.528	8.401.933	-5,8
Indústria de fusta, suro (no fabricació de mobles)	556.442	826.240	48,5
Pastes papereres, paper, cartró	1.160.641	1.319.922	13,7
Arts gràfiques i edició	6.736.632	6.549.595	-2,8
Indústria del cautxú, plàstic i altres indústries	10.130.869	9.643.001	-4,8

Font: lbestat a partir de dades de GESA. Darreres dades de l'1 de juny de 2020

Notes: Les dades de facturació elèctrica es refereixen a estimacions de consum real. Això provoca que alguns registres puguin tenir valors negatius una vegada fets els ajustaments.

En termes de producció i demanda elèctrica, Mallorca el 2019 ha produït el 85 % de l'electricitat, amb una demanda del 76 %, la qual cosa suposa un saldo excedent del 9,3 %, uns 570.000 MW/h. Menorca reflecteix per al mateix període un autoconsum: ha produït pràcticament la mateixa quantitat que la demandada, entorn dels 491.000 MW/h. En el cas d'Eivissa, ha produït el 6,8 % i ha demandat el 15,4 % de l'energia elèctrica de les Illes Balears, amb una necessitat de 522.000 MW/h. En darrer lloc, Formentera, per la seva dimensió, tot just ha generat el 0,3 % de la producció balear de l'energia elèctrica i n'ha consumit l'1,1 %, la qual cosa representa un dèficit del -0,7 % (44.000 MW/h). (Vegeu el quadre I-3.8.)

Quant al consum de productes petrolífers líquids, s'aprecia que el percentatge de bio en gasolina presenta un pes màxim respecte a total gasolina 95 el 2011, del 7 %; any a partir del qual es redueix, de manera suau i constant, el seu pes fins al 4,3 % el 2019. En el cas del dièsel, el pes màxim del bio respecte al total dièsel s'aconsegueix el 2012, amb un 11 %; pes a partir del qual, es veu reduït el 2013 fins a un 4,1 % i a partir d'aquest any s'observa un comportament ascendent fins a representar un 7,4 % el 2019. En termes generals, tots els combustibles presenten creixements positius de consum el 2019 respecte al 2018, a excepció de gasoil A, gasoil B i fuel BIA.

En línies generals, la gasolina presenta un major consum que el dièsel i aconseguix un màxim el 2007, just a l'entrada de la gran recessió. A partir d'aquest any, el seu consum ha disminuït fins al 2012, exercici

a partir del qual se n'estabilitza el consum per sobre del dièsel, que per al període de 1997 a 2019 presenta un comportament molt més estable.

Si tenim en consideració els primers mesos de 2020, per avaluar de manera estilitzada els efectes de la COVID-19 en el primer trimestre, s'observa que el consum de la gasolina 95 s'ha vist reduït en un 10 % respecte al mateix període del 2019; la gasolina 98 ha caigut un 17,3 %; el gasoil A un 13 %; el gasoil C un 21,4 %, i el fuel BIA un 47 %; per contra, el gasoil B ha crescut en un 3,9 %. (Vegeu els quadres I-3.8. i I-3.9. i el gràfic I-3.4.)

3.4.4. INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta a l'apartat de construcció i l'habitatge d'aquesta memòria, ja que la producció i el consum de ciment s'utilitzen com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció.

En termes agregats, el nombre de pedreres a les Illes Balears el 2019 arriben a la xifra de 54; de les quals gairebé el 0 % són a Mallorca, el 5 % a Menorca i la resta a Eivissa i Formentera. (Vegeu el quadre IA-3.9.)

QUADRE I-3.8. PRODUCCIÓ I DEMANDA ELÈCTRICA A LES BALEARS PER ILLES (MW/h) (2019)

	Producció	Demanda	Diferència
Mallorca	5.179.372,4	4.613.118,9	566.253,5
Menorca	490.529,8	490.529,8	0,0
Eivissa	415.925,6	937.863,9	-521.938,3
Formentera	19.836,9	64.152,0	-44.315,1

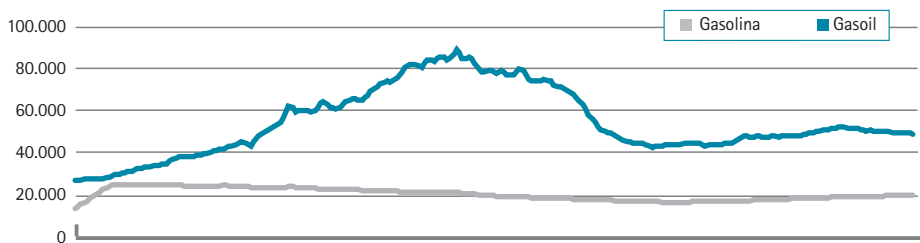
Font: lbestat a partir de dades de Red Eléctrica de España

QUADRE I-3.9. CONSUM DE PRODUCTES PETROLÍFERS A LES BALEARS (1999-2009-2019)

	Gasolina 97 IO	Gasolina 95 IO	Gasolina 98 IO	% bio en gasolines	Gasoil A	Gasoil B	Gasoil C	% bio en gasoils	Fueloil BIA
1999	115.321,2	154.509,2	31.372,7	...	241.978,1	55.093,7	105.431,0	...	69.843,1
2009	0,0	208.809,2	21.099,7	4,3	398.606,8	70.962,7	448.999,2	4,3	236.600,5
2019	0,0	229.423,9	14.244,4	4,3	409.631,8	50.092,3	140.037,0	7,4	80.375,8

Font: CORES

Gràfic I-3.4.
Consum dels principals productes petrolífers (tones) a les Illes Balears (1997-2019)
(mitjana centrada d'ordre 12)

Font: CORES

4

CONSTRUCCIÓ

RESUM

L'activitat de la construcció s'ha consolidat el 2019 i s'ha registrat un nivell més dinàmic que el 2018 en alguns dels seus vèrtexs, com el de la construcció residencial plurifamiliar. El model d'activitat segueix centrat en la construcció d'habitatge unifamiliar i en la reforma, encara que millorant l'habitatge plurifamiliar.

La gran majoria dels indicadors continuen reflectint elevats nivells d'activitat, emmarcats sempre dins dels llindars que la crisi va establir i als quals estem acostumats a tenir com a sòl i sostre. Malgrat no disposar de les darreres xifres de producte interior brut del sector, publicades per al 2018, la majoria dels indicadors que mesuren l'activitat realitzada pel sector el mateix any (com la producció de ciment, l'aprovisionament net de ciment, les entrades de materials de construcció, la població ocupada i la construcció pública) superen, amb escreix, les dades de 2018.

A més, altres indicadors que mesuren l'activitat futura (com els habitatges visats, els habitatges col·lectius per obra o la superfície visada) també es comporten millor, registrant avanços respecte a l'any anterior.

No obstant això, s'observen signes d'alentiment en la demanda d'habitatges que sembla que pronostiquen que s'està començant a descendir el pic de la corba. Passa amb l'indicador global d'activitat (IGA), que mesura l'evolució futura del sector a través de les vendes de ciment i dels afiliats a la Seguretat Social del sector, que decreix a una taxa del 2,3%, la segona negativa després de la crisi.

Per tot l'anterior, es pot resumir que el nivell d'activitat del sector s'assembla al període previ a la crisi 2008-2009.

4.1.

L'EVOLUCIÓ DEL PIB, DE L'OCUPACIÓ, DE L'ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI) I DE L'ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS

L'activitat de la construcció s'ha consolidat el 2019 i ha registrat un nivell d'activitat més dinàmic que el 2018. Malgrat no disposar de les darreres xifres de producte interior brut del sector, la gran majoria dels seus indicadors continuen registrant elevats nivells d'activitat, emmarcats sempre dins dels llindars que la crisi va establir i als quals estem acostumats a tenir com a sòl i sostre.

La majoria dels indicadors que mesuren l'activitat realitzada pel sector en el mateix any (com la producció de ciment, l'aprovisionament net de ciment, les entrades de materials de construcció, la població ocupada o la construcció pública) augmenten amb escreix les dades de 2018. A més, altres indicadors que mesuren l'activitat futura (com els habitatges visats, els habitatges col·lectius per obra o la superfície visada) també s'han comportat millor, registrant avenços respecte a l'any anterior. Amb tot, es pot resumir que el nivell d'activitat és semblant al període previ a la crisi 2008-2009.

Hi ha diverses palanques que fan possible aquest dinamisme. D'una banda, l'impuls de les reformes, que continuen sent un gran pilar per al sector, i el dinamisme de l'habitatge residencial nou, tant pels habitatges unifamiliars com per l'estirada de les plurifamiliars, que entren amb més força que el 2018. I, de l'altra, per

la injecció en la construcció pública que, encara que té un impacte limitat en el sector, és el primer pas d'inversió pública.

Per illes, les variables fan preveure que el millor comportament es dona a Mallorca (en reforma) i a les Pitiüses (en habitatge residencial), mentre que a Menorca l'activitat és més moderada, encara que destaca per la seva empena.

Quant a l'indicador global d'activitat (IGA), que mesura l'evolució futura del sector a través del comportament de les vendes de ciment i dels afiliats a la Seguretat Social del sector, decreix a una taxa del 2,3% i reflecteix el segon descens des de la crisi. Aquest índex tendeix a donar més importància a l'evolució de l'activitat futura del sector que a l'activitat realitzada i únicament mesura variables físiques i no monetàries, a diferència del PIB i del VAB. (Vegeu el gràfic I-4.1.)

La metodologia de la comptabilitat regional d'Espanya (CRE), font que publica el producte interior brut (PIB) del sector, s'ha revisat el 2019 i, per tant, la darrera dada disponible és de 2018. El PIB a preus de mercat del sector de la construcció es va corregir a la baixa respecte a la darrera estimació: es passa d'un 8,7% a un 6,1% de creixement. Fins i tot amb això, va ser el segon augment més important respecte a la resta de sectors, només al darrere de l'augment de les activitats financeres (9,9%). Així mateix, va aconseguir duplicar la taxa del conjunt de la comunitat (3,6%). En termes absoluts, el sector va generar 2.321,7 milions d'euros i es va acostar a les xifres de 2010 (2.382,7 milions d'euros). Encara que el seu pes respecte a l'estructura de les Ba-

lears es va afèblir respecte a aquest mateix any: si el 2010 el sector representava el 9 % del PIB total, el 2018 va ser del 7 %.

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. A continuació, es comenten de manera detallada els diferents indicadors d'activitat.

4.2.

FACTORS DE PRODUCCIÓ

4.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Històricament, l'evolució dels materials de construcció —com ara el ciment o uns altres com la fusta, el vidre o l'acer— han reflectit amb raonable precisió la variació del nivell de l'activitat de la construcció. Es presenten les dades relatives a les entrades i sortides dels cinc ports de les Illes Balears, tant de ciment com d'altres materials de construcció. En desconèixer les vendes de ciment, s'assimilen al consum aparent i, per tant, fan que l'estoc de ciment quedi a zero.

- Ciment

El ciment constitueix una de les variables explicatives de l'activitat present de construcció més important, ja que és un material que s'utilitza en la primera fase de la construcció i reflecteix els moviments del sector.

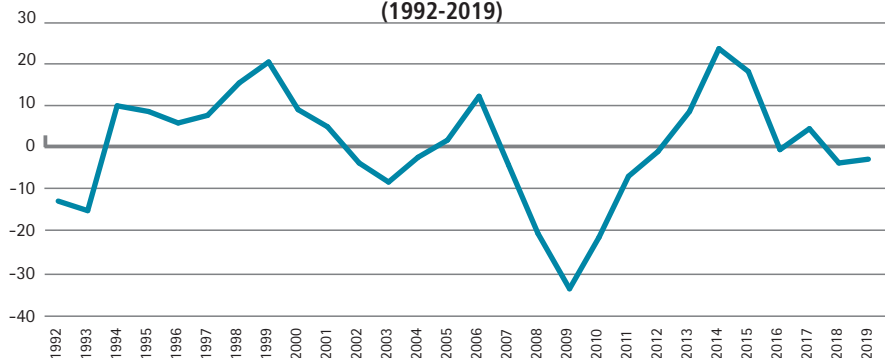
Un dels grans trets d'aquest 2019 és que s'ha deixat de produir ciment a l'illa de Mallorca. La fàbrica de Lloseta Cemex va tancar l'octubre de 2018 i a partir de llavors tot el ciment utilitzat a les obres prové de fora. Tampoc se sap quant ciment es va vendre el 2019, així que s'utilitza la hipòtesi que havia de ser el mateix que el consumit, assumint la hipòtesi que no hi ha estoc de ciment.

La quantitat de ciment utilitzat es calcula a partir del flux d'entrades i sortides dels ports, amb xifres facilitades per l'Autoritat Portuària de les Illes Balears. Aquest canvi suposa un gran moviment portuari a totes les illes, però sobretot a Mallorca i Menorca. (Vegeu el quadre I-4.1.)

L'aprovisionament exterior net de ciment, que es calcula sobre la base de la quantitat de material que prové de l'exterior per via marítima una vegada descomptades les sortides, va aconseguir un gran volum per suplir la inexistent producció local. El 2019 s'assoleixen les 464.700 tones, triplicant les xifres de l'any anterior i augmentant un 236 %.

Per ports, el de Palma no només és el que va concentrar més trànsit, sinó també el que més creixement va registrar. Entre entrades i sortides ha mogut 299,3 milers de tones, la qual cosa suposa el 63 % del flux total balear. Es tripliquen les entrades de ciment respecte a 2018. I el seu aprovisionament net (298.700 tones) gairebé coincideix amb el moviment total, perquè tot el que entra es destina a consum local. Augmenta un 3.082 % respecte a l'any anterior.

Gràfic I-4.1.

Percentatge de variació de l'indicador global d'activitat en el sector de la construcció (1992-2019)

Font: Elaboració pròpia

QUADRE I-4.1. CONSUM APARENT DE CIMENT (TONES) (2018-2019)

	2017	2018	2019	% de var 19/18
Producció interior (1)	312.197	317.605	0	-100,0%
Port de Palma				
Entrades	107.475	106.496	299.009	180,8%
Sortides	131.494	97.110	284	-99,7%
Net	-24.019	9.386	298.725	3082,7%
Port d'Alcúdia				
Entrades	25.932	4.139	19.390	368,5%
Sortides	153	1.863	1.144	-38,6%
Net	25.779	2.276	18.246	701,7%
Menorca				
Entrades	22.789	24.897	33.156	33,2%
Sortides	0	0	0	0,0%
Net	22.789	24.897	33.156	33,2%
Pitiüses				
Entrades	108.704	106.735	118.688	11,2%
Sortides	5.835	5.126	4.142	-19,2%
Net	102.869	101.609	114.546	12,7%
Proveïment net exterior (2)	127.418	138.168	464.673	236,3%
Consum aparent a les Balears	439.615	455.773	464.673	2,0%
Vendes (3)	439.615	455.773	464.673	2,0%
Variació aparent d'estocs	0	0	0	-

Font: CEMEX, Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia

(1) La producció interior de les Balears procedeix de la font oficial CEMEX.

(2) L'aprovisionament net exterior procedeix de l'Autoritat Portuària de Balears.

(3) S'estima que les vendes de ciment són les mateixes que el consum aparent de ciment.

En segon lloc, es posicionen els ports de les Pitiüses, amb el 26% del trànsit de ciment de les Balears (122,8 milers de tones). El seu aprovisionament net (114,5 milers tones) és molt elevat, la meitat que Palma, la qual cosa dona una idea de la magnitud de l'activitat constructora de l'illa. El moviment a la resta dels ports va ser més limitat. A Menorca es van moure 33,1 milers de tones, un 33 % més que el 2018. Aquesta quantitat és la totalitat de saldo net d'aprovisionament de l'exterior. Alcúdia, que va concentrar el 4 % del trànsit total, va tenir un volum de ciment de 20.500 tones, de les quals 18.200 van quedar com a aprovisionament net i això suposa un 702 % més que l'any anterior.

El consum aparent de ciment continua creixent per tercer any consecutiu, encara que ho fa a un 2 %, la meitat que el 2018. Aquesta variable es calculava sumant les tones produïdes a l'illa i les que venien netes de fora. A partir de 2019 només computaren les aprovisionades netes de fora. S'han consumit 464.700 tones enfront de les 455.700 tones de l'any anterior, la meitat del consumit durant els anys de precrisi, com el 2004, que es van utilitzar 1.106.600 tones de ciment, o el 2007, que es van arribar a l'1.183.100 tones.

Quant a les vendes de ciment, no se n'ha pogut obtenir el volum. Habitualment a través d'Oficemen s'aconseguien les vendes de ciment gris (no blanc) de la zona agregada de Llevant i s'extrapolaven a les Balears. A partir de 2017 es van deixar de publicar. En aquesta memòria hem suposat que les vendes de ciment s'assemblen al consum de ciment. I aquesta suposició es basa en la que no hi va haver estoc de ciment.

- La resta dels materials de construcció elaborats

El 2019 les entrades de materials de construcció acabats, exclòs el ciment, a través dels ports han continuat creixent. S'ha arribat a les 598.600 tones, la qual cosa suposa un 12,7 % més que el 2018 i un 142 % més que el 2010 (247,2 milers de tones).

Per illes, la distribució és similar a 2018, focalitzant a Mallorca el gruix de les entrades, encara que Menorca destaca per ser l'illa més dinàmica.

Concretament pels ports de Mallorca van entrar el 69 % dels materials de construcció. Entre tots dos van assolir les 406.300 tones, un 12 % més que el 2018 (363,9 milers de tones). Els ports menorquins van rebre 30,6 milers de tones, la qual cosa representa el 4 % del total de les entrades, i augmenta un 46 % respecte a l'any anterior. Els ports de les Pitiüses van absorbir 161,7 milers de tones, la qual cosa suposa un 27 % del total i un augment de l'11 %. (Vegeu el quadre I-4.2.)

4.2.2. OCUPACIÓ

L'anàlisi del mercat laboral del sector és confusa, perquè depèn de la font que s'emprí: la Seguretat Social o l'Enquesta de població activa (EPA). El que queda clar del 2019 és que el mercat laboral és més dinàmic que el 2018, encara que hi ha interpretacions quant a la intensitat d'aquest dinamisme. Si es tenen en compte les dades facilitades per la Seguretat Social, els afiliats al sector van augmentar un 4 % i, de mitjana, es va

arribar als 54.467 treballadors (pels 52.193 treballadors de 2018). Mentre que les xifres de l'Enquesta de la població activa (EPA), publicades per INE segons la Classificació nacional d'activitats CNAE-09, van ser més contundents, ja que reflecteixen un augment del 30% en la població ocupada; el 2019 hi ha hagut 63.700 treballadors ocupats pels 48.900 de 2018.

El mateix va passar en la població desocupada, ja que les seves dades empitjoren respecte al 2018, encara que a diferent ritme. Segons el SEPE, les xifres de l'atur empitjoren un 1,7% respecte al 2018. (Vegeu el quadre I-4.3.) El 2019 es registren 5.224 aturats pels 5.138 aturats de 2018. (Vegeu el gràfic I-4.2.) Es van quedar a una tercera part dels registrats el 2010 (17.725 aturats). Menorca és l'illa que pitjor es comporta, ja que augmenta un 10% respecte al 2018. En canvi, les xifres d'EPA reflecteixen un augment del 16% entre un any i l'altre (5.700 aturats el 2019 pels 4.900 de 2018).

4.3.

LA PRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i la inversió privada.

4.3.1. INVERSIÓ PÚBLICA

La inversió pública, analitzada a partir de les dades de la Seopan (Associació d'Empreses Constructores i Concessionàries

d'Infraestructures), fa explotar el 2019 fins a aconseguir els 720,1 milions d'euros. No només perquè augmenta exponencialment (78%) respecte a l'any anterior, sinó perquè més de les dues terceres parts la va finançar l'Administració central, poc habitual en els darrers anys.

Lluny queden les paupèrrimes inversions d'altres anys. El 2019 es dupliquen les inversions de l'any anterior i s'acumulen pujades per cinquè any consecutiu. Per al conjunt de l'any, l'obra pública arriba a 720,1 milions d'euros, la millor dada des del 2014. Es multiplica per sis respecte al 2012, *annus horribilis*, en registrar una inversió mínima de 126,3 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-4.4.)

Es van reprendre les bones xifres per a la inversió pública de l'època de 2002 i 2008, quan la licitació mitjana anual vorejava els 700 milions d'euros. Va començar a ser una font d'activitat tan important com la privada.

Les variables que s'estudien en aquest apartat es desagreguen, d'una banda, segons tipologia, entre edificació (residencial i equipament social) i enginyeria civil (carreteres, ferrocarrils, ponts, preses, ports, aeroports, etc.). I, d'altra banda, segons l'origen del finançament, entre Estat central i ens territorials (que també inclouen l'Administració autonòmica i local).

La inversió pública creix de manera desigual entre l'edificació i l'obra civil. Si la primera s'incrementa un 274% (assolint els 533,2 milions d'euros), l'obra civil disminueix un 26% (arriba als 186,9 milions d'euros). (Vegeu el gràfic I-4.3.)

QUADRE I-4.2. ENTRADES MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ (TONES) (EXCLÒS EL CIMENT) (2018-2019)

	2018	2019	%19/18
Palma	323.183	351.125	8,65 %
Alcúdia	40.760	55.157	35,32 %
Menorca	20.996	30.573	45,61 %
Pitiüses	146.225	161.704	10,59 %
Illes Balears	531.164	598.559	12,69 %

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia

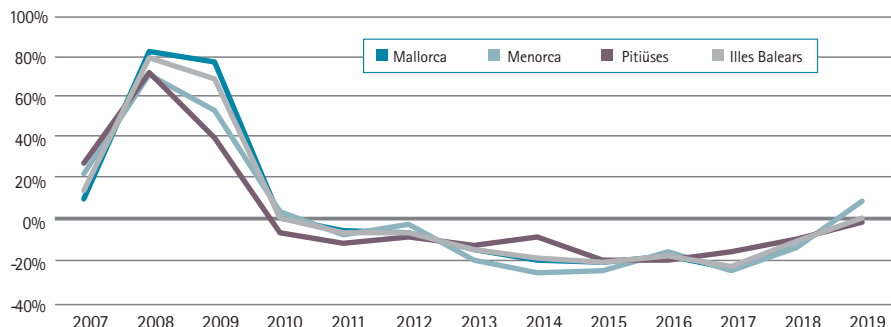
QUADRE I-4.3. ATUR REGISTRAT A LES BALEARS PER ILLES (2006-2019)

	Mallorca	Menorca	Pitiüses	Illes Balears	Variació interanual
2006	3.789	380	763	4.933	-5,7%
2007	4.215	471	985	5.671	15,0%
2008	7.754	815	1.710	10.279	81,3%
2009 (*)	13.829	1.261	2.410	17.500	70,3%
2010	14.125	1.322	2.279	17.726	1,3%
2011	13.536	1.235	2.031	16.801	-5,2%
2012	12.738	1.220	1.885	15.843	-5,7%
2013	10.926	987	1.664	13.577	-14,3%
2014	8.799	738	1.533	11.070	-18,5%
2015	7.027	557	1.235	8.818	-20,3%
2016	5.814	475	994	7.284	-17,4%
2017	4.480	360	850	5.690	-21,9%
2018	4.050	314	774	5.138	-9,7%
2019	4.108	346	770	5.224	1,7%
Variació 19/18	1,4%	10,2%	-0,5%	1,7%	

Font: INEM i Observatori del Treball de les Illes Balears

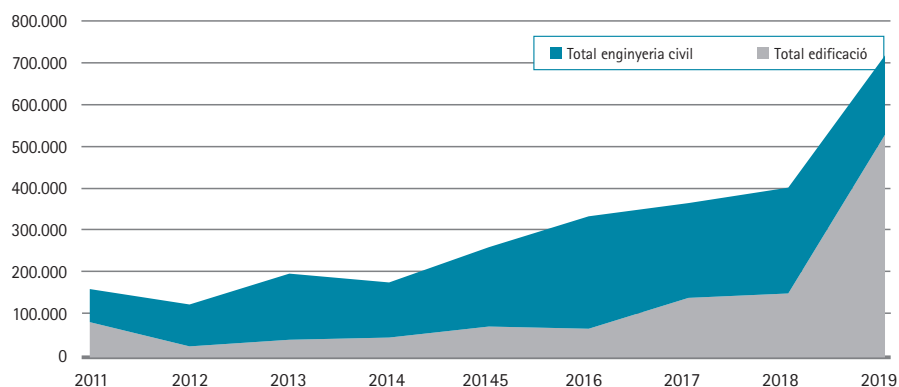
(*) L'entrada en vigor el 2019 de la nova classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE-09) representa un canvi metodològic.

Gràfic I-4.2.
Evolució de la taxa d'atur (2007-2018)

Font: INEM i Observatori del Treball de les Illes Balears

Gràfic I-4.3.
Licitació oficial en milers d'euros (2011-2019)

Font: SEOPAN

Respecte a l'origen d'aquestes inversions públiques, el 2019 hi ha un canvi important: el principal finançador és l'Estat central. Per primera vegada en els darrers vuit anys, exceptuant el 2015, la injecció de l'Estat supera la dels ens territorials. No només la sobrepassa, sinó que la d'aquests es redueixen un 26 % respecte a 2018. El finançament autonòmic i local en obra pública cedeix el pas al central i provoca una modificació dels pesos relatius. Així,

el 2019 el percentatge d'obres finançades per l'Administració central s'aproxima al 69 % del total, mentre que el 31 % restant és dels ens territorials.

4.3.2. INVERSIÓ PRIVADA

El 2019 ha estat un bon any per a la inversió privada. La majoria dels indicadors d'activitat de construcció tant privada

com pública, habitatges iniciats i acabats, reflecteixen creixements respecte a 2018. Així mateix, els indicadors avançats com els habitatges visats, les reformes visades o la ràtio d'habitatge visat per obra, també milloren. Es registren els nivells aconseguits el 2009-2010. Un model d'activitat que va seguir centrat en la construcció d'habitatge unifamiliar i en la reforma, encara que també va millorar en habitatge plurifamiliar.

L'habitatge s'entén iniciat quan es tramita la sol·licitud de qualificació o declaració provisional per a l'obra, ja que és el primer pas per començar amb la construcció. Aquest indicador, publicat pel Ministeri de Foment, és un bon indicador avançat de construcció, perquè mesura els habitatges que es construiran dins de 18-24 mesos, el temps habitual des que es demana la qualificació provisional fins que es construeix l'obra i s'atorga la qualificació definitiva.

El 2019 s'han incrementat les sol·licituds de qualificació provisional d'habitatge: s'han començat 3.356 habitatges, el triple dels iniciats en plena crisi, un 59% més que l'any anterior. Se situa en un nivell precisi. (Vegeu el quadre I-4.5. i el gràfic I-4.4.)

Quant als habitatges acabats, que es vinculen amb la qualificació o declaració definitiva de l'habitatge que publica el Ministeri de Foment, són un indicador de la inèrcia constructora d'aquests darrers anys. El 2019 l'habitatge acabat ha continuat l'escalada ascendent i ha assolit la xifra més alta des de 2012, encara que, això sí, sense arribar a la millor dada de la darrera dècada (5.562 habitatges el 2010).

El 2019 s'han acabat 2.162 habitatges, un 27% més que l'any passat, amb la qual cosa s'ha convertit en un any molt actiu. Part dels habitatges començats el 2017 i el 2018 es van acabar, encara que no tots, que així ho han de fer el 2020. Per tant, el 2019 és un bon any per a la construcció d'habitatges.

També és important l'impuls de la construcció dels habitatges protegits. Un de cada deu habitatges que s'han començat a construir el 2019 són públics, fet que contrasta amb l'escàs pes d'aquest sector en els anys anteriors (menys del 5%). (Vegeu el gràfic I-4.5.)

Un altre indicador que es té en compte és la ràtio entre habitatge iniciat i acabat, que sintetitza l'impuls de l'activitat del sector de la construcció residencial. El 2019, que ha estat d'1,55, ha empitjorat respecte al 2018, que es va situar en 1,81. Contrastava amb el 2016, que va ser un dels més elevats (2,04) des del 2010, quan va ser de 0,52.

A mesura que la demanda cau, és habitual observar que les obres iniciades s'alenteixen o es fracciona la construcció o directament s'ajorna l'inici de les obres. En aquest cas, l'impuls de la producció es redueix i la ràtio és inferior a u. No obstant això, durant els anys d'activitat expansiva la ràtio sobrepassa la unitat. És a dir, el nombre d'habitatges iniciats supera els acabats. En el nostre cas, el 2019 per cada habitatge que s'ha acabat se n'ha començat un i mig més.

Quant als indicadors avançats d'activitat relatius a projectes visats, variables que fa-

cilita el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, i fent una anàlisi retrospectiva del comportament de les obres (exclosos els expedients per a l'elaboració d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i uns altres similars) i dels habitatges visats, la conducta recent més similar es troba l'any 2008.

El 2019, les obres (exclosos aquests expedients) es mantenen en la mateixa línia que el 2018 (entorn de les 5.500 obres). En canvi, els habitatges continuen augmentant, en aquest cas, un 12,5%. Encara que la majoria continuen sent visats en unifamiliars i reformes, s'observa un creixement en els habitatges col·lectius. La meitat de les obres visades són reformes d'habitatges i continuen sent un pilar fonamental per al sector. Augmenten per tercer any consecutiu. Per contra, els visats d'obres per reformar s'han frenat, en línia amb l'alentiment de l'activitat empresarial en l'economia balear.

Les obres visades tot just han canviat. A les Balears s'han visat 5.544 obres, per les 5.525 obres de l'any anterior, una xifra habitual en nivells de precrisi, quan rondaven les 5.500 obres. A més, van ser prop d'un miler més de les visades fa deu anys, concretament el 2009, quan es van visat 4.769 obres.

Per illes, només a les Pitiüses s'han desaccelerat (un 6% menys que l'any anterior) i s'han convertit, a més, en les illes que menys obres, en termes absoluts, s'han visat (532). A Mallorca, les obres visades s'han mantingut similars: s'han visat 4.334 obres, la qual cosa suposa un 0,5% més que l'any anterior, i ha acompanyat el 78%

de l'activitat. Llavors, Menorca assoleix les 678 obres visades, per les 645 de 2018, la qual cosa significa un creixement d'un 5%. (Vegeu el quadre I-4.6.)

Per nombre d'habitatges, el 2019 s'han visat 3.831 habitatges, 426 més que l'any anterior (quan s'havien visat 3.405 habitatges). Aquest és un altre símptoma de la recuperació dels darrers anys en l'àmbit de l'habitatge residencial, encara que sense assolir la força d'altres anys. Així, es continuen mantenint per sota de les xifres visades el 2008, període expansiu de precrisi, quan es visaven uns 5.500 habitatges a l'any.

Per illes, totes obtenen més bons resultats que el 2018, encara que Menorca destaca, amb el seu dinamisme. Mallorca, que genera tres de cada quatre habitatges, creix un 10%. El 2019 s'han visat 2.920 habitatges. Li segueixen les Pitiüses, amb un augment de l'11% (s'assoleixen els 650 habitatges). I Menorca, encara que se situa en darrer lloc per volum d'habitatges —261 de visats—, augmenta un 62%. (Vegeu el quadre I-4.6.)

La mida mitjana de les promocions — habitatges col·lectius (incloent-hi l'obra nova i la reforma) per obra— continua sent inferior a un, concretament de 0,69, fet que indica que la major part de l'habitatge visat continua corresponent a habitatges unifamiliars. No obstant això, malgrat estar per sota d'un, creix un 12% respecte al 2018 (0,62) i augmenta per segon any consecutiu. El comportament de 2019 s'assembla al viscut el 2009, quan la ràtio va ser de 0,51 i va contrastar amb els altres anteriors a la crisi, com el del 2007, que era de 2,37 habitatges per obra.

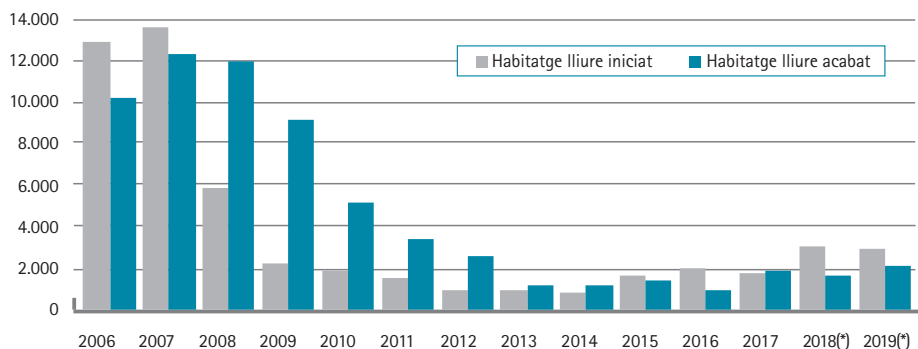
QUADRE I-4.4. LICITACIÓ OFICIAL (MILERS D'EUROS) (2011-2019)

	Total edificació	Total enginyeria civil	Total	Administració de l'Estat	Administració d'ens territorials	Total
2011	83.862	80.090	163.952	51.446	112.506	163.952
2012	22.405	103.886	126.291	23.128	103.163	126.291
2013	41.900	154.775	196.675	31.955	164.720	196.675
2014	47.770	130.206	177.976	47.321	130.655	177.976
2015	70.191	193.028	263.219	180.622	82.597	263.219
2016	66.132	267.685	333.817	156.754	177.063	333.817
2017	140.500	226.050	366.550	110.180	256.370	366.550
2018	153.660	251.900	405.550	113.420	292.140	405.550
2019	533.210	186.880	720.100	497.770	222.330	720.100
Variació 19/18	247,0%	-25,8%	77,6%	338,9%	-23,9%	77,6%

Font: SEOPAN

Gràfic I-4.4.

Habitatges lliures a les Illes Balears (2006-2019)

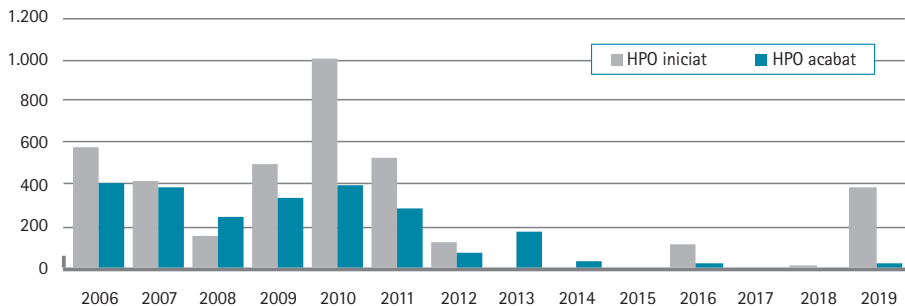

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Foment, Ministeri d'Habitatge i elaboració pròpia

(*) Les dades d'habitatges iniciats són provisionals.

Gràfic I-4.5.

Habitatges protegits a les Illes Balears (2006-2019)

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Foment, Ministeri d'Habitatge i elaboració pròpia

QUADRE I-4.5. HABITATGES COMENÇATS I HABITATGES ACABATS (2011-2019)											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (*)	2019 (*)	% de variació (**)	
Total començats	2.108	1.052	989	896	1.636	2.091	1.791	3.075	3.356	59,2%	
Habitatges protegits	528	118	0	0	0	114	0	2	385	-27,1%	
% d'habitatges protegits	25,0%	11,2%	0,0%	0,0%	0,0%	5,5%	0,0%	0,1%	11,5%	-	
Habitatges lliures	1.580	934	989	896	1.636	1.977	1.791	3.073	2.971	88,0%	
% d'habitatges lliures	75,0%	88,8%	100,0%	100,0%	100,0%	94,5%	100,0%	99,9%	88,5%	-	
% de var. sobre l'any anterior	-27,4%	-50,1%	-6,0%	-9,4%	82,6%	27,8%	-9,41 %	71,69%	9,14%	-	
Total acabats	3.652	2.628	1.394	1.218	1.426	1.023	1.743	1.699	2.162	-40,8%	
Habitatges protegits	288	69	168	32	0	14	0	0	18	-93,8%	
% d'habitatges protegits	7,9%	2,6%	12,1%	2,6%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,8%	-	
Habitatges lliures	3.364	2.559	1.226	1.186	1.426	1.009	1.743	1.699	2.144	-36,3%	
% d'habitatges lliures	92,1%	97,4%	87,9%	97,4%	100,0%	98,6%	100,0%	100,0%	99,2%	-	
% de var. sobre l'any anterior	-34,3%	-28,0%	-47,0%	-12,6%	17,1%	-28,3%	70,4%	-2,5%	27,3%	-	
Hab. Començats - hab. acabats	0,58	0,40	0,71	0,74	1,15	2,04	1,03	1,81	1,55	168,9%	

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Foment, Ministeri d'Habitatge i elaboració pròpia

(*) Les dades d'habitatges lliures començats són provisionals.

(**) Percentatge de variació 19-11.

QUADRE I-4.6. PROJECTES VISATS PEL COAIB A LES BALEARS PER ILLES (2018-2019)

		2018	2019	% de var. 19-18
Obres visades	Mallorca	4.311	4.334	0,5%
	Menorca	645	678	5,1%
	Pitiüses	569	532	-6,5%
	Illes Balears	5.525	5.544	0,3%
Habitatges visats	Mallorca	2.656	2.920	9,9%
	Menorca	161	261	62,1%
	Pitiüses	588	650	10,5%
	Illes Balears	3.405	3.831	12,5%

Font: COAIB

Nota: N'estan exclosos els expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.

Els resultats per illes reflecteix una recuperació de l'habitatge residencial a diferents ritmes. A Mallorca, encara que la ràtio es continua situant per sota d'u (concretament, de 0,67 habitatges per obra), creix un 9 % respecte al 2018. Aquesta ràtio continua reflectint l'escàs pes que té l'habitatge col·lectiu en l'activitat constructora, encara que amb els primers avisos que guanyarà pes en un futur. A Menorca, la ràtio és encara menor: se situa en el 0,38, encara que crida l'atenció el seu comportament, en créixer un 54 %. Mentrestant, les Pitiüses són les illes que millor ràtio tenen (1,22) i també tenen més bons resultats que el 2018. (Vegeu el quadre I-4.7.)

Sol ser habitual que en èpoques recessives se substitueixin les obres noves per reformes o ampliacions o bé que el comportament d'aquestes sigui més bo que el de les noves. Així va ser el 2017, mentre que el 2018 es va moderar i el 2019 continua a la baixa. Si el 2018, el 72 % dels habitatges visats van ser de reforma, el 2019 s'han reduït al 66 %. Es veu com es modera la reforma amb l'impuls de l'habitatge nou.

El 2019 es visen 3.003 obres per reformar, una de les xifres més elevades de la sèrie (un miler més de les visades el 2009), amb la qual cosa creix un 3 % respecte al 2018. (Vegeu quadre I-4.8.)

En percentatges, el 2019 un 54 % de les obres visades corresponen a reformes, un punt percentual més que el 2018 (53 %). Se situen deu punts per sobre de l'estructura assolida el 2004 (44 %) i el 2010 (45 %), anys dinàmics d'habitatge residencial. De fet, entre el 2002 i el 2008, els visats per ampliació i reforma van perdre pes, a conseqüència de l'increment a les obres visades de nova construcció. I només a partir de 2008, any en què es va iniciar la crisi derivada de les hipoteques *subprime*, les reformes es van tornar a demandar, i amb això en va augmentar el pes.

Per illes, les més perjudicades per l'obra nova visada són les més beneficiades per les reformes. A Mallorca les obres d'ampliació i reforma, que van registrar 2.312 visats, creixen un 4 %, i suposen un pes del 53 %. A Menorca, que es van visar 441 re-

formes, augmenten un moderat 1 % i assoleixen el percentatge més elevat (65 %). I a les Pitiüses, que van ser les illes que més visats d'habitatges nous van registrar, les reformes es redueixen un 9 %, arribant a visar-se 250 reformes, un 47 % del total.

La distribució per tipus d'edificació de la superfície visada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. El 2019 s'han visat més de 2 milions de metres quadrats, un 1,2 % més que l'any anterior. (Vegeu el quadre IA-4.1.)

Per tipologia, el pes del sector residencial s'incrementa i assoleix les dues terceres parts de la superfície visada. Aquesta distribució, que també es va donar el 2018, contrasta amb la dels anys anteriors, quan l'activitat residencial va ser paupèrrima i pivotava sobre els sectors turístic, industrial i comercial. A més, té un bon comportament en augmentar un 9,7 % respecte al 2018. No obstant això, queda lluny dels nivells de 2007, quan representava el 83 % de la superfície visada.

El 2019 s'han visat 1,4 milions de metres per a edificis i habitatges residencials i

s'ha convertit en el primer gran segment demandat, amb un pes del 68 %. La distribució per illes segueix el mateix patró i situa la superfície residencial en el primer lloc. Només a Menorca el pes ha estat 10 punts percentuals per sota, perquè es van visar 56.000 metres en turisme i espectacles, que assoleixen un terç de la superfície visada. Aquest sector s'incrementa en totes: a Mallorca creix un 8 %; a Menorca, un 23 %, i a les Pitiüses, un 15 %.

Quant a la resta de tipologies, la superfície dels projectes turístics i d'espectacles es manté en segon lloc, amb 366.100 metres, la qual cosa representa un 18 %. No obstant això, el seu descens és notable (pròxim al 30 % respecte a 2018), a causa de la reducció del 49 % de Mallorca, que arrossega el conjunt. A Menorca i a les Pitiüses augmenta respecte al 2018, un 83 % i 14 %, respectivament.

En tercer lloc, destaca la superfície de les oficines i comerços, amb 147.300 metres, que representa un 7 %. Aquest sector també té un bon comportament, perquè es duplica respecte al 2018. A Mallorca s'ha visat la major part d'aquests metres, assolint els 142.800 metres i un increment del 115 % respecte a 2018.

QUADRE I-4.7. PERCENTATGE DE PROJECTES VISATS PEL COAIB: RELACIÓ HABITATGE/OBRA (2018-2019)

	2018	2019	% de var. 19-18
Mallorca	0,62	0,67	9,4%
Menorca	0,25	0,38	54,2%
Pitiüses	1,03	1,22	18,2%
Illes Balears	0,62	0,69	12,1%

Font: COAIB i elaboració pròpia

QUADRE I-4.8. AMPLIACIONS I REFORMES (2017-2019)

		2017	2018	2019	% de var. 19-18
Mallorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	1.823	1.857	1.965	5,8%
	Indústria i turisme de rehabilitació	409	358	347	-3,1%
	Total reformes	2.232	2.215	2.312	4,4%
	Total obres visades	4.076	4.311	4.334	0,5%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	54,8%	51,4%	53,3%	3,8%
Menorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	353	358	377	5,3%
	Indústria i turisme de rehabilitació	75	77	64	-16,9%
	Total reformes	428	435	441	1,4%
	Total obres visades	626	645	678	5,1%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	68,4%	67,4%	65,0%	-3,6%
Pitiüses	Ampliacions i reformes d'habitatges	235	221	208	-5,9%
	Indústria i turisme de rehabilitació	68	53	42	-20,8%
	Total reformes	303	274	250	-8,8%
	Total obres visades	625	569	532	-6,5%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	48,5%	48,2%	47,0%	-2,4%
Illes Balears	Ampliacions i reformes d'habitatges	2.411	2.436	2.550	4,7%
	Indústria i turisme de rehabilitació	552	488	453	-7,2%
	Total reformes	2.963	2.924	3.003	2,7%
	Total obres visades	5.327	5.525	5.544	0,3%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	55,6%	52,9%	54,2%	2,3%

Font: COAIB

Finalment, quant a la resta de tipologies, entre les quals s'inclouen les superfícies industrials, esportives, sanitàries i benèfiques, culturals i religioses i d'altres, els sengles pesos no superen el 3%. Destaquen, pels seus creixements, les esportives

(5%) i les culturals i religioses (13%). La resta es redueixen: industrials (6%), sanitàries i benèfiques (43%) i altres projectes (62%).

5

EL SECTOR DE SERVEIS

RESUM

A partir d'operacions estadístiques publicades per l'INE, l'Ibstat i l'Eurostat, en aquest apartat s'analitza sintèticament l'evolució recent del sector terciari a les Illes Balears parant esment en el comportament de les principals magnituds sectorials. Convé indicar, en qualsevol cas, que altres apartats de la memòria del CES també incorporen l'anàlisi d'algunes d'aquestes magnituds i, com és natural, estan més orientades a l'estudi específic de l'àmbit respectiu.

Una de les primeres conclusions que se'n pot extreure —ja apuntada a l'edició de la memòria del 2018— és que, en comparació amb els anys precedents, es produeix un alentiment gradual en el ritme de creixement del sector, si bé, com veurem més endavant, encara hi ha grans forteses que queden reflectides en moltes magnituds. També s'hi tracta l'evolució del pes del sector respecte al conjunt de l'economia i les diferències que s'observen en l'àmbit insular quant a la diversificació i l'equilibri entre els principals sectors econòmics. Aquestes diferències, en termes de volum de producció del sector respecte del total insular, són molt evidents —un poc més de 12,0 punts percentuals— si es compara la presència dels serveis en l'economia pitjusa amb la de Menorca.

El gruix de l'apartat es dedica a examinar els principals resultats de l'estadística estructural d'empreses del sector serveis dels anys 2016 i 2017. En línies generals, s'observen increments en la majoria de magnituds i variables clau, com per exemple el nombre d'empreses, el volum de facturació, el volum de producció, la quantitat d'ocupats i, finalment, l'esforç inversor. Amb tot, també s'ha de ressaltar que el sector encara arrossega certs desequilibris, com ara una major taxa femenina d'ocupació parcial.

5.1.

INTRODUCCIÓ

Totes les fonts estadístiques consultades per elaborar aquest apartat han estat publicades per l'Institut Nacional d'Estadística (INE). Són les següents: la Comptabilitat regional d'Espanya (revisió estadística de 2019), l'Enquesta estructural d'empreses del sector de serveis i, finalment, els indicadors d'activitat del sector de serveis. Altrament, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) duu a terme una explotació ampliada, específica per a les Illes Balears, tant de l'enquesta com dels indicadors d'activitat, que també s'han seguit i s'han incorporat en aquest apartat. Així mateix, tot i presentar els mateixos resultats que la Comptabilitat regional de l'INE, també s'han utilitzat els comptes econòmics regionals que publica l'Eurostat, ja que desagrega les dades en el nivell NUTS 3 i permet mostrar aquesta informació per a Mallorca, Menorca i les Pitiüses.

5.2.

L'EVOLUCIÓ I EL PES DELS SERVEIS EN L'ECONOMIA DE LES ILLES

El sector de serveis és el més important de l'economia de les Illes Balears en volum de producció i d'ocupació. Especialment a partir de l'any 2014, manifesta una gran fortalesa i un fort ritme de creixement, amb taxes que entre els anys 2015 i 2017 superen el 5,0%, encara que a partir del 2018 aquest ritme afluixa gradualment.

D'acord amb les dades de la Comptabilitat regional d'Espanya publicades per l'INE, amb la revisió estadística del 2019, en el període comprès entre el 2014 i el 2019 el pes dels serveis de mercat en el conjunt de l'economia de l'arxipèlag no ha sofert gaires variacions i s'ha mantingut invariablement unes dècimes per sobre del 70,0%. En canvi, si es considera el pes de tot el sector, és a dir, tant els serveis de mercat com els de no mercat¹, el percentatge supera el 85,0%.

El 2019, el valor afegit brut (VAB) del sector de serveis de mercat —sense considerar, per tant, les seccions de la O a la Q de la CNAE— registra una taxa de variació interanual del 3,0%, 0,7 punts percentuals (p. p.) inferior al registre del 2018 (3,7%) i el valor més baix dels darrers sis anys. També, per primera vegada d'ençà del 2009, la taxa del sector queda per sota de la del VAB de tota l'economia (3,9%). Si s'analitza amb més detall el comportament de les activitats englobades en el sector, s'observa que la pèrdua de vigor del 2019, ja apuntada a l'edició de la memòria del 2018, és atribuïble, fonamentalment, a l'alentiment de les activitats de comerç, transport i hostaleria —grups G, H i I de la CNAE—, les quals passen de créixer per sobre del 7,0% en el període 2015-2017 a tancar l'exercici de 2019 amb un avanç més discret del 3,0%.

1. Aquests serveis inclouen administracions públiques i defensa, seguretat social obligatòria, educació, activitats sanitàries i serveis socials, i, si bé en part són proveïts per empreses privades, es poden considerar serveis de no mercat, majoritàriament de provisió pública.

D'altra banda, s'ha de considerar rellevant que la producció de serveis de les administracions públiques, sanitat i educació guanya en el darrer any gairebé 2,0 p. p. respecte de l'any precedent, de manera que la taxa de variació se situa en un 5,3 %, àmpliament per sobre de la dels serveis de mercat. (Vegeu el gràfic I-5.1.)

Precisament, el grup d'administracions públiques, sanitat i educació, juntament amb els grups d'activitats immobiliàries (4,0 %) i d'activitats financeres i d'assegurances (3,6 %), són els que registren la variació del VAB més elevada el darrer any, mentre que el d'activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment és el que tanca el 2019, amb l'avanç més moderat (0,9 %). (Vegeu el gràfic I-5.2.)

D'altra banda, segons la informació dels indicadors d'activitat del sector de serveis (IASS) —en concret de l'índex de volum de negoci—, el 2019 la facturació de les empreses de serveis de mercat no financers a les Balears avança un 1,2 %, un percentatge molt inferior al valor de l'any precedent (4,9 %) i molt allunyat de les fortes pujades del període 2015-2017. Les activitats d'informació i comunicacions (8,5 %) i les de transport i emmagatzematge (5,3 %) són els sectors amb més dinamisme, mentre que el comerç (1,9 %), les activitats professionals, científiques i tècniques (1,8 %) i l'hostaleria (1,3 %) presenten increments més modestos. Finalment, les activitats administratives i els serveis auxiliars (-4,5 %) són les úniques que presenten una davallada en el volum de facturació. (Vegeu el gràfic IA-5.1.)

5.3.

EL PES DEL SECTOR DE SERVEIS EN L'ÀMBIT INSULAR²

Si bé ha estat una constant durant dècades propugnar la diversificació i l'equilibri entre els principals sectors econòmics per part de gairebé totes les instàncies econòmiques, socials i polítiques de l'arxipèlag, el cert és que d'ençà de mitjans del segle passat, l'economia de totes les illes experimenta una terciarització progressiva que s'intensifica durant els anys posteriors a la gran recessió. Així, d'acord amb les dades de l'Eurostat, en el període cronològic 2009-2018 l'aportació del sector de serveis en el total de l'activitat productiva —sense considerar els serveis vinculats al sector públic— augmenta gairebé 7,0 p. p., i passa de representar un 64,0 % del valor afegit brut l'any 2009 a un 70,9 % el 2018.

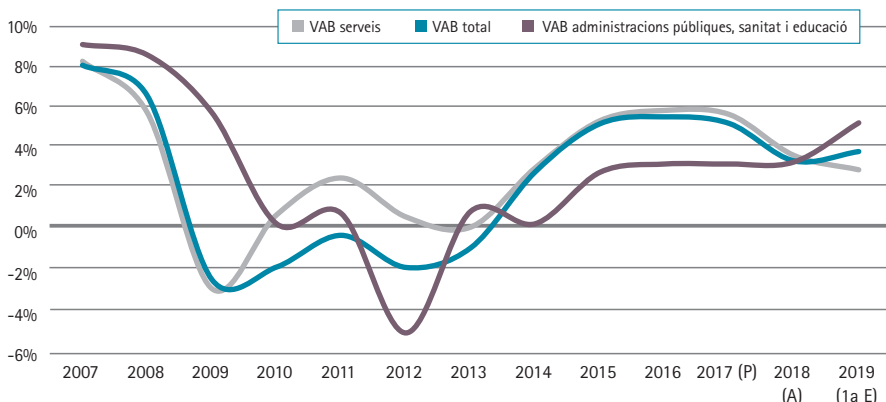
L'expansió del sector de serveis és una tendència que es reproduïx a totes les illes, si bé s'observen algunes diferències remarcables que convé comentar. Seguint la Comptabilitat regional desagregada per illes i sectors econòmics que publica l'Eurostat, el 2017 —el darrer any amb dades disponibles a escala insular— les Pitiüses presenten el major pes del sector de serveis de mercat, amb poc més del 70,0 % del seu valor afegit brut; seguides de Ma-

2. Per redactar aquest apartat se segueix l'estadística de comptes econòmics regionals que publica anualment l'Eurostat. Si bé les dades són coincidents amb les de la Comptabilitat regional d'Espanya que publica l'INE, l'estadística de l'Eurostat té com a principal característica la desagregació a escala provincial i/o insular. Està actualitzada fins al 2018 per a l'àmbit de l'arxipèlag i fins al 2017 per a l'àmbit insular.

llorca, on els serveis representen gairebé el 66,0% de tota l'activitat productiva. Finalment, Menorca és l'illa menys hiperespecialitzada i els serveis tenen una presència

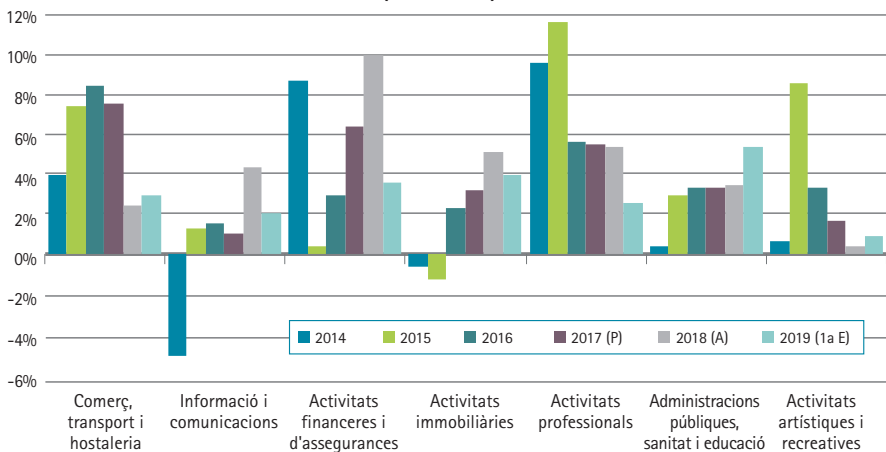
sensiblement inferior —encara que també s'ha accelerat en els darrers anys— i representen el 58,0% de l'economia de l'illa. (Vegeu el quadre I-5.1.)

Gràfic I-5.1.
Evolució del VAB del sector de serveis a les Illes Balears (% var. interanual) (2007-2019)

Font: Comptabilitat regional d'Espanya. Revisió estadística 2019. INE

Gràfic I-5.2.
Evolució del VAB dels serveis a les Illes Balears per grup d'activitat (% de var. interanual) (2014-2019)

Font: Comptabilitat regional d'Espanya. Revisió estadística 2019. INE

QUADRE I-5.1. PES DEL SECTOR DE SERVEIS DE MERCAT EN EL VAB DE LES BALEARS PER ILLES (2009-2018)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Pitiüses
2009	64,0%	59,6%	49,9%	61,7%
2010	65,6%	61,0%	50,7%	64,0%
2011	67,5%	62,6%	52,6%	66,0%
2012	69,2%	64,2%	54,8%	67,5%
2013	69,9%	64,9%	55,9%	68,0%
2014	70,1%	65,1%	56,7%	68,6%
2015	70,2%	65,0%	56,8%	69,0%
2016	70,4%	65,2%	57,3%	69,5%
2017	70,7%	65,7%	58,0%	70,2%
2018	70,9%
Diferència (p. p.) 2017-16	0,3	0,4	0,7	0,7
Diferència (p. p.) 2017-09	6,8	6	8,2	8,5

Font: Eurostat

Nota: No s'inclouen les seccions R-S de la CNAE a escala insular, ja que només es disposa de dades per al total de l'arxipèlag.

5.4.

LES PRINCIPALS MAGNITUDS DEL SECTOR: L'ESTADÍSTICA ESTRUCTURAL D'EMPRESES DE L'ANY 2018³

A més de descriure algunes de les magnituds principals en els apartats anteriors, una anàlisi més acurada de l'Estadística

estructural d'empreses de l'any 2018⁴ permet una visió més precisa de la realitat del sector de serveis.⁵

D'acord amb les dades d'aquesta operació estadística, el volum de negoci del sector experimenta un avanç considerable durant el 2018, en concret un 5,4 % en termes interanuals. Totes les branques presenten

3. L'INE adapta el concepte estadístic d'«empresa» i l'incorpora per primera vegada en aquesta estadística. Per això, les dades de 2018 no són estrictament comparables a les dels anys precedents. No obstant això, també publica una anàlisi comparativa sota el supòsit de continuar considerant, com feia fins al 2017, les «unitats legals» com una aproximació operativa a les empreses. En aquest apartat, per tant, s'empen les dades d'aquesta darrera versió.

4. L'INE elabora anualment aquesta estadística per als sectors de la indústria, el comerç i els serveis. L'Ibestat fa una explotació ampliada de l'Enquesta estructural d'empreses que publica l'INE. En el moment de redactar aquest apartat, l'INE ha publicat les dades definitives del 2018, mentre que el darrer any amb dades disponibles publicat per l'Ibestat correspon al 2017.

5. Comprèn el conjunt de serveis de mercat, inclòs el comerç, si bé s'exclouen les branques amb presència majoritària de serveis de no mercat (seccions O, P i Q de la CNAE), les activitats financeres i d'assegurances (secció K) i les activitats de les il·lars.

valors interanuals positius. Cal destacar, no obstant això, les pujades per sobre de la mitjana de les activitats professionals, científiques i tècniques (22,7%); les d'informació i comunicacions (10,8%), i les d'hostaleria (7,2%). La resta d'activitats del sector presenten increments més moderats.

També s'observa un augment significatiu de les magnituds relatives a la remuneració del treball i, sobretot, al volum de les inversions en actius materials. Així, els sous i els salaris augmenten un 8,2% i l'import de les inversions creix gairebé una quarta part (23,4%) respecte del 2017. Finalment, el personal ocupat, amb un 3,8%, registra la taxa de variació interanual més moderada i presenta diferències apreciables en funció de les activitats del sector. (Vegeu el quadre IA-5.1.)

5.5.

L'ESTADÍSTICA ESTRUCTURAL D'EMPRESES DE L'ANY 2017: PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

El 2017, en el sector de serveis de mercat hi ha 60.182 empreses. Aquesta dada representa un augment de l'1,3% respecte al 2016 (59.424). El volum de facturació de les empreses registra una forta pujada (11,5%) i arriba a 36.657 milions d'euros, molt per sobre dels 32.862 milions de l'any anterior. En termes de VAB, el sector genera una renda total d'11.022 milions d'euros en el conjunt de l'arxipèlag, amb una pujada de l'11,1% respecte d'un any enere. (Vegeu el quadre I-5.2.)

Quant a l'anàlisi per grup d'activitat, s'observa que la principal branca del sector és el comerç, tant pel que fa al nombre d'empreses —representa un poc més del 29,0% del total— com al volum de negoci —factura un 40,6%—. En canvi, l'hostaleria esdevé la principal activitat en les magnituds relatives a la remuneració d'assalariats, el valor de la producció, els consums intermedis, el volum d'ocupació, el valor afegit brut i, finalment, l'excedent brut d'explotació. En pràcticament totes aquestes variables representa més d'una tercera part del total del sector.

5.6.

PRINCIPALS COEFICIENTS

Seguint la mateixa operació estadística i considerant tot el sector, el valor afegit generat en relació amb el valor de la producció —dit d'una altra manera, la seva capacitat de generació de rendes— augmenta 0,5 p. p. respecte a l'any 2016 i queda en un 56,2%. Les activitats immobiliàries recuperen el 2017 més de 12,0 p. p. i són les que tenen una taxa més alta de valor afegit (70,2%). A continuació, el comerç i les activitats professionals, científiques i tècniques registren taxes del 62,5% i 62,4%, respectivament. Les activitats de transport i emmagatzematge tenen la taxa de valor afegit més baixa (47,2%), perquè registra, en comparació amb la resta d'activitats, una taxa de consums intermedis més elevada (52,3%). (Vegeu el quadre I-5.3.)

QUADRE I-5.2. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total
2016									
Nombre d'empreses	17.748	4.372	11.154	1.649	6.494	10.420	6.735	852	59.424
Nombre d'establiments	19.884	4.607	11.662	1.637	6.316	10.296	7.036	810	62.249
Volum de negoci (milers d'euros)	13.517.291	2.401.106	6.524.782	973.017	851.597	1.366.926	7.169.588	57.423	32.861.731
Valor de producció (milers d'euros)	4.046.258	2.114.187	6.554.844	788.280	880.106	1.209.092	2.202.044	38.822	17.833.632
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	2.467.661	1.009.350	3.511.950	424.563	507.231	736.155	1.237.744	26.187	9.920.840
Despeses de personal (milers d'euros)	1.441.895	649.307	2.062.200	216.051	131.790	404.545	741.072	13.229	5.660.089
Consums intermedis (milers d'euros)	1.578.597	1.104.837	3.042.894	363.717	372.874	472.938	964.300	12.635	7.912.792
Excedent brut d'explotació (milers d'euros)	925.552	536.052	1.331.601	194.527	331.482	346.384	502.720	11.639	4.179.956
Població ocupada mitjana	73.869	20.717	85.442	6.662	8.742	21.677	35.644	1.360	254.113
Població ocupada a 30/09	74.335	22.619	107.783	6.629	9.036	21.310	37.809	1.334	280.856
Emmagatzematge i activitats annexes	0,47	0,47	0,47	0,46	0,42	0,44	0,71	0,69	0,61
2017									
Nombre d'empreses	17.493	4.589	11.211	1.853	6.879	10.739	6.648	771	60.182
Nombre d'establiments	21.010	5.082	12.365	1.959	7.099	11.135	7.452	790	66.891
Volum de negoci (milers d'euros)	14.864.754	2.837.159	6.992.839	1.013.813	1.017.177	1.469.670	8.399.362	62.174	36.656.948
Valor de producció (milers d'euros)	4.495.318	2.531.732	7.033.650	813.291	936.048	1.354.765	2.419.653	42.143	19.626.600
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	2.809.460	1.194.428	3.720.225	446.941	657.026	844.730	1.325.589	24.066	11.022.465
Despeses de personal (milers d'euros)	1.637.508	736.621	2.234.866	203.441	134.301	437.518	735.326	13.968	6.133.549
Consums intermedis (milers d'euros)	1.685.857	1.337.304	3.313.425	366.351	279.022	510.035	1.094.063	18.077	8.604.135

continua

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques		Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total
						Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars			
Excedent brut d'explotació (milers d'euros)	1.063.378	577.694	1.365.031	255.091	479.556	418.862	576.567	9.492	4.745.672	
Població ocupada mitjana	76.595	23.388	89.839	6.845	9.421	23.016	34.898	1.297	265.299	
Població ocupada a 30/09	77.609	25.697	114.399	6.866	9.322	22.927	36.485	1.296	294.600	
Emmagatzematge i activitats annexes	0,47	0,47	0,47	0,46	0,42	0,44	0,71	0,69	0,61	

Font: Ibestat, a partir de dades de l'INE

QUADRE | 5.3. PRINCIPALS INDICADORS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques		Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
						Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars			
2016										
Ocupats per empresa	4	5	8	4	1	2	5	2	4	
Ocupats per establiment	4	4	7	4	1	2	5	2	4	
Productivitat (euros)	33.400	48.700	41.100	63.700	58.000	34.000	34.700	19.300	39.000	
Salari mitjà (euros)	19.400	29.700	20.800	32.100	23.300	24.100	18.900	16.500	21.400	
Cost laboral unitari (euros)	19.500	31.300	24.100	32.400	15.100	18.700	20.800	9.700	22.300	
Taxa de valor afegit (%)	61,0	47,7	53,6	53,9	57,6	60,9	56,2	67,5	55,6	
Taxa de despeses de personal (%)	58,4	64,3	58,7	50,9	26,0	55,0	59,9	50,5	57,1	
Taxa d'assalariats (%)	78,8	82,1	89,8	80,1	54,5	60,6	85,4	46,8	81,2	
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	78,3	75,2	71,2	80,5	52,7	61,6	80,5	47,7	73,4	
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	39,7	18,9	36,2	24,8	35,8	38,5	43,9	12,7	36,6	

continua

2017										
	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total	
Ocupats per empresa	4	5	8	4	1	2	5	2	4	
Ocupats per establiment	4	5	7	3	1	2	5	2	4	
Productivitat (euros)	36.700	51.100	41.400	65.300	69.700	36.700	38.000	18.600	41.500	
Salari mitjà (euros)	20.300	29.700	21.400	29.500	23.500	25.000	19.000	18.900	22.000	
Cost laboral unitari (euros)	21.400	31.500	24.900	29.700	14.300	19.000	21.100	10.800	23.100	
Taxa de valor afegit (%)	62,5	47,2	52,9	55,0	70,2	62,4	54,8	57,1	56,2	
Taxa de despeses de personal (%)	58,3	61,7	60,1	45,5	20,4	51,8	55,5	58,0	55,7	
Taxa d'assalariats (%)	82,1	83,0	90,0	79,1	49,3	60,2	86,1	45,6	82,1	
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,0	75,5	70,7	78,9	49,8	60,5	82,4	45,7	73,9	
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	41,0	20,0	36,0	26,0	31,6	37,3	43,3	13,6	36,4	

Font: Ibestat, a partir de dades de l'INE

El 2017, la mitjana de treballadors de les empreses de serveis de mercat a les Balears és de quatre treballadors, igual que l'any precedent. Per sectors, no s'observen diferències respecte a les dades de l'any 2016; l'hostaleria té una mitjana de vuit treballadors per empresa i, a l'altre extrem, les activitats immobiliàries en tenen un.

Altrament, la taxa de despeses de personal —relació entre les despeses de personal i el valor afegit brut— es redueix 1,5 p. p. i queda, en el conjunt del sector, en un 55,6%. Per sectors, s'observen diferències rellevants, ja que, per exemple, la proporció més alta correspon a les activitats de transport i emmagatzematge (61,6%), mentre que la més baixa, amb més de 41,0 p. p. de diferència, correspon a les immobiliàries (20,4%). El salari mitjà registra una lleugera pujada i se situa en els 22.000 euros, encara que també s'observen diferències notòries segons les activitats. Així, el salari mitjà de les relatives al transport i emmagatzematge (29.700 euros) és molt superior a les administratives i serveis auxiliars (19.000 euros).

La productivitat, calculada com el quocient entre el valor afegit i el nombre mitjà d'ocupats, és de 41.500 euros, una quantitat que queda per sobre de la del 2016 (39.000). A més, el cost laboral unitari arriba a 23.100 euros, també lleugerament per sobre del cost de l'any precedent. Les activitats immobiliàries i les d'informació i comunicacions són les que presenten la major productivitat, per sobre dels 65.000 euros, mentre que les de transport i emmagatzematge compten amb el cost laboral unitari més elevat.

Amb els resultats del 2017, la proporció de persones assalariades sobre el conjunt de persones ocupades —taxa de salarització— augmenta en relació amb el 2016 i queda en el 82,1%. La taxa de participació femenina en el personal assalariat disminueix lleugerament (0,2 p. p.) i se situa en un 36,4% per al conjunt del sector.

5.7.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

Els ingressos d'explotació de les empreses de serveis arriben a 37.769 milions d'euros, quantitat que representa un increment important —gairebé un 12,0%— comparada amb la del 2016 (33.815 milions). Les despeses d'explotació també augmenten i el volum total és de 34.123 milions d'euros. (Vegeu els quadres I-5.4. i IA-5.2.)

Igualment, pugen un 10,6% les inversions en actius materials, amb un import de 1.319 milions d'euros. Són significatives les diferències entre les activitats que registren un menor esforç inversor en relació amb el volum de negoci, com ara el comerç (1,6%) o les administratives i serveis auxiliars (1,7%), i les que estan per sobre de la ràtio mitjana del sector (3,6%), com les activitats immobiliàries (13,3%), l'hostaleria (8,0%) i les d'informació i comunicacions (6,4%).

QUADRE I-5.4. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOITACIÓ DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2016-2017)

	2016			2017		
	Ingressos d'exploitació	Despeses d'exploitació	Inversions en actius materials	Ingressos d'exploitació	Despeses d'exploitació	Inversions en actius materials
Comerç	13.761.589	12.945.390	165.145	15.213.297	14.398.586	236.402
Transport i emmagatzematge	2.586.546	2.300.649	141.917	3.057.917	2.673.435	150.951
Hostaleria	6.720.047	5.701.422	516.919	7.208.133	6.146.891	558.712
Informació i comunicacions	1.043.227	919.260	68.587	1.093.752	920.323	65.103
Activitats immobiliàries	941.651	295.389	181.113	1.076.181	715.619	135.562
Activitats professionals, científiques i tècniques	1.367.589	1.088.171	20.831	1.512.132	1.143.985	32.086
Activitats administratives i serveis auxiliars	7.337.059	6.963.091	97.249	8.545.677	8.071.884	139.646
(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	57.680	46.307	867	62.287	52.262	1.003
Total	33.815.388	30.259.678	1.192.627	37.769.374	34.122.985	1.319.464

Font: Ibestat, a partir de dades de l'INE

5.8.

L'OCUPACIÓ

El 2017, el total de persones ocupades en el sector terciari, estimades en mitjana anual, és de 265.299, xifra considerablement més elevada que la del 2016 (254.113). L'hostaleria (33,9%) i el comerç (28,9%) concentren gairebé el 63,0% dels ocupats. (Vegeu el quadre I-5.5.)

Del total de personal ocupat, un 82,1% és personal remunerat. L'hostaleria presenta la ràtio més elevada, amb el 90,0% del personal remunerat, mentre que les activitats immobiliàries (49,3%) i les professionals, científiques i tècniques (60,2%) són les que registren els valors més baixos.

En l'estructura ocupacional remunerada a jornada completa del conjunt del sector, s'hi observa una diferència de gairebé 9,2 p. p. entre la taxa masculina (54,6%) i la femenina (45,4%). Aquesta disparitat s'accentua en activitats amb més presència de personal masculí, com el transport i l'emmagatzematge, en què representen el 76,9% dels remunerats, i la informació i les comunicacions, amb el 69,7%. En canvi, s'observa una majoria de personal femení en les activitats immobiliàries (58,9%) i en les professionals, científiques i tècniques (57,5%).

En qualsevol cas, convé remarcar que la taxa de personal remunerat a jornada parcial té més presència femenina, ja que representa gairebé les dues terceres parts (65,1%) del personal a jornada parcial de tot el sector terciari.

Finalment, el 2017 el personal remunerat equivalent a jornada completa és de 197.498 —un 6,5% més que l'any precedent— i el nombre total d'hores treballades durant l'exercici és de 360,7 milions —un 6,1% més que el 2016.

QUADRE I-5.5. PERSONAL OCUPAT EN ELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

		Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
2016										
	Personal ocupat mitjà	73.869	20.717	85.442	6.662	8.742	21.677	35.644	1.360	254.113
	Personal ocupat a 30/09	74.335	22.619	107.783	6.629	9.036	21.310	37.809	1.334	280.856
	Personal ocupat mitjà remunerat	58.188	17.001	76.764	5.336	4.763	13.125	30.449	636	206.261
	Personal ocupat remunerat a 30/09	58.656	18.939	99.098	5.302	5.057	12.766	32.615	610	233.044
	Personal ocupat mitjà no remunerat	15.681	3.717	8.677	1.327	3.979	8.552	5.195	724	47.852
	Personal no remunerat a 30/09	15.679	3.680	8.685	1.327	3.979	8.544	5.194	724	47.812
	Personal remunerat total a jornada completa	45.536	14.103	62.769	4.819	3.490	10.268	21.942	523	163.451
	Personal remunerat homes a jornada completa	24.875	10.819	32.455	3.483	1.255	4.116	11.591	388	88.982
	Personal remunerat dones a jornada completa	20.662	3.285	30.314	1.337	2.235	6.152	10.351	135	74.470
	Personal remunerat total a jornada parcial	12.652	2.897	13.996	516	1.273	2.857	8.507	112	42.810
	Personal remunerat homes a jornada parcial	3.792	1.899	5.254	206	274	811	2.246	78	14.560
	Personal remunerat dones a jornada parcial	8.860	999	8.741	310	999	2.046	6.261	34	28.250
	Personal remunerat equivalent a jornada completa	52.623	15.481	69.644	5.121	4.105	11.752	26.078	571	185.375
	Hores treballades del personal remunerat	95.897	27.805	131.366	9.052	7.373	20.955	46.539	1.047	340.033

2017										
	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total	
Personal ocupat mitjà	76.595	23.388	89.839	6.845	9.421	23.016	34.898	1.297	265.299	
Personal ocupat a 30/09	77.609	25.697	114.399	6.866	9.322	22.927	36.485	1.296	294.600	
Personal ocupat mitjà remunerat	62.870	19.406	80.875	5.415	4.643	13.859	30.045	592	217.706	
Personal ocupat remunerat a 30/09	63.903	21.716	105.442	5.437	4.546	13.754	31.644	590	247.032	
Personal ocupat mitjà no remunerat	13.725	3.981	8.964	1.430	4.778	9.157	4.853	705	47.593	
Personal no remunerat a 30/09	13.706	3.981	8.956	1.429	4.777	9.173	4.841	705	47.568	
Personal remunerat total a jornada completa	50.085	15.841	66.825	4.875	3.532	10.974	21.954	430	174.516	
Personal remunerat homes a jornada completa	27.262	12.177	33.902	3.397	1.452	4.664	12.109	326	95.290	
Personal remunerat dones a jornada completa	22.823	3.664	32.923	1.478	2.080	6.309	9.844	105	79.226	
Personal remunerat total a jornada parcial	12.785	3.566	14.050	540	1.111	2.885	8.092	162	43.190	
Personal remunerat homes a jornada parcial	3.821	2.103	5.789	231	245	650	2.149	90	15.077	
Personal remunerat dones a jornada parcial	8.964	1.462	8.261	309	866	2.236	5.943	72	28.113	
Personal remunerat equivalent a jornada completa	57.464	17.769	73.998	5.187	4.086	12.533	25.940	521	197.498	
Hores treballades del personal remunerat	104.081	31.873	139.577	9.061	7.167	22.227	45.826	918	360.730	

Font: Ibestat, a partir de dades de l'INE
Unitat: nombre de persones i milers d'hores.

6

EL TURISME**RESUM**

Les Illes Balears han registrat un total de 16,5 milions de turistes el 2019, la qual cosa implica un descens del 0,7 %. El turisme domèstic s'incrementa respecte del 2018 un 2,2 % i, per tant, la caiguda del global és a causa dels residents estrangers (-1,2 %). Aquesta baixada contrasta amb l'augment de l'1,1 % que ha tingut l'loc al conjunt de l'Estat, on s'han arribat als 83,7 milions de turistes. Malgrat això, les Illes Balears continuen com la segona comunitat autònoma receptora de turisme estranger, només al darrere de Catalunya.

L'estada mitjana dels turistes s'ha escurçat el 2019 respecte del 2018 (un -1,1 %), la qual cosa, juntament amb la caiguda del nombre de turistes, ha fet que el total d'estades es redueixi un 1,7 %, fins a arribar a 109,4 milions. Novament són les estades dels turistes estrangers (-2,8 %) les que llastren el global, atès que les dels espanyols s'incrementen un 4,1 %. Des de la perspectiva de l'estacionalitat, augmenta el nombre de nits en temporada mitjanabaixa (1,5 %), mentre cau en temporada alta (-2,3 %), tot i que la primera representanomés el 16 % del total.

Malgrat la caiguda en el nombre de visitants de les Illes, la despesa turística total augmenta un 1,4 % i se situa en els 16.511 milions d'euros. La despesa per persona torna a superar els 1.000 euros i s'incrementa un 2,0 % respecte del 2018. La despesa diària també millora respecte de l'any anterior (3,2 %).

A Mallorca, que acull el 72 % dels turistes, cau tant el nombre d'estades (-1,0 %) com el de visitants (-0,6 %). En aquesta illa, el creixement del turisme espanyol no ha arribat a compensar el descens del mercat internacional. La despesa turística, en canvi, augmenta un 2,2 % i la ràtio per persona és la més alta de tot l'arxipèlag.

Menorca representa el 8,7 % de les Illes Balears en termes de nombre de turistes. Aquest pes s'ha incrementat lleugerament en comparació amb el 2018, ja que la variació interanual és positiva (0,6 %). No obstant això, el nombre d'estades dels turistes ha cedit un 4,3 % a causa de la caiguda de l'estada mitjana (-4,9 %). La despesa turística realitzada a aquesta illa cau un 1,0 % interanual.

Les Pitiüses tenen un pes del 19 % quant a nombre de turistes en relació amb el total de les Illes Balears i són la regió amb les taxes més negatives (-1,3 %). El nombre d'estades disminueix un 3,3 % i la despesa turística total ho fa un 0,7 %. En canvi, augmenta la despesa per persona (0,6 %) i la diària (2,7 %).

Pel que fa als hotels, el 2019 ha augmentat el nombre de viatgers allotjats (2,3%), però no s'ha arribat al nivell de pernотacions del 2018 (-1,8%). Aquest fet es repeteix a totes les illes. El grau d'ocupació per places s'ha reduït els darrers quatre anys fins a arribar a un 75,3% el 2019. Les Pitiüses presenten el grau més alt (77,8%), seguides de Mallorca (75,4%) i, en darrer lloc, Menorca (70,3%). La rendibilitat del sector hotelier s'ha mantingut a l'alça ininterrompudament d'ençà del 2010, tant pel que fa a la tarifa mitjana diària com als ingressos per habitació disponible.

El nombre d'empreses del sector turístic, que arriben a ser el 27% del total, arriba a 18.215 (amb 22.192 locals). Respecte del 2018, augmenta un 0,3% (un 3,0% en el cas dels locals).

La mitjana anual de l'ocupació total ha arribat als 103.458 treballadors, fet que suposa un augment del 0,4% en relació amb l'any anterior. D'aquests ocupats, el 88% són assalariats, amb un creixement del 0,4%, i 12.548 autònoms, amb un augment del 0,2%.

6.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat està dedicat a l'estudi de les principals variables turístiques de les Illes Balears i s'han desagregat, sempre que ha estat possible, per a cada una de les illes.

Fonamentalment s'ha estructurat en dos blocs de continguts. El primer se centra en el punt de vista de la demanda turística i s'analitzen el nombre de turistes, les pernoctacions i l'estada mitjana, així com la despesa realitzada pels visitants, entre altres variables. El segon bloc analitza l'oferta turística i ofereix les magnituds relacionades amb el nombre d'establiments, la planta oberta, el nombre de places i les empreses i els ocupats en les branques turístiques.

Quant als criteris metodològics, una gran part de les dades procedeixen de l'Índex, així com de l'Anuari del turisme de les Illes Balears. La data d'extracció de les taules de l'Índex és el 6 de juny de 2020, per la qual cosa les dades que es refereixen a l'any 2018 ja estan revisades i actualitzades i són definitives i les del 2019 encara són provisionals i seran definitives a l'edició de la memòria del CES del 2020.

L'estacionalitat s'ha continuat analitzant i s'ha considerat la seqüència temporal següent: temporada mitjana alta, de maig a octubre, i temporada mitjana baixa, de novembre a abril. En aquesta edició de la memòria s'ha afegit el càlcul de l'índex de Gini per analitzar l'estacionalitat de les pernoctacions dels turistes. Les dades que s'han tret del directori d'empreses de l'INE

(DIRCE) es refereixen a l'1 de gener de cada any. Finalment, i en funció de la informació disponible, l'estructura de l'apartat s'ha modificat lleugerament respecte de la que es va definir a la memòria del 2018.

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES EN EL SEGMENT DE SOL I PLATJA EN TURISME INTERNACIONAL

Aquest apartat tracta de l'evolució del nombre de turistes internacionals en relació amb les temporades dels anys 2018 i 2019 i amb les comunitats autònomes que l'informe sobre la competitivitat del sector turístic del CES ha definit com a principals comunitats autònomes competidores de les Balears¹, que són Catalunya, les Canàries, Andalusia i la Comunitat Valenciana. Aquestes dades s'han obtingut a partir de l'Enquesta de moviments turístics en frontera (Frontur) per als turistes estrangers.

Pel que fa al turisme internacional, Espanya ha registrat 83,7 milions de turistes, amb un creixement de l'1,1 %. Les Balears, amb 13,7 milions, representen el 16 % d'aquest total i cauen un 1,2 %. Catalunya, que és la comunitat autònoma que rep el major nombre de turistes estrangers, presenta un creixement del 0,8 % i arriba als 19,4

1. Vegeu: *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, novembre de 2005.

milions, un pes sobre el total del 23 %. Les Canàries són la tercera comunitat en el rànquing per nombre de turistes estrangers. L'arxipèlag espanyol més meridional el 2019 acull 13,1 milions de turistes, amb un decreixement del 4,4 % i un pes del 16 %. Andalusia i la Comunitat Valenciana, amb un pes del 14 % i del 11 % respectivament, presenten augments positius en relació amb el 2018, amb un 3,3 % i un 3,9 %. El creixement valencià és el més alt d'aquestes comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-6.1.)

Quant als diferencials de creixement respecte a la mitjana espanyola, destaca el creixement més gran de la resta de comunitats autònomes, amb 3,8 punts percentuals (p. p.). Les Illes Balears, Catalunya i, sobretot, les Canàries són les que perden punts percentuals (-2,3 p. p., -0,2 p. p. i -5,5 p. p. respectivament). Andalusia i la Comunitat Valenciana presenten un creixement diferencial positiu (Vegeu el gràfic I-6.1.)

En canvi, en termes de desestacionalització (millores en punts percentuals del pes de la temporada mitjana baixa), totes les comunitats autònomes tenen millors comportaments. La que té el diferencial més gran són les Canàries, amb 1,6 punts més. A més, les Canàries tenen el percentatge més alt del turisme total internacional en temporada baixa, tot i que cal recordar que la definició dels mesos de temporada baixa realitzada per a les Balears són en realitat els mesos de temporada alta per a l'arxipèlag canari. Les Illes Balears, amb un pes de la temporada baixa del 15 %, incrementen el pes en gairebé un punt percentual, similar a la mitjana estatal i

a Andalusia i Catalunya. La Comunitat Valenciana el 2019 pràcticament manté el mateix pes de la temporada baixa respecte del 2018. (Vegeu el gràfic I-6.2.)

6.3.

LA DEMANDA TURÍSTICA A LES ILLES BALEARS

6.3.1. ANÀLISI DELS PRINCIPALS INDICADORS DE DEMANDA: ESTADES TOTALS, ESTADA MITJANA I TURISTES

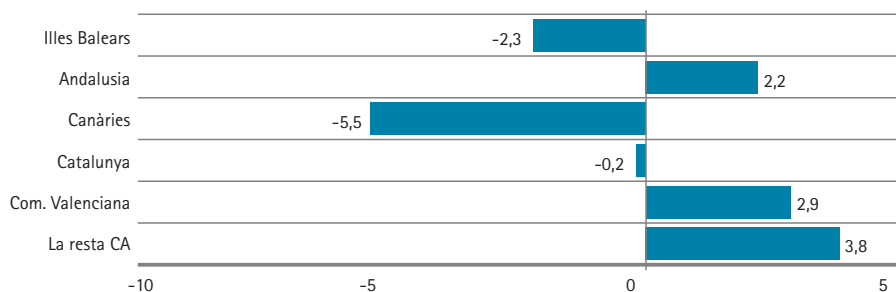
6.3.1.1. Estades

El 2019, el total d'estades a les Illes Balears ha superat la quantitat de 109,4 milions, amb un decreixement de l'1,7 %. D'aquestes estades, 91,9 milions (84 %) corresponen a turistes estrangers, amb un decreixement del 2,8 %. El turisme domèstic, amb 17,5 milions de pernотacions (el 16 % restant), compensa en part aquesta caiguda i augmenta en termes interanuals un 4,1 %. (Vegeu el quadre I-6.2.)

Mallorca acull el 73,2 % del total d'estades. Amb 80,2 milions, presenta el decreixement insular més suau: -1,0 % (0,7 punts per damunt de la mitjana regional). D'aquestes estades, 70,3 milions (88 %) les han fet visitants estrangers, amb un decreixement del 2,3 % (0,5 punts per sobre de la mitjana regional), i 9,9 milions (12 %) les han fet visitants espanyols, amb un creixement del 9,4 % (5,3 punts per sobre de la mitjana regional). (Vegeu el gràfic I-6.3.)

Gràfic I-6.1.

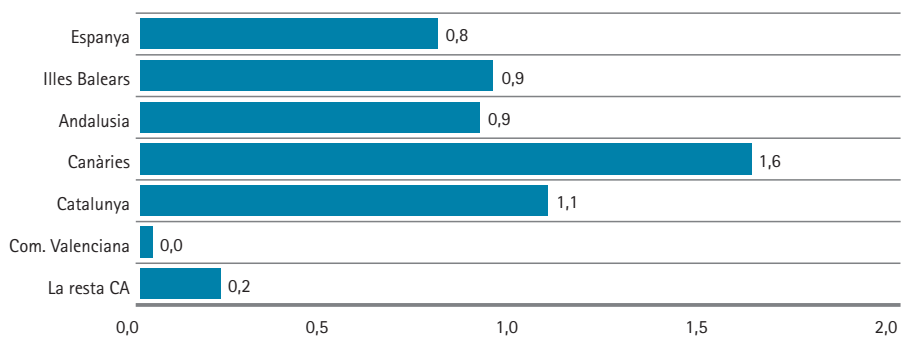
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a Espanya per CA competidores (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.2.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per CA competidores (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

QUADRE I-6.2. ESTADES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAIS DE RESIDÈNCIA (2018-2019)

2018

	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Illes Balears	111.368.170	100%	93.592.627	84%	17.775.543	16%
Espanya (altres CA)	16.845.431	15%	12.500.034	74%	4.345.397	26%
Estranger	94.522.736	85%	81.092.592	86%	13.430.144	14%
Mallorca	80.976.861	100%	65.924.200	81%	15.052.661	19%
Espanya (altres CA)	9.021.373	11%	6.108.316	68%	2.913.057	32%
Estranger	71.955.488	89%	59.815.883	83%	12.139.605	17%
Menorca	10.725.336	100%	10.014.668	93%	710.668	7%
Espanya (altres CA)	3.606.659	34%	3.075.151	85%	531.508	15%
Estranger	7.118.676	66%	6.939.516	97%	179.160	3%
Eivissa-Formentera	19.665.974	100%	17.653.761	90%	2.012.213	10%
Espanya (altres CA)	4.217.399	21%	3.316.566	79%	900.833	21%
Estranger	15.448.574	79%	14.337.192	93%	1.111.382	7%

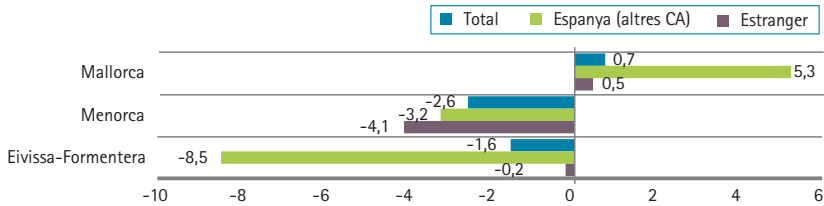
continua

	2019						% de variació 2019-2018		
	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Temporada mitjana alta	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	109.442.174	100%	91.401.957	84%	18.040.217	16%	-1,7	-2,3	1,5
Espanya (altres CA)	17.535.368	16%	12.922.502	74%	4.612.866	26%	4,1	3,4	6,2
Estranger	91.906.807	84%	78.479.457	85%	13.427.350	15%	-2,8	-3,2	0,0
Mallorca	80.157.150	100%	65.041.556	81%	15.115.594	19%	-1,0	-1,3	0,4
Espanya (altres CA)	9.866.621	12%	6.800.709	69%	3.065.912	31%	9,4	11,3	5,2
Estranger	70.290.529	88%	58.240.846	83%	12.049.683	17%	-2,3	-2,6	-0,7
Menorca	10.265.743	100%	9.480.828	92%	784.915	8%	-4,3	-5,3	10,4
Espanya (altres CA)	3.638.684	35%	3.066.238	84%	572.446	16%	0,9	-0,3	7,7
Estranger	6.627.059	65%	6.414.591	97%	212.468	3%	-6,9	-7,6	18,6
Eivissa-Formentera	19.019.279	100%	16.879.572	89%	2.139.707	11%	-3,3	-4,4	6,3
Espanya (altres CA)	4.030.058	21%	3.055.553	76%	974.505	24%	-4,4	-7,9	8,2
Estranger	14.989.221	79%	13.824.020	92%	1.165.201	8%	-3,0	-3,6	4,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.3.

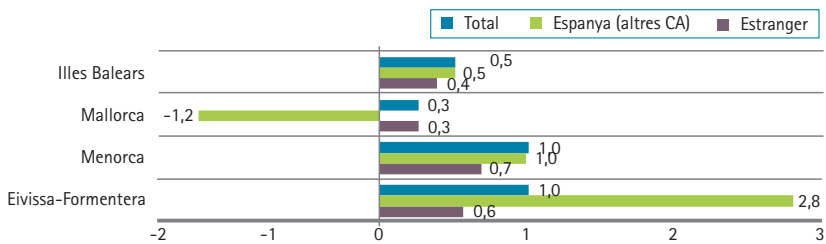
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les estades respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Egatur de l'Ibtestat

Gràfic I-6.4.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de les estades de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Egatur de l'Ibtestat

Menorca assumeix, amb 10,3 milions, el 9,4% del total d'estades balears, amb un decreixement interanual del 4,3% (2,6 punts per sota de la mitjana regional). D'aquest nombre, 6,6 milions (65%) són estades de turistes estrangers, amb un decreixement del 6,9% respecte al 2018 (4,1 punts per sota de la mitjana regional). Els altres 3,6 milions d'estades (35%) han estat realitzades per espanyols, amb un creixement del 0,9% (3,2 punts per davall de la mitjana regional).

Les Pitiüses, amb 19,0 milions d'estades i el 17,4% del total balear, han experimentat una caiguda del 3,3% en relació amb el

2018. D'aquesta quantitat, 15,0 milions (79%) són estades d'estrangers, amb un decreixement d'un 3,0% (0,2 punts per sota de la mitjana balear), mentre que els altres 4,0 milions (21%) d'estades domèstiques cauen un 4,4% (8,5 punts per sota de la mitjana balear).

6.3.1.2. Estada mitjana

El 2019, l'estada mitjana a les Illes Balears se situa en els 6,7 dies, amb una reducció de l'1,1%. L'estada mitjana dels turistes amb nacionalitat estrangera també ha estat de 6,7 dies, amb un decreixement d'un 1,6%, i pel cas dels espanyols ha

estat de 6,3 dies, amb un creixement d'un 1,8 %. (Vegeu el quadre I-6.3.)

L'estada mitjana a Mallorca ha estat de 6,8 dies (0,1 dies per sobre de la mitjana regional), amb una reducció del 0,4 % (0,7 p. p. per sobre del creixement regional). L'estada mitjana dels estrangers ha estat de 6,8 dies, amb un decreixement del 0,9 % (0,7 p. p. per sobre de la taxa regional). Quant al turisme domèstic, l'estada mitjana se situa en 6,2 dies, amb un creixement del 4,2 % (2,4 p. p. més respecte al creixement regional). (Vegeu els gràfics I-6.5. i 6.6.)

L'estada mitjana a Menorca ha estat de 7,1 dies (0,4 dies per sobre de la mitjana regional), amb una reducció d'un 4,9 % (3,8

punts per sota del creixement regional). L'estada mitjana del turisme estranger ha estat de 7,4 dies, amb un decreixement d'un 6,0 % (4,5 p. p. per sota del creixement regional), i de 6,7 dies en el cas del turisme domèstic, amb un decreixement d'un 2,4 % (4,2 p. p. per sota del creixement regional).

L'estada mitjana a les Pitiüses ha estat de 6,1 dies (0,6 dies més curta que la mitjana regional), amb una reducció del 2,0 %. L'estada mitjana dels turistes amb nacionalitat diferent de l'espanyola ha estat de 6 dies, amb un decreixement del 2,6 % (1,1 p. p. per sota del creixement regional), i de 6,4 dies en el cas dels espanyols, amb un creixement del 0,5 % (1,3 p. p. per sota del creixement regional).

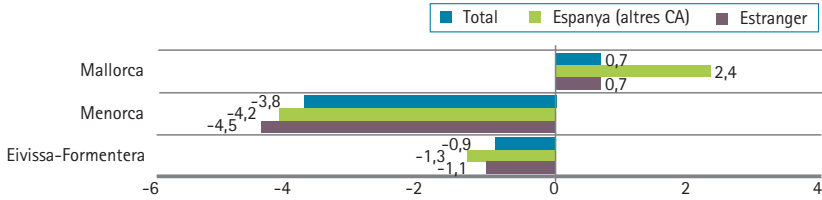
QUADRE I-6.3. ESTADES MITJANES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2018-2019)

	2018			2019			% de variació 2019-2018		
	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	6,7	6,8	6,3	6,7	6,8	6,1	-1,1	-0,5	-3,3
Espanya (altres CA)	6,2	6,6	5,3	6,3	6,8	5,4	1,8	2,0	1,7
Estranger	6,8	6,8	6,8	6,7	6,8	6,5	-1,6	-0,9	-4,9
Mallorca	6,8	6,8	6,5	6,8	6,9	6,2	-0,4	0,8	-4,6
Espanya (altres CA)	5,9	6,3	5,3	6,2	6,7	5,3	4,2	5,8	0,6
Estranger	6,9	6,9	6,9	6,8	6,9	6,5	-0,9	0,3	-5,9
Menorca	7,5	7,6	6,0	7,1	7,3	5,6	-4,9	-4,5	-6,2
Espanya (altres CA)	6,9	7,2	5,5	6,7	7,1	5,2	-2,4	-1,3	-5,1
Estranger	7,9	7,8	8,5	7,4	7,4	7,3	-6,0	-5,8	-13,8
Eivissa-Formentera	6,2	6,3	5,5	6,1	6,1	5,9	-2,0	-3,1	7,9
Espanya (altres CA)	6,3	6,8	5,2	6,4	6,6	5,7	0,5	-1,9	9,9
Estranger	6,1	6,2	5,7	6,0	6,0	6,1	-2,6	-3,3	6,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.5.

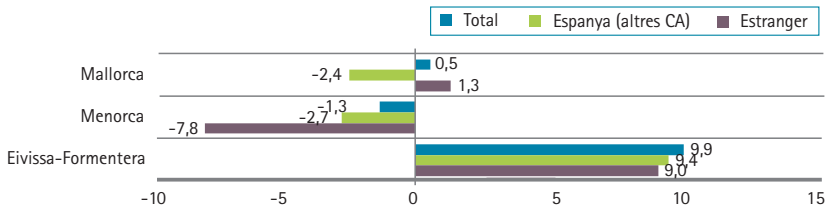
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les estades mitjanes dels turistes respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibbestat

Gràfic I-6.6.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de les taxes de creixement de les estades mitjanes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total del les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibbestat

6.3.1.3. Nombre de turistes

El 2019, el total de turistes a les Illes Balears ha superat els 16,4 milions, amb una reducció del 0,7 %, dels quals 13,7 milions són turistes estrangers (83 %), amb un decreixement de l'1,2 %. Els 2,8 milions restants (17 %), que són els turistes amb nacionalitat espanyola, presenten un creixement del 2,2 %. (Vegeu el quadre I-6.4.)

Mallorca ha acollit el 72,2 % del total de turistes, 11,9 milions. Presenta un decreixement d'un 0,6 % (0,1 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquests turistes, 10,3 milions són estrangers (87 %), amb un decreixement de l'1,5 % (0,2 punts per sota del creixement regional), i el 13 % són espanyols, amb un creixement del 5,0 % (2,7 punts per sobre del creixement regional). (Vegeu el gràfic I-6.7.)

QUADRE I-6.4. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2018-2019)

2018

	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Illes Balears	16.561.348	100%	13.760.945	83%	2.800.403	17%
Espanya (altres CA)	2.709.750	16%	1.888.415	70%	821.335	30%
Estranger	13.851.598	84%	11.872.531	86%	1.979.067	14%
Mallorca	11.950.343	100%	9.636.496	81%	2.313.847	19%
Espanya (altres CA)	1.520.678	13%	970.221	64%	550.457	36%
Estranger	10.429.660	87%	8.666.272	83%	1.763.388	17%
Menorca	1.429.979	100%	1.311.999	92%	117.980	8%
Espanya (altres CA)	523.932	37%	426.999	81%	96.933	19%
Estranger	906.047	63%	884.999	98%	21.048	2%
Eivissa-Formentera	3.181.025	100%	2.812.450	88%	368.575	12%
Espanya (altres CA)	665.138	21%	491.193	74%	173.945	26%
Estranger	2.515.888	79%	2.321.258	92%	194.630	8%

continua

	2019						% de variació 2019-2018		
	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	16.451.321	100%	13.512.599	82%	2.938.722	18%	-0,6	-1,8	4,9
Espanya (altres CA)	2.770.465	17%	1.913.148	69%	857.317	31%	2,2	1,3	4,4
Estranger	13.680.857	83%	11.599.452	85%	2.081.405	15%	-1,2	-2,3	5,2
Mallorca	11.872.958	100%	9.436.344	79%	2.436.614	21%	-0,6	-2,1	5,3
Espanya (altres CA)	1.596.561	13%	1.020.528	64%	576.033	36%	5,0	5,2	4,6
Estranger	10.276.397	87%	8.415.817	82%	1.860.580	18%	-1,5	-2,9	5,5
Menorca	1.439.152	100%	1.300.170	90%	138.982	10%	0,6	-0,9	17,8
Espanya (altres CA)	541.436	38%	431.417	80%	110.019	20%	3,3	1,0	13,5
Estranger	897.715	62%	868.753	97%	28.962	3%	-0,9	-1,8	37,6
Eivissa-Formentera	3.139.213	100%	2.776.085	88%	363.128	12%	-1,3	-1,3	-1,5
Espanya (altres CA)	632.465	20%	461.201	73%	171.264	27%	-4,9	-6,1	-1,5
Estranger	2.506.746	80%	2.314.883	92%	191.863	8%	-0,4	-0,3	-1,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Menorca ha acollit el 8,7% del total de turistes, 1,4 milions. Presenta un creixement d'un 0,6% (1,3 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquests turistes, gairebé 900.000 tenen nacionalitat estrangera (62%), amb un decreixement d'un 0,9% (0,3 punts per sobre del creixement regional), i el 38% tenen nacionalitat espanyola, amb un creixement del 3,3% (1,1 punts per sobre del creixement regional mitjà).

Les Pitiüses, que han acollit el 19,1% del total de turistes, 3,1 milions, presenten un decreixement d'un 1,3% (0,7 punts per sota de la mitjana regional). D'aquests turistes, 2,5 milions són estrangers (80%), amb un decreixement d'un 0,4% (0,9 punts per damunt del creixement regional). El 20% de turistes són espanyols, amb un decreixement del 4,9% (7,2 punts per sota del creixement regional).

6.3.2. ANÀLISI DE L'ESTACIONALITAT DE LA DEMANDA

6.3.2.1. Evolució del pes de la temporada mitjana baixa sobre el total anual

L'aportació al total anual que té la temporada mitjana baixa (novembre-abril) al còmput anual és un indicador de la desestacionalització del mercat turístic. En aquest apartat s'analitza el diferencial del pes del 2019 respecte del pes del 2018. Aquesta magnitud es pot calcular en relació amb les estades o bé amb el nombre de turistes arribats.

Quant a les Illes Balears i en relació amb la millora de l'estacionalitat de les estades, continua destacant, seguint la tendèn-

cia positiva de l'any passat, l'increment diferencial en punts percentuals del pes en la temporada mitjana baixa, amb una millora de 0,5 punts. Aquesta reducció de l'estacionalitat es dona gràcies tant al turisme domèstic, amb 0,5 punts, com a l'estranger, amb 0,4 p. p. (Vegeu el gràfic I-6.4.)

Mallorca millora l'estacionalitat de les estades en 0,3 punts, gràcies a les estades dels turistes de nacionalitat estrangera (0,3 punts més), ja que les dels de nacionalitat espanyola cauen 1,2 punts percentuals. Menorca millora en termes d'estacionalitat (1,0 punt), amb un increment d'1,0 punt pel que fa a estades d'espanyols i de 0,7 punts quant a les estades d'estrangers. Les Pitiüses també augmenten el pes de la temporada baixa 1 punt i aquest fet es dona gràcies tant a les estades d'espanyols (2,8 punts) com a les dels estrangers (0,6 p. p.).

En relació amb l'anàlisi de l'estacionalitat del nombre de turistes, les conclusions són similars a les que s'han fet per les estades amb l'excepció de l'illa de Menorca, tal com es veu al següent paràgraf. Així, el pes del nombre de turistes que visitaren les Illes Balears els mesos de temporada mitjana baixa augmenta el 2019 un 1,0 punt respecte del 2018. Novament, s'incrementa tant per als estrangers (0,9 p. p.) com per als espanyols (0,6 p. p.).(Vegeu el gràfic I-6.8.)

En relació amb l'estacionalitat dels turistes per illes, Mallorca ha experimentat una millora d'1,2 punts pel que fa a la temporada mitjana baixa, que és la mateixa millora que presenta pels estrangers, mentre que pels

espanyols empitjora una dècima. Menorca està per sota de la mitjana regional pel que fa a la temporada mitjana baixa, amb -1,3 punts i una caiguda dels espanyols de 2,7 punts, i dels estrangers, de -7,8 punts. En canvi, Eivissa i Formentera incrementen en termes relatius la temporada mitjana baixa amb un increment del pes de 9,9 punts; amb una millora similar pels espanyols (9,4 punts) i pels estrangers (9,0 punts).

6.3.2.2. Índex de Gini de les estades i del nombre de turistes

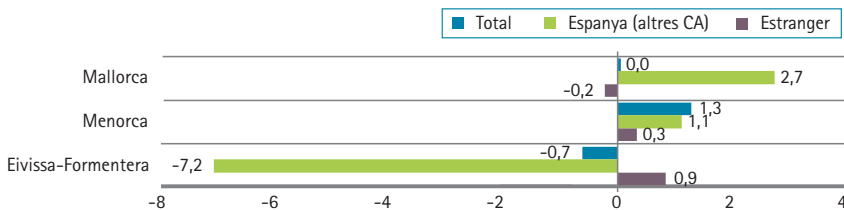
L'índex de Gini és un coeficient que mesura la concentració d'un conjunt de dades. Pot prendre qualsevol valor entre 0 i 1 i augmenta a mesura que s'incrementa la concentració. Per tant, l'índex de Gini és igual a zero quan la magnitud de referència es reparteix per igual a totes les observacions (en el cas, per exemple, del nombre de turistes segons els mesos de l'any significaria l'absència d'estacionalitat). L'altre extrem, si l'índex de Gini pren el valor 1, implica la màxima concentració (tots els turistes es trobarien concentrats en un sol mes i, per tant, l'estacionalitat seria màxima).

Ateses les estades dels turistes, l'índex de Gini a les Illes Balears el 2019 és de 0,42. L'estacionalitat de les pernoctacions estrangeres és més alta que la dels espanyols, atès que en el primer cas arriba a 0,44 mentre que en el segon es queda en 0,35. A fi de contextualitzar aquests resultats, es pot comparar amb l'índex de Gini de les pernoctacions d'estrangers a Espanya, que es queda en el 0,18. Queda palesa, per tant, la forta estacionalitat del turisme de les Illes Balears. Quant a la comparativa amb el 2018, s'ha accentuat l'estacionalitat en termes generals a causa de les estades del turisme estranger, atès que l'estacionalitat de les estades dels espanyols es redueix en termes interanuals. (Vegeu el quadre I-6.5.)

Quant a l'anàlisi regional, Mallorca és l'illa de les Balears on el nivell d'estacionalitat de les estades és més baix (igual a 0,39), tant pel que fa a les estades dels estrangers (0,41) com les dels espanyols (0,29). Novament s'incrementa l'estacionalitat (un 1,9%) a causa de l'augment de la concentració de les nits gaudides pels estrangers (2,8%).

Gràfic I-6.7.

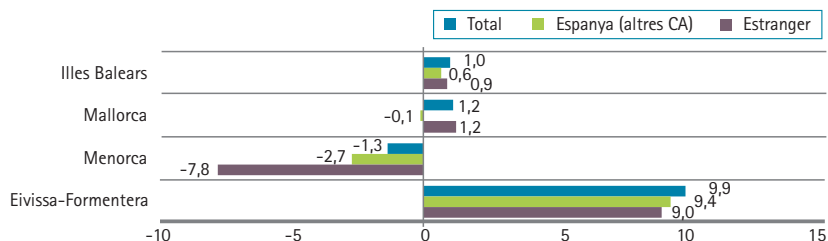
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.8.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

QUADRE I-6.5. ÍNDEX DE GINI DE LES ESTADES I ELS TURISTES (2018-2019)

	2018		2019		% de variació 2019-2018	
	Estades	Turistes	Estades	Turistes	Estades	Turistes
Illes Balears	0,42	0,41	0,42	0,40	0,7	-1,4
Espanya (altres CA)	0,37	0,28	0,35	0,28	-4,4	0,5
Estranger	0,43	0,43	0,44	0,43	1,9	-1,4
Mallorca	0,39	0,37	0,39	0,37	1,9	-1,9
Espanya (altres CA)	0,29	0,20	0,29	0,21	-0,5	5,7
Estranger	0,40	0,40	0,41	0,39	2,8	-2,0
Menorca	0,56	0,53	0,55	0,52	-1,0	-1,6
Espanya (altres CA)	0,53	0,47	0,53	0,46	-0,6	-1,6
Estranger	0,58	0,57	0,58	0,57	-0,4	-0,6
Eivissa-Formentera	0,49	0,47	0,48	0,47	-1,1	0,0
Espanya (altres CA)	0,40	0,34	0,36	0,33	-11,5	-3,5
Estranger	0,51	0,51	0,52	0,51	1,1	0,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Nota: com més alt és l'índex de Gini, més elevada és l'estacionalitat

Menorca presenta els diferencials d'estacionalitat més elevats, superant la mitjana balear en més de 13 punts, tot i que respecte del 2018 s'ha reduït un 1,0%. Els índex de les estades tant dels espanyols com dels estrangers superen el 0,5 (0,53 i 0,58 respectivament), tot i que en ambdós

casos se suavitzava l'estacionalitat respecte del 2018.

L'arxipèlag pitius presenta un nivell d'estacionalitat de 5,9 punts per damunt de la mitjana de les Illes Balears i queda en el 0,48. Les estades dels espanyols són les

menys concentrades (0,36) en comparació amb les dels estrangers (0,52). (Vegeu els gràfics I-6.9. i I-6.10.)

L'estacionalitat del nombre de turistes és similar a la de les estades, si bé es poden fer alguns comentaris al respecte. Mentre l'estacionalitat de les estades s'ha accentuat, la del nombre de turistes s'ha reduït respecte del 2018 un 1,4%. Per norma general, a totes les illes Balears la concentració de les estades és més alta que la del nombre de turistes, la qual cosa està relacionada amb el fet que l'estada mitjana en els mesos de maig a octubre és més llarga que a la temporada mitjana baixa, tal com s'ha vist a l'apartat 6.3.1.2. Destaca l'augment de l'estacionalitat dels turistes espanyols a Mallorca (5,7%), mentre a l'altre extrem hi ha la reducció a Eivissa i Formentera (-3,5%).

6.3.3. TURISTES PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, TIPUS D'ALLOTJAMENT I ESTACIONALITAT

6.3.3.1. Turistes a les Balears per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El total de turistes a les Illes Balears ha estat de 16,5 milions. Cal destacar l'augment de turistes en temporada mitjana baixa, amb el 4,9%; en temporada mitjana alta s'ha donat una caiguda de l'1,8%. Els espanyols representen el 17% del total de turistes, amb 2,8 milions, mentre els estrangers, amb 13,7 milions de turistes, representen el 83% restant, dels quals els alemanys, amb 4,5 milions, representen el 28%; els britànics, amb 3,7 milions, constitueixen el 23%; els francesos i

els nòrdics, amb poc més de 750.000 turistes, representen el 5% cada un; els italians tenen un pes del 4%, i la resta de nacionalitats, amb 3,1 milions, són el 19% restant. (Vegeu el quadre IA-6.1.: «Turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència i tipus d'allotjament (2018-2019)».)

Per creixements diferencials, destaquen els francesos, amb 6,8 punts, i la resta del món, amb 3,4 punts. Tanca la llista de diferencials positius el Regne Unit, amb un 2,2. Per als diferencials negatius, destaca el cas dels nòrdics, amb -19,4 punts. Els alemanys i els italians també presenten un diferencial negatiu: -2,2 i -2,9 punts, respectivament. (Vegeu el gràfic I-6.14.)

Quant a l'estacionalitat, empitjora la dels turistes de França (-1,2 p. p.), el Regne Unit (-1,1 p. p.) i els països nòrdics (-0,9 p. p.). L'estacionalitat millora pel que fa a la nacionalitat alemanya (2,1 p. p.) i la resta del món (1,1 p. p.), mentre que per als italians pràcticament es manté. (Vegeu el gràfic I-6.15.)

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional, destaca la forta caiguda dels turistes en allotjaments que no tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb -12,4 p. p.; per contra, pugen 1,2 punts els allotjaments que tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments. (Vegeu el gràfic I-6.16.)

Durant la temporada mitjana baixa, és superior la millora de la quantitat de turistes en allotjaments no de mercat, amb

4,5 punts, que la que es produeix en els allotjaments que tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb 0,6 p. p. (Vegeu el gràfic I-6.17.)

Turistes per illes, per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

Mallorca

El 2019, el total de turistes a Mallorca ha estat d'11,9 milions, un decreixement d'un 0,6%. Cal destacar l'increment dels turistes en temporada mitjana baixa, amb un 5,3%, enfront del descens (-2,1%) en temporada mitjana alta.

S'han allotjat en establiments amb reglamentació 9,8 milions de turistes. De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 8,3 milions, el 70% del total a l'illa, recuperant 3 punts dels 4 perduts l'any anterior, i un creixement del 3,4%. Els turistes que escolliren allotjaments de lloguer sumen 1,3 milions, l'11% del total, amb una pèrdua d'un punt respecte a l'any anterior i un decreixement del 6,3%. A altres allotjaments de mercat, hi pernoctaren 216.000 turistes, el 2% del total, amb 1 punt de pèrdua respecte a l'any anterior i un decreixement del 39,6%. En total, representen el 83% (1 punt més que el 2018), amb un creixement de quatre dècimes. (Vegeu el quadre IA-6.2.: «Turistes amb destinació principal a les Balears per illes i tipus d'allotjament (2018-2019)».)

El 17% restant (1 punt menys que el 2018) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (decreixement del 5,4%). Es tracta de 2,1 milions

de turistes, dels quals 1,4 milions (decreixement del -0,1%) s'han allotjat en establiments de no mercat (el 12% del total), i 643.000, en habitatges de propietat (el 5% del total, amb 1 punt menys respecte a l'any anterior), amb una variació del -15,2%.

Pel que fa al creixement de la mitjana regional, destaca el millor comportament dels allotjaments de no mercat a Mallorca, amb 0,3 punts per sobre, mentre que els allotjaments de mercat han empitjorat 0,1 punts. (Vegeu el gràfic I-6.18.)

Amb referència a la millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament s'ha produït en els allotjaments de no mercat, amb 3,9 punts per sobre, mentre que els allotjaments de mercat milloren només 0,9 punts. (Vegeu el gràfic I-6.19.)

Menorca

El total de turistes a Menorca ha estat d'1,4 milions; per tant, el 2019 ha crescut un 0,6%. Cal ressaltar el creixement del nombre de turistes en temporada mitjana baixa, amb un 17,8%, i, en canvi, en temporada mitjana alta decreix un 0,9%.

S'han allotjat en establiments amb reglamentació turística 1,2 milions de turistes. De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 862.000 turistes, el 60% del total a l'illa, amb un guany de 2 punts respecte a l'any anterior i un creixement del 3,2%; en allotjaments de lloguer, 272.000 turistes, el 19% del total, amb una pèrdua d'1 punt respecte a l'any anterior i un decreixement del 5,0%. Han escollit altres allot-

jaments de mercat 20.000 turistes, l'1 % del total, 2 punts menys respecte a l'any anterior i un decreixement del 54,1 %, el qual se suma a la caiguda ja esdevinguda l'any anterior. En total, representen el 80 % (un punt menys que el 2018), amb un decreixement del 0,9 %.

El 20 % restant (un punt menys que el 2018) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (creixement del 7,3 %). Es tracta de 285.000 turistes, dels quals 166.000 (creixement del 0,7 %) s'han allotjat en altres establiments de no mercat (el 12 % del total, el mateix que l'any anterior), i 119.000, en habitatges de propietat (el 8 % del total, 1 punt més respecte a l'any anterior), amb una variació del 18,2 %.

Respecte al creixement de la mitjana regional, destaca a Menorca el millor comportament dels allotjaments de no mercat, amb 13,0 punts més, mentre que el comportament dels allotjaments de mercat ha estat de -1,4 punts.

En termes de millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament és el dels allotjaments de no mercat, amb 3,7 punts per sobre, tot i que els allotjaments de mercat també milloren, amb 0,4 punts.

Pitiüses

El total de turistes a Eivissa i Formentera ha estat de 3,1 milions; per tant, el 2019 ha decrescut un 1,3 %. La caiguda ha tingut lloc tant en temporada mitjana baixa (amb el -1,5 %), com en temporada mitjana alta (en què ha caigut un 1,3 %).

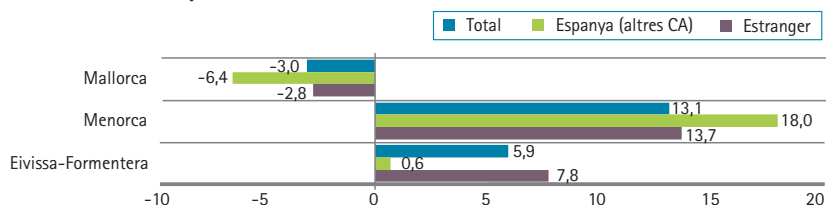
S'han allotjat en establiments amb reglamentació turística 2,6 milions de turistes. De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 2,1 milions, el 66 % del total a l'illa, amb un guany de 3 punts respecte a l'any anterior i un creixement del 3,3 %; en allotjaments de lloguer, 451.000, el 14 % del total, amb una pèrdua de 2 punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 10,2 %, i en altres allotjaments de mercat, 70.000 turistes, el 2 % del total, amb 1 punt més respecte a l'any anterior i un creixement del 51 %. En total, representen el 82 % (2 punts més que el 2018), amb un creixement de l'1,5 %.

El 18 % restant (2 punts percentuals menys que el 2018) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (decreixement del 12,3 %). Es tracta de 559.000 turistes, dels quals 421.000 (decreixement del 6,9 %) s'han allotjat en altres establiments de no mercat (el 13 % del total, amb un punt menys respecte a l'any anterior), i 138.000, en habitatges de propietat (el 4 % del total, amb 2 punts menys respecte a l'any anterior), amb una variació del -25,4 %.

Pel que fa al creixement de la mitjana regional, destaca el pitjor comportament dels allotjaments de no mercat, amb -6,6 punts, mentre que els allotjaments de mercat creixen un punt per damunt de la mitjana regional.

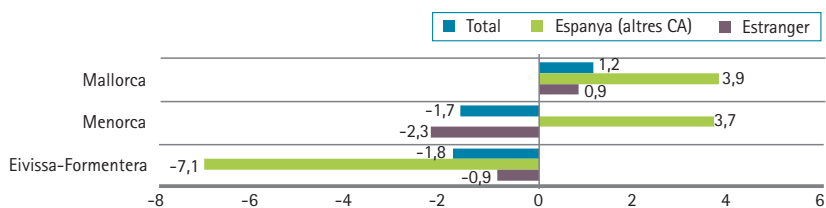
En termes de millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament és el dels allotjaments de no mercat, amb 5,0 punts per sobre, que queden compensats per la caiguda dels allotjaments de mercat, amb -0,5 punts.

Gràfic I-6.9.
Diferències en punts percentuals de l'índex de Gini de les estades de cada illa respecte a l'índex de les Illes Balears (2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.10.
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de l'índex de Gini de les estades respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

6.3.4. TURISTES PER MOTIU PRINCIPAL DEL VIATGE I ESTACIONALITAT

6.3.4.1. Turistes per motiu principal del viatge a les Balears i estacionalitat

Del total de 16,5 milions de turistes, 15,1 milions (92 %) han viatjat a les Balears per oci/vacances (2 punts més que l'any anterior); 585.000 (4 %), per treball/negocis (igual que l'any anterior), i 783.000 (4 %), per altres motivacions (3 punts menys que l'any anterior). (Vegeu el quadre IA-6.3.: «Turistes amb destinació principal a les Balears per illes i motiu principal del viatge (2018-2019)».)

En relació amb l'estacionalitat, destaca l'augment per altres motius en temporada mitjana baixa, amb una millora de 23,7 punts; en canvi, empitjora l'estacionalitat dels qui han viatjat per treball/negocis (-0,4 punts). El motiu d'oci/vacances millora l'estacionalitat 0,4 punts. (Vegeu el gràfic I-6.20.)

6.3.4.2. Turistes per motiu principal de viatge, per illes i estacionalitat

Mallorca

Del total d'11,9 milions de turistes, 10,8 milions (91 %) han viatjat a les Balears per

oci/vacances (3 punts més que l'any anterior); 468.000 (4%), per treball/negocis (igual que l'any anterior), i 620.000 (6%), per altres motivacions (4 punts menys que l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, destaca a Mallorca l'augment de treball/negocis (5,0 punts per sobre) i oci/vacances (1,2 punts per sobre); en canvi, la resta de motius decau 6,6 punts. (Vegeu el gràfic I-6.21.)

Quant a l'estacionalitat, destaca a Mallorca l'augment de la motivació diferent de la resta en temporada mitjana baixa, amb una millora de 25,1 punts, tot i que també millora el nombre de turistes que venen per oci/vacances (0,3 punts) i el nombre dels qui venen per treball/negocis (0,9 punts).

Menorca

Del total d'1,4 milions de turistes, el 93 % hi ha viatjat per oci/vacances (3 punts percentuals menys que l'any anterior); 22.000 (2%), per treball/negocis (un punt de guany respecte de l'any anterior), i 74.000 (5%), per altres motivacions (2 punts més que l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, destaca l'augment de la motivació per la resta de motius (124,6 punts per sobre), seguida de la motivació per treball/negocis (29,3 punts). Per contra, la motivació per oci/vacances cau 4,2 punts.

Quant a l'estacionalitat, empitjora la motivació de la resta de motius, amb -6,5 punts; però la resta de motivacions puguen:

treball/negocis ho fa amb 3,2 punts i la d'oci/vacances amb 0,3 p. p.

Pitiüses

Del total de 3,1 milions de turistes, 3 milions (96%) hi han viatjat per oci/vacances (1 punt més que l'any anterior); 95.000 (3%), per treball/negocis (1 punt menys que l'any anterior), i 45.000 (1%), per altres motivacions (igual pes que l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, empitjoren les motivacions d'oci/vacances (-2,3 punts) i les de treball/negocis (-21,9 punts). En canvi, el creixement d'altres motius està per sobre de la mitjana regional (52,1 punts).

Quant a l'estacionalitat, destaca l'augment de la motivació per altres motius (13,8 punts per sobre), mentre que per treball/negocis cau 9,1 punts i per oci/vacances pràcticament es manté (0,2 punts).

6.3.5. TURISTES PER FORMA D'ORGANITZAR EL VIATGE

6.3.5.1. Turistes per forma d'organitzar el viatge a les Balears, nacionalitat i estacionalitat

Del total de 16,5 milions de turistes, 6,4 milions (39%) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 1 punt més que l'any anterior, i la resta, 10,0 milions (61%), s'ha organitzat el viatge sense paquet turístic, 1 punt menys que l'any anterior. (Vegeu el quadre IA-6.4.: «Turistes amb destinació principal a les Balears per illes

i forma d'organització del viatge (2018-2019)».)

Per nacionalitats, els espanyols només representen el 5,7 % del total de turistes que han organitzat el seu viatge amb paquet turístic, amb un creixement respecte a la mitjana regional de 2,1 punts, i representen més del 23,9% del total de turistes que l'han organitzat sense paquet turístic, amb un decreixement de 0,3 punts respecte a la mitjana regional. (Vegeu el gràfic I-6.22. i el quadre IA-6.5.: «Turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència i forma d'organització del viatge (2018-2019)».)

En relació amb l'estacionalitat, destaca a les Balears l'augment del segment que ha organitzat l'estada sense paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora d'1,6 punts, mentre que els qui han fet l'estada amb paquet turístic es queden en 0,3 punts de millora. Per nacionalitats, cal remarcar el decreixement de 4,2 punts per sota de la mitjana regional en temporada mitjana baixa dels espanyols amb paquet turístic. Pel que fa als estrangers sense paquet turístic, hi ha hagut un creixement diferencial en temporada mitjana baixa d'1,5 punts. (Vegeu el gràfic I-6.23. i I-6.24.)

6.3.5.2. Turistes per forma d'organitzar el viatge, per illes i estacionalitat

Mallorca

Del total d'11,9 milions de turistes, 4,9 milions (41 %) ha organitzat el viatge amb paquet turístic, 1 punt més que l'any anterior, i la resta, 7,0 milions (59 %), ha orga-

nitzat el seu viatge sense paquet turístic, 1 punt menys respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a Mallorca, amb 1,6 punts per sobre, hi ha hagut més dinamisme de turistes que han vingut amb paquet turístic, mentre que els viatges sense paquet turístic decreixen 1,1 punts respecte a la mitjana regional. (Vegeu el gràfic I-6.25.)

En relació amb l'estacionalitat, a Mallorca hi ha hagut un augment del segment que ha organitzat l'estada sense paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora de 2,3 punts; en canvi, els qui l'han organitzada amb paquet turístic es mantenen (0,1 punts).

Menorca

Del total d'1,4 milions de turistes, 568.000 (40 %) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 3 punts menys que l'any anterior, i la resta, 870.000 (60 %), ha organitzat el viatge sense paquet turístic, 3 punts més respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a Menorca, amb 8,8 punts per sobre, hi ha hagut més dinamisme de la venda de viatges organitzats sense paquet turístic, mentre que les vendes de paquets turístics decreixen 9,3 punts.

En relació amb l'estacionalitat, hi ha hagut un empitjorament del pes de la temporada mitjana baixa de -0,7 punts pel que fa als qui han organitzat el viatge amb paquet turístic, mentre que pel que fa als qui l'han organitzat sense paquet turístic puja 2,2 punts.

Pitiüses

Del total de 3,1 milions de turistes, 940.000 (30 %) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 1 punt més que l'any anterior, i la resta, 2,2 milions (70 %), ha organitzat el viatge sense paquet turístic, 1 punt menys respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a les Pitiüses, amb 0,4 punts per sobre, mostra el major dinamisme de la venda de viatges organitzats sense paquets turístics; en canvi, els viatges organitzats amb paquet turístic decreixen 1,8 punts.

En relació amb l'estacionalitat, a les Pitiüses, hi ha hagut un augment del segment que ha organitzat l'estada amb paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora d'1,3 punts, mentre que els qui l'han organitzada sense paquet turístic empitjoren 0,5 punts.

8 % del total d'estades, amb 4,6 milions i un decreixement del 5,6 %. Destaca la caiguda per la majoria de comunitats autònomes, amb descensos superiors a la cinquena part. En canvi, les estades dels residents a les Illes Balears pugen un 16,9 %.

Els estrangers, amb 53,6 milions de pernoctacions i un decreixement de l'1,2 %, són el 92 % restant. Els alemanys, amb 17,7 milions, representen el 30 %, amb un decreixement del 9,6 %. Els britànics, amb 15,9 milions, representen el 27 %, amb un creixement del 4,3 %, i la resta de nacionalitats, amb 19,9 milions, aporten el 34 % restant.

Per creixement relatiu de les pernoctacions, destaquen els augments en el nombre d'irlandesos (50,4 %), dels russos (30,6 %) i de la resta d'uropeus (26,9 %). Amb taxes negatives destaquen els països africans (-37,9 %), que retallen la pujada de l'any passat; els suïssos (-16,8 %), que agreugen la caiguda de l'any passat, i els noruecs (-13,2 %). (Vegeu el quadre IA-6.6.: «Viatgers, pernoctacions i estada mitjana amb destinació principal a les Illes Balears en hotels per país de residència i illa (2018-2019)».)

Quant a l'estacionalitat, el global de les pernoctacions en temporada mitjana baixa augmenta 0,1 punts. Destaca la millora dels alemanys, amb 1,2 punts, i la resta del món, amb 0,6 punts. (Vegeu el gràfic I-6.26. i el quadre IA-6.7.: «Viatgers, pernoctacions i estada mitjana a hotels de les Illes Balears per país de residència i temporada (2018-2019)».)

6.4.

ALTRES PERSPECTIVES DE LA DEMANDA: VIATGERS I PASSATGERS

6.4.1. PERNOCTACIONS, ESTADA MITJANA I VIATGERS EN HOTELS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, PER ILLES I ESTACIONALITAT

6.4.1.1. Pernoctacions a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

El total de pernoctacions als hotels ha estat de 58,2 milions, amb un decreixement de l'1,6 %. Els espanyols representen el

Pernoctacions per illes, nacionalitat i estacionalitat

Mallorca

El total de pernoctacions als hotels ha estat de 45,0 milions (el 77 % del total regional), amb un decreixement de l'1,0 %. Els espanyols representen el 6 % del total d'estades a l'illa, amb 2,8 milions i un decreixement del 2,2 %. Destaca, amb un 35,2 %, el creixement del turisme intern, el que realitzen els residents a les Illes, i, amb un -44,7 %, el decreixement dels residents a Castella i Lleó, Extremadura i Castella-la Manxa.

Els estrangers, amb 42,3 milions de pernoctacions (el 79 % del total regional), representen el 94 % restant a l'illa, amb un decreixement del 0,9 %. Respecte a aquestes pernoctacions, els alemanys, amb 16,2 milions, representen el 36 % de l'illa, amb un decreixement del -9,9 %; els britànics, amb 10,6 milions, representen el 24 % de l'illa, amb un creixement del 9,1 %, i de la resta de nacionalitats sobresurten els francesos, amb 2,4 milions (el 5 % de l'illa) i un creixement del 13,1 %.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca l'augment dels britànics, amb 4,9 punts, i per taxes negatives, els residents a Alemanya, amb -0,3 punts. (Vegeu el gràfic I-6.27.)

Quant a l'estacionalitat de les estades, l'indicador global millora 0,2 punts, i per nacionalitats, cal remarcar la millora dels residents a Alemanya, en 1,3 punts, mentre que la dels residents a Espanya

(altres comunitats autònomes) l'empitjora en -6,0 punts. (Vegeu el gràfic I-6.28. i el quadre IA-6.8: «Enquesta d'ocupació hotelera a les Illes Balears per concepte, illa i categoria (2018-2019)».)

Menorca

El total de pernoctacions als hotels ha estat de 4,1 milions (el 7 % del total regional), amb un decreixement del 4,5 %. Els espanyols representen el 21 % del total d'estades a l'illa, 848.000 pernoctacions i un decreixement del 17,0 %. D'aquestes estades, totes les regions presenten descensos, especialment les dels residents a Andalusia, Múrcia, les Canàries, Ceuta i Melilla, i la dels residents a les Illes Balears, amb un -23,7 % i un -31,0 %, respectivament.

Els estrangers, amb 3,3 milions d'estades (el 6 % del total regional), representen el 79 % restant a l'illa, amb un decreixement del 0,6 %. D'aquestes estades, els britànics, amb 1,8 milions, representen el 43 % de l'illa, amb un creixement del 10,7 %, i els alemanys, amb 433.000 pernoctacions, representen l'11 % de l'illa i tenen un creixement d'un 1,7 %. De la resta de nacionalitats, destaquen els italians i els francesos, amb 351.000 i 212.000 pernoctacions respectivament (el 9 % i el 6 % de l'illa).

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, sobresurt el decreixement dels residents estrangers a la resta del món, amb -18,3 punts, i el creixement dels alemanys, amb 11,3 punts.

Pitiüses

El total d'estades als hotels ha estat de 9,1 milions (el 16 % del total regional), amb un decreixement d'un 3,2 %. Els espanyols representen l'11 % del total d'estades a l'illa, amb un milió d'estades i un decreixement d'un 4,0 %. D'aquestes pernoctacions, destaca la caiguda dels residents a Andalusia, les Canàries, Ceuta i Melilla, amb un -17,5 %. Per contra, augmenten els castellanolleonesos, extremenyos i castellanomanxecs, amb un 21,9 %.

Els estrangers, amb 8,1 milions d'estades (el 15 % del total regional), representen el 89 % restant a l'illa, amb un decreixement del 3,1 %. D'aquestes estades, els britànics, amb 3,5 milions, representen el 39 % de l'illa, amb un decreixement del 10,5 %; els alemanys, amb 1,1 milions d'estades, representen el 12 % de l'illa, amb un decreixement del 10,3 %. De la resta de nacionalitats, sobresurten els italians, amb més d'un milió de pernoctacions (l'11 % de l'illa) i un creixement del 9,6 %.

Per creixement diferencial de les pernoctacions respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca el decreixement dels britànics, amb -14,7 punts, i per taxes positives, els residents estrangers a la resta del món, amb 5,2 punts.

6.4.1.2. Estada mitjana a les Balears, per nacionalitat i temporada

L'estada mitjana als hotels de les Balears es manté entorn dels 5,50 dies, una dada semblant a la del 2018 (5,73 dies), amb una disminució del 4,0 %. Els espanyols fan una estada mitjana de 3,36 dies, inferior a

del 2018 (3,66 dies), amb una disminució del 8,2 %, mentre que els estrangers la fan més llarga, entorn dels 5,8 dies, escurçant-la respecte de l'any 2018, quan superava els 6 dies. Els alemanys fan una estada de 6,15 dies, amb una disminució del 5,1 %, i els britànics, de gairebé 6 dies, amb un descens del 2,9 %.

Quant al global de l'estacionalitat, es dona una forta disminució de 7,4 punts, que per nacionalitats es reparteix sobretot entre els espanyols (-21,0 punts) i els alemanys (-9,9 p. p.). Els britànics són els únics que registren una variació positiva, de 0,9 punts.

Estada mitjana per illes i nacionalitat

Mallorca

L'estada mitjana als hotels de Mallorca és de 5,67 dies (el 2018 va ser de 5,88 dies), amb una disminució del 3,6 %. Els espanyols han fet una estada mitjana de 3,23 dies (el 2018 va ser de 3,52 dies), amb una caiguda del 8,1 %. Els estrangers pernocten una mitjana de 5,97 dies (el 2018 va ser de 6,16 dies), amb una disminució del 3,1 %. Els alemanys han fet una estada de 6,12 dies, amb un descens del 5,2 %, i els britànics, de 6,19, amb un retrocés de l'1,1 %.

Per creixement diferencial, l'any 2019, respecte a la mitjana regional, s'ha produït una millora dels britànics, amb 1,7 p. p. (Vegeu el gràfic I-6.29.)

Quant a l'indicador global de l'estacionalitat de l'estada mitjana, cau 7,7 punts. En relació amb les nacionalitats, cal subratllar

que els britànics són els únics que milloren (en 0,5 punts), i cau en el cas dels residents a Espanya (altres comunitats autònomes) un 22,9.

Menorca

L'estada mitjana als hotels de Menorca es redueix i queda entorn dels 5,9 dies, per baix del valor del 2018 (6,17 dies), amb una disminució del 4,1%. Els espanyols han fet una estada mitjana de 4,1 dies (el 2018 va ser de 4,55), amb un escurçament del 10,2%. L'estada mitjana dels estrangers és més llarga. El 2019 arriba als 6,67 dies, tot i que es troba per davall de la xifra del 2018 (6,92 dies), amb un empitjorament del 3,5%. Els alemanys, amb 7,32 dies, tenen una caiguda del 9,2%, i els britànics, amb 6,85 dies, del 4,2%.

Per creixement diferencial, l'any 2019, respecte a la mitjana regional, destaca un empitjorament global d'una dècima, i quant a nacionalitats, la caiguda dels espanyols i dels alemanys, amb -2,0 i -4,1 punts, respectivament.

Pitiüses

L'estada mitjana als hotels de les Pitiüses cau un 6,0% respecte del 2018 i queda entorn dels 4,7 dies, pels gairebé 5 dies del 2018. Els espanyols han fet una estada mitjana al voltant dels 3,24 dies el 2019 (3,39 dies el 2018), amb un empitjorament del 4,5%. Paral·lelament, el nombre mitjà de pernoctacions dels estrangers cau per davall dels 5 dies (4,92 dies), a causa dels descensos dels alemanys (amb 6,15 dies cauen un 2,9%) i dels britànics (5,13 dies i una caiguda del 8,6%).

Per creixement diferencial l'any 2019 respecte a la mitjana regional, cal remarcar la caiguda global de 2,0 punts (la més important a escala regional), i quant a nacionalitats, es dona una millora dels espanyols i dels alemanys, amb 3,7 i 2,2 punts respectivament, i un empitjorament dels britànics, amb -5,7 punts.

6.4.1.3. Viatgers a les Balears i per nacionalitat

El total de viatgers als hotels arriba a 10,6 milions, amb un creixement del 2,5%. Els espanyols representen el 13% del total de viatgers a hotels, amb 1,4 milions i un creixement del 2,8%. D'aquests viatgers, destaca l'augment dels residents a les Illes Balears, amb una taxa del 15,9%. Per contra, disminueixen els residents al País Basc, Navarra, la Rioja i Aragó (un -23,5%) i els de Galícia, Astúries i Cantàbria, amb un -10,7%. Els estrangers, amb 9,2 milions, representen el 87% restant i presenten un creixement del 2,5%. D'aquests, els alemanys, amb 2,9 milions, representen el 27%, i els britànics, amb 2,7 milions, el 25%.

Per creixement interanual per sobre del 30%, sobresurt l'augment dels irlandesos (47,5%), dels russos (30,3%) i dels procedents de la resta d'Europa (31,2%). Amb taxes negatives, destaquen els finlandesos (-14,7%) i els suïssos, amb una taxa del -13,5%.

L'estacionalitat global dels viatgers millora en 0,6 punts. Per nacionalitats, destaca la millora dels alemanys en 2,1 punts, mentre que els espanyols en cedeixen 1,8 punts.

Viatgers per illes i nacionalitat

Mallorca

El total de viatgers als hotels de Mallorca ha estat de 7,9 milions, amb un creixement del 2,7%. Els espanyols representen l'11% del total de viatgers a hotels de l'illa, amb 864.000 i un creixement del 6,4%. D'aquests viatgers, destaca l'augment dels residents a les Illes Balears, amb un 24%. Els estrangers, amb 7,1 milions, representen el 89% restant i presenten un creixement del 2,3%. D'aquests, els alemanys, amb 2,6 milions, representen el 33%, i els britànics, amb 1,7 milions, el 22%.

Per creixement interanual per sobre del 40%, sobresurt l'augment dels viatgers procedents d'Irlanda (41,9%), de Rússia (35,9%), dels EUA (33,1%) i de la resta d'Europa (50,9%). Amb taxes negatives, destaquen els finlandesos (-18,4%), els suïssos (-15,5%) i els danesos (-10,7%).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca el creixement dels espanyols i dels britànics, amb 3,7 i 3,0 punts respectivament, mentre que els alemanys i la resta del món cauen dues dècimes cada un. (Vegeu el gràfic I-6.30.)

En relació amb la millora dels viatgers per temporada mitjana baixa, cal destacar els alemanys, amb 2,3 punts més. A l'altre extrem hi ha els espanyols, amb -2,7 punts.

Menorca

El total de viatgers als hotels de Menorca ha estat de 697.000, amb un decreixe-

ment del 0,4%. Els espanyols representen el 30% del total de viatgers a hotels de l'illa, amb 208.000 i un decreixement del 7,5%. Els estrangers, amb 490.000, representen el 70% restant i presenten un creixement d'un 3,0%. D'aquests viatgers, els britànics, amb 256.000, representen el 37% i aquest nombre creix un 15,5%; els alemanys, amb 59.000, representen el 8% i creix l'11,9%, i els italians, amb 53.000, representen també el 8% i decreix un 19,1%.

Per creixement interanual, cal remarcar l'augment dels luxemburguesos (165,8%), tot i que gairebé superen els 300 viatgers. En segon lloc destaca la taxa relativa de la resta del món (56,6%) i dels russos (36%). Amb taxes negatives, destaquen els grecs, noruecs i danesos amb caigudes de més del 70%. Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca l'augment dels alemanys, amb 16,7 punts, i la caiguda de la resta del món, amb -18,6 punts.

Pitiüses

El total de viatgers als hotels de les Pitiüses ha estat d'1,9 milions, amb un creixement d'un 3,0%. Els espanyols representen el 16% del total de viatgers a hotels de l'illa, amb 309.000 i un creixement del 0,5%. D'aquests, destaca el creixement dels castellans i extremenyos, amb un 47,5%, mentre que a l'altre extrem hi ha el decreixement dels residents al País Basc, Navarra, la Rioja i Aragó, amb un -25,2%. Els estrangers, amb 1,6 milions, representen el 84% restant i presenten un creixement del 3,5%. D'aquests viatgers, els britànics, amb 686.000, repre-

senten el 35% i aquest nombre decreix un 2,0%; els italians, amb 217.000, representen l'11% i creix un 8,6%, i els alemanys, amb 176.000, representen el 9% i decreix un 6,6%.

Per creixement interanual, és remarcable l'augment dels grecs i luxemburguesos, amb un 105,6% i un 91,4%, respectivament. Amb taxes negatives, destaquen els txecs, noruecs i la resta d'Europa, amb -19,2%, -18,7% i -10,5%, respectivament.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca la disminució dels britànics (-9,3 punts), tot i que espanyols i alemanys també presenten signes negatius (-2,2 i -1,8 punts respectivament). La resta del món presenta un creixement diferencial positiu respecte a la mitjana regional de 6,3 punts.

6.4.2. Pernoctacions, estada mitjana i viatgers en apartaments turístics per illes

El 2019 els apartaments turístics sumen 8,8 milions de pernoctacions, el 5% del total de les Illes Balears en establiments reglats. Respecte del 2018, aquesta xifra representa una caiguda del 7,4%. L'estada mitjana que es dona en aquest tipus d'allotjament és més llarga que la dels hotels, ja que arriba als 6 dies, malgrat cau un 6,9% en termes interanuals. El total de viatgers, 1,5 milions, cau un 0,6% respecte de l'any 2018. (Vegeu el quadre I-6.6.)

A Mallorca aquest tipus d'allotjament reglat té un pes inferior a la mitjana (un 3%) i

registra 4,9 milions de pernoctacions. En comparació amb l'any anterior, el nombre de nits cau un 12,2%. L'estada mitjana en aquesta illa és de 6,9 nits, la més alta dels establiments reglats, i presenta un escurçament de l'1,9% respecte del 2018. Quant al nombre de viatgers, supera els 709.000, amb un descens del 10,5%. (Vegeu els gràfics I-6.11., I-6.12. i I-6.13.)

A Menorca els apartaments turístics tenen més importància que a la resta de l'arxipèlag. Gairebé una cinquena part dels viatgers que opten per un apartament turístic de les Balears, escullen l'illa de Menorca. El nombre de pernoctacions, 1,6 milions, i el de viatgers, 274.000, tenen un pes respecte de l'illa d'un 11% i un 12%, respectivament. El nombre de viatgers s'ha incrementat un 13,9%, però les pernoctacions cauen un 4,0%, la qual cosa redueix l'estada mitjana un 15,7% fins a situar-la en els 5,7 dies el 2019.

Els apartaments turístics registren a les Pitiuses 2,4 milions de pernoctacions, el 8% sobre el total de l'illa, però més d'una quarta part de les nits en apartaments de totes les Balears. Els viatgers, 485.000, tenen un pes similar i en ambdós casos se superen els nivells del 2018 (amb un 1,3% i 9,3% respectivament). L'estada mitjana, que no arriba als 5 dies, retrocedeix un 7,3%.

6.4.3. Pernoctacions, estada mitjana i viatgers en allotjaments de turisme rural per illes

Els establiments de turisme rural a les Illes Balears tenen un pes inferior al punt percentual respecte de la resta d'establiments

reglats. No obstant això, més de 300.000 viatgers optaren per gaudir 1,3 milions de pernoctacions en allotjaments de turisme rural de les Illes Balears. Respecte de l'any anterior, aquestes xifres suposen una caiguda en el nombre de viatgers (-1,3 %) i un increment en les pernoctacions (2,4 %). L'estada mitjana, que fou de 3,8 dies, s'allarga el 3,8 % en termes interanuals i és l'estada mitjana més curta entre els establiments reglats.

Mallorca gairebé arriba als 264.000 viatgers, i supera el milió de pernoctacions en allotjaments de turisme rural. El nombre de nits facturades augmenta un 0,8 %, però el nombre de viatgers es redueix un 5,2 %. Això es dona gràcies a l'allargament de l'estada mitjana (6,4 %), que queda una mica per davall dels 4 dies. A Menorca destaca l'augment que s'ha donat en el nombre de viatgers (28,9 %) i de pernoctacions (19,1 %) en turisme rural. En canvi, l'estada mitjana cau un 7,6 % i arriba als 3 dies. A les Pitiüses el turisme rural té menys presència que a la resta del territori balear.

6.4.4. PASSATGERS EN CREUERS I COMPANYYES AÈRIES DE BAIX COST

6.4.4.1. Passatgers en creuers

El total de passatgers en creuers ha estat d'1,7 milions, amb un creixement del 6,7 %. La distribució ha estat del 74 % al port de Palma, amb un creixement del 3,6 %; del 24 % al port d'Eivissa, amb un creixement del 44,9 %, i del 3 % al port de Maó, amb un decreixement del 56,9 %. Al port d'Alcúdia només hi ha hagut 668 passatgers. En temporada mitjana baixa,

destaca l'augment del port d'Eivissa, amb un 8,8 %, mentre que la resta de ports presenten descensos interanuals. (Vegeu el quadre I-6.7.)

6.4.4.2. Passatgers en companyies aèries de baix cost

Les Balears, amb 9,7 milions de passatgers en companyies de baix cost i un creixement del 19,3 % (el màxim per comunitat autònoma), representa el 18,1 % del total de l'Estat i és la segona comunitat autònoma en volum de trànsit, només superada per Catalunya, amb 14 milions. (Vegeu el quadre I-6.8.)

6.5.

DESPESA TURÍSTICA TOTAL

6.5.1. PER ILLES I TEMPORADA

La despesa total ha superat els 16.500 milions d'euros: el 72,8 % a Mallorca, el 18,8 % a les Pitiüses i el 8,3 % a Menorca. La despesa per persona ha superat el miler d'euros (1.003 euros). A Mallorca ha estat de 1.013 euros; a Menorca, de 955 euros, i a les Pitiüses, de 990 euros. La despesa per persona i dia ha estat de 151 euros. A les Pitiüses, ha estat de 164 euros; a Mallorca, de 150 euros, i a Menorca, de 134 euros. (Vegeu el quadre I-6.9.)

La temporada mitjana baixa només representa el 14,2 % del total de la despesa. Per illes, només Mallorca supera aquest percentatge, amb gairebé un 17 %, ja que a les Pitiüses és del 7,5 %, i a Menorca, del 5,1 %.

QUADRE 1-6.6. VIATGERS, PERNOCTACIONS I ESTADA MITJANA A LES BALEARS PER ILLES I TIPUS D'ALLOTJAMENTS (2018-2019)

2018

	Viatgers			Pernoctacions			Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	
Illes Balears	32.310.599	100%	100%	186.405.018	100%	100%	5,77
Total hotels	10.322.809	32%	100%	59.173.694	32%	100%	5,7
Total estrelles d'or	9.806.692	30%	100%	57.037.492	31%	100%	5,8
Cinc estrelles d'or	667.668	2%	100%	2.973.142	2%	100%	4,5
Quatre estrelles d'or	4.379.814	14%	100%	25.950.260	14%	100%	5,9
Tres estrelles d'or	4.101.754	13%	100%	24.967.836	13%	100%	6,1
Dues i una estrelles d'or	657.456	2%	100%	3.146.255	2%	100%	4,8
Total estrelles de plata	516.117	2%	100%	2.136.202	1%	100%	4,1
Apartaments turístics	1.477.404	5%	100%	9.546.671	5%	100%	6,5
Allotjaments de turisme rural	333.897	1%	100%	1.221.696	1%	100%	3,7
Acampaments turístics	46.988	0%	100%	251.770	0%	100%	5,4
Mallorca	24.019.255	100%	74%	142.060.411	100%	76%	5,9
Total hotels	7.731.957	32%	75%	45.494.903	32%	77%	5,9
Total estrelles d'or	7.484.272	31%	76%	44.498.773	31%	78%	5,9
Cinc estrelles d'or	421.749	2%	63%	1.883.358	1%	63%	4,5
Quatre estrelles d'or	3.589.390	15%	82%	21.574.335	15%	83%	6,0
Tres estrelles d'or	3.138.610	13%	77%	19.341.451	14%	77%	6,2
Dues i una estrelles d'or	334.522	1%	51%	1.699.629	1%	54%	5,1
Total estrelles de plata	247.685	1%	48%	996.130	1%	47%	4,0
Apartaments turístics	792.546	3%	54%	5.544.444	4%	58%	7,0
Allotjaments de turisme rural	278.524	1%	83%	1.027.388	1%	84%	3,7

continua

2018

	Viatgers		Pernotacions		Estada mitjana
	Total	% per illa	Total	% per illa	
Menorca	2.354.071	100%	14.587.681	100%	6,2
Total hotels	700.102	30%	4.310.492	30%	6,2
Total estrelles d'or	678.065	29%	4.218.898	29%	6,2
Cinc estrelles d'or	30.607	1%	239.026	2%	7,8
Quatre estrelles d'or	326.360	14%	2.115.055	14%	6,5
Tres estrelles d'or	289.922	12%	1.702.322	12%	5,9
Dues i una estrelles d'or	31.177	1%	162.495	1%	5,2
Total estrelles de plata	22.037	1%	91.594	1%	4,2
Apartaments turístics	240.858	10%	1.633.992	11%	6,8
Allotjaments de turisme rural	34.943	1%	113.807	1%	3,3
Eivissa-Formentera	5.890.285	100%	29.505.152	100%	5,0
Total hotels	1.890.750	32%	9.368.298	32%	5,0
Total estrelles d'or	1.644.355	28%	8.319.821	28%	5,1
Cinc estrelles d'or	215.312	4%	850.758	3%	4,0
Quatre estrelles d'or	464.065	8%	2.260.870	8%	4,9
Tres estrelles d'or	673.222	11%	3.924.062	13%	5,8
Dues i una estrelles d'or	291.756	5%	1.284.131	4%	4,4
Total estrelles de plata	246.395	4%	1.048.477	4%	4,3
Apartaments turístics	444.001	8%	2.368.234	8%	5,3
Allotjaments de turisme rural	20.429	0%	80.501	0%	3,9

continua

	2019										% de variació 2019-2018			
	Viatgers					Pernotacions					Estada mitjana	Viatgers	Pernotacions	Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB					
Illes Balears	33.038.386	100%	100%	183.002.674	100%	100%	5,5	2,3	-1,8	-4,0				
Total hotels	10.585.479	32%	100%	58.234.568	32%	100%	5,5	2,5	-1,6	-4,0				
Total estrelles d'or	10.028.240	30%	100%	56.200.910	31%	100%	5,6	2,3	-1,5	-3,6				
Cinc estrelles d'or	701.549	2%	100%	3.015.017	2%	100%	4,3	5,1	1,4	-3,5				
Quatre estrelles d'or	4.754.008	14%	100%	27.252.908	15%	100%	5,7	8,5	5,0	-3,2				
Tres estrelles d'or	3.864.744	12%	100%	22.830.799	12%	100%	5,9	-5,8	-8,6	-3,0				
Dues i una estrelles d'or	707.938	2%	100%	3.102.185	2%	100%	4,4	7,7	-1,4	-8,4				
Total estrelles de plata	557.240	2%	100%	2.033.658	1%	100%	3,6	8,0	-4,8	-11,8				
Apartaments turístics	1.469.007	4%	100%	8.836.850	5%	100%	6,0	-0,6	-7,4	-6,9				
Allotjaments de turisme rural	329.405	1%	100%	1.250.687	1%	100%	3,8	-1,3	2,4	3,8				
Acampaments turístics	40.776	0%	100%	245.092	0%	100%	6,0	-13,2	-2,7	12,2				
Mallorca	24.528.893	100%	74%	140.130.243	100%	77%	5,7	2,1	-1,4	-3,4				
Total hotels	7.940.715	32%	75%	45.051.406	32%	77%	5,7	2,7	-1,0	-3,6				
Total estrelles d'or	7.674.084	31%	77%	44.122.803	31%	79%	5,7	2,5	-0,8	-3,3				
Cinc estrelles d'or	443.436	2%	63%	1.973.915	1%	65%	4,5	5,1	4,8	-0,3				
Quatre estrelles d'or	3.852.318	16%	81%	22.319.867	16%	82%	5,8	7,3	3,5	-3,6				
Tres estrelles d'or	2.977.022	12%	77%	18.043.245	13%	79%	6,1	-5,1	-6,7	-1,6				
Dues i una estrelles d'or	401.309	2%	57%	1.785.776	1%	58%	4,4	20,0	5,1	-12,4				
Total estrelles de plata	266.631	1%	48%	928.603	1%	46%	3,5	7,6	-6,8	-13,4				
Apartaments turístics	709.405	3%	48%	4.868.566	3%	55%	6,9	-10,5	-12,2	-1,9				
Allotjaments de turisme rural	263.973	1%	80%	1.036.062	1%	83%	3,9	-5,2	0,8	6,4				

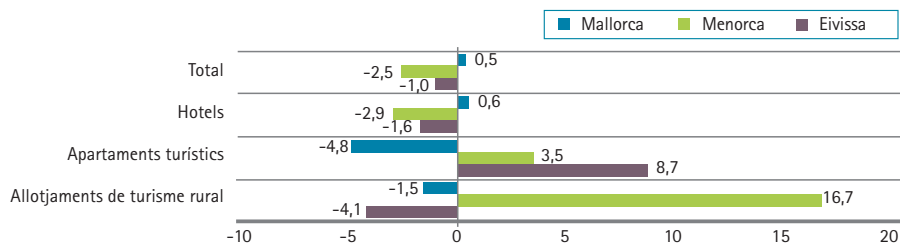
continua

	2019										% de variació 2019-2018			
	Viatgers					Pernoctacions					Estada mitjana	Viatgers	Pernoctacions	Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB					
Menorca	2.380.269	100%	7%	13.958.863	100%	8%	5,9	1,1	-4,3	-5,4				
Total hotels	697.392	29%	7%	4.117.255	29%	7%	5,9	-0,4	-4,5	-4,1				
Total estrelles d'or	666.121	28%	7%	4.019.455	29%	7%	6,0	-1,8	-4,7	-3,0				
Cinc estrelles d'or	30.179	1%	4%	236.948	2%	8%	7,9	-1,4	-0,9	0,5				
Quatre estrelles d'or	368.617	15%	8%	2.302.828	16%	8%	6,2	12,9	8,9	-3,6				
Tres estrelles d'or	236.607	10%	6%	1.332.497	10%	6%	5,6	-18,4	-21,7	-4,1				
Dues i una estrelles d'or	30.716	1%	4%	147.181	1%	5%	4,8	-1,5	-9,4	-8,1				
Total estrelles de plata	31.271	1%	6%	97.800	1%	5%	3,1	41,9	6,8	-24,8				
Apartaments turístics	274.313	12%	19%	1.569.364	11%	18%	5,7	13,9	-4,0	-15,7				
Allotjaments de turisme rural	45.053	2%	14%	135.535	1%	11%	3,0	28,9	19,1	-7,6				
Eivissa-Formentera	6.088.446	100%	18%	28.668.475	100%	16%	4,7	3,4	-2,8	-6,0				
Total hotels	1.947.372	32%	18%	9.065.907	32%	16%	4,7	3,0	-3,2	-6,0				
Total estrelles d'or	1.688.035	28%	17%	8.058.652	28%	14%	4,8	2,7	-3,1	-5,6				
Cinc estrelles d'or	227.934	4%	32%	804.154	3%	27%	3,5	5,9	-5,5	-10,7				
Quatre estrelles d'or	533.073	9%	11%	2.630.213	9%	10%	4,9	14,9	16,3	1,3				
Tres estrelles d'or	651.115	11%	17%	3.455.057	12%	15%	5,3	-3,3	-12,0	-9,0				
Dues i una estrelles d'or	275.913	5%	39%	1.169.228	4%	38%	4,2	-5,4	-8,9	-3,7				
Total estrelles de plata	259.337	4%	47%	1.007.254	4%	50%	3,9	5,3	-3,9	-8,7				
Apartaments turístics	485.288	8%	33%	2.398.920	8%	27%	4,9	9,3	1,3	-7,3				
Allotjaments de turisme rural	20.379	0%	6%	79.090	0%	6%	3,9	-0,2	-1,8	-1,5				

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat
(*) Dades d'acampaments turístics no desagregades per illes.

Gràfic I-6.11.

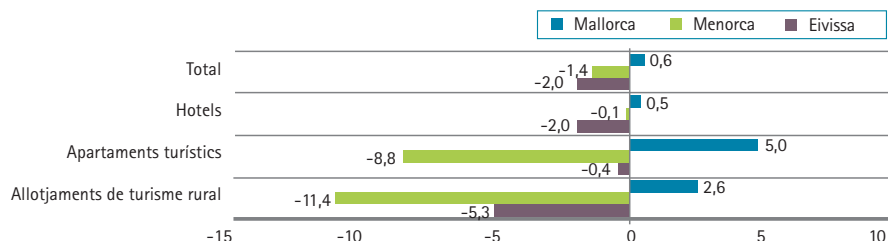
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les pernoctacions respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.12.

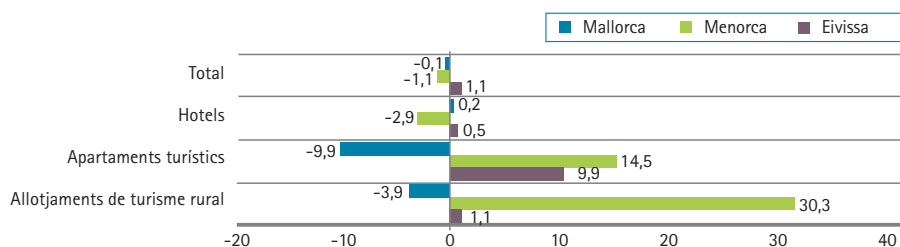
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de l'estada mitjana respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.13.

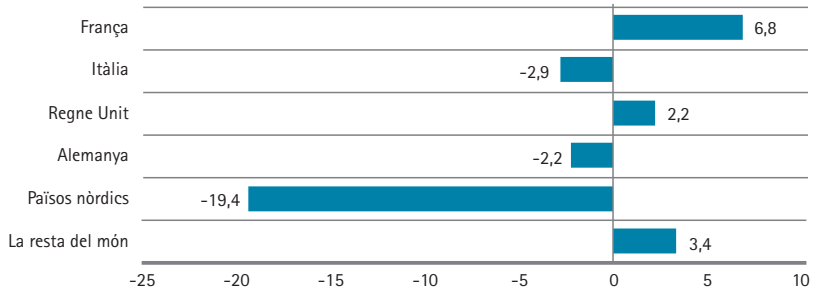
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels viatgers respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.14.

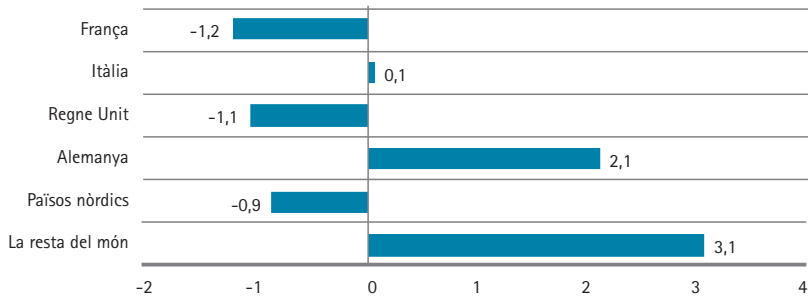
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes estrangers respecte al total de les Illes Balears per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.15.

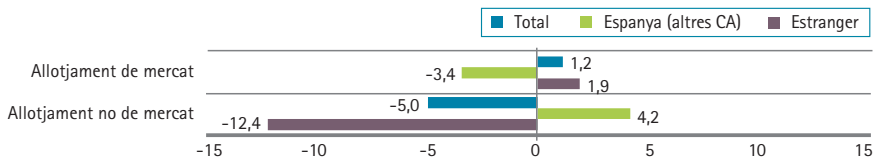
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes estrangers de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.16.

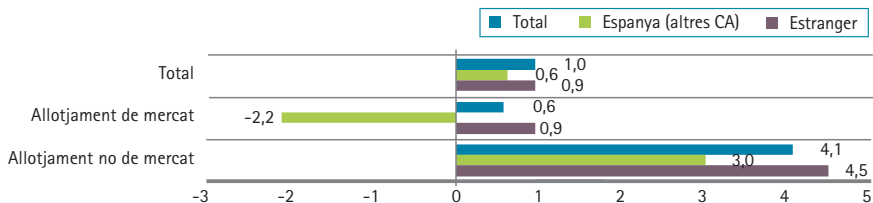
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a les Illes Balears per país de residència i tipus d'allotjament (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.17.

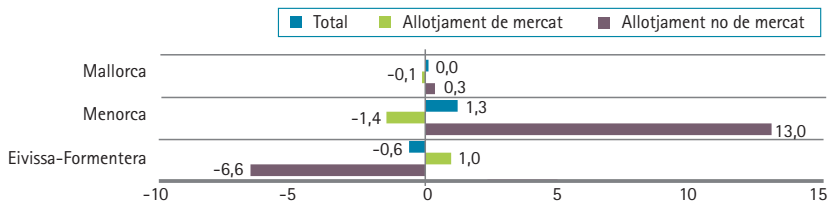
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència i tipus d'allotjament (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FronTUR de l'Ibestat

Gràfic I-6.18.

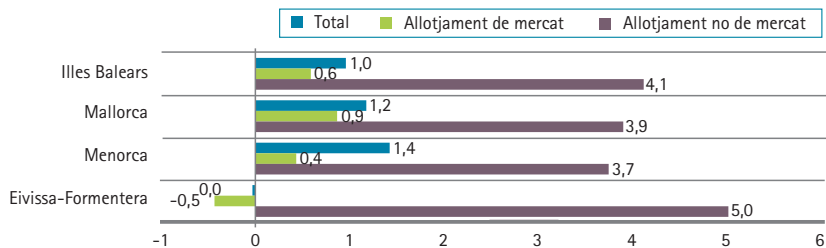
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears per tipus d'allotjament (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FronTUR de l'Ibestat

Gràfic I-6.19.

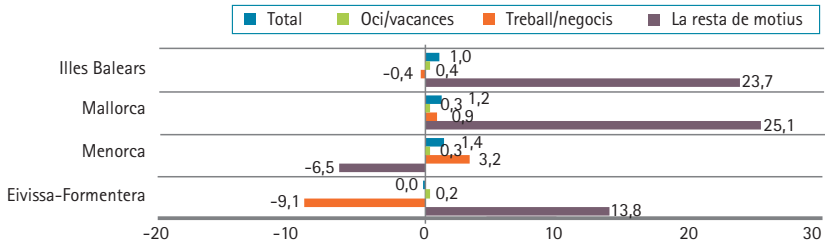
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes i tipus d'allotjament (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FronTUR de l'Ibestat

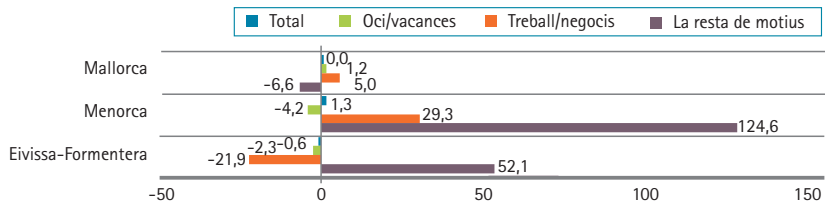
Gràfic I-6.20.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illa i motiu principal del viatge (2018-2019)

Gràfic I-6.21.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a Illes Balears per motiu principal del viatge (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.22.

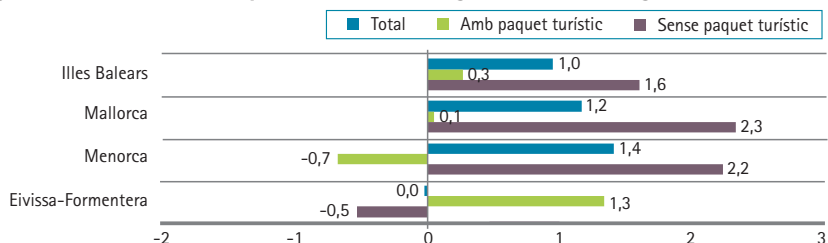
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a les Illes Balears per país de residència i forma d'organització del viatge (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.23.

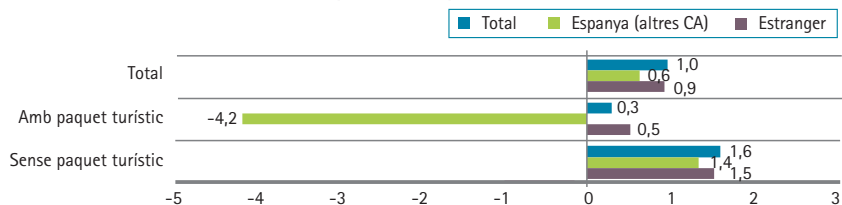
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes i forma d'organització del viatge (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.24.

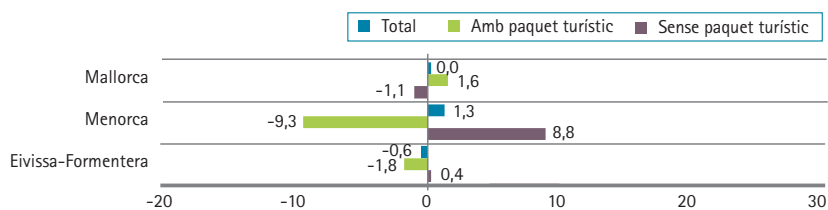
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència i forma d'organització del viatge (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.25.

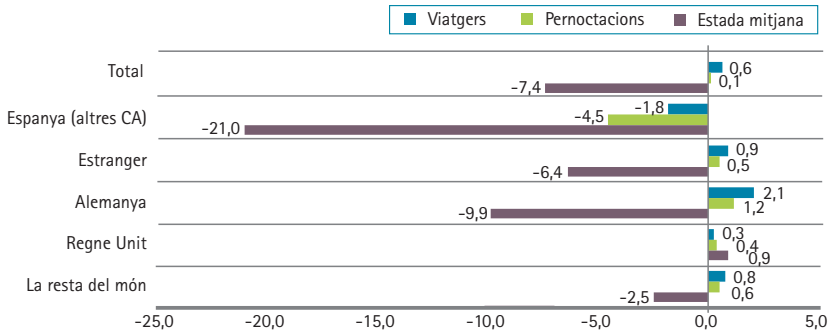
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears per forma d'organització del viatge (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.26.

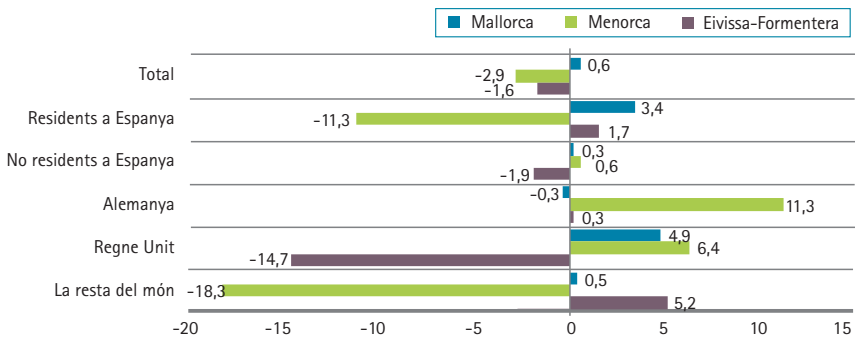
Diferències en punts percentuals de l'increment a les Illes Balears del pes dels viatgers i pernотacions, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana baixa per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Íbstat

Gràfic I-6.27.

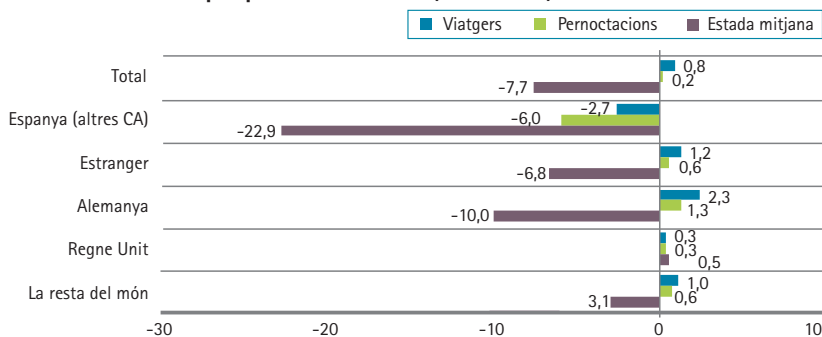
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les pernотacions en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Íbstat

Gràfic I-6.28.

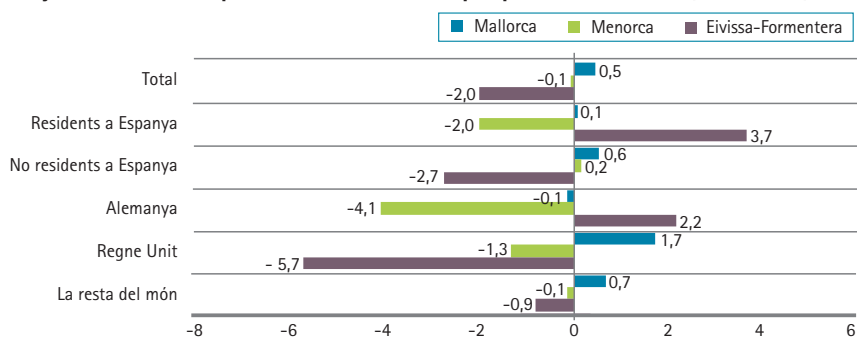
Diferències en punts percentuals de l'increment en hotels de Mallorca del pes dels viatgers i pernотacions, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana baixa per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.29.

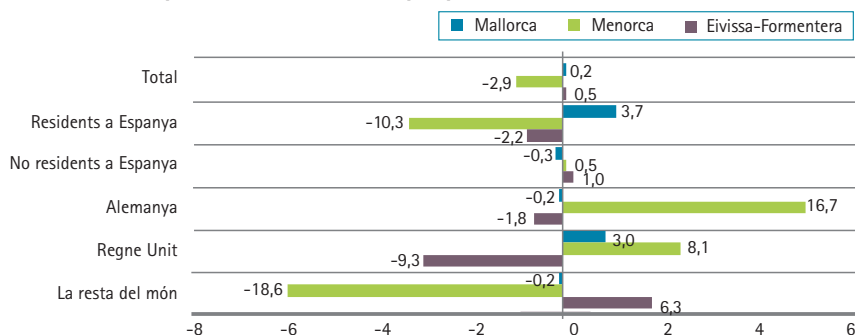
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la estada mitjana en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.30.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels viatgers en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Íbstat

QUADRE I-6.7. TRÀNSIT MARÍTIM DE PASSATGERS DE CREUERS EN TRÀNSIT A LES ILLES BALEARS PER PORT (2018-2019)2019)

2018

	Total	% sobre el total	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Total	1.569.677	100%	1.288.060	100%	281.617	100%
Palma	1.193.354	76%	946.859	74%	246.495	88%
Alcúdia	2.137	0%	2.137	0%	0	0%
Maó	100.910	6%	85.758	7%	15.152	5%
Eivissa	272.690	17%	252.720	20%	19.970	7%
La Savina	586	0%	586	0%	0	0%

2019

% de variació 2019-2018

	Total	% sobre el total	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Total	1.675.616	100%	1.439.042	100%	236.574	100%	6,7	11,7	-16,0
Palma	1.236.201	74%	1.026.825	71%	209.376	89%	3,6	8,4	-15,1
Alcúdia	668	0%	668	0%	0	0%	-68,7	-68,7	..
Maó	43.512	3%	38.045	3%	5.467	2%	-56,9	-55,6	-63,9
Eivissa	395.235	24%	373.504	26%	21.731	9%	44,9	47,8	8,8
La Savina	0	0%	0	0%	0	0%	-100,0	-100,0	..

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Autoritat Portuària de les Illes Balears de l'Íbstat

QUADRE I-6.8. ENTRADA DE PASSATGERS AMB COMPANYES AÈRIES TRADICIONALS I DE BAIX COST PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTINACIÓ (2018-2019)											
	Total companyes aèries			Companyes aèries tradicionals			Companyes aèries de baix cost				
	2018	2019	% de variació	2018	2019	% de variació	2018	2019	% de variació		
Total	91.255.881	94.478.446	3,5	42.216.376	40.913.509	-3,1	49.039.505	53.564.937	9,2		
Madrid	20.992.060	22.544.434	7,4	15.441.122	16.906.221	9,5	5.550.938	5.638.213	1,6		
Catalunya	19.836.839	20.769.861	4,7	6.670.386	6.788.254	1,8	13.166.453	13.981.607	6,2		
Canàries	13.953.141	13.258.093	-5,0	7.825.893	6.657.669	-14,9	6.127.248	6.600.424	7,7		
Illes Balears	14.271.800	14.369.595	0,7	6.128.493	4.654.912	-24,0	8.143.307	9.714.683	19,3		
Andalusia	10.351.569	11.017.235	6,4	3.157.701	2.937.917	-7,0	7.193.868	8.079.318	12,3		
C. Valenciana	9.046.772	9.795.063	8,3	2.017.538	2.024.938	0,4	7.029.234	7.770.125	10,5		
La resta de CA	2.803.700	2.724.165	-2,8	975.243	943.598	-3,2	1.828.457	1.780.567	-2,6		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut de Turisme d'Espanya

QUADRE I-6.9. DESPESA DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES (2018-2019)

	2018				2019				% de variació 2019-2018			
	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears												
Total (milions d'euros)	16.286	14.045	2.241	16.511	14.164	2.347	1,4	0,9	4,7			
Per persona (euros)	983	1.021	800	1.003	1.048	798	2,0	2,7	-0,2			
Per persona i dia (euros)	146	150	126	151	155	130	3,2	3,3	3,2			
Mallorca												
Total (milions d'euros)	11.766	9.825	1.941	12.026	9.983	2.043	2,2	1,6	5,2			
Per persona (euros)	985	1.020	839	1.013	1.058	838	2,9	3,8	-0,1			
Per persona i dia (euros)	145	149	129	150	153	135	3,3	3,0	4,8			
Menorca												
Total (milions d'euros)	1.388	1.325	63	1.375	1.305	70	-1,0	-1,5	10,3			
Per persona (euros)	971	1.010	538	955	1.004	504	-1,6	-0,6	-6,3			
Per persona i dia (euros)	129	132	89	134	138	89	3,4	4,0	-0,1			
Eivissa-Formentera												
Total (milions d'euros)	3.131	2.895	236	3.110	2.876	234	-0,7	-0,6	-1,0			
Per persona (euros)	984	1.029	641	990	1.036	644	0,6	0,6	0,5			
Per persona i dia (euros)	159	164	117	164	170	109	2,7	3,9	-6,9			

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

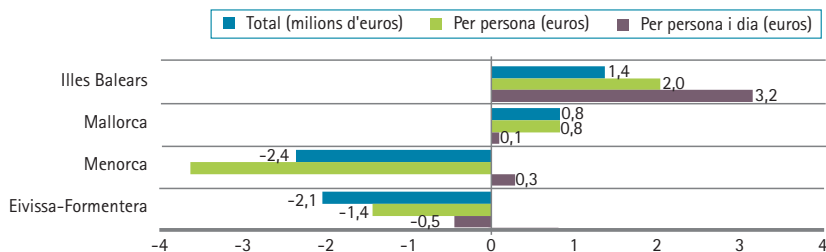
Pel que fa a les taxes de creixement, la despesa total ha augmentat un 1,4 %; la despesa per persona, un 2,0 %, i la despesa per persona i dia, un 3,2 %. Per illes, Mallorca creix per sobre de la mitjana regional en les tres magnituds: quant a despesa total (0,8 punts) i despesa per persona i dia (0,8 punts) i la despesa per persona (0,1 punts). Menorca creix per sobre respecte a la despesa diària (0,3 punts), però la despesa total (-2,4 punts) i la despesa per persona (-3,6 punts) romanen en negatiu. Les Pitiüses decreixen quant a tots els conceptes; destaca el decreixement de la despesa

total (-2,1 punts) i la despesa per persona. (Vegeu el gràfic I-6.31.)

Durant la temporada mitjana baixa, hi ha hagut un bon comportament a Mallorca de la despesa total (0,5 punts) i per persona i dia (1,3 punts), però ha caigut la despesa per persona (-2,4 punts). Menorca només millora en despesa total (0,5 punts). Les Pitiüses mantenen el pes de la temporada mitjana baixa en despesa total i en despesa per persona, però empitjoren significativament en despesa per persona i dia (-6,9 punts). (Vegeu el gràfic I-6.32.)

Gràfic I-6.31.

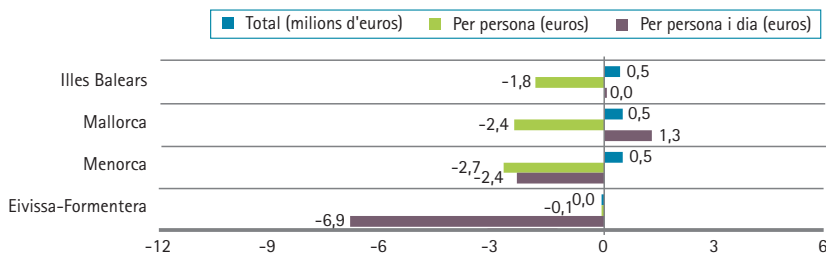
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la despesa turística respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibstat

Gràfic I-6.32.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de la despesa turística de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibstat

6.5.2. PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I PER ILLES

6.5.2.1. Illes Balears

La despesa dels estrangers, amb 14.877 milions d'euros, representa el 90,1% del total, i la dels espanyols, amb 1.634 milions, el 9,9% restant. Per nacionalitats, destaquen els alemanys, amb 4.599 milions, i els britànics, amb 3.856 milions. La despesa per persona dels espanyols és de 589 euros, i la dels estrangers, de 1.087 euros. Destaca per sobre la despesa dels turistes procedents de la resta del món, amb 1.403 euros, i la dels nòrdics, amb 1.218 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 93 euros, i la dels estrangers, de 162 euros. Destaquen per sobre els 211 euros dels turistes procedents de la resta del món. (Vegeu el quadre IA-6.9.: «Despesa dels turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència (2018-2019)».)

En termes de creixement diferencial regional, el comportament de la despesa global dels espanyols ha estat millor (5,5 punts), així com la despesa per persona (2,4 punts), però s'ha comportat pitjor en termes de despesa per persona i dia (-0,5 punts). En el cas dels estrangers, hi ha hagut un millor comportament diferencial en termes de despesa per persona i dia (0,5 punts) i s'ha mantingut la despesa per persona. Per nacionalitats dels estrangers, destaca el creixement dels francesos (9,4 punts) i dels suïssos en despesa per persona (7,0 punts). En despesa per persona i dia, també destaquen els italians (2,9 punts). En termes negatius, cal remarcar la caiguda dels nòrdics en despesa total (-20,6 punts) i

la dels suïssos (-12,4 punts). (Vegeu els gràfics I-6.33. i I-6.34.)

6.5.2.2. Mallorca

La despesa dels estrangers, amb 11.121 milions, representa el 92,5% del total, i la dels espanyols, amb 905 milions, el 7,5%. La despesa per persona dels espanyols és de 567 euros, i la dels estrangers, de 1.082 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 92 euros, i la dels estrangers, de 158 euros. En la data d'extracció de la informació del web de l'Ibstat no estava disponible la desagregació per nacionalitats de la despesa per illes. (Vegeu el quadre IA-6.10.: «Despesa dels turistes amb destinació principal a les Balears per illes i país de residència (2018-2019)».)

6.5.2.3. Menorca

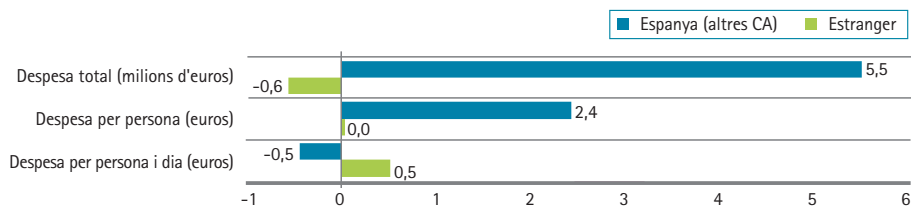
La despesa dels estrangers, amb 1.023 milions, representa el 74,4% del total, i la dels espanyols, amb 351 milions, el 25,6%. La despesa per persona dels espanyols és de 650 euros, i la dels estrangers, de 1.140 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 97 euros, i la dels estrangers, de 154 euros.

6.5.2.4. Pitiüses

La despesa dels estrangers, amb 2.733 milions, representa el 88% del total, i la dels espanyols, amb 378 milions, el 12%. La despesa per persona dels espanyols és de 595 euros, i la dels estrangers, de 1.090 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 94 euros, i la dels estrangers, de 182 euros.

Gràfic I-6.33.

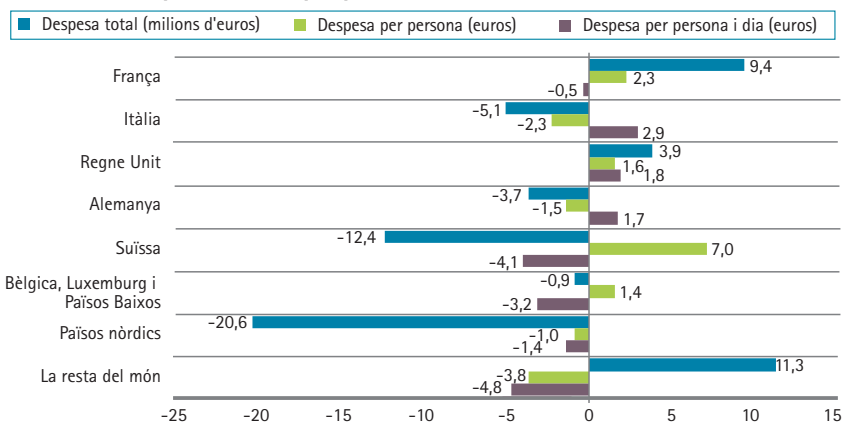
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes respecte al total per origen de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.34.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes respecte al total per país de residència (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

6.5.3. PER PARTIDA DE DESPESA I PER ILLES

La despesa no inclosa dins el paquet turístic, amb 11.409 milions, representa el 69 % del total, amb un creixement de l'1,6 %. La partida més expansiva ha estat la de despesa en activitats, amb un 9,6 %, i la més contractiva ha estat la despesa en transport, amb una caiguda del 8,4 %. (Vegeu el quadre IA-6.11.: «Despesa dels turistes amb destinació principal a les

Balears per illes, país de residència i partida de despesa (2018-2019)».)

A Mallorca, aquesta despesa ha estat de 8.124 milions del total i contribueix amb un 67,5 % al total de la despesa, amb un creixement del 2,2 %. La partida més expansiva ha estat novament la de la despesa en activitats, amb un 8,8 %, i la més contractiva ha estat la despesa en transport, amb una caiguda del 9,1 %.

A Menorca, aquesta despesa ha estat de 909 milions del total i contribueix amb un 66 % al total de la despesa, amb un creixement també del 3,7 %. La partida més expansiva ha estat la de la despesa en transport, amb un 8,3 %, i la més contractiva ha estat la resta de despeses, amb una caiguda del -8,4 %.

A les Pitiüses, aquesta despesa ha estat de 2.376 milions del total i contribueix amb un 76,4 % al total de la despesa, amb un decreixement del 0,9 %. La partida més contractiva ha estat la de la despesa en transport, amb una caiguda del 10,8 %, que ha estat compensada en part per la pujada de la despesa en activitats (13,5 %).

6.5.4. PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I PER ILLES

La despesa en allotjaments de mercat, amb 14.585 milions, representa el 88 % del total, amb un creixement de l'1,4 %. La partida més expansiva ha estat la dels hotels, amb un 4,6 %, mentre que la despesa en altres allotjaments de mercat ha caigut un 9,5 %. (Vegeu el quadre IA-6.12.: «Despesa dels turistes amb destinació principal a les Balears per illes i tipus d'allotjament (2018-2019)».)

A Mallorca, aquesta despesa ha estat de 10.638 milions del total i contribueix també amb un 88 % al total de la despesa, amb un creixement del 2,8 %. La partida més expansiva ha estat la dels hotels, amb un 4,2 %, mentre que la despesa en altres allotjaments de mercat ha caigut un 3,0 %.

A Menorca, aquesta despesa ha estat de 1.210 milions del total i contribueix amb un

88 % al total de la despesa, amb un decreixement del 2,5 %. La partida més expansiva ha estat la dels hotels, amb un 5,2 %, mentre que novament els altres allotjaments de mercat es contreuen (-18,6 %).

A les Pitiüses, aquesta despesa ha estat de 2.737 milions del total i contribueix també amb un 88 % al total de la despesa, amb un decreixement de l'1,8 %. La partida més expansiva ha estat la dels hotels (5,7 %) i la més contractiva la d'altres allotjaments de mercat, amb un -23,5 %.

6.5.5. PER FORMA D'ORGANITZACIÓ DEL VIATGE I PER ILLES

La despesa sense paquet turístic ha estat de 9.548 milions del total regional, amb un pes del 58 % i un creixement del 0,6 %; una variació inferior a la taxa interanual de la despesa amb paquet turístic, que s'ha incrementat un 2,4 %. (Vegeu el quadre IA-6.13.: «Despesa dels turistes amb destinació principal a les Balears per illes i forma d'organització del viatge (2018-2019)».)

A Mallorca, la despesa sense paquet turístic ha estat de 6.677 milions del total insular, amb un pes del 55,5 % i un creixement del 0,9 %, per davall de l'increment de la despesa amb paquet turístic (4,0 %).

A Menorca, la despesa sense paquet turístic ha estat de 747 milions del total insular, amb un pes del 54 % i un creixement del 5,4 %; en canvi, la despesa amb paquet turístic ha caigut un 7,7 %.

A les Pitiüses, la despesa sense paquet turístic ha estat de 2.125 milions del

total d'Eivissa i Formentera, amb un pes del 68% i un decreixement de l'1,7%, mentre que la despesa amb paquet turístic ha augmentat un 1,5%.

6.5.6. DESPESA DEL TURISME INTERNACIONAL PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Catalunya, amb 21.325 milions, i les Canàries, amb 16.866 milions, presenten una despesa total superior a les Balears (14.878 milions). A Madrid, les Canàries i Catalunya, la despesa mitjana per persona ha estat superior que a les Balears. A Madrid, Catalunya i el País Basc la despesa mitjana diària per persona i dia és superior que a les Balears. (Vegeu el quadre I-6.10.)

Per taxes de creixement diferencials, destaquen Extremadura, Cantàbria i Navarra, amb 22,7, 22,4 i 18,7 punts respectivament. (Vegeu el gràfic I-6.35.)

Les Balears aporten el 16,1% del total de la despesa turística de l'Estat i presenten uns percentatges superiors Catalunya (23,1%) i les Canàries (18,3%). (Vegeu el gràfic I-6.36.)

6.6.

PREUS I RENDIBILITAT DEL SECTOR HOTELER

6.6.1. EVOLUCIÓ 2009-2019 A LES BALEARS I PER ILLES

La tarifa mitjana diària presenta a les Balears i a cada illa una tendència a l'alça en la darrera dècada. La taxa de creixement

mitjana més forta es dona a les Pitiüses, amb una variació anualitzada del 6,4% per a cada un dels onze anys considerats. Malgrat això, presenta una taxa interanual negativa el 2019 (un -1,0%). A Menorca es dona la taxa anualitzada més suau, del 3,4%, i el 2019 queda en el 0,8%. La mitjana de creixement entre el 2009 i el 2019 a Mallorca és del 4,0%, un valor semblant al registrat el 2019 (4,4%). El conjunt de l'arxipèlag balear incrementa la tarifa mitjana diària un 4,3% de mitjana anual i en el darrer any queda en el 2,4%. (Vegeu el quadre IA-6.14.: «Evolució de la rendibilitat del sector hotelier per illes (euros) (2009-2019)» i els gràfics IA-6.1., IA-6.2., IA-6.3. i IA-6.4.: «Evolució de la tarifa mitjana diària del sector hotelier a les Illes Balears, a Mallorca, a Menorca i a les Pitiüses, respectivament».)

La rendibilitat mesurada pels ingressos per habitació augmenta amb més intensitat a les Balears que la tarifa mitjana. Així, la mitjana de creixement de tot el període és d'un 5,5% anual, malgrat que per a l'any 2019 sigui només de l'1,9%. Novament, les Pitiüses tenen la taxa anualitzada més elevada (7,8%), però la darrera dada disponible, que es correspon amb la variació del 2019 respecte del 2018, és negativa (-0,9%). Menorca té la mitjana geomètrica més baixa (4,6%), però els ingressos per habitació del 2019 pugen un 1,2%. Mallorca incrementa en mitjana la rendibilitat, un 5,2%, i en el darrer any un 1,9%. (Vegeu el gràfic I-6.37. i els gràfics IA-6.5., IA-6.6., IA-6.7. i IA-6.8.: «Evolució dels ingressos per habitació disponible del sector hotelier a les Illes Balears, a Mallorca, a Menorca i a les Pitiüses, respectivament».)

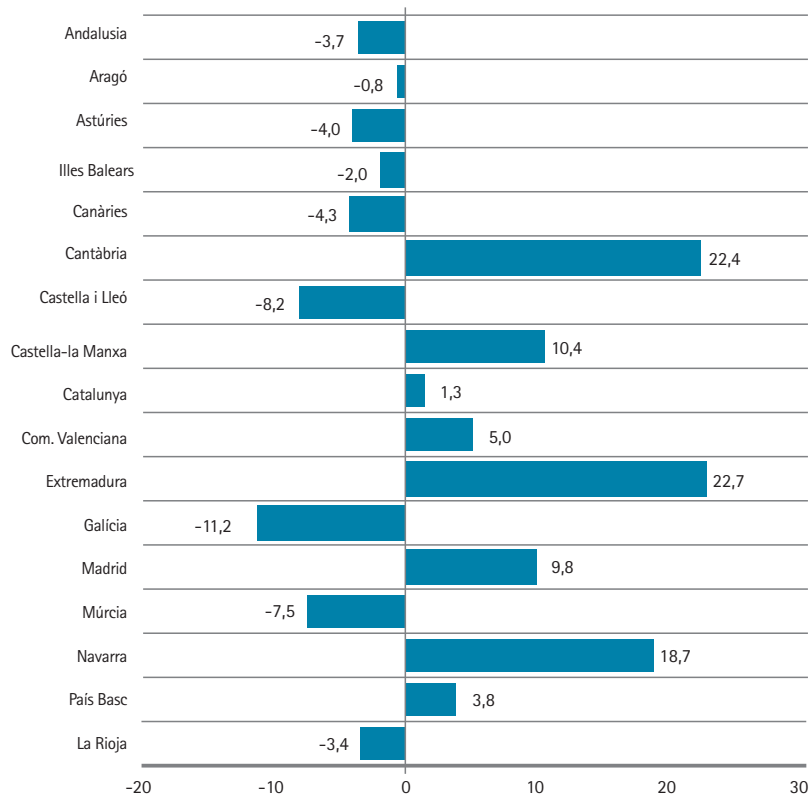
QUADRE 1-6. 10. DESPESA DELS TURISTES INTERNACIONALS PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTINACIÓ PRINCIPAL (2018-2019)

	Despesa total (milions d'euros)			Despesa mitjana per persona (euros)			Despesa mitjana diària per persona (euros)		
	2018	2019	% de variació	2018	2019	% de variació	2018	2019	% de variació
Espanya	89.751	92.278	2,8	1.084	1.102	1,7	146	154	5,5
Andalusia	12.641	12.528	-0,9	1.082	1.037	-4,2	121	124	2,5
Aragó	361	369	2,0	662	670	1,2	96	110	14,6
Astúries	320	316	-1,2	1.069	959	-10,3	101	102	1,0
Illes Balears	14.757	14.878	0,8	1.065	1.088	2,2	156	162	3,8
Canàries	17.112	16.866	-1,4	1.244	1.283	3,1	146	150	2,7
Cantàbria	298	373	25,2	782	901	15,2	103	119	15,5
Castella i Lleó	715	676	-5,4	520	516	-0,8	110	121	10,0
Castella-la Manxa	199	225	13,2	846	853	0,8	97	110	13,4
Catalunya	20.478	21.325	4,1	1.067	1.102	3,3	185	197	6,5
Com. Valenciana	8.920	9.621	7,9	969	1.006	3,8	98	107	9,2
Extremadura	222	278	25,5	473	589	24,5	115	94	-18,3
Galícia	1.686	1.544	-8,4	1.115	945	-15,2	110	110	0,0
Madrid	9.283	10.452	12,6	1.300	1.368	5,2	243	269	10,7
Múrcia	1.200	1.144	-4,7	1.058	1.084	2,5	87	91	4,6
Navarra	219	266	21,5	678	633	-6,6	116	125	7,8
País Basc	1.225	1.306	6,6	789	800	1,4	164	194	18,3
La Rioja	101	101	-0,6	708	709	0,1	104	104	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.35.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa turística respecte a Espanya per comunitats autònomes (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

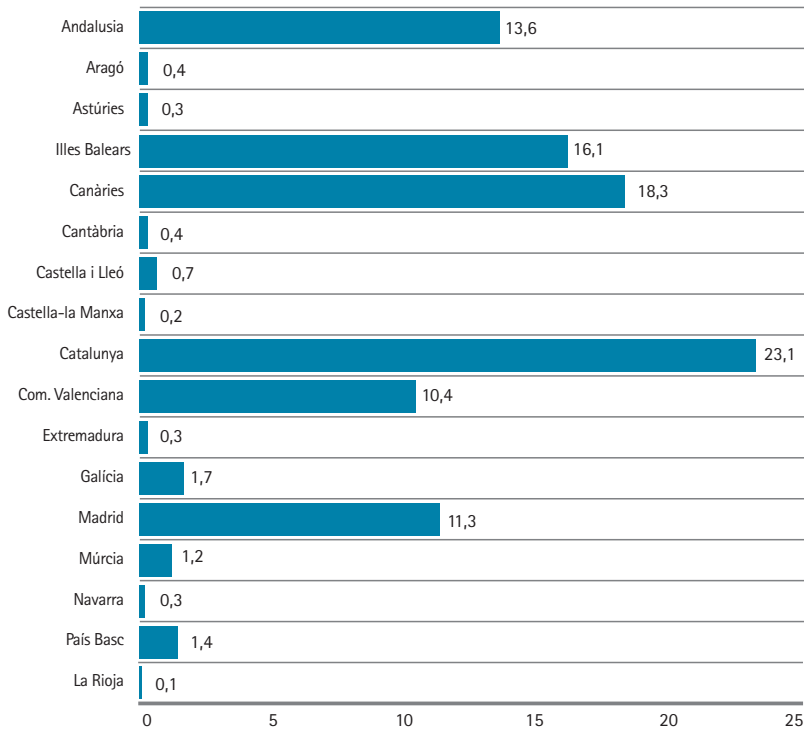
6.6.2. EVOLUCIÓ 2018-2019 A LES BALEARS, PER ILLES I PER TEMPORADES

El 2019, Mallorca és l'illa que té un millor comportament quant a tarifa mitjana diària i ingressos per habitació, ja que respecte a la mitjana regional està 2,0 punts i 1,6 punts per sobre, respectivament. En canvi, Menorca està en negatiu, -1,6 punts i -0,7 punts; però les Pitiüses es troben en

una situació pitjor, -3,4 punts i -2,3 punts. Aquesta situació es repeteix en la temporada mitjana alta. La situació canvia en la temporada mitjana baixa, ja que Menorca presenta el millor comportament, tant en ingressos per habitació disponible (27,5 punts) com en tarifa mitjana (8,7 punts). Les Pitiüses presenten els diferencials més desfavorables en la temporada mitjana baixa. (Vegeu el quadre I-6.11. i els gràfics I-6.38., I-6.39. i I-6.40.)

Gràfic I-6.36.

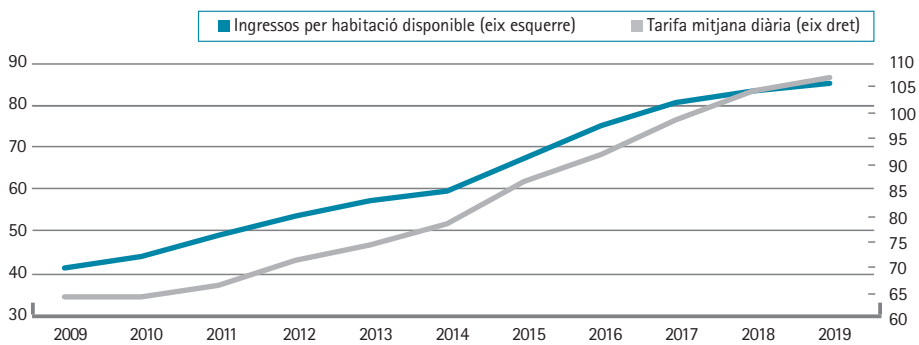
Percentatge de despesa total dels turistes internacionals per comunitat autònoma de destinació principal (2019) (base 100 = Espanya)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.37.

Evolució de la rendibilitat (euros) del sector hotelier a les Illes Balears (2009-2019)

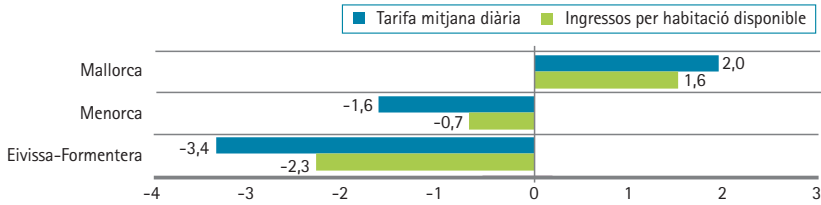
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibstat

QUADRE I-6.11. TARIFA MITJANA DIÀRIA I INGRESSOS PER HABITACIONS DEL SECTOR HOTELER A LES ILLES BALEARS PER TEMPORADA (EUROS) (2018-2019)										
		2018				2019				% de variació 2019-2018
		Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears										
Tarifa mitjana diària		104,1	107,3	78,1	106,6	109,5	79,4	2,4	2,0	1,7
Ingressos per habitació disponible		83,0	88,9	48,1	84,6	90,3	49,6	1,9	1,6	3,1
Mallorca										
Tarifa mitjana diària		96,2	98,9	79,1	100,4	103,2	80,5	4,4	4,3	1,8
Ingressos per habitació disponible		77,6	83,3	49,4	80,3	86,0	51,2	3,5	3,3	3,5
Menorca										
Tarifa mitjana diària		105,5	107,7	55,5	106,3	108,0	61,3	0,8	0,3	10,4
Ingressos per habitació disponible		80,1	85,0	22,0	81,1	85,3	28,8	1,2	0,3	30,6
Eivissa-Formentera										
Tarifa mitjana diària		132,8	134,5	75,6	131,5	132,7	70,3	-1,0	-1,3	-7,0
Ingressos per habitació disponible		105,1	108,8	43,5	104,7	108,2	38,2	-0,4	-0,5	-12,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.38.

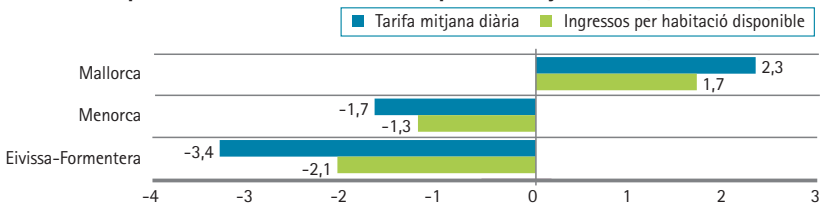
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.39.

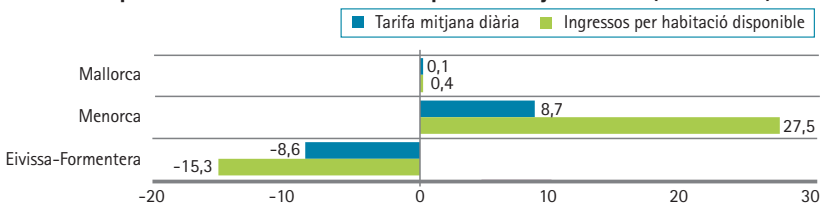
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana alta (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.40.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana baixa (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

6.6.3. EVOLUCIÓ 2018-2019 PER COMUNITATS AUTÒNOMES

La tarifa mitjana diària a les Balears ha augmentat un 2,1 % el 2019 respecte del 2018 (de conformitat amb l'INE), variació semblant a la mitjana nacional, del 2,5 %. Tot i això, les Balears continuen estant per sobre de la mitjana de la resta de comunitats autònomes, amb un 17 %, la més alta de l'Estat, i per sobre de Catalunya i les Canàries, amb un 11 % i un 9 % respectivament. (Vegeu el quadre I-6.12. i el gràfic I-6.41.)

6.6.4. EVOLUCIÓ 2009-2019 DE L'ÍNDEX DE PREUS DE L'OFERTA TURÍSTICA

Quant a l'evolució de l'índex de preus per hotels, per apartaments i per allotjaments de turisme rural al llarg del període 2009-2019, es pot observar com el creixement acumulatiu més elevat s'ha donat als hotels, amb un 35,5 %, seguits dels apartaments, amb un 33,6 %, i dels allotjaments de turisme rural, amb un 6,6 %. (Vegeu el quadre IA-6.15.: «Evolució de l'índex de preus de l'oferta turística a les Illes Balears (base 2009 = 100) (2009-2019)»; els gràfics I-6.42. i IA-6.9.: «Evolució de l'índex de preus hotelers (IPH) a les Illes Balears»; el gràfic IA-6.10.: «Evolució de l'índex de preus d'apartaments turístics (IPAP) a les Illes Balears», i el gràfic IA-6.11.: «Evolució de l'índex de preus d'allotjaments de turisme rural (IPATR) a les Illes Balears».)

En relació amb el 2018, cal destacar la variació positiva de preus en temporada mitjana baixa per part dels hotels de tres estrelles d'or, amb un 16,9 % i la reducció

dels de quatre estrelles, amb un -2,5 %. (Vegeu el quadre IA-6.16.: «Mitjana de l'índex de preus hotelers a les Illes Balears per categoria i temporada (base 2008 = 100) (2018-2019)».)

6.7.

OFERTA

En aquest apartat s'estudia l'oferta d'allotjament, el grau d'ocupació, el tot inclòs i l'oferta complementària.

6.7.1. ESTABLIMENTS

El 2019 hi havia 2.863 establiments turístics a les Balears, un 0,6 % més que l'any anterior. Per illes, Mallorca en té 1.795; Eivissa, 546; Menorca, 401, i Formentera, 121. Eivissa és l'única illa que presenta una variació negativa respecte a l'any passat (-0,7 %). A Menorca i Formentera, el nombre d'establiments turístics ha crescut en el darrer any un 3,1 % i un 1,7 %, respectivament. A Mallorca el nombre s'ha mantingut més estable, amb un increment de tres dècimes. (Vegeu el quadre IA-6.17.: «Establiments turístics a les Illes Balears (2018-2019)».)

Segons el tipus d'establiment, hi ha 839 hotels i 801 apartaments turístics, la suma dels quals representa més de la meitat del nombre total d'establiments el 2019. Les variacions positives més significatives respecte al 2018 es troben als hotels, que passen de 822 a 839 allotjaments (2,1 %), i a les ciutats de vacances, que torna a augmentar la unitat perduda l'any anterior (14,3 %). Per

contra, hi ha una notable reducció de l'oferta d'establiments de residència en apartament (-28,6%, de 7 a 5 establiments) i als hotels residència (-5,3%, de 19 a 18).

6.7.2. PLACES

Pel que fa a la quantitat de places turístiques, el 2019 n'hi ha hagut a les Illes Balears un total de 443.019 (un 0,4 % més que el 2018), les quals s'han repartit de la manera següent: 303.566 a Mallorca (un 0,9 % més que el 2018), 78.891 a Eivissa (un -1,6 % respecte de l'any anterior), 52.466 a Menorca (un 0,5 % més que el 2018) i 8.096 a Formentera (un 1,9 % més respecte a l'any anterior). (Vegeu el quadre IA-6.18.: «Places dels allotjaments turístics a les Illes Balears (2018-2019)».)

De conformitat amb les dades del Catàleg de dades obertes del GOIB, hi ha geolocalitzats 1.816 allotjaments turístics a Mallorca, dels quals 24 estan temporalment de baixa. Aquests allotjaments turístics sumen un total de 305.609 places, de les quals 304.463 corresponen a allotjaments d'alta. La resta es troben en situació de baixa temporal. Les zones de més concentració per places són la badia de Palma, Calvià, la badia d'Alcúdia i la zona nord de la costa de llevant. (Vegeu el gràfic I-6.43.)

Quant als habitatges turístics, n'hi ha registrats 16.493 a Mallorca, tots d'alta. D'aquests habitatges, uns 16.000 indiquen el nombre de places i arriben a sumar 102.307 places, més o menys una tercera part de les places d'allotjaments turístics. La concentració per places més alta es dona a la badia de Pollença, la zona sud de

la costa de llevant i, en menor intensitat, a la vall de Sóller. Destaca la complementarietat amb la concentració dels allotjaments turístics. (Vegeu el gràfic I-6.44.)

Segons la tipologia d'allotjaments, la classificació queda de la manera següent: 228.816 places d'hotel (el 76 % a Mallorca), 98.907 d'hotel apartament (el 80 % a Mallorca) i 77.279 d'apartaments turístics (el 43 % a Mallorca). La resta de places es reparteixen entre les altres categories, cap de les quals no supera les 10.000 places. La variació més significativa respecte al 2018 és en ciutat de vacances, que passa de 4.640 a 4.962 places, la qual cosa representa un augment del 6,9%. Per contra, la variació proporcional negativa més important es dona a hotels residència, amb una pèrdua de 382 places (-13,5%) i totes es perden a Menorca, amb la qual cosa desapareixen el total de 429 places d'aquesta illa.

6.7.3. GRAU D'OCUPACIÓ

Els resultats d'ocupació de la planta oberta es classifiquen en establiments hotelers, apartaments turístics i establiments de turisme rural.

Quant als hotels, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge de planta oberta al total de les Balears, a Mallorca i a Menorca empijora 0,8 punts, 1,6 punts i 1,2 punts; en canvi, en el cas de les Pitiüses millora 2,5 punts. El 2019, Mallorca és la que té el percentatge més alt, amb un 56,7 % i un empijorament respecte al 2018 d'una dècima, seguida de les Pitiüses, amb un 47,9 % i una caiguda en relació amb el 2018 de 0,5 punts. Menorca té

el percentatge més baix, amb un 47,4 % i una reducció respecte al 2018 de 2,6 punts. (Vegeu el quadre IA-6.19.: «Evolució del percentatge de planta oberta, grau d'ocupació i places ocupades sobre les places existents per illes (2009-2019)» i els gràfics I-6.45., I-6.46., I-6.47. i I-6.48.)

En relació amb els hotels, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge del grau d'ocupació per places millora a les Balears 9,1 punts. Per illes, Mallorca millora 8,0 punts; Menorca, 6,2 punts, i les Pitiüses, 16,4 punts. El 2019 les Pitiüses tenen el percentatge més alt, amb un 77,8 %, seguides de Mallorca, amb un 75,4 %, i Menorca, amb un 70,3 %.

Amb referència als hotels, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge de places ocupades sobre places existents millora en el total de les Balears 4,5 punts. Per illes, Mallorca millora 3,4 punts; Menorca, 2,2 punts, i les Pitiüses, 9,4 punts. Mallorca és la que té, el 2019, el percentatge més alt, amb un 42,7 % amb un empitjorament en relació amb el 2018 de 0,9 punts, seguida de les Pitiüses, amb un 37,3 % i una reducció d'un punt respecte al 2019, i Menorca, amb un 33,3 % i una caiguda en relació amb el 2018 d'1,7 punts. Pel que fa als apartaments turístics, es pot consultar l'evolució del grau d'ocupació per aquests conceptes només en el període 2009-2013.

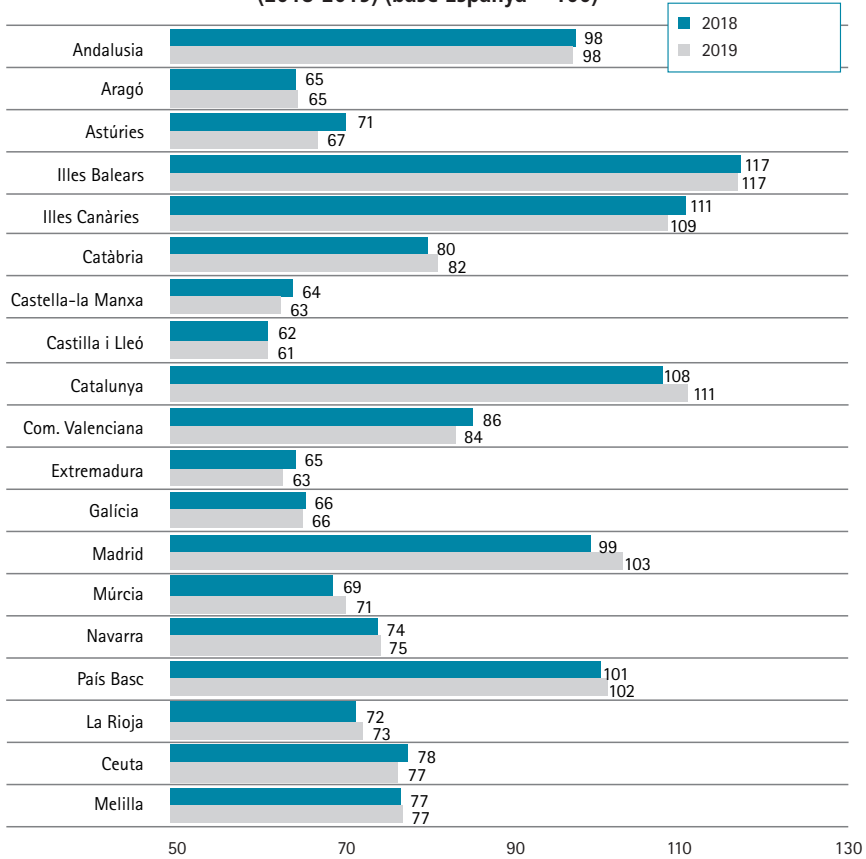
QUADRE I-6.12. TARIFA MITJANA DIÀRIA DEL SECTOR HOTELER PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EUROS) (2018-2019)

	2018	2019	% variació
Espanya	88,8	91,0	2,5
Andalusia	86,8	88,8	2,3
Aragó	57,5	59,3	3,1
Astúries	62,9	61,3	-2,5
Illes Balears	104,3	106,6	2,1
Canàries	98,4	99,1	0,7
Cantàbria	71,4	74,3	4,1
Castella i Lleó	57,2	57,3	0,2
Castella-la Manxa	54,7	55,9	2,2
Catalunya	96,0	101,2	5,4
Com. Valenciana	76,2	76,0	-0,2
Extremadura	57,5	57,6	0,2
Galícia	58,5	59,7	1,9
Madrid	88,4	94,1	6,6
Múrcia	61,5	64,3	4,5
Navarra	66,1	68,0	2,8
País Basc	89,6	92,4	3,2
La Rioja	63,9	66,2	3,6
Ceuta	69,3	70,0	1,0
Melilla	68,6	70,4	2,7

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.41

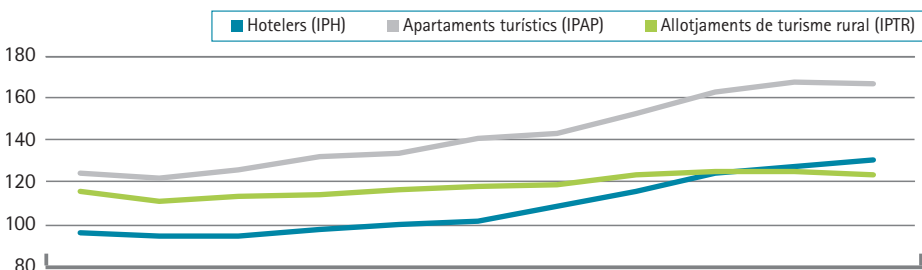
**Tarifa mitjana diària del sector hotelier per comunitats autònomes (euros)
(2018-2019) (base Espanya = 100)**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.42.

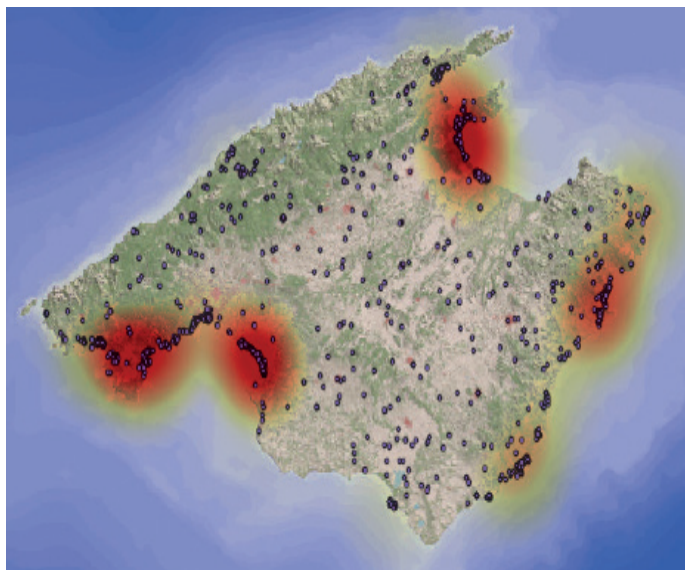
Evolució de l'índex de preus de l'oferta turística a les Illes Balears (2009-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.43.

Mapa de calor de les places d'allotjaments turístics registrats a Mallorca i la seva ubicació

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Catàleg de dades Obertes GOIB i IDEIB

Gràfic I-6.44.

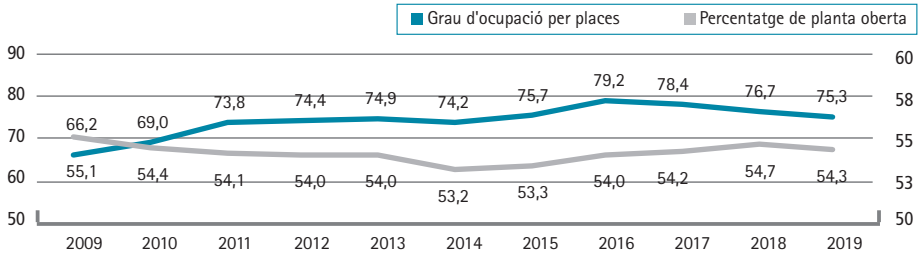
Mapa de calor de les places d'habitatges turístics registrats a l'illa de Mallorca i la seva ubicació

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Catàleg de dades Obertes GOIB i IDEIB

Gràfic I-6.45.

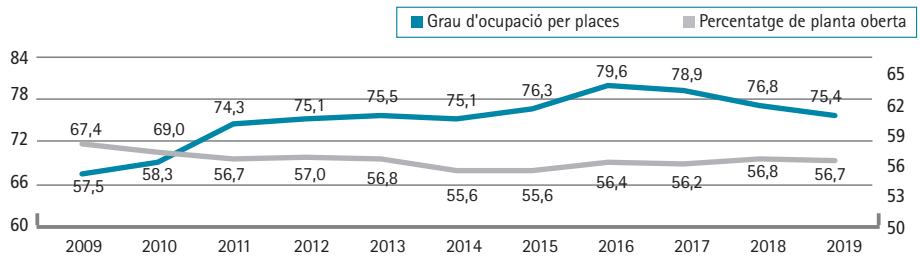
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a les Illes Balears (2009-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Gràfic I-6.46.

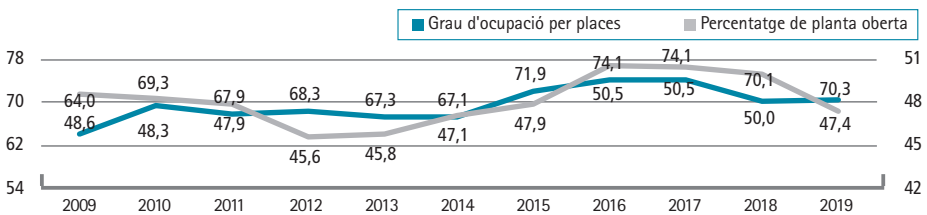
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Mallorca (2009-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

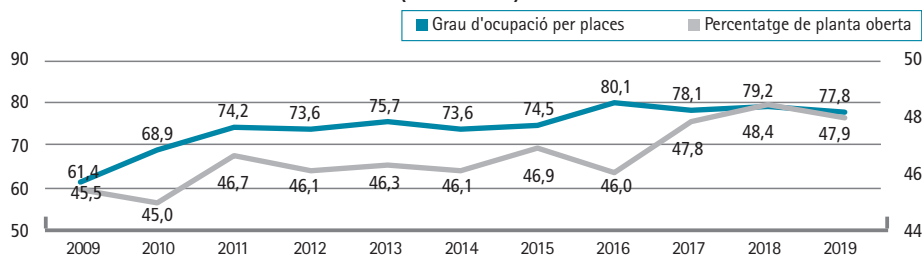
Gràfic I-6.47.

Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Menorca (2009-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Gràfic I-6.48.

Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Eivissa-Formentera (2009-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Quant als apartaments de turisme rural, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge de planta oberta millora en el total de les Balears 14,9 punts, i també a la resta d'illes, ja que Mallorca puja 14 punts; Menorca, 16,1 punts, i les Pitiüses, 27,8 punts. L'arxipèlag d'Eivissa i Formentera és la que té, el 2019, el percentatge més alt, amb un 90,8%, i una pujada respecte al 2018 de 0,2 punts, seguida de Mallorca, amb un 81,1% i una millora en relació amb el 2018 de 4,3 punts, i de Menorca, amb un 79,1% i un empitjorament respecte al 2018 de 4,4 punts.

En relació amb els apartaments de turisme rural, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge del grau d'ocupació per places millora a les Balears 5 punts. Per illes, Mallorca millora 2,8 punts; Menorca millora 19,2 punts, i les Pitiüses milloren 18,3 punts. Menorca té, el 2019, el percentatge més alt, amb un 53,4% i una pujada en relació amb el 2018 d'1 punt, seguida de Pitiüses, amb un 52,2% i una caiguda respecte al 2018 de 2,1 punts, i Mallorca, amb un 45,2% i una baixada de 2,1 punts.

Quant als apartaments de turisme rural, l'evolució en el període 2009-2019 del percentatge de places ocupades sobre places existents millora en el total de les Balears (10,2 punts) i a cada una de les illes. Així, a Mallorca puja 8,2 punts; en el cas de Menorca, 20,7 punts; i en el de les Pitiüses, 26 punts. Precisament les Pitiüses tenen, el 2019, el percentatge més alt, amb un 47,4% i una caiguda en relació amb el 2018 d'1,8 punts, seguida de Menorca, amb un 42,2% i una disminució respecte al 2018 d'1,5 punts, i, finalment, Mallorca, amb un 36,6% i una pujada en relació amb el 2018 de 0,3 punts.

6.7.4. OFERTA COMPLEMENTÀRIA

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari de l'Observatori de Turisme fan referència a l'oferta de restaurants i bars cafeteria. El 2019 hi havia en total 13.559 establiments i 884.963 places, amb una mitjana de 65 places per establiment. Per tipus de negoci, els bars cafeteria sumen un total de 7.832 establiments, i els restaurants, 5.727.

Però si es considera el total de places, els restaurants tenen 473.484 places, davant les 411.479 de bars i cafeteries. Això indica una ràtio de places per establiment als restaurants de 82,7, molt superior a la de bars cafeteria, que és de 52,5 places per establiment. (Vegeu el quadre **IA-6.20.**: «Evolució del nombre i la capacitat dels establiments a les Illes Balears (2010-2019)».)

En el cas dels bars cafeteria, la variació del nombre d'establiments d'aquest tipus presenta taxes positives a totes les illes. Destaca l'augment d'Eivissa, amb un 5,1 % més d'establiments respecte del 2018. La resta d'illes es troben entre un i dos punts percentuals. Pel que fa al nombre de places, totes les illes també presenten variacions positives: un 2,8 % a Mallorca, un 3,0 % a Menorca, un 4,1 % a Eivissa i un 1,3 % a Formentera. (Vegeu el quadre **IA-6.21.**: «Nombre i capacitat dels bars cafeteria a les Illes Balears (2018-2019)».)

Els restaurants tenen millors índexs de variació respecte al 2018 pel que fa als establiments, amb una taxa mitjana del 3,0 %. Les Pitiüses presenten l'augment més alt, un 7,9 % a Formentera i un 7,7 % a Eivissa. Menorca, tot i tenir una variació més baixa (3,8 %), també presenta una pujada més forta que a Mallorca (1,5 %). El nombre de places augmenta el 2019 un 4,1 % interanual a les Balears, amb taxes positives a Mallorca (2,6 %) i Menorca (4,3 %), però sobretot a Formentera (7,3 %) i a Eivissa (8,4 %), amb la variació més alta. (Vegeu el quadre **IA-6.22.**: «Nombre i capacitat dels restaurants a les Illes Balears (2018-2019)».)

Quant al turisme de golf, destaca el gran nombre de camps a Mallorca, amb un total de 24. Aquests sumen 396 forats i 1.561 pars. Eivissa en té dos, amb 27 forats i 107 pars. Menorca té un sol camp, de 18 forats i 69 pars. (Vegeu el quadre **IA-6.23.**: «Camps de golf, forats, pars i nombre de barres (2019)».)

6.8.

EMPRESES I LOCALS TURÍSTICS

Aquest apartat analitza el nombre d'empreses i locals dedicats a l'activitat turística segons subactivitat econòmica, nivell d'ocupació i per illes.

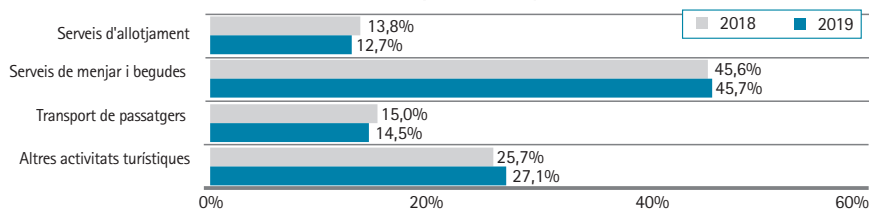
6.8.1. PER ACTIVITAT ECONÒMICA

El 2019, a les Balears hi havia un total de 18.215 empreses actives en el sector turístic i 22.192 locals. La variació en relació amb el 2018 ha estat del 0,3 % més en el nombre d'empreses i del 3,0 % en el nombre de locals.

El gruix, tant d'empreses com de locals, es concentra en serveis de menjar i begudes, amb 8.320 empreses (46 % del total) i 9.627 locals (44 %). Així i tot, el subsector que més ha augmentat respecte al 2018 és el d'activitats turístiques, amb un 5,9 % d'empreses i un 7,3 % més de locals. Per contra, les contraccions es troben en el nombre d'empreses de serveis d'allotjament (-7,2 %) i transport de passatgers (-3,0 %), així com en el nombre de locals d'aquesta branca (-0,7 %). (Vegeu el qua-

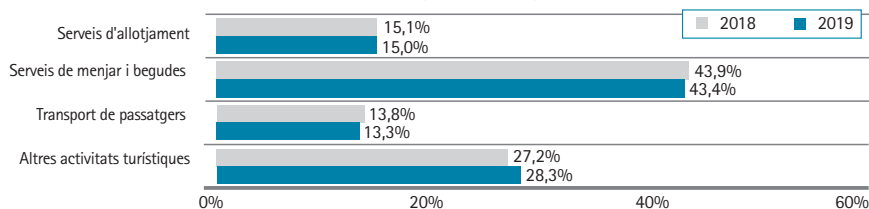
dre IA-6.24.: «Empreses i locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2018-2019)» i els gràfics I-6.49., I-6.50. i I-6.51.)

Gràfic I-6.49
Percentatge d'empreses actives en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2018-2019)

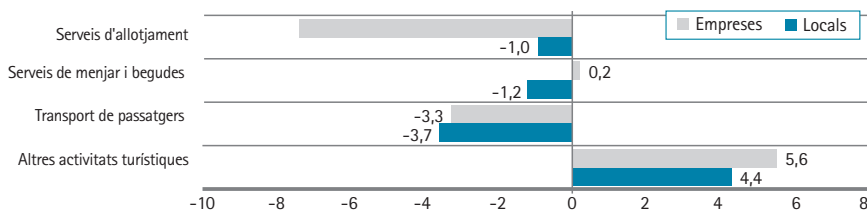
Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.50.
Percentatge de locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2018-2019)

Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.51.
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i locals actius en el sector turístic a les Illes Balears respecte al total per activitat econòmica (2018-2019)

Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

6.8.2. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I ESTRATS D'ASSALIARIATS

El gruix empresarial en el sector turístic es concentra en empreses de cinc o menys assalariats (88% del total). El nombre d'empreses cau a mesura que acumulen un major nombre d'assalariats. Aquesta tendència es repeteix en tots els subsectors. Pel que fa als locals turístics, es repeteix el mateix esquema: la immensa majoria (87%) tenen cinc o menys empleats. Les taxes més elevades de variació en relació amb el 2018 es troben en empreses de 500 a 999 assalariats (74,7 punts), i en relació amb els locals, el creixement diferencial més gran es dona en la forquilla dels 200 als 499 assalariats (13,7 punts).

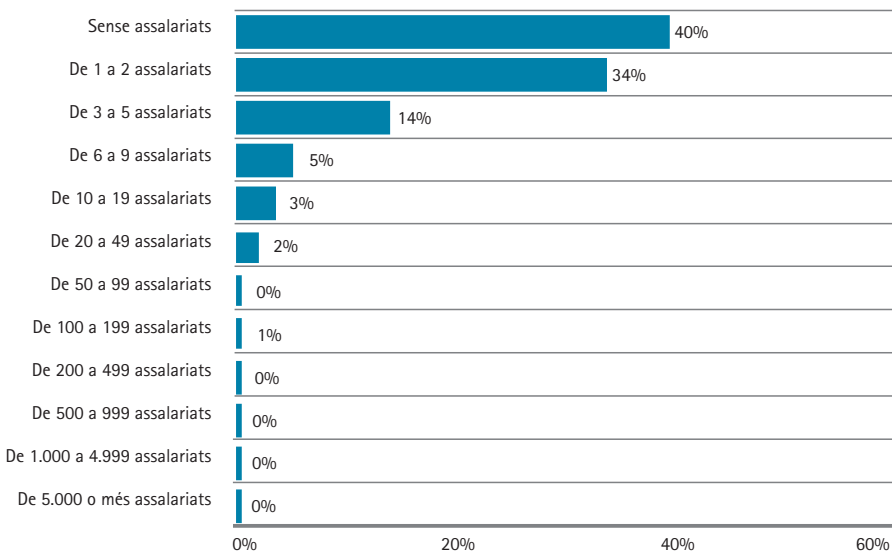
(Vegeu el quadre IA-6.25.: «Empreses i locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica i estrat d'assalariats (2018-2019)» i els gràfics I-6.52., I-6.53. i I-6.54.)

6.8.3. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I PER ILLES

Si se centra l'atenció en l'activitat econòmica per illes, es pot observar una composició sectorial molt similar pel que fa al nombre d'empreses: les empreses del sector de serveis representen de mitjana un 77% del total de companyies a les Balears, amb un màxim del 84% a Formentera i un mínim del 74% a Menorca.

Gràfic I-6.52.

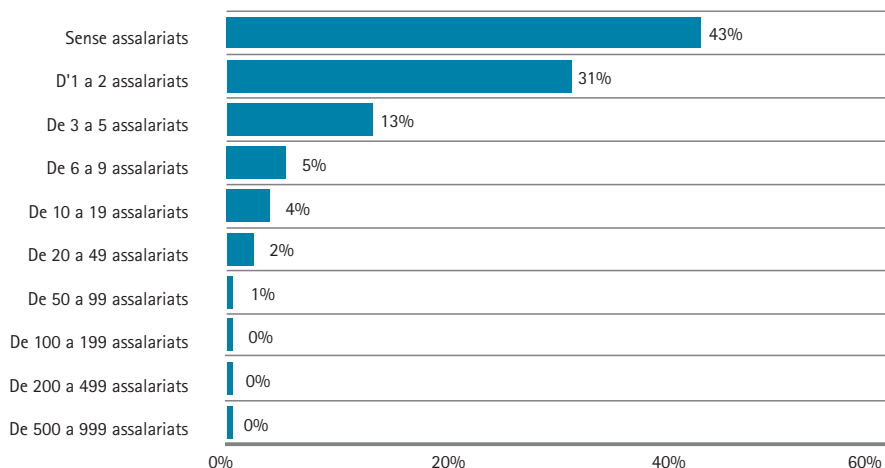
Empreses actives en el sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.53.

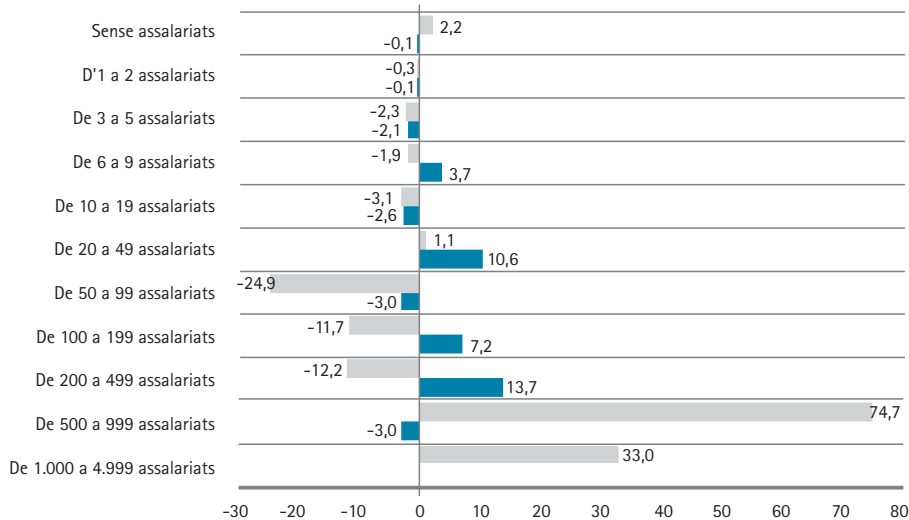
Locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.54.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i dels locals actius en el sector turístic a les Illes Balears respecte al total per estrats d'assalariats (2018-2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Les empreses del sector turístic són el 27 % del total a les Balears. Aquesta dada és del 26 % tant a Mallorca com a Menorca, del 33 % a Eivissa i del 44 % a Formentera. Entre les empreses turístiques, dominen les que proveeixen serveis de menjar i begudes (15 % a les Balears i a Mallorca, 14 % a Menorca, 16 % a Eivissa i 21 % a Formentera). (Vegeu el quadre IA-6.26.: «Empreses d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sector d'activitat i illa de localització de l'empresa (2018-2019)» i els gràfics I-6.55., I-6.56., I-6.57., I-6.58., I-6.59. i I-6.60.)

Pel que fa a la restauració, 11.138 són autònoms (21,2%), mentre que en l'hostalatge només ho són 1.410 (2,8%).

Quant a l'estacionalitat dels ocupats, la ràtio entre el mes d'ocupació més baix i el de més ocupació se situa en el conjunt del sector de restauració i hostalatge en un 30%; en restauració, un 42 %, i en hostalatge, un 18 %. (Vegeu el quadre IA-6.27.: «Ocupats a l'hostalatge i a la restauració (2018-2019)».)

6.9.

OCUPACIONS I CONTRACTACIONS LABORALS EN EL SECTOR TURÍSTIC

6.9.1. OCUPACIONS EN HOSTALERIA I RESTAURACIÓ

La mitjana anual de l'ocupació total ha arribat als 103.548 treballadors, fet que suposa un augment del 0,4 % respecte a l'any anterior. D'aquests ocupats, 91.000 són assalariats, amb un creixement del 0,4 %, i 12.548, autònoms, amb un increment del 0,2 %.

La restauració ha acumulat una mitjana anual de 52.549 ocupats, pràcticament el mateix nombre que el 2018. Els altres 50.999 ocupats han estat del subsector de l'hostalatge, que ha augmentat un 0,8 %.

La distribució entre assalariats i autònoms també presenta diferències significatives.

6.9.2. VINT OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES EN EL SECTOR TURÍSTIC

L'any 2019, les quatre ocupacions més contractades en el sector turístic són, per ordre: cambrers (83.543), personal de neteja (26.945), ajudants de cuina (20.041) i cuiners (17.305). Per variacions respecte a l'any anterior, el grup en què hi ha hagut més increment relatiu de contractacions ha estat el d'altres treballadors de serveis personals, amb un creixement del 24,1 %. Els grups en què s'ha reduït més el total de contractes han estat el d'altres empleats administratius sense tasques d'atenció al públic (-30 %). (Vegeu el quadre IA-6.28.: «Les vint ocupacions més contractades en el sector turístic a les Illes Balears (codi CNO-11)».)

6.9.3. CONTRACTACIONS TURÍSTIQUES PER ACTIVITAT ECONÒMICA

Les activitats descrites per la CNAE-09 relacionades amb el sector turístic són: serveis d'allotjament, agències de viatges i serveis de menjars i begudes. El 2019, en el con-

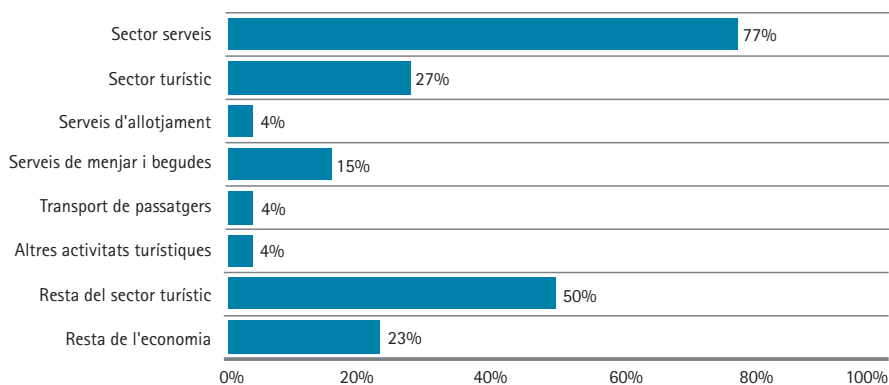
junt de les Balears, l'ocupació més elevada ha estat en l'activitat de serveis de menjars i begudes, amb un total de 101.236 contractes i un decrement del 4,5 % respecte a l'any anterior. En segon lloc, hi ha els serveis d'allotjament, amb 83.023 contractes, que baixen un 0,6 % amb referència al 2018. En tercer lloc, hi ha les agències de viatges, que ocupen 8.634 treballadors, un total que ha caigut un 10,2 %.

Per illes, totes segueixen el mateix patró que el global balear, tot i que hi ha diferències en les taxes de variació dels contractes respecte a l'any 2018. A Mallorca, els contractes per serveis d'allotjament han disminuït un 0,1 %, mentre que les agències de viatges han patit una davallada del 6,5 %. A Menorca i les Pitiüses, els contractes en agències de viatges presenten encara taxes més negatives i arriben al -54,7 % i el -36,1 %, respectivament. A Menorca i les Pitiüses, la taxa més alta es troba en els serveis d'allotjament, amb variacions del

2,5 % i -3,1 %, respectivament. (Vegeu el quadre IA-6.29.: «Contractes registrats per activitats econòmica (CNAE-09, 2 dígits) del sector turístic per illes (2018-2019)».)

Gràfic I-6.55.

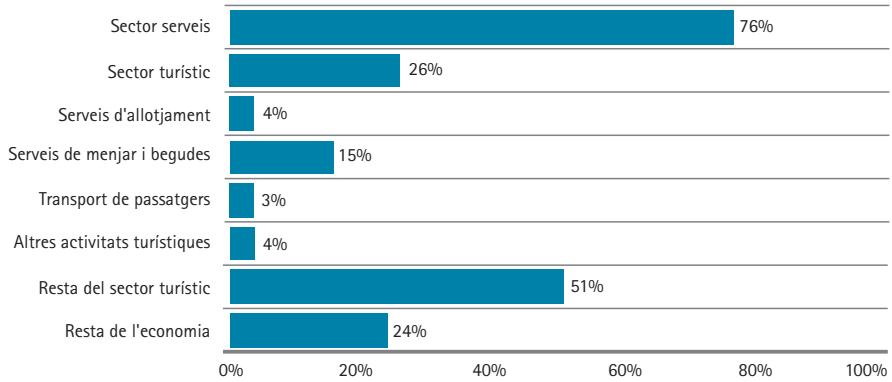
Empreses d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sector d'activitat (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.56.

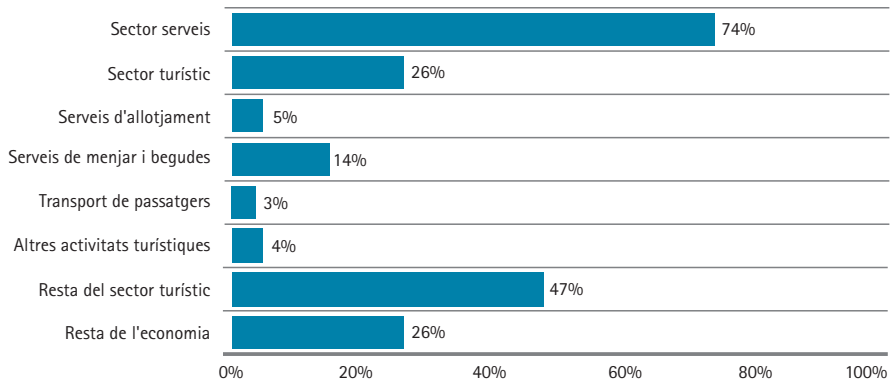
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Mallorca per sector d'activitat (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.57.

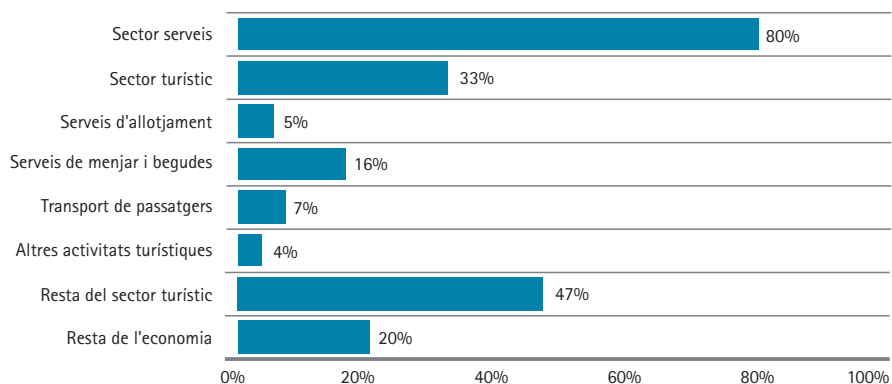
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Menorca per sector d'activitat (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.58.

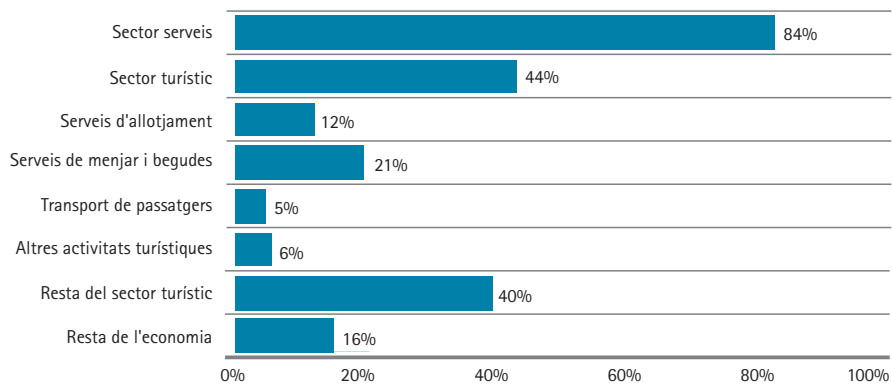
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Eivissa per sector d'activitat (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.59.

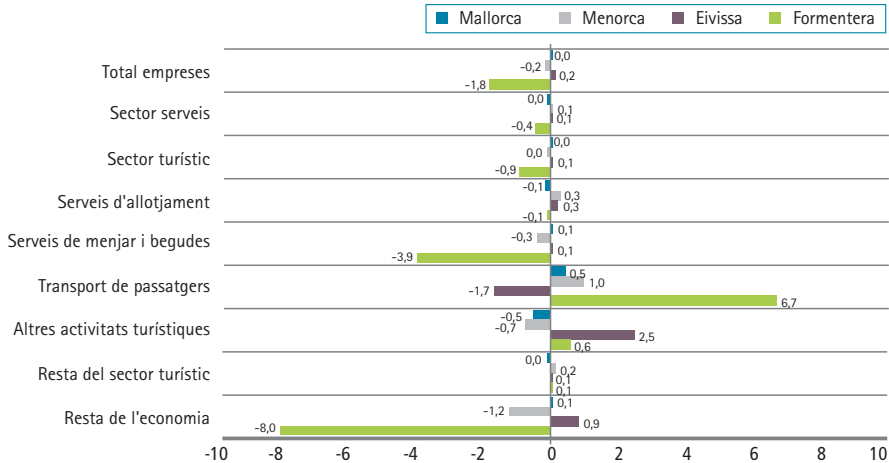
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Formentera per sector d'activitat (2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.60.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les empreses d'alta a la Seguretat Social respecte a les Illes Balears per sector d'activitat (2018-2019)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

REQUADRE I-2.

**COMPTE SATÈL·LIT DEL
TURISME DE LES ILLES BALEARS
2014**

MAR MORATAL CASTILLO

*Tècnica d'Estadística i
investigació de l'AETIB
(Agència d'Estratègia Turística de les
Illes Balears)*

RESUM

En aquest text es presenten els principals resultats del Compte Satèl·lit del Turisme (CST) de les Illes Balears el 2014, un projecte lligat des dels seus orígens a l'elaboració del marc Input-Output de

l'economia balear de 2014. Aquest fet no només ha permès obtenir estimacions de l'efecte directe que té el turisme sobre l'economia, que és el que pot mesurar un CST, sinó també l'efecte total que té en compte la provisió dels *inputs* intermedis necessaris perquè existeixi el servei directe al visitant.

S'ha estimat un PIB turístic total (PIBTT) de 7.019,5 milions d'euros a Illes Balears el 2014, fet que implica que el 25,8 % del PIB balear el genera el turisme.

D'altra banda, s'ha estimat que l'efecte total de l'activitat turística sobre l'ocupació laboral a les Illes Balears suposa 147.222 llocs de treball. Aquesta dada representa el 29 % de tots els llocs de feina de les Illes Balears el 2014.

1.

INTRODUCCIÓ

El *Compte satèl·lit del turisme de les Illes Balears 2014* (d'ara endavant CS-TIB-2014) és una operació estadística realitzada gràcies a l'acord de col·laboració entre l'Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears (AETIB) i l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat), tots dos organismes dependents de la Conselleria de Model Econòmic, Turisme i Treball del Govern de les Illes Balears.

Des dels seus orígens el projecte està lligat a l'elaboració del marc Input-Output de l'economia balear de 2014 (MIOIB-2014). Els dos projectes s'han dut a terme conjuntament amb l'objectiu de comptar amb dades de l'estructura econòmica de les Illes Balears i de l'aportació del turisme a aquesta.

2.

QUÈ ÉS EL COMPTE SATÈL·LIT DEL TURISME?

El compte satèl·lit del turisme (CST) és una extensió del sistema de comptes nacionals, per la qual cosa compila informació tant des del costat de l'oferta com de la demanda. Permet dimensionar l'impacte econòmic del turisme en un territori determinat a través d'indicadors com la contribució del turisme al seu producte interior brut (PIB) o a l'ocupació laboral, i possibilita la identificació

de les activitats econòmiques que produeixen béns i serveis que són destinats als visitants.

L'activitat turística es pot considerar una activitat econòmica transversal, ja que intervenen diversos sectors (allotjament, restauració, transport, lloguer de vehicles, agències de viatges, etc.) i els seus usuaris (els visitants) adquireixen béns i serveis tant turístics com no turístics. El CST és un instrument estadístic dissenyat per mesurar aquests béns i serveis seguint normes internacionals que permetin establir comparacions vàlides amb altres indústries i altres territoris. En la seva elaboració se segueix la metodologia oficial determinada per l'OMT, l'ONU, Eurostat i l'OCDE a *Cuenta satélite de turismo: recomendaciones sobre el marco conceptual, 2008*¹ (RMC-2008). Aquesta metodologia segueix les definicions de les *Recomendaciones internacionales para estadísticas de turismo 2008*², de l'OMT (RIET-2008) i recomana la compilació de deu taules per presentar informació que permeti establir l'impacte del turisme en un territori (amb taules sobre demanda, oferta turística, la conciliació de totes dues i altres factors relacionats).

1. NACIONS UNIDES (Departament d'Assumptes Econòmics i Socials, Divisió d'Estadística), OMT, EUROSTAT i OCDE (2010). *Cuenta satélite de turismo: recomendaciones sobre el marco conceptual 2008*. Luxemburg, Madrid, Nova York, París: Estudios de métodos. Sèrie F, núm. 80 / Rev. 1. (https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesf/SeriesF_80rev1s.pdf)

2. NACIONS UNIDES (Departament d'Assumptes Econòmics i Socials, Divisió d'Estadística), OMT (2010). *Recomendaciones internacionales para estadísticas de turismo 2008*. Madrid, Nova York: Estudios de métodos. Sèrie M, núm. 83 / Rev. 1, (https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1s.pdf)

3.

DEMANDA TURÍSTICA

Les quatre primeres taules del CSTIB recullen informació sobre la demanda turística, ja que contenen dades tant de la despesa (a les quatre taules) com del consum turístic dels visitants (a la taula 4 del CSTIB-T4).

Es compila informació sobre la despesa turística receptora (T1), la despesa turística interna (T2), la despesa turística emissora (T3) i el consum turístic interior (T4) en funció de si els viatges realitzats pels visitants han estat de residents balears a les mateixes Illes Balears (intern/ domèstic³), des de les Illes Balears (emissor), o de no residents cap a les Illes Balears (receptor). El consum turístic interior inclou la despesa turística receptora, la despesa turística interna i altres components del consum turístic.

3.1. DESPESA TURÍSTICA INTERIOR DEL CSTIB

La despesa turística interior està relacionada amb la despesa en productes de l'economia balear realitzada, en els seus viatges a les Illes Balears, pels visitants tant residents a les Illes Balears (despesa turística interna-T2) com no residents (despesa turística receptora de residents en la resta d'Espanya o l'estranger- T1).

3. Com es veurà més endavant, la despesa interna també inclou part de la despesa en oferta interna balear realitzada per residents en els seus viatges emissors.

Agregant la despesa turística receptora a la despesa turística interna, s'obté una despesa turística interior de les Illes Balears de 9.727,7 milions d'euros el 2014, un 96,6% del qual correspon a la despesa turística receptora. (Vegeu el quadre IR-2.1.)

La despesa turística realitzada per visitants no residents en els seus viatges a les Illes Balears (T1) s'ha estimat en 9.392,2 milions d'euros, un 89,9% dels quals són atribuïbles a despeses en productes característics del turisme.

Dins d'aquests productes característics del turisme, cal esmentar la casuística dels paquets turístics (que combinen dos o més serveis de viatges, com per exemple transport, allotjament i menjar). Tot i que el consumidor final el compra a un operador turístic o a una agència de viatges com un producte únic i amb un preu únic, a les taules d'un CST es presenten tots els components del paquet turístic desagregats. D'aquesta manera, respecte a aquests paquets, en els serveis d'agències de viatge i operadors turístics únicament s'inclou el valor dels serveis prestats (honoraris o comissions de les agències i operadors).

D'altra banda, la despesa turística en l'economia balear dels visitants residents a les Illes Balears (T2) va ser de 335,5 milions d'euros el 2014. A més de les despeses relacionades amb els seus viatges dins de les Illes Balears, en aquesta despesa s'inclouen les despeses relacionades amb els seus viatges emissors (fora de les Illes Balears) que estiguin associats a consums de pro-

ductes oferts per unitats balears d'activitat econòmica (com per exemple, el vol d'un viatge emissor comprat a una aerolínia balear). Aquesta despesa turística interna vinculada a viatges emissors suposa el 30 % de la despesa turística interna total.

3.2. CONSUM TURÍSTIC INTERIOR DEL CSTIB

En sumar la despesa turística receptora (T1) i la despesa turística interna (T2) a altres components del consum turístic, s'obté l'estimació del consum turístic interior total (taula 4 del CST), que es compararà amb l'oferta interna (global i per productes) a la taula 6 del CST⁴.

Els «altres components del consum turístic» inclouen serveis associats a l'allotjament de vacances per compte propi (imputació de l'ús turístic de segons habitatges en propietat realitzat en el MIOIB-2014), transferències socials turístiques en espècie (subvencions al transport aeri i marítim, a l'entrada de museus, etc.) i despesa turística dels productors residents i no residents (referit a les despeses de viatges de negocis desemborsats per les empreses —les despeses personals dels seus treballadors durant un viatge de negocis ja s'inclouen en les T1, T2 i T3 del CST.)

El consum turístic interior de les Illes Balears s'estima en 11.109,1 milions d'euros el 2014, un 84,5 % dels quals (9.392,2 milions) aportats per la despesa

turística receptora (T1) vista anteriorment i un 6,8 % per la despesa turística dels productors (despesa relacionada amb els viatges de negocis). (Vegeu el quadre IR-2.2.)

Els productes més destacats d'aquest consum són el servei d'allotjament (un 36,3 % del total del consum turístic interior), la provisió d'aliments i begudes (un 19,5 % en serveis de bars, restaurants i similars) i el transport aeri de passatgers (11,7 %).

3.3. DESPESA TURÍSTICA EMISSORA DEL CSTIB

La despesa turística emissora està relacionada amb despeses realitzades en altres economies. Es tracta de la despesa feta pels residents balears en els seus viatges amb destinació fora de les Illes Balears (i no relacionada amb la producció interna balear).

S'estima que els viatges emissors dels residents a les Illes Balears van suposar una despesa turística de 391,7 milions d'euros en economies d'altres territoris.

La diferència entre la despesa turística receptora (T1) i aquesta despesa turística emissora (T3) proporciona un saldo econòmic positiu dels fluxos turístics de les Illes Balears de 9.000,6 milions d'euros. Aquest saldo suposa el 92 % de la suma de la despesa turística receptora i emissora, enfront del 54,2 % que suposa el saldo espanyol en el cas dels fluxos turístics d'Espanya. (Vegeu el gràfic IR-6.1.)

4. Paràgraf 4.29 2008. RMC-2008.

QUADRE IR-2.1. DESPESA TURÍSTICA INTERIOR DE LES ILLES BALEARS, 2014 (MILERS D'EUROS)

	Despesa turística receptora (T1)	Despesa turística interna (T2)	Despesa turística interior (T1+T2)
Productes característics del turisme	8.445.818	228.954	8.674.772
Altres productes	946.415	106.497	1.052.912
Total	9.392.232	335.451	9.727.683

Font: Taules 1 i 2 del CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

4.

OFERTA TURÍSTICA I CONCILIACIÓ DE L'OFERTA AMB LA DEMANDA

A la taula 5 del CSTIB es presenten els comptes de producció de les indústries turístiques i altres indústries. A partir d'aquests, s'obté que la producció total estimada per a les indústries turístiques⁵ de les Illes Balears va ser d'11.462,3 milions d'euros el 2014. Això suposa un 26,1 % de la producció total de les Illes Balears el 2014.

El VAB obtingut exclusivament per la indústria turística (VABIT) de les Illes Balears el 2014 va ser de 5.449,7 milions, un 22,4 % del total del VAB de l'economia balear. Dins del VABIT destaca el valor generat per l'allotjament per a visitants (10,8 %) i el de la indústria de provisió d'aliments i begudes (4,4 %). (Vegeu el quadre IR-2.3.)

El VABIT no pot ser tractat com una mesura real de l'efecte del turisme en l'economia perquè, en primer lloc, no tota la

producció de les indústries turístiques és consumida amb relació a viatges turístics (per exemple, el consum d'un resident en un restaurant del seu entorn habitual) i, en segon lloc, perquè l'activitat turística també consumeix producció de les indústries no turístiques (per exemple, l'ús de serveis sanitaris per part d'un visitant).

Per aquest motiu, per avaluar l'efecte directe del turisme sobre l'economia, cal relacionar els resultats de les indústries turístiques i no turístiques amb el consum turístic interior vist en el quadre IR-2.2. (consum directament relacionat amb el turisme) i obtenir així el VAB directe turístic (VABDT, valor generat per l'existència del consum turístic interior satisfet per la producció de totes les indústries de l'economia balear). Aquesta relació s'obté a la taula 6 del CSTIB-2014, en què es mostra que el VABDT de l'economia balear el 2014 va ser de 4.620,2 milions d'euros, el 19 % del VAB total de l'economia. (Vegeu el quadre IR-2.4.)

Aquest VABDT, de 4.620,2 milions, té un pes del 10,5 % sobre la producció total de les indústries balears (turístiques i no turístiques) i del 49 % en el cas de la producció turística.

5. Una vegada ajustada la producció de paquets turístics i els consums intermedis de les branques que venen aquest producte.

QUADRE IR-2.2. CONSUM TURÍSTIC INTERIOR DE LES ILLES BALEARS PER PRODUCTES I COMPONENTS. 2014 (MILERS D'EUROS)

	Despesa turística interior (T1+T2)	Altres components del consum turístic			Consum turístic interior
		Serveis associats a l'allotjament de vacances per compte propi	Transferències socials turístiques en espècie	Despesa turística dels productors	
Productes característics del turisme	8.674.772	542.911	64.869	757.156	10.039.707
1. Serveis d'allotjament per a visitants	3.405.591	542.911	1.371	80.301	4.030.175
2. Serveis de provisió d'aliments i begudes	2.095.968	-	-	71.835	2.167.803
3-4. Serveis de transport terrestre de passatgers	249.190	-	-	72.866	322.056
5. Serveis de transport marítim de passatgers	97.327	-	11.460	6.077	114.865
6. Serveis de transport aeri de passatgers	926.164	-	34.508	334.302	1.294.974
7. Serveis de lloguer d'automòbils i vehicles de motor lleugers	404.847	-	-	-	404.847
8. Agències de viatges i altres serveis de reserva	168.870	-	-	183.778	352.648
9. Serveis culturals	658.674	-	14.157	1.143	673.974
10. Serveis esportius i recreatius	668.140	-	3.371	6.855	678.366
Altres productes	1.052.912	-	16.500	-	1.069.412
Total	9.727.683	542.911	81.369	757.156	11.109.119

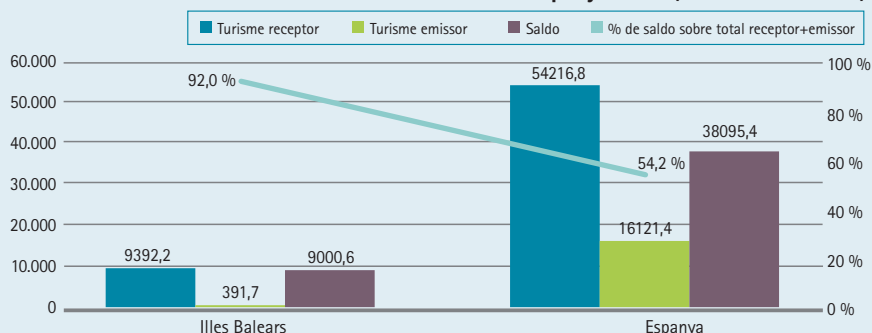
Font: Taula 4 del CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

Quadre IR-2.3. Principals agregats dels comptes de producció de les indústries turístiques i altres indústries a les Illes Balears, 2014. (Dades absolutes en milers d'euros)

Branques d'activitat econòmica	Producció (a preus bàsics)	Consums intermedis (a preus d'adquisició)	VAB (pb)	% VAB sobre VAB Illes Balears
1. allotjament per a visitants	4.519.605	1.881.017	2.638.588	10,8 %
2. Indústria de provisió d'aliments i begudes	2.675.773	1.594.708	1.081.065	4,4 %
3-4. Transport terrestre de passatgers	378.075	141.222	236.853	1,0 %
5. Transport marítim de passatgers	155.587	94.260	61.327	0,3 %
6. Transport aeri de passatgers	1.539.709	1.272.322	267.387	1,1 %
7. Lloguer d'automòbils i vehicles de motor lleugers	394.285	245.716	148.569	0,6 %
8. Agències de viatges i altres serveis de reserva	370.429	118.170	252.259	1,0 %
9. Indústria cultural	371.536	181.717	189.818	0,8 %
10. Indústria esportiva i recreativa	1.057.279	483.434	573.845	2,4 %
Total indústries turístiques	11.462.279	6.012.568	5.449.711	22,4 %
Resta d'indústries	32.411.323	13.480.775	18.930.548	77,6 %
Total	43.873.602	19.493.343	24.380.259	100,0 %

Font: Taula 5 del CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

Gràfic IR-2.1.
Saldo econòmic dels fluxos turístics a les Illes Balears i Espanya. 2014 (milions d'euros i %)

Font: Taules 1 i 3 del CSTIB-2014 (Ibstat i AETIB) i CST d'Espanya 2014 (INE)

Si comparem aquest valor amb la dada nacional publicada per l'INE⁶, els 4.620,2 milions d'euros del VABDT balear suposen el 6,5 % del total del VABDT espanyol (66.501,6 milions d'euros el 2014). (Vegeu el gràfic IR-2.2.)

Aquests 4.620,2 milions d'euros del VABDT total de l'economia balear són generats principalment per les branques d'allotjament per a visitants (54,5 % del VABDT balear) i provisió d'aliments i begudes (el 15,5 % del VABDT ha estat generat per restaurants, bars, serveis de càter i similars).

Respecte a la distribució entre consums intermedis turístics i VABDT dins de la producció de cada branca turística, la d'agències de viatges i altres serveis de reserva és la que presenta una major proporció de VABDT (68 %) dins de

la seva producció turística. Li segueixen les branques de transport terrestre de passatgers (62,7 %) i allotjament per a visitants (58,5 %). Respecte als consums intermedis turístics, destaca la proporció de consums intermedis que necessita la branca de transport aeri de passatgers per a la seva producció turística (82,6 %).

Un VABDT del 19 % sobre el total del VAB balear es pot considerar una xifra molt elevada respecte d'altres territoris, només comparable amb destinacions on l'economia és molt dependent del turisme (com poden ser les Illes Canàries i les Bahames). (Vegeu el gràfic IR-2.3.)

Els impostos associats a aquests efectes directes del turisme s'han estimat en 321,5 milions d'euros, per la qual cosa el producte interior brut directe turístic (PIBDT) de 2014 ascendeix a 4.941,7 milions. Això suposa que l'activitat turística balear va contribuir directament en un 18,1 % al PIB balear el 2014.

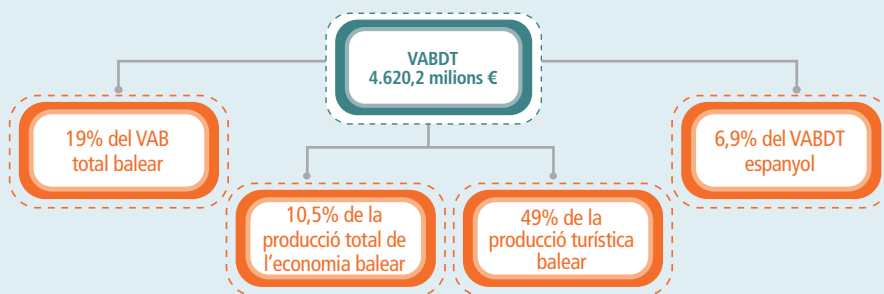
6. Es pot consultar el CST d'Espanya 2014, fet per l'INE, a https://www.ine.es/dynt3/inebase/index.htm?type=pcaxis&path=/t35/p011/base_2010/serie/&file=pcaxis.

QUADRE IR-2.4. PRINCIPALS AGREGATS DE LA CONCILIACIÓ ENTRE L'OFERTA INTERNA I EL CONSUM TURÍSTIC INTERIOR A LES ILLES BALEARS, 2014 (DADES ABSOLUTES EN MILERS D'EUROS)

Branques d'activitat econòmica	Producció turística (pb)	Consums intermedis turístics (pa)	VABDT (pb)	% VABDT sobre VABDT Illes Balears	% VABDT sobre VAB Illes Balears
1. Allotjament per a visitants	4.300.278	1.782.889	2.517.389	54,5 %	10,3 %
2. Indústria de provisió d'aliments i begudes	1.772.632	1.057.260	715.372	15,5 %	2,9 %
3-4. Transport terrestre de passatgers	308.418	114.986	193.432	4,2 %	0,8 %
5. Transport marítim de passatgers	89.590	53.936	35.654	0,8 %	0,1 %
6. Transport aeri de passatgers	1.264.117	1.044.590	219.527	4,8 %	0,9 %
7. Lloguer d'automòbils i vehicles de motor lleugers	287.626	179.247	108.379	2,3 %	0,4 %
8. Agències de viatges i altres serveis de reserva	341.013	108.981	232.032	5,0 %	1,0 %
9. Indústria cultural	234.393	120.390	114.003	2,5 %	0,5 %
10. Indústria esportiva i recreativa	401.972	192.148	209.774	4,5 %	0,9 %
Total indústries turístiques	8.999.990	4.654.426	4.345.564	94,1 %	17,8 %
Resta d'indústries	434.501	159.825	274.676	5,9 %	1,1 %
Total	9.434.490	4.814.250	4.620.240	100,0 %	19,0 %

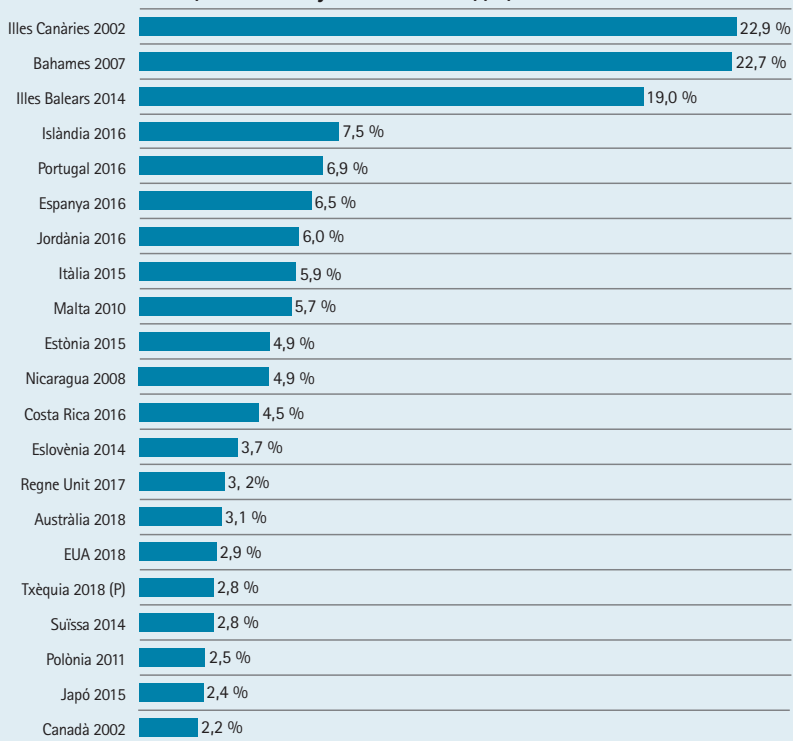
Font: Taula 6 del CSTIB-2014 (Ibestat i AETIB)

Gràfic IR-2.2.
Pes del VABDT balear de 2014 sobre altres magnituds (%)

Font: Taula 6 del CSTIB-2014 (lbestat i AETIB) i CST d'Espanya 2014 (INE)

Gràfic IR-2.3.
Pes del VABDT sobre el VAB total a les Illes Balears (2014) i a diferents territoris (diferents anys de referència)(%)

Font: publicacions oficials dels diferents territoris i taula 6 del CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)
(P) Dades preliminars.

Un CST mesura únicament l'impacte del turisme en aquelles indústries (turístiques i no turístiques) que proveeixen els seus serveis directament al visitant. Proporciona així l'estimació de l'efecte directe que té l'activitat turística sobre l'economia (com el VABDT i el PIBDT que s'acaben de veure).

Dins del projecte MIOIB-CSTIB 2014, s'ha pogut estimar també l'efecte indirecte del turisme, mesurant així la provisió dels *inputs* intermedis necessaris perquè el servei directe al visitant existeixi⁷.

A partir de l'aplicació de la matriu inversa de Leontief interior del MIOIB-2014, s'ha estimat un PIB turístic total (PIBTT) de 7.019,5 milions d'euros, fet que implica que el 25,8% del PIB balear és generat pel turisme. Aquest PIBTT suposa una contribució del 6,2% al PIBTT d'Espanya (enfront del pes del 2,6% del PIB balear sobre el PIB nacional). (Vegeu el quadre IR-2.5.)

Per obtenir aquests 7.019,5 milions d'euros de PIBTT, s'han estimat uns im-

postos associats als efectes totals del turisme de 429,5 milions d'euros.

5.

EFFECTES DEL TURISME SOBRE LA PRODUCCIÓ BALEAR (DIRECTES I INDIRECTES)

S'estima que el volum d'activitat generat per l'economia de les Illes Balears necessari per satisfer la demanda del turisme va ser de 13.266,7 milions d'euros el 2014. Aquest impacte econòmic inclou els efectes directes que el consum dels turistes té sobre la producció (9.644,6 milions en béns i serveis demandats directament pels turistes) i els efectes indirectes (3.622,2 milions) que s'originen per la producció de béns i serveis necessaris com a consums intermedis de les branques d'activitat econòmica que donen servei al turista. Els 9.644,6 milions d'efectes directes procedeixen del vector de consum turístic interior de la T4 (net d'importacions i a preus bàsics), que és el que s'aplica després a la matriu inversa de Leontief interior per obtenir els 13.266,7 milions d'euros en efectes totals del turisme sobre la producció.

7. Existeixen altres impactes del turisme no relacionats amb el consum final de turistes que no estan inclosos en el projecte MIOIB-CSTIB 2014 però que seran l'objectiu de futurs projectes (com els efectes induïts generats per l'existència d'ocupació en les indústries turístiques i en les que els proveeixen d'*inputs*).

QUADRE IR-2.5. EFFECTES DEL TURISME SOBRE EL PIB BALEAR EL 2014 (MILERS D'EUROS I %)

	2014	% Sobre PIB balear
PIB turístic directe (PIBTD)	4.941.723	18,1 %
PIB turístic indirecte	2.077.774	7,6 %
PIB turístic total (PIBTT)	7.019.497	25,8 %

Font: Elaborat a partir del MIOIB-2014 i el CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

El 72,7 % dels 13.266,7 milions d'euros d'activitat productiva que va generar el turisme el 2014, va ser a causa d'efectes directes. Els majors efectes directes es recullen en els serveis d'allotjament, restauració (provisió d'aliments i begudes) i transport. Per altra banda, els efectes indirectes més destacables s'apleguen en productes i serveis industrials, transport, comerç i activitats immobiliàries. (Vegeu el quadre IR-2.6.)

La proporció dels efectes totals sobre els efectes directes indica que el turisme té un efecte multiplicador de la producció d'1,38. És a dir, per cada euro que consumeix un turista, l'economia produeix per valor d'1 euro i 38 cèntims.

6.

OCUPACIÓ LABORAL

Les indústries turístiques balears van generar 127.852 llocs de treball el 2014, el 25,2 % dels llocs de treball de les Illes Balears. No obstant això, igual que no tota la producció d'aquestes branques d'activitat turística és consumida per visitants, no tots els llocs de feina d'aquestes tenen una relació directa amb el turisme (per exemple, el treballador del bar d'un col·legi no estarà donant servei a visitants). Per aquest motiu, en el CSTIB-2014 s'han estimat també els efectes directes i totals del turisme sobre l'ocupació balear.

S'estima que l'efecte total (directe i indirecte) de l'activitat turística sobre l'ocu-

pació balear suposa 147.222 llocs de feina. Aquesta dada representa el 29 % de tots els llocs de feina de les Illes Balears el 2014 i el 8,8 % dels llocs de feina generats a Espanya pel turisme. (Vegeu el quadre IR-2.7.)

El 71,7 % dels 147.222 llocs de feina turístics estan directament relacionats amb el consum turístic i el 28,3 % restant estan relacionats amb la producció dels consums intermedis necessaris per a la producció turística (efectes indirectes).

En relació amb la distribució d'aquests 147.222 llocs de feina turístics per branques d'activitat econòmica, cal destacar que el 35,2 % treballa en la branca que ofereix allotjament als visitants i el 27,2 % en indústries considerades no turístiques.

Respecte a la comparació amb altres territoris, aquest efecte del turisme sobre els llocs de treball de l'economia (20,8 % sobre el total de llocs de feina com a efecte directe i 29 % com a efecte total) és, de nou, comparable a territoris com les Canàries (19,9 % d'efecte directe i 29,3 % d'efecte total el 2002) i les Bahames (27 % d'efecte directe el 2007), però està allunyat del pes que suposa en altres economies amb menor dependència del turisme (per al total d'Espanya es presenten uns pesos del 5,3 % i el 8,9 % respectivament el 2014).

Els llocs de feina vinculats a l'existència d'activitat turística suposen un percentatge sobre el total de llocs de feina de les Illes Balears (29,0 %) superior al pes del PIBTT sobre el PIB de l'economia balear (25,8 %). Això indica que la indús-

tria turística és un sector intensiu en mà d'obra (requereix una gran quantitat de mà d'obra per produir els béns i serveis)

i com a resultat té proporcionalment un impacte sobre l'ocupació superior al que té sobre el PIB.

QUADRE IR-2.6. EFECTES DEL TURISME SOBRE L'ECONOMIA BALEAR EL 2014 (MILERS D'EUROS)

	Efectes totals	Efectes directes	Efectes indirectes
Agricultura, ramaderia, productes forestals i pesca	89.730	6.656	83.074
Indústria	1.054.330	104.773	949.557
Construcció	205.075	-	205.075
Allotjament	3.971.691	3.959.746	11.944
Provisió d'aliments i begudes	2.096.475	2.078.545	17.930
Transport	2.306.855	1.693.206	613.648
Agències de viatges i altres serveis de reserva	372.503	341.991	30.512
Comerç	866.618	389.369	477.249
Activitats immobiliàries	438.478	1.510	436.968
Activitats de lloguer	439.392	306.040	133.351
Activitats culturals, esportives i recreatives	675.279	634.126	41.153
Altres serveis	750.307	128.616	621.691
Total	13.266.731	9.644.578	3.622.153

Font: Elaborat a partir del MIOIB-2014 i el CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

QUADRE IR-2.7. EFECTES DEL TURISME SOBRE L'OCUPACIÓ LABORAL A LES ILLES BALEARS. 2014 (LLOCS DE FEINA I %)

	2014	% Sobre l'ocupació balear
Llocs de feina turístics directes	105.505	20,8%
Llocs de feina turístics indirectes	41.717	8,2%
Llocs de feina turístics totals	147.222	29,0%

Font: Elaborat a partir del MIOIB-2014 i el CSTIB-2014 (lbestat i AETIB)

RESUM

A partir de l'Estadística estructural d'empreses, en aquest apartat s'examinen els principals indicadors i magnituds del sector del comerç. Així mateix, s'analitzen els resultats d'explotació de les empreses i la realitat ocupacional del sector.

Una primera aproximació als resultats del 2017 mostra increments notables en variables essencials, com ara el volum de negoci i el valor afegit, tot i que el nombre d'empreses pràcticament es manté al mateix nivell que l'any anterior.

Els resultats d'alguns dels principals indicadors, com per exemple la millora de la productivitat, confirmen la bona marxa del sector. També augmenta la capacitat de generar rendes i s'observa un creixement del pes de les rendes del treball en el VAB.

Altrament, en l'àmbit ocupacional, augmenta la proporció de persones assalariades sobre el conjunt de persones ocupades i també la taxa d'ocupació femenina assalariada.

Finalment, s'incrementa el total de persones ocupades en el sector. Quant a la distribució del personal ocupat segons el tipus de jornada, és més elevada la presència masculina en la jornada completa i, per contra, predomina la femenina en la jornada parcial.

7.1.

INTRODUCCIÓ

La principal font estadística consultada per redactar aquest apartat és l'Estadística estructural d'empreses, publicada per l'INE, que integra en un únic qüestionari els sectors de la indústria, els serveis i el comerç, però manté la possibilitat de l'anàlisi sectorial. Tal com hem indicat a l'apartat 1.5., relatiu al sector de serveis, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) realitza anualment una explotació específica d'aquesta operació estadística de l'INE. Encara que aquest ja ha publicat les dades definitives de l'any 2018, la publicació ampliada que duu a terme l'Ibestat correspon a l'any 2017.

7.2.

PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

Seguint els resultats definitius de l'Estadística estructural de l'any 2018¹ que publica l'INE, de la qual per a l'àmbit autonòmic només es disposa d'un conjunt limitat de magnituds, el volum de facturació del sector (15.364 milions d'euros) augmenta un 3,4 % interanual, amb un avanç important de les activitats de venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes (16,7 %). També puguen els imports relatius a sous i

salari (2,1 %), exceptuant en les activitats de comerç al detall (-0,7 %).

El nombre de persones ocupades presenta diferències en funció de les activitats del sector. S'incrementa en les de venda i reparació de vehicles i en el comerç a l'engròs i, en canvi, es redueix en el comerç al detall. S'ha de destacar, per acabar amb les dades relatives a l'any 2018, la retirada de recursos que s'observa en el sector, atès que les inversions en actius materials cauen en totes les activitats per sota del 12,0 %, amb una taxa mitjana que queda en un -13,4 % interanual.

D'altra banda, d'acord amb les dades publicades per l'Ibestat corresponents al 2017, el sector comercial consta de 17.493 empreses, una dada que queda per sota de la del 2016 (17.748) i representa una reducció d'un 1,4 %. La facturació de les empreses (14.865 milions d'euros) manté el mateix ritme de creixement que l'any anterior, amb una pujada interanual del 10,0 %. El sector genera al conjunt de l'arxipèlag una renda total (VAB) de 2.809 milions d'euros, un 13,9 % més que l'any 2016. (Vegeu el quadre I-7.1.)

L'activitat principal del sector és el comerç al detall, ja que, considerant les variables relatives al nombre d'empreses, d'establiments i de persones ocupades, representa entre un 61,0 % i un 65,0 % de tot el sector. També concentra la meitat del volum de negoci i gairebé el 56,0 % del VAB. La segona activitat, el comerç a l'engròs, amb poc més d'una quarta part de les empreses i de les persones ocupades, concentra gairebé el 39,0 % de la facturació i el 34,9 % del VAB del sector.

1. L'INE adapta el concepte estadístic d'«empresa» i l'incorpora per primera vegada en aquesta estadística. Per això, les dades de 2018 no són estrictament comparables a les dels anys precedents. No obstant això, també publica una anàlisi comparativa sota el supòsit de continuar considerant, com feia fins al 2017, les «unitats legals» com una aproximació operativa a les empreses. En aquest apartat, per tant, s'empren les dades d'aquesta darrera versió.

QUADRE I-7.1. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2016-2017)

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2016				
Nombre d'empreses	1.869	4.530	11.348	17.748
Nombre d'establiments	1.989	4.880	13.015	19.884
Volum de negoci	1.432.175	5.281.479	6.803.637	13.517.291
Valor de producció	478.365	1.435.026	2.132.867	4.046.258
VAB a preus de mercat	224.856	878.820	1.363.986	2.467.661
Despeses de personal	147.616	500.969	793.311	1.441.895
Consums intermedis	253.509	556.207	768.881	1.578.597
Excedent brut d'explotació	74.613	340.356	510.582	925.552
Població ocupada mitjana	6.917	20.686	46.266	73.869
Població ocupada a 30/09	6.866	21.030	46.440	74.335
2017				
Nombre d'empreses	1.871	4.750	10.873	17.493
Nombre d'establiments	2.069	5.306	13.636	21.010
Volum de negoci	1.704.927	5.724.401	7.435.427	14.864.754
Valor de producció	501.290	1.542.301	2.451.728	4.495.318
VAB a preus de mercat	265.933	979.540	1.563.988	2.809.460
Despeses de personal	173.404	562.177	901.928	1.637.508
Consums intermedis	235.356	562.761	887.740	1.685.857
Excedent brut d'explotació	86.191	398.471	578.716	1.063.378
Població ocupada mitjana	7.566	21.702	47.328	76.595
Població ocupada a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Unitats. Dades no monetàries: nombre d'empreses, establiments, persones. Dades monetàries: milers d'euros.

La capacitat de generar rendes del sector —el valor afegit generat en relació amb el valor de la producció— augmenta gairebé 2,0 punts percentuals (p. p.) respecte de l'any precedent i queda en un 62,5%. El comerç al detall té la taxa de valor afegit més alta (63,8%), mentre que, a l'altre

extrem, la venda de vehicles de motor registra la més baixa, amb un 53,0%, tot i que ha augmentat en 6,0 punts percentuals respecte del 2016.

Quant a la distribució del VAB entre els seus components —remuneració dels

assalariats i excedent brut d'explotació—, una primera aproximació a l'evolució del pes de les rendes del capital permet observar que pràcticament es mantenen al mateix nivell que el 2016 en el conjunt del sector (37,8%). Destaca l'avanç de 2,0 p. p. en les activitats de comerç a l'engròs, mentre que en les altres activitats redueixen el seu valor.

7.3.

PRINCIPALS COEFICIENTS

El 2017, la mitjana de treballadors de les empreses de comerç a les Illes és de quatre treballadors, el mateix nombre que el 2016, amb una productivitat de 36.700 euros —representa un increment interanual d'un 9,9%— i un cost laboral unitari de 21.400 euros (9,7%). La taxa de despeses de personal —la relació entre les despeses de personal i el valor afegit brut— disminueix en el conjunt del sector (-0,1 p. p.) i representa el 58,3% del valor afegit brut. S'ha de destacar especialment el lleuger augment d'aquesta taxa en les activitats de comerç a l'engròs després de la forta davallada de 4,0 p. p. registrada el 2016. La taxa de les altres activitats continua la tendència observada en els anys precedents i segueixen a la baixa. (Vegeu el quadre I-7.2.)

El salari mitjà del sector registra un augment d'un 4,6% i queda en 20.300 euros. Això no obstant, convé parlar esment en les diferències que es produeixen segons l'activitat, ja que, per exemple, el comerç a l'engròs presenta un salari mitjà (23.600

euros) molt superior al del comerç al detall (18.500 euros).

Altrament, la taxa de salarització —la proporció de persones assalariades sobre el conjunt de persones ocupades— augmenta respecte a la de l'any anterior en totes les activitats del sector i se situa de mitjana en un 82,1%. Tot i així, s'ha d'assenyalar també la diferència de més de 6,0 p. p. entre el comerç a l'engròs, que presenta la taxa més elevada (86,7%), i el comerç al detall (80,2%).

Finalment, la taxa de participació femenina en el personal assalariat en el conjunt del sector (41,0%) registra una lleugera pujada respecte del 2016 (39,7%). Si bé en les activitats de comerç al detall s'observa que aquesta taxa està lleugerament per sobre del 52,0%, en les activitats relatives a la venda i reparació de vehicles de motor el percentatge és inferior al 13,0%.

7.4.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

El 2017, els ingressos d'explotació de les empreses dedicades al comerç arriben a 15.213 milions d'euros i suposen un increment interanual de gairebé un 10,5%. Tot i l'avanç significatiu, la pujada és sensiblement inferior a la que es registra en el conjunt del sector de serveis. D'altra banda, les despeses d'explotació també pugen (11,2%) i el volum total se situa en 14.399 milions d'euros. (Vegeu els quadres I-7.3. i IA-7.1.)

QUADRE I-7.2. PRINCIPALS COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2016-2017)

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2016				
Ocupats per empresa	4	5	4	4
Ocupats per establiment	3	4	4	4
Productivitat (euros)	32.500	42.500	29.500	33.400
Salari mitjà	21.300	22.700	17.400	19.400
Cost laboral unitari (euros)	21.300	24.200	17.100	19.500
Taxa de valor afegit (%)	47,0	61,2	64,0	61,0
Taxa de despeses de personal (%)	65,7	57,0	58,2	58,4
Taxa d'assalariats (%)	77,6	83,8	76,7	78,8
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	78,2	82,4	76,4	78,3
Taxa femenina de remunerats a 30/09	12,7	25,2	50,3	39,7
2017				
Ocupats per empresa	4	5	4	4
Ocupats per establiment	4	4	3	4
Productivitat (euros)	35.100	45.100	33.000	36.700
Salari mitjà	22.000	23.600	18.500	20.300
Cost laboral unitari (euros)	22.900	25.900	19.100	21.400
Taxa de valor afegit (%)	53,1	63,5	63,8	62,5
Taxa de despeses de personal (%)	65,2	57,4	57,7	58,3
Taxa d'assalariats (%)	80,7	86,7	80,2	82,1
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,9	85,6	78,8	81,0
Taxa femenina de remunerats a 30/09	12,9	25,9	52,2	41,0

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE
Unitats. Ocupats: nombre de persones / Productivitat, salari i cost laboral: euros / Taxes: percentatge.

A més, les inversions en actius materials registren un augment important, un 43,1 % interanual, amb un import de 236,4 milions d'euros. També en aquest capítol s'observa una pujada general a totes les activitats, ressaltant l'increment de l'esforç

inversor en les de venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes (231,0 %).

Finalment, les activitats amb més marge d'explotació, expressat com a percentatge, són les relatives al comerç al detall (6,2 %),

per davant del comerç a l'engròs (5,8%), i ambdues per sobre de la mitjana del conjunt del sector (5,7%).

7.5.

L'OCUPACIÓ

El 2017, el total de persones ocupades (fixes o eventuais) en el sector del comerç, expressat en mitjana anual, és de 76.595, una dada sensiblement superior a la de l'any anterior (73.869). El comerç al detall (61,8%) i el comerç a l'engròs (28,3%) concentren conjuntament més del 90,0% dels ocupats del sector. (Vegeu el quadre I-7.4.)

Del total de persones ocupades en el sector, més del 82,0% (62.870 persones) correspon a personal remunerat. El comerç a l'engròs presenta la ràtio més elevada, amb el 86,7%, mentre que la més baixa correspon al comerç al detall (80,2%). Del conjunt del personal remunerat, un 79,7% ho és a jornada completa i la resta, el 20,3%, a

jornada parcial. Finalment, si es considera l'ocupació del sector equivalent a jornada completa, el personal remunerat és de 57.464, molt superior a les dades de l'any anterior (52.623) i amb una taxa de variació d'un 9,2%. El total d'hores treballades arriba als 104,0 milions i representa un increment interanual d'un 8,5%.

En l'estructura ocupacional remunerada a jornada completa del conjunt del sector s'observa una diferència de 8,9 p. p. entre la taxa masculina (54,4%) i la femenina (45,6%). Aquest desequilibri s'amplia o es redueix segons el grup d'activitats. Així, el comerç al detall registra una forta presència femenina i arriba al 63,2% del personal remunerat, mentre que en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor aquesta presència és inferior al 14,0%.

En contraposició, la distribució del personal remunerat a jornada parcial evidencia el predomini de la presència femenina, que arriba al 70,1% en el conjunt del sector i, en les activitats de comerç al detall, s'aproxima al 75,0% del total de persones ocupades a jornada parcial.

**QUADRE I-7.3. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS
SEGONS L'ACTIVITAT (MILERS D'EUROS) (2016-2017)**

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2016				
Ingressos d'explotació	1.475.108,7	5.359.156,4	6.927.324,1	13.761.589,2
Despeses d'explotació	1.416.707,9	5.024.694,2	6.503.987,7	12.945.389,8
Inversions en actius materials	12.913,4	68.039,3	84.192,4	165.145,1

continua

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017				
Ingressos d'explotació	1.756.960,5	5.801.568,4	7.654.767,9	15.213.296,7
Despeses d'explotació	1.704.034,1	5.485.430,9	7.209.121,4	14.398.586,3
Inversions en actius materials	42.738,9	75.361,0	118.302,0	236.401,9

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-7.4. DADES D'Ocupació DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2016				
Personal ocupat mitjà	6.917	20.686	46.266	73.869
Personal ocupat a 30/09	6.866	21.030	46.440	74.335
Personal ocupat mitjà remunerat	5.368	17.335	35.485	58.188
Personal ocupat remunerat a 30/09	5.316	17.679	35.661	58.656
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.549	3.350	10.781	15.681
Personal no remunerat a 30/09	1.549	3.350	10.779	15.679
Personal remunerat a jornada completa	4.585	15.271	25.681	45.536
Personal remunerat a jornada completa homes	3.953	11.162	9.760	24.875
Personal remunerat a jornada completa dones	631	4.109	15.921	20.662
Personal remunerat a jornada parcial	783	2.065	9.804	12.652
Personal remunerat a jornada parcial homes	541	868	2.383	3.792
Personal remunerat a jornada parcial dones	242	1.196	7.421	8.860
Personal remunerat equivalent a jornada completa	4.926	16.466	31.231	52.623
Hores treballades del personal remunerat	8.994	30.199	56.704	95.897
2017				
Personal ocupat mitjà	7.566	21.702	47.328	76.595
Personal ocupat a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609
Personal ocupat mitjà remunerat	6.102	18.811	37.957	62.870
Personal ocupat remunerat a 30/09	5.988	19.106	38.810	63.903

continua

	Venda i reparació de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.464	2.890	9.371	13.725
Personal no remunerat a 30/09	1.464	2.872	9.370	13.706
Personal remunerat a jornada completa	5.409	16.647	28.029	50.085
Personal remunerat a jornada completa homes	4.695	12.247	10.320	27.262
Personal remunerat a jornada completa dones	714	4.400	17.709	22.823
Personal remunerat a jornada parcial	693	2.164	9.927	12.785
Personal remunerat a jornada parcial homes	444	871	2.506	3.821
Personal remunerat a jornada parcial dones	249	1.294	7.421	8.964
Personal remunerat equivalent a jornada completa	5.748	17.953	33.763	57.464
Hores treballades del personal remunerat	10.298	32.422	61.361	104.081

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Unitats: Nombre de persones i milers d'hores.

8

EL SECTOR DEL TRANSPORT

RESUM

El sector del transport, amb un pes del 3,8 % de l'economia balear, el forma un total de 4.589 empreses on fan feina 25.617 persones. Només nou empreses del sector són grans.

La principal via d'accés dels passatgers a les Illes Balears és l'aèria i ha passat de 28.150.828 passatgers l'any 2009 a 41.354.018 el 2019. El transport marítim de passatgers creix de manera considerable pel que fa als creuers turístics, un 13 % de creixement del nombre de passatgers l'any 2019.

La principal via d'accés de les mercaderies és la via marítima; enfront de l'increment general del volum de mercaderies transportades es manté la reducció dels granel.

El nombre de vehicles creix de manera proporcional al de la població. La penetració de turismes menys contaminants és baixa i només representa el 6 % de les noves matriculacions el 2019. Pel que fa a la intensitat d'ús de les carreteres, van circular un total de 467 milions de vehicles a Menorca, 734 milions a Eivissa i 8.405 milions a Mallorca.

Finalment, el 2019 l'ús del metro de Palma creix un 25 %, però encara és una part petita del total del transport públic de la ciutat, que en conjunt no creix gaire.

8.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol està dividit en tres parts. A la primera part s'analitzen les principals macromagnituds del sector: l'estructura i dimensió de les empreses del sector; les principals característiques de l'ocupació que generen, i el valor afegit d'aquesta activitat a les Illes Balears. La segona part del capítol analitza les diferents infraestructures de transport, mentre que la tercera part valora la informació disponible sobre l'ús d'aquesta infraestructura.

Farem èmfasi sempre en la darrera dada anual disponible, que variarà segons quin sigui el concepte discutit. La principal font de dades utilitzada per la realització d'aquest capítol, i d'on procedeixen les dades mostrades llevat que s'esmenti explícitament una altra font, és l'Ibestat, que elabora dades del sector del transport regionalitzades per a les Illes Balears. Aquesta informació es complementa amb altres bases de dades que citam al peu de les diferents taules o gràfics en què s'han fet servir.

8.2.

MACROMAGNITUDS I DESCRIPCIÓ DEL SECTOR DE TRANSPORT

En aquest apartat s'analitza l'evolució de les principals macromagnituds del sector de transport i d'emmagatzematge en les dimensions següents: producció, ocupació en el sector i l'estructura de les empreses

del sector, fent servir la informació proporcionada per l'enquesta estructural d'empreses realitzada a partir del 2015.

8.2.1. PRODUCCIÓ

El 2017, el pes del sector del transport a les Illes Balears, mesurat com el valor afegit brut respecte al PIB balear, es troba al voltant del 3,8%, una proporció similar a la del conjunt del sector a l'economia espanyola, en què té un pes aproximat del 4,2%¹.

El valor de la producció del sector el 2017 és superior als 2.500 milions d'euros, amb una variació del 20% respecte del 2016. Se sol separar el valor de la producció en dos components: el consum intermedi i el valor afegit brut. En altres paraules, el valor de la producció en un sector és la suma d'aportacions necessàries (matèries primeres, serveis i subministraments, etc.) en el procés de producció, excoent-hi actius fixos (maquinària, edificis), i el valor generat pels productors per dur a terme una activitat econòmica determinada.

En el trienni 2015-2017, la producció del sector es divideix aproximadament a parts iguals entre els consums intermedis i el valor afegit brut, i mostra un lleuger increment del pes dels consums intermedis. (Vegeu el quadre I-8.1.)

1. Algunes variacions a les xifres respecte a la informació disponible a altres anuaris són conseqüència dels canvis metodològics introduïts a l'enquesta estructural d'empreses en comparació amb l'enquesta anual de serveis.

QUADRE I-8.1. TRANSPORT I EMMAGATZEMATGE (2015-2017)

	2015	2016	2017
Producció	1.918.738,6	2.114.187,0	2.531.732,4
Consums intermedis	978.158,4	1.104.836,7	1.337.304,4
VAB a preus de mercat	940.580,1	1.009.350,3	1.194.428,0

Font: Enquesta estructural d'empreses, lbestat. Milers d'euros

Nota: A causa del canvi metodològic, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

Si s'analitza la producció per subsectors, s'observa que el transport per carretera, el sector aeri i les activitats d'emmagatzematge i auxiliars aporten un 90 % de la producció total del sector, pes que s'ha mantingut força constant en els darrers anys (Vegeu el quadre I-8.2.)

8.2.2. OCUPACIÓ DEL SECTOR: NIVELLS, PRODUCTIVITAT I QUALITAT

A finals de 2017, el sector del transport ocupa gairebé 25.700 persones, al voltant de 3.000 persones més de les que el sector ocupava a finals del 2016, la qual cosa representa un increment de més del 10 % d'ocupació interanual (13.61 %). En termes relatius al sector de serveis, un 12 % dels ocupats es dedica al sector del transport, xifra lleugerament superior a l'observada l'any anterior. (Vegeu-ne un resum al quadre I-8.3.)

S'observen notables diferències de pes entre els diferents subsectors. En primer lloc, el subsector del transport terrestre i per canonada representa aproximadament la meitat dels ocupats en tot el sector, i si hi afegim l'ocupació del subsector dedicat a l'emmagatzematge i d'activitats, entre tots dos subsectors representen el 80 % del total d'ocupació del sector.

El 2017 la productivitat mitjana del factor treball al sector del transport i emmagatzematge, avaluada a partir del quocient del valor afegit brut respecte del nivell d'ocupació, se situa en els 51.100 euros anuals, mentre que observem uns sous mitjans de 31.500 euros anuals, i tant productivitat com salaris mitjans mostren una lleugera tendència positiva en el darrer trienni. En tot cas, es tracta de valors que se situen per sobre de la mitjana de tot el sector de serveis.

Aquesta mitjana, però, emmascara grans diferències entre els subsectors. Si desglossam els salaris i la productivitat (en milers d'euros) dels diferents subsectors i en fem la comparació amb el conjunt del sector de serveis, hi observem un primer grup d'activitats format pel transport terrestre i per canonada i per les activitats postals i de correus que es caracteritza per productivitat i salaris baixos; un segon grup d'activitats format pel transport marítim i l'emmagatzematge i activitats annexes, que mostra productivitats molt elevades i sous lleugerament superiors a la mitjana del sector de serveis, i finalment el transport aeri, que es caracteritza per productivitats i sous alts (Vegeu els quadres I-8.4. i I-8.5.)

QUADRE I-8.2. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ DEL SECTOR DEL TRANSPORT I L'EMMAGATZEMATGE A LES ILLES BALEARS (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Transport terrestre i per canonada	625.978	658.384	770.089	799.321	606.326	640.387	681.513
Transport marítim i per vies de navegació interior	146.401	153.133	167.721	127.037	178.922	174.247	192.446
Transport aeri	1.049.373	951.327	660.290	620.459	603.043	720.747	862.547
Emmagatzematge i activitats annexes	961.882	910.356	973.110	932.098	478.720	533.815	728.300
Activitats postals i de correus	81.664	63.443	51.232	68.188	51.727	44.991	66.927

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat

Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

QUADRE I-8.3. PERSONES OCUPADES A LES ILLES BALEARS (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Transport terrestre i per canonada	11.358	11.120	12.454	11.905	11.309	12.424	12.850
Transport marítim i per vies de navegació interior	815	897	816	892	988	774	863
Transport aeri	2.532	2.132	1.575	1.845	2.149	1.990	2.065
Emmagatzematge i activitats annexes	7.821	6.532	7.221	7.365	6.574	5.924	8.198
Activitats postals i de correus	1.881	1.872	1.730	1.568	1.563	1.507	1.721
Total sector del transport i l'emmagatzematge	24.408	22.552	23.795	23.575	22.583	22.619	25.697
Total sector transport i emmagatzematge	27.658	28.458	26.444	24.408	22.552	23.795	23.575

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat

Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

Finalment, en el quadre I-8.6. es calcula el cost unitari real (CLUr), el quocient entre els sous i la productivitat, com a indicador de la competitivitat del sector. La majoria de subsectors es troben al voltant de la mitjana del sector del transport i de tot el conjunt del sector de serveis, llevat del sector del transport marítim, que mostra un CLUr molt baix, la qual cosa indica una

gran competitivitat, també a excepció del sector de les activitats postals i de correus, que mostra un comportament oposat; és a dir un CLUr molt alt, indicatiu de molta poca competitivitat.

Finalment, respecte a alguns aspectes qualitatius de l'ocupació en el sector, podem analitzar la participació femenina en el

sector del transport. El 2017 la participació de la dona en el sector del transport és d'un 25 % de l'ocupació total, la meitat de la que s'observa en el conjunt del sector de serveis, que té una participació al voltant del 50 % dels treballadors remunerats².

La participació femenina cau fins al 12 % si ens fixam en el sector del transport per carretera. En altres subsectors, com el del transport aeri o l'emmagatzematge, les xifres es troben al voltant de la mitjana del sector de serveis.

2. Càlcul realitzat agregant tot el personal del sector, tant el que treballa a jornada completa com el que ho fa a temps parcial.

QUADRE I-8.4. PRODUCTIVITAT A LES ILLES BALEARS (EN MILERS D'EUROS) (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Serveis	33,7	33,7	35,8	36,7	39,7	41,4	43,5
Transport i emmagatzematge	52,3	52,3	54,9	54,0	46,1	48,7	51,1
Transport terrestre i per canonada	30,9	28,7	31,6	36,2	38,8	35,5	35,9
Transport marítim i per vies de navegació interior	88,3	82,2	98,0	80,1	89,0	132,5	136,4
Transport aeri	79,5	67,8	85,3	63,7	55,4	81,6	90,8
Emmagatzematge i activitats annexes	77,7	93,9	92,9	85,7	55,8	63,3	62,0
Activitats postals i de correus	25,0	18,7	16,5	19,8	21,6	19,7	27,1

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat
Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

QUADRE I-8.5. SALARI MITJÀ (EN MILERS D'EUROS) A LES ILLES BALEARS (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Serveis	21,6	21,0	21,6	21,4	22,4	22,2	22,7
Transport i emmagatzematge	28,4	28,8	27,8	28,7	30,1	29,7	31,5
Transport terrestre i per canonada	24,5	23,7	23,2	22,9	25,1	24,1	35,9
Transport marítim i per vies de navegació interior	25,3	24,9	26,1	23,1	22,3	24,5	23,7
Transport aeri	50,5	45,1	42,3	51,8	46,7	44,4	51,1
Emmagatzematge i activitats annexes	28,8	32,0	31,5	30,7	33,6	35,5	31,6
Activitats postals i de correus	13,8	19,9	21,4	23,2	22,3	21,8	22,3

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat
Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

QUADRE I-8.6. COST LABORAL UNITARI REAL: COST LABORAL UNITARI - PRODUCTIVAT A LES ILLES BALEARS (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Serveis	0,66	0,65	0,61	0,60	0,58	0,57	0,55
Transport i emmagatzematge	0,59	0,59	0,53	0,57	0,68	0,64	0,62
Transport terrestre i per canonada	0,69	0,70	0,66	0,58	0,58	0,62	0,63
Transport marítim i per vies de navegació interior	0,35	0,35	0,30	0,33	0,29	0,21	0,20
Transport aeri	0,80	0,83	0,62	1,01	1,08	0,70	0,71
Emmagatzematge i activitats annexes	0,47	0,46	0,42	0,44	0,71	0,69	0,61
Activitats postals i de correus	0,67	1,26	1,48	1,38	1,23	1,30	0,91

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat

Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

8.2.3. ESTRUCTURA I DIMENSÍO DE LES EMPRESSES DEL SECTOR D'EMMAGATZEMATGE I TRANSPORT TERRESTRE

El 2017 gairebé 4.600 empreses participen en el sector d'emmagatzematge i transport terrestre a les Illes Balears, la qual cosa representa aproximadament un 10 % del total d'empreses dedicades al sector de serveis. La gran majoria de les empreses, quatre de cada cinc, estan concentrades en el subsector del transport per carretera. El segon subsector en nombre d'empreses és el de l'emmagatzematge, que comptabilitza gairebé un 10 % de les empreses del sector, mentre que el 10 % restant es reparteix entre els tres subsectors restants. (Vegeu el quadre I-8.7.)

Les principals partides del compte de resultats de les empreses del sector mostren

que, tot i el gran nombre d'empreses del sector del transport per carretera, aquestes generen poc més del 30 % del volum de negoci del sector, mentre que altres subsectors com l'aeri, amb un nombre molt menor d'empreses, generen el mateix volum de negoci (Vegeu el gràfic I-8.1.)

Si s'analitzen les despeses d'explotació, s'observa que el 2017 les principals partides són els aprovisionaments (30,42 % de les despeses totals), despeses de personal (27,55 %) i altres despeses d'explotació (35,44 % aproximadament)³. Les despeses de personal suposen la principal partida de despesa per a la majoria de subsectors,

3. Aquesta partida inclou tot un ventall de despeses, com el pagament de tributs o els serveis exteriors (per exemple pagament de lloguers, subministraments, despeses en recerca etc.). Es una partida que també recull els treballs realitzats per altres empreses; és a dir, l'import de despesa dels treballs que, formant part del procés de producció propi, són realitzats per altres empreses.

dedicant-hi més d'un terç de les despeses d'exploració en el sector del transport per carretera i emmagatzematge o, fins i tot, la meitat de les despeses totals en el cas de les activitats postals (50,44 %).

Els subsectors del transport marítim (11,36 %) i aeri (14,76 %), en canvi, mostren un pes de la despesa en personal clarament inferior. No s'observen grans diferències percentuals per subsector pel que fa als aprovisionaments, la qual cosa suposa un mínim d'un 23 % pel sector de les activitats postals i un màxim d'un 33 % per al sector del transport per carretera. Cal destacar que la partida d'altres despeses d'exploració representa un 50 % aproximadament per als subsectors del transport marítim i aeri (on s'inclouen les despeses corrents, repetitives o habituals de l'activitat de l'empresa, excepte les derivades de l'activitat bàsica, per exemple lloguers, subministraments, etc.) (Vegeu el quadre I-8.8.)

Finalment, el sector del transport i emmagatzematge té una mitjana de 5 ocupats per empresa, amb una gran disparitat entre subsectors. El subsector del transport terrestre i per canonada és l'únic sector on la mitjana d'ocupats per empresa està per sota de la mitjana del sector (tres ocupats per empresa). En els subsectors del transport marítim, activitats postals i emmagatzematge, la mitjana d'ocupats per empresa oscil·la entre els 6 i els 15 treballadors, mentre que en el transport aeri la mitjana arriba als 252 ocupats per empresa.

El quadre I-8.9. complementa la informació anterior i analitza la distribució d'em-

preses per estrat de treballadors. S'hi poden constatar dos fets. Primer, la gran majoria de les empreses, un 95 %, són microempreses, és a dir, tenen menys de 10 treballadors, i corresponen principalment al subsector del transport per carretera. Segon, s'observa que hi ha molt poques empreses, un total de 9, que es poden considerar grans, és a dir amb més de 200 treballadors. Aquestes empreses es divideixen de la següent manera: quatre en el subsector de l'emmagatzematge, dues en el sector del transport i tres en el sector aeri. D'aquestes empreses només una empresa (del sector aeri) té més de 1.000 treballadors assalariats.

8.3.

CAPITAL I INFRAESTRUCTURES DEL TRANSPORT A LES ILLES BALEARS

En aquest apartat s'analitza el capital i les infraestructures del sector del transport de les Illes Balears, separat en funció dels diferents modes de transport.

8.3.1. INFRAESTRUCTURA DEL TRANSPORT PER CARRETERA: XARXA VIÀRIA DE LES ILLES BALEARS

El 2018 a les Illes Balears hi havia un total de 2.297 quilòmetres de carreteres adequades per al trànsit de vehicles, de les quals 190,6 km eren carreteres d'alta capacitat (93,5 km d'autovies i 97,1 km de carreteres amb més d'un carril).

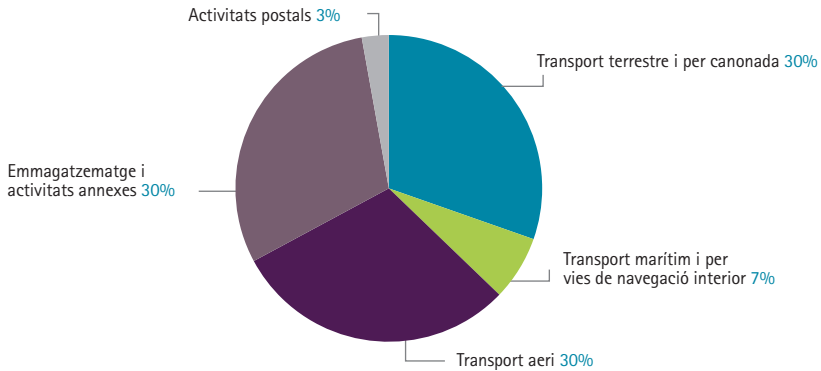
QUADRE I-8.7. EMPRESES I ESTABLIMENTS A LES ILLES BALEARS (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Transport terrestre i per canonada	Empreses	3.700	3.635	3.531	3.395	3.430	3.733
	Establiments	3.758	3.700	3.586	3.462	3.523	3.831
Transport marítim	Empreses	66	67	71	69	77	68
	Establiments	82	94	94	95	110	84
Transport aeri	Empreses	10	8	8	8	7	8
	Establiments	22	20	19	20	19	20
Emmagatzematge	Empreses	288	412	395	389	415	488
	Establiments	400	498	494	522	558	726
Activitats postals	Empreses	77	118	143	107	115	293
	Establiments	223	250	273	239	261	421
Total	Empreses	4.141	4.240	4.147	3.969	4.045	4.589
	Establiments	4.486	4.562	4.466	4.338	4.472	4.607

Font: Enquesta anual de serveis (EAS) fins al 2014. Enquesta estructural d'empreses (EEE) a partir del 2015. Ibestat

Nota: A causa del canvi metodològic de l'EEE, les dades del 2015 no són estrictament comparables amb les dels anys posteriors.

Gràfic I-8.1.
Distribució d'ingressos per subsector (2017)

Font: Enquesta estructural d'empreses, lbestat. Milers d'euros

QUADRE I-8.8. DISTRIBUCIÓ DE LES PRINCIPALS PARTIDES DE DESPESA A LES ILLES BALEARS (2017)

	Transport i emmagatzematge	Transport terrestre i per canonada	Transport marítim i per vies de navegació interior	Transport aeri	Emmagatzematge i activitats annexes	Activitats postals
Aprovisionaments	30,42%	32,38%	32,02%	28,58%	31,16%	22,71%
Despeses de personal	27,55%	36,64%	11,36%	14,76%	34,01%	50,44%
Altres despeses d'explotació	35,44%	22,68%	47,87%	54,71%	24,88%	23,22%
Amortització	6,51%	8,85%	9,80%	1,89%	9,08%	3,62%
Deteriorament i resultat per alienacions de l'immobilitzat	-0,10%	-0,42%	-1,05%	0,06%	0,17%	-0,18%
Altres resultats excepcionals	0,19%	-0,13%	-0,01%	0,00%	0,69%	0,19%

Font: Enquesta estructural d'empreses, lbestat

QUADRE I-8.9. DISTRIBUCIÓ D'EMPRESES PER ESTRAT D'ASSALARIATS A LES ILLES BALEARS (2019)

	Transport terrestre i per canonada	Transport marítim i per vies de navegació interior	Transport aeri	Emmagatzematge i activitats annexes	Activitats postals	Total
Sense assalariats	1.521	25	2	165	234	1.947
D'1 a 2 assalariats	1.635	53	3	108	33	1.832
De 3 a 5 assalariats	216	17	1	48	5	287

continua

	Transport terrestre i per canoana	Transport marítim i per vies de navegació interior	Transport aeri	Emmagatzematge i activitats annexes	Activitats postals	Total
De 6 a 9 assalariats	109	8	0	39	7	163
De 10 a 19 assalariats	54	5	0	25	3	87
De 20 a 49 assalariats	36	4	2	16	2	60
De 50 a 99 assalariats	8	1	0	7	1	17
De 100 a 199 assalariats	6	0	4	4	0	14
De 200 a 499 assalariats	1	0	2	4	0	7
De 500 a 999 assalariats	1	0	0	0	0	1
De 1.000 a 4.999 assalariats	0	0	1	0	0	1

Font: Directori central d'empreses, INE

Mallorca està formada per 205 carreteres, que sumen un total de 1.578,28 km. Llevat de quatre autovies, la resta d'aquestes carreteres són convencionals i sumen un total de 1.484 km. Menorca està formada per 34 carreteres, que sumen un total de 188.31 km. N'hi ha 12 que connecten els principals nuclis de població entre si i els connecten amb els ports i l'aeroport (carreteres primàries i primàries-secundàries), sumant un total de 127.3 km. La resta de carreteres es reparteixen entre secundàries (12 carreteres que sumen uns 50 km) i camins (cinc que cobreixen 10 km). A Eivissa la xarxa de carreteres està formada per 10 carreteres principals, 9 carreteres catalogades com a principal complementària i 6 carreteres secundàries. Finalment, a Formentera la xarxa de carreteres està formada per tres carreteres que sumen 36 km.

8.3.1.1. El parc mòbil de les empreses de transport terrestre de mercaderies

El 2018 hi havia 1.485 empreses amb autorització per al transport públic de merca-

deries a les Illes Balears, un total de 6.449 camions amb una capacitat de càrrega de 64.053 tones i 938 empreses amb autorització per al transport privat de mercaderies, amb un total de 2.089 camions i una capacitat de 15.990 tones de càrrega.

Si ens fixam en l'evolució de les empreses, camions i càrrega, observam, tant per a autoritzacions privades com públiques, una tendència decreixent durant els anys 2010-2014 a conseqüència de la crisi econòmica i una recuperació en el període 2015-2018.

La mitjana de vehicles de transport públic de mercaderies per empresa és poc més que quatre vehicles per empresa a les illes Balears, xifra superior a la mitjana espanyola (de poc més de 3 vehicles per empresa, mitjana de 3,47 llicències per empresa el 2018). Si es mira la càrrega per vehicle, s'observa que a les Illes Balears un vehicle té una capacitat mitjana de 10 tones, mentre que la capacitat mitjana d'un vehicle de l'Estat espanyol puja a les 15 tones (15,28 de mitjana el 2018). En

resum, les empreses de transport terrestre de mercaderies tenen una flota amb més vehicles que la mitjana de l'empresa espanyola però són vehicles de dimensions més reduïdes. (Vegeu el quadre IA-8.1.)

8.3.1.2. Les empreses de transport terrestre de passatgers

En aquest apartat s'analitzen els dos principals usos del transport públic de passatgers per carretera; és a dir, el taxi (autotaxi i gran turisme) i l'autobús del transport urbà. El 2018 —el darrer any disponible— les Illes Balears tenien poc més de 2.400 empreses dedicades a aquestes activitats, que sumaven aproximadament 2.700 vehicles. La ràtio de vehicles per empresa de taxi, per tant, se situa lleugerament per sobre d'una llicència per empresa, la qual cosa mostra una estructura empresarial d'autoocupació.

Aquests valors s'han mantingut constants durant els anys 2010-2018. Si s'analitza el transport d'autobusos, l'any 2018 hi ha 113 empreses amb llicències privades, que de mitjana tenen una flota de 20 autobusos per empresa (19,49). L'evolució en els últims anys d'aquest servei mostra un increment lleuger tant de les empreses com del nombre de vehicles, tot i que la mitjana d'empreses es manté sempre entre els 17 i els 21 vehicles per empresa. (Vegeu el quadre IA-8.2.)

8.3.2. INFRAESTRUCTURA DEL TRANSPORT MARÍTIM

A les Illes Balears el conjunt de ports són de titularitat pública, però hem de separar els ports gestionats pel Ministeri de Foment,

a través de l'Autoritat Portuària de Balears, dels gestionats per la comunitat autònoma, a través de Ports de les Illes Balears.

Els ports gestionats per l'Autoritat Portuària de Balears són els principals ports en dimensió i en volum de tràfic, tant de mercaderies com de persones. N'hi ha dos a Mallorca (port de Palma i port d'Alcúdia), un a Menorca (port de Maó), i dos a les Pitiüses (el port d'Eivissa i el port de la Savina a Formentera).

A part d'aquests cinc ports, n'hi ha de gestionats pel Govern de les Illes Balears. Són de dimensions més reduïdes, la majoria dedicats exclusivament a les activitats recreatives i, per tant, sense activitat de transport de persones o mercaderies. Les excepcions són el port de Ciutadella a Menorca i el de Sant Antoni a Eivissa⁴.

Les dues principals navilieres que operen a les Illes Balears són Baleària i Grupo Armas-Trasmediterranea (empresa sorgida de la compra de Trasmediterranea per part de la naviliera Armas a Acciona)⁵. Aquests dos operadors connecten tant les illes Balears amb la Península com les diferents illes (rutes interilles). És rellevant destacar l'existència d'una tercera companyia dedicada principalment a la càrrega general de mercaderies (granelos sòlids, líquids,

4. El port de cala Ratjada ha tingut certa activitat de tràfic de passatgers que s'ha reduït en els darrers anys. Segons dades de l'Íbstat, a partir del 2014 i fins a l'any 2017 no se n'ha registrat gens, d'aquesta activitat.

5. L'informe anual d'ANAVE (Associació de Navilieres Espanyols) descriu les principals característiques de les empreses navilieres espanyoles. El document, en format pdf, es pot consultar a la següent pàgina web: <https://www.anave.es/images/informes/empresas_navieras/anave_empresas_navieras.pdf>

maquinària, etc.), Transportes Marítimos Alcúdia, que opera principalment des del port d'Alcúdia.

La flota de Baleària i Armas-Trasmediterranea està composta per vaixells de diferents dimensions, adaptant-se a les diferents rutes que han d'atendre. Per part de Trasmediterranea, la flota es compon de deu ferris, dels quals dos són de gran capacitat i dos més són vaixell d'alta velocitat, mentre que la flota de Balearia es compon de vuit ferris, dels quals tres són de gran capacitat (Ferry+) i de tres ferris ràpids (a part dels vaixells específics que s'encarreguen de la ruta Eivissa-Formentera).

Baleària connecta les illes amb la Península (Barcelona, València i Dènia), en temporada alta amb una freqüència diària als trajectes a Barcelona i Dènia, amb dues sortides diàries en el trajecte a València, i amb sis sortides setmanals a la ruta València-Eivissa. Quant a les rutes interilles, la freqüència entre Mallorca i Menorca es de tres cops al dia a la ruta Alcúdia-Ciutadella, mentre que és diària entre Mallorca i Eivissa.

D'altra banda, Trasmediterranea connecta les illes amb la Península a través de Barcelona i València. La freqüència oferta per Trasmediterranea a la ruta Barcelona-Palma triplica la de Balearia, mentre que és Balearia qui ofereix més freqüència en la ruta Palma-València que no pas Trasmediterranea. A diferència de Baleària, Trasmediterranea connecta València amb Maó (1 sortida setmanal). Finalment, quant a les rutes interilles, la connexió amb Menorca es realitza tant a través de Ciutadella (amb menor freqüència) com de Maó, i la connexió amb Eivissa és diària.

Finalment, ambdues companyies redueixen lleugerament la oferta en temporada baixa. Destaca que, en relació amb l'any anterior, la freqüència agregada dels operadors ha augmentat lleugerament.

8.3.3. INFRAESTRUCTURA DEL TRANSPORT AERI

La informació que AENA proporciona sobre la capacitat dels aeroports de les Illes Balears en dos aspectes mostra la capacitat del camp de vol —és a dir, el nombre d'avions per hora que l'aeroport té la capacitat de gestionar— i la capacitat de les terminals —és a dir, el nombre de passatgers per hora que les terminals poden atendre.

La capacitat del camp de vol dels tres principals aeroports de l'arxipèlag s'ha incrementat lleugerament els darrers anys. L'aeroport de Palma ha augmentat la seva capacitat un 10%, ja que ha passat de ser capaç de gestionar 60 aeronaus per hora el 2010 a disposar d'una capacitat per a 66 avions per hora, és a dir, més d'un avió per minut, des del 2016. Els altres dos aeroports de les Illes Balears gestionats per AENA tenen aproximadament un terç de la capacitat de l'aeroport de Palma. Eivissa incrementa la seva capacitat de les 26 aeronaus el 2016 a les 28 aeronaus per hora el 2017, mentre que Menorca té una capacitat de 22 aeronaus per hora, que s'ha mantingut constant en els darrers anys (d'ençà del 2012).

En comparació amb la resta d'aeroports d'Espanya gestionats per AENA, l'aeroport de Palma se situa en tercera posició en

capacitat del camp de vol, al darrere dels aeroports de Madrid i Barcelona, que tenen una capacitat de 100 i 72 avions per hora, respectivament. La capacitat de l'aeroport de Palma és similar a la capacitat disponible a Tenerife (amb dos aeroports i una capacitat agregada de 63 aeronaus per hora) i per davant d'altres aeroports de gran aflluència turística com Màlaga, Gran Canària i Alacant. Respecte als altres dos aeroports, Eivissa se situa en desena posició, amb una capacitat lleugerament superior a les de Sevilla, Fuerteventura o Lanzarote, i Menorca es col·loca en la catorzena posició, amb una capacitat similar a les dels aeroports de Santiago i Bilbao.

Pel que fa a la capacitat de les terminals dels tres aeroports de les Illes Balears, s'ha observat un lleuger increment en els deu darrers anys en els aeroports de Palma (increments que es van produir els anys 2012 i 2015) i a Eivissa (l'increment s'esdevé el 2014). El 2018, la capacitat de l'aeroport de Palma se situa en els 13.350 passatgers per hora, mentre que la capacitat de les terminals dels aeroports de les illes menors és aproximadament un terç de la de l'aeroport de Palma (4.700 a Eivissa i 3.400 a Menorca).

8.4.

ÚS DEL TRANSPORT A LES ILLES BALEARS

La insularitat de les Illes Balears marca quin és l'ús dels mitjans de transport. Els modes de transport per via aèria i marítima són la manera com les quatre illes es

comuniquen amb l'exterior. El trànsit de persones es du a terme sobretot per via aèria (llevat del cas de Formentera, que només té la via marítima com a forma d'arribada i sortida, a través de la connexió en vaixell amb Eivissa), mentre que el trànsit de mercaderies es fa sobretot per via marítima.

A més a més, el fet que totes quatre illes siguin una destinació turística internacional i que tenen un marcat component estacional condiciona els modes i usos de la infraestructura de transport balear. En primer lloc, com veurem més endavant, una gran part de les connexions per via aèria són internacionals (en el cas del transport per via marítima, les connexions internacionals són els creuers, i les connexions regulars internacionals per via marítima són poques); en segon lloc, l'ús de les infraestructures de transport és molt més intensa els mesos de temporada turística alta, és a dir, els mesos que van de l'abril o el maig fins a l'octubre, amb uns màxims molt acusats els mesos de juliol i agost.

Tot seguit, dividim la discussió de l'ús del transport a les Illes Balears en tres apartats. En el primer ens fixam en el transport de passatgers i de mercaderies per via aèria. En el segon analitzam el transport de passatgers i de mercaderies per via marítima. En aquest apartat estudiem separadament els passatgers de creuers turístics. En el tercer apartat analitzam l'ús del transport per carretera. Ens fixam en el parc automobilístic i en els indicadors d'intensitat de les carreteres de les Illes Balears, i acabam analitzant l'ús del transport públic a les Illes Balears.

8.4.1. EL TRANSPORT PER VIA AÈRIA

8.4.1.1. Transport de passatgers

El 2019, a tots tres aeroports va seguir l'increment anual del nombre de passatgers un cop passat l'estancament dels anys 2010 fins al 2012. El nombre total d'entrades i sortides de passatgers el 2019 és de 41,4 milions, un 1,8 % per sobre de l'any 2018, més d'un 40 % superior a les xifres globals de passatgers dels anys 2009 i 2010.

L'any 2019, el nombre de passatgers en vols d'entrada i sortida dels aeroports de les illes ha estat de 29,7 milions a Palma; 8,15 milions a Eivissa, i 3,5 milions a Menorca. Comparat amb l'any 2018, a tots tres aeroports s'observa un augment del total de passatgers (del 2,2 %, 0,6 % i 1,5 %, respectivament).

A tots tres aeroports, l'augment de passatgers provinents de vols espanyols és substancial (gairebé un 10 % als tres aeroports d'un any per l'altre), mentre que hi ha un estancament a Eivissa i Menorca de passatgers provinents de vols internacionals i una pujada lleu (del 2 %) a l'aeroport de Mallorca.

De totes maneres, la majoria de passatgers segueix provenint de vols internacionals: a l'aeroport de Palma, un 75 % dels passatgers; a Eivissa, un 60 %, i a Menorca un 50 %. Les proporcions no han canviat gaire els darrers deu anys: l'únic canvi que s'aprecia és que a Menorca hi ha hagut una reducció del nombre de passatgers en vols internacionals (d'ençà del 2017 s'ha produït una caiguda del 10%),

compensada per una pujada del 15 % en el nombre de passatgers de vols nacionals (que eren només una proporció del 45 % del nombre total de passatgers el 2017).

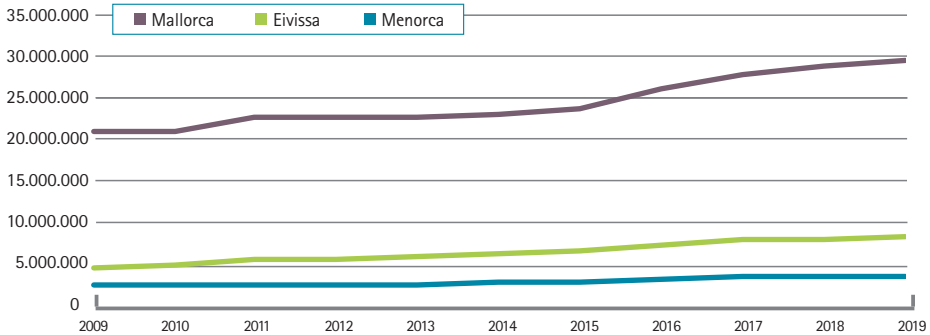
Els darrers deu anys el nombre de vols d'origen o destí a un aeroport internacional ha crescut any rere any, mentre que la quantitat de vols d'origen o destí a un aeroport espanyol va caure de manera molt forta entre els anys 2010 i 2013 (més d'un 20 % acumulat respecte al 2009). Per això, ens trobam que, malgrat l'increment substancial de vols espanyols, la seva proporció sobre el total encara és inferior a la de l'any 2009. (Vegeu el gràfic I-8.2.)

8.4.1.2. Transport de mercaderies

Els següents trets caracteritzen l'evolució de mercaderies per via aèria. Primer de tot, una forta reducció del total de mercaderies transportades si es compara l'any 2009 amb el 2019; aquesta reducció es produeix any rere any, i a tots tres aeroports. En segon lloc, el transport de mercaderies en connexions internacionals és irrellevant als aeroports d'Eivissa i Menorca, i és poc important a l'aeroport de Palma (any rere any, al voltant d'un 10 % en pes en quilograms del total transportat). Finalment, el transport de mercaderies per via aèria, en termes de pes, és molt inferior al transportat per via marítima.

Malauradament, no disposam d'informació ni sobre el valor del producte transportat per via aèria ni de quines activitats concretes de la societat balear en fan ús, de manera que no podem ponderar-ne la importància en el funcionament de la societat balear.

Gràfic I-8.2.
Nombre total de passatgers per via aèria a les Balears per illes (2009-2019)

Font: INE

8.4.2. EL TRANSPORT PER VIA MARÍTIMA

8.4.2.1. Transport de passatgers

A Mallorca, Eivissa i Menorca, el transport de passatgers per via marítima és força inferior al transport per via aèria. Amb diferència, el nombre més alt de passatgers és a la connexió entre les illes Pitiüses. Un 66 % dels passatgers que arriben a Eivissa provenen de Formentera, i més del 99 % dels passatgers de Formentera tenen com a destí la vila d'Eivissa. Si veiem el nombre de passatgers del 2019 comparat amb fa deu anys, a totes quatre illes, hi ha hagut un creixement molt substancial, gairebé el doble a Mallorca, Menorca i Formentera, i més d'un 50 % d'increment a Eivissa (vegeu el gràfic I-8.3.); però els darrers anys les xifres d'Eivissa i Formentera s'han estancat, mentre que segueix el creixement a Mallorca i Menorca.

8.4.2.2. Passatgers de creuers turístics

Les darreres dades disponibles sobre el nombre de passatgers de creuers turístics als ports de les Illes Balears, de l'any 2019,

mostren un continuat creixement del nombre de passatgers comparat d'ençà de l'any 2015, tot i que sembla que hi ha una desacceleració del creixement (que va arribar a ser del 23 % l'any 2017), en ser del 13 % l'any 2019.

En qualsevol cas, el 2019 es va mantenir la consolidació d'una activitat econòmica gairebé inexistent a les Illes Balears fa vint anys. El port de Palma és l'únic que mostra una arribada continuada de creuers.

8.4.2.3. Transport de mercaderies

La gran majoria de mercaderies arriben a les Illes Balears a través dels ports. Les entrades de granel líquids i sòlids no han assolit el 2018 —el darrer any de què disposam d'informació— els màxims dels anys 2009 i 2007, respectivament, malgrat la (poc acusada) tendència a l'alça dels darrers anys.

En canvi, el transport de mercaderia general —va arribar a màxims els anys 2006 i 2007, va decreixer a partir de

l'any 2008 i es va mantenir estable fins al 2011— ha seguit el creixement iniciat el 2012. A partir d'aleshores ha crescut any rere any, i el 2018 ja ha estat més d'un 30 % superior al moviment dels anys 2006 i 2007. (Vegeu el gràfic I-8.4.)

Per ports, el que té més activitat és el de Palma, que representa aproximadament un 65 % del total d'arribades de mercaderies a les Illes Balears. Els ports d'Alcúdia i d'Eivissa també mantenen un creixement d'activitat molt notable els darrers anys; mentre l'activitat del port de Maó segueix molt per sota dels nivells d'activitat assolits els anys 2006 i 2007.

8.4.3. ÚS DE LES CARRETERES

En aquest apartat s'analitzen les dades disponibles sobre transport per carretera. Primer de tot, cal comentar quin és el parc automobilístic de les Illes Balears. Seguidament, s'explica l'ús de les carreteres

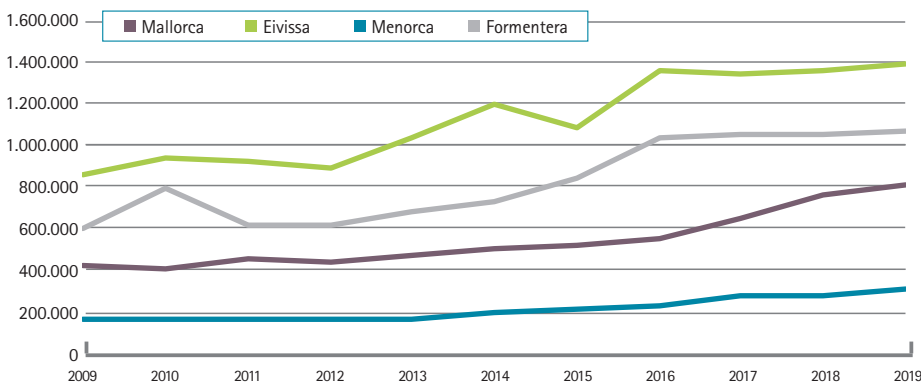
a les Illes Balears, fixant-nos primer de tot en la intensitat del trànsit a les carreteres balears. En acabat, cal fixar-se en el nivell de sinistralitat a les carreteres. També s'analitzen els indicadors disponibles d'ús del transport públic de la ciutat de Palma. Finalment, cal valorar els principals modes d'accés, tant d'entrada com de sortida, dels tres aeroports de les Illes Balears.

8.4.3.1. Parc automobilístic de les Illes Balears

Els nombre d'automòbils creix de manera proporcional al de la població resident a les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-8.10.) Així, si el 2010 el nombre total de turismes era de 650.541, i el 2018, de 722.973; el 2019 passa a ser de 733.383, un increment al voltant del 13 % en nou anys, i de l'1,3 % el darrer any. La distribució de vehicles per illes es correspon aproximadament al pes demogràfic de cada illa, i l'única illa amb una quantitat similar de vehicles el 2010 i el 2019 és Menorca.

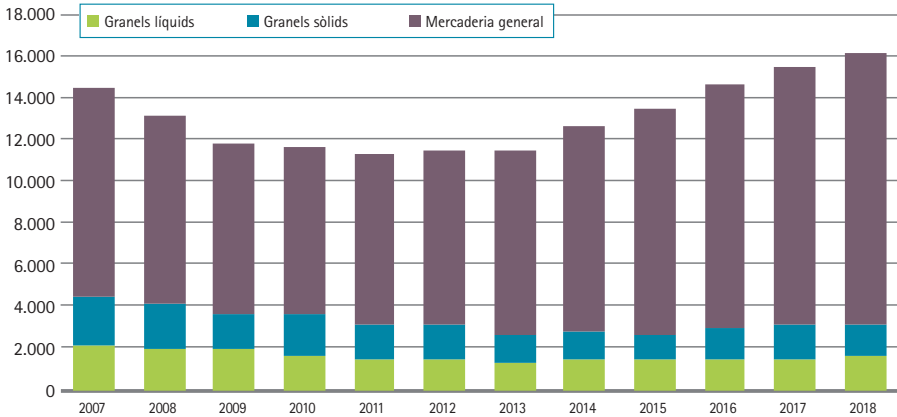
Gràfic I-8.3.

Nombre total de passatgers per via marítima a les Balears per illes (2009-2019)

Font: IBESTAT

Gràfic I-8.4.
Mercaderies (en milers de tones) als ports de Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina
(2007-2018)

Font: Memòria del 2018 de l'Autoritat Portuària Balear

QUADRE I-8.10. PARC AUTOMOBILÍSTIC DE LES ILLES BALEARS (2010 i 2019)

		Turismes	Motocicletes	Autobusos	Camions i furgonetes
Mallorca	2010	516.641	70.603	1.694	94.549
	2019	578.231	104.907	2.055	103.883
Eivissa	2010	76.702	16.034	337	21.943
	2019	93.476	26.987	442	26.888
Menorca	2010	52.043	8.770	208	12.605
	2019	54.318	12.060	272	12.795
Formentera	2010	5.084	3.548	44	2.177
	2019	7.358	5.170	44	2.851
Totals*	2010	650.541	98.968	2.283	131.295
	2019	733.383	149.124	2.813	146.417

Font: Ibestat

(*) No es comptabilitzen els registres que no tenen ben especificat el municipi de referència i, per tant, queden com a sense especificació de territori.

La penetració a les Illes Balears de turismes menys contaminants (és a dir, vehicles híbrids, elèctrics i de gas natural) és molt baixa encara, i els turismes de nova matriculació amb aquestes característiques el 2019 és similar a la del 2018, al voltant

d'un 2% del total. L'any 2019 s'han matriculat 49.240 nous turismes, una baixada respecte al 2018, quan es van matricular 54.515 nous turismes. La caiguda és gairebé del tot deguda a la forta baixada dels turismes dièsel, que van davallar de

14.337 noves matriculacions el 2018 a 10.140 el 2019. (Vegeu el gràfic I-8.5.)

8.4.3.2. Intensitat d'ús de les carreteres

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, la intensitat mitjana diària (IMD) de les carreteres, calculada com el nombre de vehicles que circulen en una determinada secció d'una carretera durant un any dividit per 365 dies. En segon lloc, analitzam la composició dels vehicles en circulació, és a dir, fem esment de quina proporció dels vehicles en circulació són de gran pes⁶.

Per avaluar el nombre de vehicles en circulació, així com la seva composició, s'instal·len un seguit d'estacions de control a les principals carreteres de les Illes Balears. Aquestes estacions de control compten els vehicles que circulen a la secció de la carretera on estan instal·lades.

El conjunt d'estacions ha variat els darrers anys, tant pel que fa al nombre com al tipus d'estació instal·lada. El 2018 l'illa de Menorca disposava de 16 estacions de control que cobrien un total de 120 quilòmetres de xarxa viària; l'illa d'Eivissa disposava de 54 estacions que comprenien 192 quilòmetres de xarxa viària, mentre que a Mallorca hi havia 230 repetidors instal·lats que cobrien un total de 1.750 quilòmetres de la xarxa viària.

6. La informació facilitada pels consells insulars agrega la informació per anys. Per aquesta raó no podem proporcionar alguns indicadors d'interès: no sabem la intensitat de circulació en les hores punta del dia, és a dir, el nivell d'intensitat màxima de vehicles en circulació en una determinada secció al llarg del dia. Tampoc podem donar la variació mensual de la intensitat de circulació de vehicles, de manera que no podem analitzar-hi l'impacte de l'activitat turística.

A l'illa de Mallorca, els registres de les estacions que cobreixen els aproximadament 1.750 km de carretera mostren que, de mitjana, el 2018 circulen aproximadament 12.800 vehicles diaris, dels quals un 7 % són vehicles pesants. En termes totals, aquestes dades indiquen que a les carreteres de Mallorca van circular 8.120 milions de vehicles en total al llarg de l'any, dels quals aproximadament 600 milions eren vehicles pesants.

L'evolució del període 2010-2018 mostra dos períodes clarament diferenciats: un primer període d'estancament i un segon període de clar creixement de la intensitat mitjana diària: Durant els primers anys, 2010-2013, la intensitat mitjana diària es mostra estable i lleugerament per sobre dels 10.000 vehicles diaris, mentre que a partir del 2014 les taxes de creixement interanuals són sempre positives (d'entre el 3 % i el 6 %). L'increment de circulació dels vehicles pesants mostra un patró similar, però s'observa que aquest nombre ha guanyat pes en el total al llarg de la darrera dècada, passant de ser poc més del 6 % del total fa deu anys a ser un 7,3 % el darrer any disponible⁷. (Vegeu el quadre I-8.11.)

Com a darrer exercici per a l'illa de Mallorca, s'analitza l'IMD i el percentatge de vehicles pesants, i s'ordenen per trams en funció del grau d'intensitat, és a dir, en comptes d'analitzar la mitjana s'analitza la

7 Respecte a l'any 2019, el Consell de Mallorca ha facilitat les dades de creixement de l'IMD. Aquest any hi ha hagut un creixement del 3,53 % i s'ha mantingut la tendència creixent dels darrers anys. No disposem d'informació respecte als vehicles pesants, ni la seva distribució. Per deduir el volum total hem assumit la mateixa xarxa d'estacions de control del trànsit. (Vegeu la taula Q12 per consultar les dades provisionals del 2019.)

distribució per carreteres. Pel que fa a l'IMD per trams, observem que aproximadament el 50% dels trams de carretera mesurats (uns 865 km de xarxa viària) té una IMD superior als 5.000 vehicles diaris i aproximadament uns 100 quilòmetres de xarxa viària tenen més de 25.000 vehicles diaris, amb una intensitat mitjana diària en aquests 100 quilòmetres de 78.550 vehicles diaris. En relació amb els vehicles pesants s'observa que hi ha una relació creixent entre els trams amb més intensitat i el percentatge de pesants; en altres paraules, els vehicles pesants circulen proporcionalment més als trams amb major IMD. (Vegeu la figura del quadre IA-8.6. i del gràfic IA-8.1., on a l'eix esquerre hi ha quilòmetres de via, i a l'eix dret, el percentatge de pesants.)

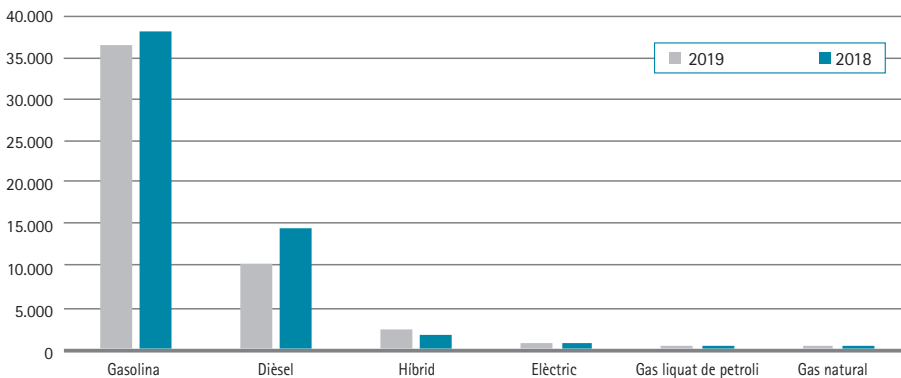
A Menorca, els registres d'intensitat de circulació de vehicles són naturalment in-

feriors als de Mallorca i el 2019 se situen al voltant dels 10.000 vehicles diaris (9.716 vehicles diaris), amb un percentatge de pesants d'aproximadament el 6%. Això suposa que aquest any han circulat més de 450 milions de vehicles als 131 km de carretera on es disposa d'estacions de control, dels quals uns 27 milions eren vehicles pesants.

L'evolució de la darrera dècada mostra també una influència de la caiguda de l'activitat econòmica els anys 2010-2013, però es veuen increments sostinguts d'intensitat mitjana diària en els darrers anys. En particular, l'IMD és superior a 10.000 vehicles diaris a la carretera principal de Menorca, la que connecta Maó amb Ciutadella, però també destaquen les carreteres al voltant de Maó i les que connecten Maó amb Sant Climent i Sant Lluís.

Gràfic I-8.5.

Tipus de propulsió dels turismes matriculats a les Illes Balears (2019-2018)

Font: Ibestat

QUADRE I-8.11. INTENSITATS MITJANES DIÀRIES (IMD), PERCENTATGE DE PESANTS I VOLUM TOTAL DE VEHICLES A LES BALEARS PER ILLES (2010-2019)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mallorca**										
IMD	10.143,11	10.110,73	9.884,24	10.092,87	10.415,86	11.091,34	11.792,49	12.457,59	12.809,40	13.261,57
Pesants (%)	6,37	6,07	6,00	6,12	6,57	7,01	7,23	7,28	7,32	-
Mobilitat anual (milions)	6.491,51	6.470,78	6.325,83	6.459,35	6.666,06	7.270,62	7.567,77	7.910,50	8.118,46	8.405,04
Menorca*										
IMD	9.121,65	8.945,85	8.940,11	7.558,46	8.939,69	9.323,97	9.859,32	10.150,55	9.247,45	9.716,20
Pesants (%)	6,07	7,11	6,73	5,31	6,65	7,34	8,00	7,39	7,44	5,87
Mobilitat anual (milions)	391,47	383,93	383,68	324,38	383,66	400,15	423,13	435,63	407,37	467,91
Eivissa										
IMD	-	-	-	-	-	-	10.146,36	10.320,17	10.363,74	10.315,00
Pesants (%)	-	-	-	-	-	-	3,75	3,67	3,62	3,80
Mobilitat anual (milions)	-	-	-	-	-	-	708,46	720,60	723,64	734,28

Font: Consell de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera

(*) El 2018 hi hagué obres en un dels trams Maó-Ciutadella (Me-01) i no es registren activitats. El 2013, una de les estacions no disposa de dades (Me-12) i no hi ha registres de pesants en tres de les estacions. Per la falta d'informació sobre la longitud del tram i la poca incidència en la intensitat, s'ha exclòs de l'anàlisi el camí d'en Kane.

(**) A Mallorca, les dades del 2019 són provisionals. Només disposam de les dades de creixement respecte a l'any anterior. La mobilitat anual s'ha fet partint de la longitud de la xarxa viària del 2018.

Finalment, a Eivissa els registres d'intensitat de vehicles en circulació són similars als de Menorca; és a dir, poc més de 10.000 vehicles diaris circulen per les carreteres d'Eivissa, però amb un pes percentual dels vehicles pesants molt inferior, ja que no arriba al 4%. Hem de tenir present, però, que les estacions de control d'Eivissa cobreixen gairebé 70 quilòmetres de carretera més que no pas a Menorca.

Per tant, a partir de l'IMD i els quilòmetres de carretera d'Eivissa, podem deduir que el 2019 hi han circulat més de 730 milions de vehicles, dels quals aproximadament 30 milions eren vehicles pesants, o sigui que a Eivissa la circulació agregada de vehicles totals és major que a Menorca, mentre que el nombre total de vehicles pesants es similar. Els trams amb més intensitat mitjana diària els trobam, com es podria intuir, a la vila i la connexió de la vila amb l'aeroport. També destaquen alguns trams de carretera que connecten la vila amb les altres poblacions de la illa (com Santa Eulària i Sant Antoni).

Finalment, comparam per a l'any 2019 la distribució tant de l'IMD com el percentatge de vehicles pesants per trams a Menorca i a Eivissa a la figura del quadre IA-8.7. i del gràfic IA-8.2. Per fer una comparació gràfica hem acumulat les intensitats menors a 2.000 vehicles per dia, ja que a Menorca hi ha molt pocs quilòmetres de carretera amb aquesta intensitat d'ús.

Si ens fixam en el gràfic, la meitat de les carreteres de Menorca (uns 70 quilòmetres) tenen una intensitat de més de 10.000 vehicles diaris. Aquesta és una xifra semblant a la que s'observa a l'illa

d'Eivissa (uns 70 quilòmetres tenen una IMD superior a 10.000 vehicles diaris). No obstant això, mentre que Eivissa té una major IMD en els trams de carretera de més intensitat (entre 15.000 i 25.000 i més de 25.000 vehicles per hora), a Menorca la intensitat més alta se situa principalment en el tram entre 10.000 i 15.000 vehicle diaris.

8.4.3.3. Sinistralitat a les carreteres

Les darreres dades de sinistralitat a les carreteres —de l'any 2018— mostren una tendència ja present l'any 2017 cap a la caiguda del nombre d'accidents amb víctimes i del nombre total de víctimes: els accidents van davallar de 3.821 el 2016 a 3.783 el 2017, i de nou van disminuir fins a 3.450 el 2018. El nombre total de víctimes va passar de 5.336 el 2016 a 5.085 el 2017 i a 4.695 el 2018. Aquesta és una dada positiva no present en comparar els anys 2016 i 2017 però que sí que es va produir en el pas del 2017 al 2018. I és que la disminució del nombre d'accidents de carretera va anar acompanyada també de la reducció de la quantitat de víctimes que van ser hospitalitzades o que van morir.

De totes maneres, hem de tenir present que totes aquestes xifres són molt superiors a les que es produïen fa anys. Per exemple, les xifres del 2018 suposen un increment respecte al 2010 d'un 54 % en nombre d'accidents, i d'un 48 % en el nombre de víctimes. L'única dada positiva en comparar el 2018 amb el 2010 (de nou, això no passava ni el 2016 ni el 2017) és que el 2018 hi ha menys víctimes mortals (una reducció del 16 %). (Vegeu el quadre I-8.12.)

QUADRE I-8.12. SINISTRALITAT A LES CARRETERES DE LES ILLES BALEARS (2010, 2016-2017-2018)

	Nombre d'accidents amb víctimes	Nombre de persones que varen morir en accidents de trànsit	Nombre de persones hospitalitzades	Nombre total de víctimes
2010	2.240	63	286	3.176
2016	3.821	60	344	5.336
2017	3.783	68	389	5.085
2018	3.450	53	310	4.695

Font: Observatori del Transport i la Logística a Espanya

8.4.3.4. Transport públic interurbà a Mallorca

Les darreres dades disponibles sobre el transport públic interurbà són de l'any 2017, en què hi va haver un total de 14.634.000 usuaris, un 7 % més que l'any 2016. L'ús del tren i dels autobusos va créixer en tots dos casos de manera similar, i la proporció entre tots dos mitjans de transport es va mantenir (una tercera part dels usuaris va fer servir el tren com a mitjà de transport, i la resta els autobusos). (Vegeu el quadre I-8.13.)

Com en anys anteriors, l'ús del tren el 2017 com a mitjà de transport es va mantenir molt estable al llarg de tot l'any (al voltant dels 400.000 usuaris mensuals); en canvi, l'ús de l'autobús de línia varia molt mensualment, i presenta una estacionalitat molt similar a l'arribada de passatgers en avió a Mallorca, amb un nivell d'usu-

aris molt baix en temporada baixa (uns 200.000 usuaris els mesos de desembre i gener) i una punta d'ús els mesos de juliol i agost del voltant d'1.300.000 usuaris.

8.4.3.5. El transport públic a la ciutat de Palma

El 2019 s'ha mantingut el lleuger increment del nombre d'usuaris d'autobús que es produeix any rere any d'ençà del 2012; respecte al 2018, l'increment va ser del 2,8 %. L'augment del nombre de viatgers en metro va ser substancial, del 25 % comparat amb l'any 2018. Com que el 2018 ja va ser un any amb una pujada substancial de viatgers (també per damunt del 20 % comparat amb l'any anterior), això vol dir que, després d'un estancament entre els anys 2012 i 2017, el 2019 el metro va tenir més d'un 50 % d'usuaris addicional comparat amb la mitjana d'aquells anys.

QUADRE I-8.13. VIATGERS AL TRANSPORT PÚBLIC INTERURBÀ A MALLORCA (2015-2017)

	Total	Tren	Autobusos de línia
2015	12.216.661	3.513.249	8.703.412
2016	13.638.439	4.320.697	9.317.742
2017	14.634.059	4.660.285	9.973.774

Font: Consorci de Transports de Mallorca

En qualsevol cas, l'autobús segueix sent el principal mitjà de transport públic a Palma i representa un 97 % dels viatgers que fan servir transport públic a la ciutat. (Vegeu el quadre I-8.14.)

8.4.3.6. El desplaçament dels viatgers als aeroports

A partir de les enquestes realitzades als passatgers dels diferents terminals per part de l'Observatori del Transport i la Logística a Espanya, del Ministeri de Transport espanyol, disposam d'informació sobre el mitjà de transport més utilitzat en arribar a l'aeroport o per anar-se'n. Disposam d'informació per a l'aeroport de Palma dels anys 2016, 2017 i 2018 i dels aeroports d'Eivissa i Menorca dels anys 2016 i 2018.

Les enquestes mostren un patró d'ús dels mitjans de transport que ve marcat per la importància del turisme a totes tres illes.

A l'aeroport de Palma s'observa que l'autobús de cortesia ha perdut pes: de ser la principal manera de desplaçar-se l'any 2016, amb un 34 % del total d'usuaris de l'aeroport, ha passat a tenir al voltant del 20 % l'any 2018. Aquesta baixada l'ha compensat un major ús dels serveis de taxi (25 %), el lloguer de cotxe (24 %) i un major ús del cotxe privat (20 %). Queda doncs com a cinquena elecció l'ús de l'autobús públic, que manté un ús estable al voltant del 7 o el 8 % al llarg d'aquests anys.

A l'aeroport d'Eivissa, el principal mitjà d'accés a l'aeroport és amb molta diferència el taxi (del 33 % del 2016 puja fins al 43 % el 2018), seguit d'un ús similar del cotxe privat, el cotxe de lloguer i l'autobús de cortesia (amb un pes d'entre un 17 i un 20 % cadascun). L'autobús públic torna a ser la cinquena opció, però puja una mica de pes, d'un 11 % el 2016 al 13 % del 2018.

QUADRE I-8.14. VIATGERS AL TRANSPORT PÚBLIC A PALMA (EN MILERS) (2012-2019)

	Total	Autobús	Metro
2012	38.681	37.924	757
2013	38.079	37.304	775
2014	38.823	38.093	730
2015	39.888	39.153	735
2016	41.067	40.316	751
2017	41.437	40.666	772
2018	42.565	41.631	934
2019	43.992	42.819	1.173

Font: Institut Nacional d'Estadística

Finalment, l'aeroport de Menorca mostra tant el 2016 com el 2018 un patró marcat per l'ús de l'autobús de cortesia (35% el 2016; 26% el 2018), pel cotxe de lloguer (28% pel 34%) i pel cotxe privat (es manté al voltant del 20%). El que crida l'atenció a Menorca és un menor ús del servei de taxi,

que tant el 2016 com el 2018 manté un pes al voltant del 10%, molt inferior al que té a les altres dues illes. Finalment l'autobús torna a ser la darrera opció, però si l'any 2016 tenia un pes molt esquitit, de només un 3% dels passatgers, el 2018 passa a tenir-lo del 8%. (Vegeu el quadre I-8.15.)

QUADRE I-8.15. DESPLAÇAMENT DELS VIATGERS ALS AEROPORTS

		Taxi	Cotxe privat	Cotxe de lloguer	Autobús públic	Autobús de cortesia
2016	Eivissa	32,70%	21,70%	17,00%	10,90%	17,30%
	Menorca	9,90%	21,80%	28,50%	3,50%	35,80%
	Palma	22,50%	16,90%	17,80%	7,60%	34,30%
2017	Palma	25,10%	19,80%	21,30%	6,80%	23,20%
2018	Eivissa	42,80%	21,40%	16,90%	13,20%	5,30%
	Menorca	10,80%	20,40%	33,90%	8,10%	26,00%
	Palma	24,60%	20,20%	23,70%	7,90%	19,60%

Font: Observatori del Transport i la Logística a Espanya

9

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

La situació d'emergència sanitària provocada per la crisi del coronavirus i les necessàries mesures de contenció que s'han aplicat tenen un impacte intens sobre l'economia en general, tot i que les mesures de política econòmica adoptades poden ajudar a mitigar els efectes negatius esperats.

En aquest sentit, és important conèixer quins són els nivells de partida dels principals indicadors financers de les Balears per identificar les fortaleses i debilitats del vessant financer de l'economia, i així anticipar i actuar sobre les àrees que experimenten un impacte més gran.

En aquest capítol de la memòria del CES, s'analitza la situació del sistema financer de les Balears l'any 2019, comparat amb el total nacional. Constatam que hi ha indicadors, com la situació patrimonial de famílies i empreses, que presenten una millor posició que a l'inici de la crisi del 2008, i d'altres, com l'endeutament públic, que podrien presentar uns nivells elevats, tenint en compte el previsible increment del deute públic que es produirà a partir del 2020 per finançar les mesures per combatre els efectes negatius de la COVID-19.

El context del 2019 s'ha d'emmarcar dins de l'augment dels riscos del sistema financer nacionals i internacional, explicat per la continuació de l'alentiment de l'economia global i de la incertesa geopolítica, comentades a la memòria anterior. Aquesta situació va afectar negativament el volum de crèdit, cost del finançament i nivells d'estalvi. No obstant això, alguns indicadors financers de les Balears van tenir un comportament relativament millor que a la resta d'Espanya, dins d'una tònica d'alentiment general.

El crèdit concedit per institucions financeres a les Illes Balears es va incrementar en un 3,0% i es va rompre una tendència negativa de nou anys, que va situar el volum de crèdit total als 29.902 euros el 2019. El volum de crèdit mitjà per operació va ser de 25.518 euros, un fet que suposa un disminució d'un 3,47%, a causa d'un increment en el nombre d'operacions superior a l'augment del crèdit total.

La ràtio de crèdit sobre el PIB va ser del 88,66%, per la qual cosa s'ha mantingut estable en relació amb el 2018. Des del 2008 aquesta ràtio s'ha reduït en 87,34 punts percentuals, seguint la tendència general de despallejament de la resta d'Espanya, que fa que la situació patrimonial de famílies i empreses sigui millor que abans de la crisi del 2008.

El nombre d'hipoteques concedides a les Balears el 2019 va caure fins a les 13.767, la qual cosa suposa una taxa de creixement del -5,5 % en relació amb el 2018. El volum mitjà també es va reduir fins als 221.171 euros. Aquesta tendència contrasta amb el creixement en volum mitjà i nombre d'hipoteques registrat a la resta d'Espanya, tot i que, en termes absoluts, el volum mitjà continua sent superior a les Illes en un 149,8 %. El nombre d'execucions hipotecàries, indicador de risc al segment d'hipoteques, s'ha incrementat a les Balears en un 4,65 %, fins a les 405.

El deute de les administracions públiques a les Balears va arribar fins als 8.863 milions d'euros. Això suposa un increment de l'1,80 % en relació amb el 2019, superior al 0,66% registrat a la resta de comunitats autònomes. Tot i que la composició de l'endeutament s'ha mantingut relativament estable, ha augmentat el recurs dels valors representatius de deute, disminuint la dependència del fons de finançament de les comunitats autònomes (FLA).

Pel que fa a la capacitat d'estalvi a les Illes, el volum de dipòsits en termes de PIB se situa en el 79,37% del PIB el 2019, un percentatge 2,01 punts percentuals inferior en relació amb l'any anterior. En cas que aquesta caiguda reflecteixi una disminució de la capacitat d'estalvi dels agents econòmics, podria debilitar la millora a la seva posició patrimonial.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Aquesta secció presenta una anàlisi dels principals indicadors financers de l'economia de les Illes Balears. Tot i que l'enfocament es fa des d'una perspectiva financera global, la major part dels indicadors fan referència a institucions financeres. Això és degut al fet que les Balears, igual que la resta d'Espanya i també Europa, tenen una economia bancaritzada, on les institucions financeres aglutinen la major part dels actius financers de l'economia.

Les dades dels indicadors financers presentats en aquesta memòria fan referència a l'any 2019, en comparació amb els anteriors. Per tant, els efectes negatius de la crisi del coronavirus encara no s'hi veuen reflectits. No obstant això, es comenta com podrien evolucionar les diferents magnituds a causa de l'impacte de la situació d'emergència sanitària iniciada el 2020.

9.2.

INSTITUCIONS FINANCERES A LES ILLES BALEARS

9.2.1. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT D'INSTITUCIONS FINANCERES

El primer indicador que cal analitzar és el volum de crèdit total a les Illes Balears. Com que el crèdit en una economia està relacionat amb inversions i despeses per part dels agents de l'economia, l'anàlisi de

l'evolució del crèdit total és un indicador de dinamisme econòmic.

En aquest sentit, és esperable que el volum de crèdit en el sector privat pateixi un impacte negatiu al llarg del 2020 a conseqüència de la pandèmia de COVID-19 i les (necessàries) mesures de confinament, que estan produint una important caiguda de l'activitat econòmica que ja es reflecteix en indicadors d'atur i prediccions de creixement del 2020.

Per al sector privat, això suposa una possible reducció del nivell de crèdit —tot i que els programes d'avalis públics anunciats per combatre la crisi podrien limitar l'efecte sobre el crèdit a les empreses no financeres— i un increment del risc de crèdit per la caiguda d'ingressos de famílies i empreses. En relació amb el deute públic, és esperable que s'incrementi en aquest període de crisi en què les institucions públiques han d'augmentar el volum de despeses.

El gràfic 1-9.1a. presenta l'evolució del crèdit total en el conjunt d'administracions públiques, empreses no financeres i famílies des de l'any 2006, un any abans d'esclatar la crisi de les hipoteques *subprime*, fins al 2019. Per tenir un punt de referència, es presenta també la sèrie per al conjunt d'Espanya, amb l'objectiu de comparar la situació del finançament actual a les Illes en relació amb la resta de províncies espanyoles.

S'hi observa que el crèdit a les Illes ha tingut un creixement positiu el 2019, que ha romput la tendència de creixements negatius al total del crèdit durant nou

anys seguits. Concretament, la taxa de creixement ha passat al 3,0% el 2019 (en comparació al -4,9% observat a finals de 2018) i ha situat el volum total de crèdit en els 29.902 milions d'euros el 2019, comparat amb els 29.045 milions d'euros de 2018. Per trobar una xifra semblant a la sèrie, hem de retrocedir fins a l'any 2005 (Vegeu gràfic I-9.1a.), abans de l'encadenament de taxes negatives que es va iniciar amb la crisi.

El creixement positiu del crèdit a les Illes de l'any 2019 contrasta amb la taxa de creixement negativa observada a la resta d'Espanya, on les entitats de dipòsits continuaren reduint el volum de crèdit als seus balanços. Tot i que el creixement negatiu s'ha moderat, el crèdit s'ha reduït en un 1,4% el 2019, en comparació amb la disminució del 4,5% registrada el 2018 (Vegeu gràfic I-9.1b.).

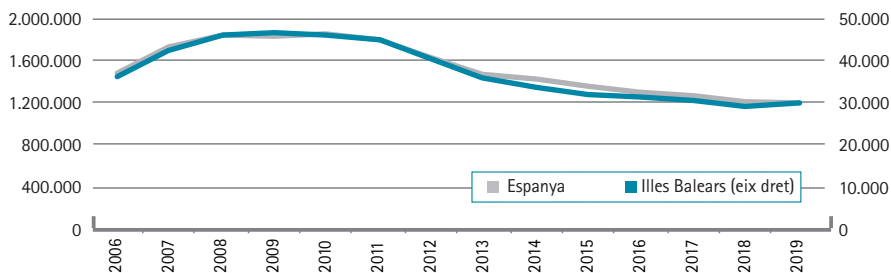
Segons l'*Informe d'Estabilitat Financera*, del Banc d'Espanya, la moderació en la caiguda és deguda a la reducció de la

baixa de balanços de préstecs ja existents, combinada amb un menor creixement del nombre de crèdits nous. Pel que fa al pes del volum de crèdit a les Illes en relació amb el total estatal, es manté relativament estable en el 2,49% a finals de 2019.

Dividint l'import total del crèdit per la informació del nombre d'operacions de crèdits vius, obtenim una estimació de quin ha estat l'import mitjà del finançament per operació¹. Del gràfic I-9.1c. es desprèn que l'import mitjà del crèdit a les Illes Balears va ser de 25.518 euros per operació de crèdit. Això suposa un disminució d'un 3,47% amb relació a l'import mitjà de 26.436 euros registrat el 2018, i és conseqüència d'un increment en el nombre d'operacions superior a l'increment del crèdit total.

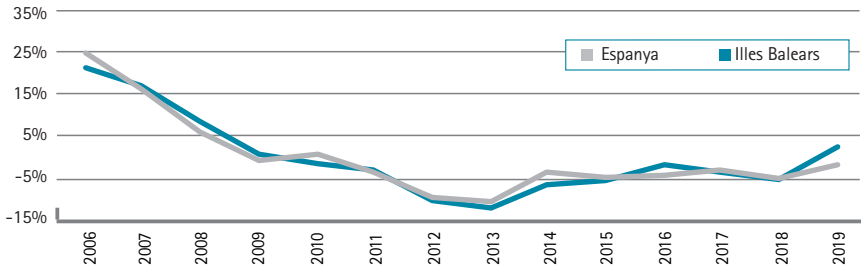
1. A les anteriors memòries, es presentava la informació de l'import mitjà per titular. A causa del canvi d'informació proveïda a la memòria de la central d'informació del riscs del Banc d'Espanya, s'analitza ara l'import per operació. Per recuperar el volum de crèdit per operació per anys anteriors al 2017, s'assumeix que el nombre d'operacions per titular és el de l'any 2017; això són 2,32 operacions per titular a les Balears i 2,16 operacions per titular a Espanya.

Gràfic I-9.1a.
Volum de crèdit (milions d'euros) (2006-2019)

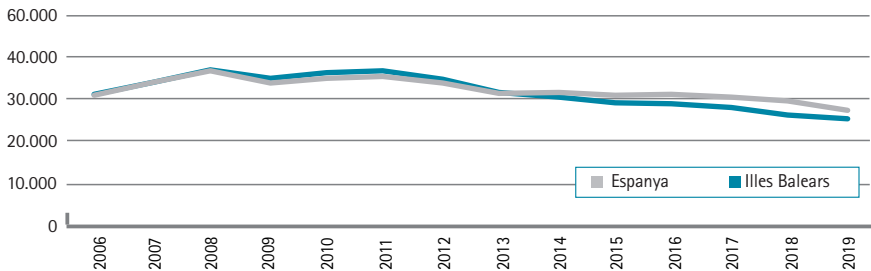
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Gràfic I-9.1b.
Taxa de creixement del crèdit (2006-2019)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Gràfic I-9.1c.
Import mitjà per operació (euros) (2006-2019)

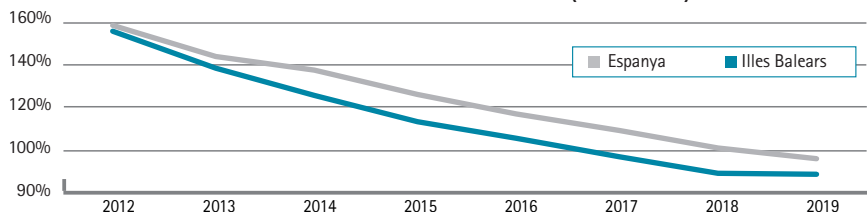
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Per al conjunt d'Espanya, tot i que l'import mitjà per operació continua per sobre del valor de les Illes, presenta una caiguda més accentuada que a les Balears, amb un decreixement del 7,24%: dels 29.595 euros el 2018 fins als 27.452 euros a finals de 2019. Cal remarcar que la sèrie de total de crèdit engloba crèdits molt heterogenis (hipoteques, crèdits a empreses, crèdits al consum, etc.), per la qual cosa l'import mitjà per operació no es pot interpretar com un valor representatiu de tots els crèdits de la sèrie, sinó com un valor mitjà del nivell d'endeutament per operació de crèdit.

En termes relatius a la mida de l'economia balear, el pes de l'endeutament de les Illes ha estat semblant al que es va registrar el 2018 (Vegeu gràfic I-9.2.), atenuant la tendència de despallanquejament continuada des de l'inici de la crisi que ha reduït l'endeutament des del 176% del PIB el 2010 fins al 88,66% del 2019. Per tant, els agents econòmics de les Illes Balears presenten una situació patrimonial més sòlida de la que hi havia a l'inici de l'anterior crisi per fer front al període contractiu de l'economia a causa de les conseqüències del coronavirus.

Gràfic I-9.2.

Crèdit total en relació amb el PIB (2012-2019)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, INE i elaboració pròpia

En el cas d'Espanya, el nivell d'endeutament en relació amb el PIB ha seguit disminuint el 2019 i ha passat d'un volum de crèdit del 101,1 % del PIB el 2018 fins al 96,3 % el 2019. Per tant, tot i la reducció observada el 2019, el volum de crèdit sobre PIB és 7,65 punts percentuals superior a Espanya que a les Illes Balears. El procés de reducció del volum de crèdit sobre el PIB que observam a l'economia de les Balears ha estat més accentuat que el que s'ha produït al conjunt d'Espanya. Si analitzam la reducció acumulada de la ràtio de crèdit al PIB durant la darrera dècada, entre els anys 2010 i 2019, es constata que a les Balears ha estat igual a 87,70 punts percentuals en comparació amb els 75,46 punts de la resta d'Espanya.

9.2.1.1. Crèdit a empreses no financeres

Utilitzant informació de la base de dades del SABI, que conté informació de les empreses que operen a Espanya fins a desembre de 2018, obtenim que el volum de crèdit a llarg termini de les empreses no financeres ubicades a les Illes va representar el 45,30 % del volum de crèdit de les Illes Balears l'any 2018.

En termes de creixement interanual, el crèdit a les empreses no financeres va experimentar una caiguda del 4,21 % del 2017 al 2018, en línia al creixement negatiu d'aquest període del crèdit total ja comentat i també relacionat amb la caiguda observada en empreses no financeres de la resta de l'Estat (-8,1 %, segons dades del Banc d'Espanya).

Com que el creixement del crèdit total a les Balears és positiu (2,95 %) el 2019, i donada la tendència de menor contracció del crèdit a empreses de l'àmbit nacional (decreixement del 2,26 % el 2019, segons el Banc d'Espanya), és esperable que s'hagi donat un creixement positiu del crèdit a empreses no financeres el 2019. No obstant això, com ja s'ha comentat, els efectes de l'alentiment forçat de l'economia el 2020 a causa de la COVID-19 possiblement conduiran el creixement del crèdit a empreses al terreny negatiu.

El gràfic I-9.3. representa la distribució de les empreses de les Illes Balears en funció del seu cost d'endeutament l'any 2018, definit com la ràtio de despeses financeres netes de les empreses dividides pel volum d'endeutament total a llarg termini.

S'hi observa que la distribució el 2018 s'ha mantingut relativament estable en comparació amb el 2017, tot i que sembla que hi ha un desplaçament d'empreses que el 2017 es finançaven a taxes al voltant del 3 % cap a l'interval del 2 %.

La mitjana del cost de finançament va ser de 4,29 % el 2018 (fet que suposa 9 punts bàsics menys que el 2017) i el valor mitjà va ser de 6,03 % (4 punts bàsics inferiors que el 2017). La moda —el tipus d'interès més freqüent al qual es financen les empreses— estaria situada entorn del 2,39 %. Aquesta dada és consistent amb la dada del Banc d'Espanya², que situa la taxa anual equivalent (TAE) del finançament d'empreses no financeres per crèdits vius de menys de 250.000 euros en un 2,67 % el 2018. El 2019 aquest tipus es redueix fins al 2,58 %, així que podríem esperar una reducció equivalent també a les empreses de les Illes Balears.

De la distribució de les empreses, un 32,20 % i un 59,39 % de les empreses té un cost de finançament inferior al 3 % i al 5 %, respectivament el 2018. Si ens centram en la part dreta de la distribució, es fa palès que el 15,19 % de les empreses suporten un cost de finançament superior al 10 %, percentatge que es redueix fins al 8,51 % si consideram costos iguals o superiors al 15 %.

Si ens centram en el tipus d'activitat econòmica de les empreses, observam al gràfic I-9.4. que les empreses dedicades al turisme són les que acumulen un percentatge més alt del crèdit a empreses

no financeres, amb un 41,3 % del crèdit total el 2018, la qual cosa suposa una reducció de 0,7 punts percentuals en relació amb el 2017. Les següents, per ordre d'importància del volum de crèdit sobre el total, serien les empreses relacionades amb activitats de construcció i promoció immobiliària, que van incrementar el pes del 29,2 % fins al 30,6 % sobre el total de crèdits. Aquestes dues activitats econòmiques representen un percentatge acumulat del 71,9 % del crèdit total, en línia amb la importància que tenen dins el conjunt de l'economia balear.

Amb una menor proporció del pes total, les empreses dedicades al comerç majorista i al detall; administratives i serveis auxiliars, i professionals o científiques acumularien un 6,2 %, 4,2 % i 4,1 %, respectivament, del crèdit concedit a empreses no financeres.

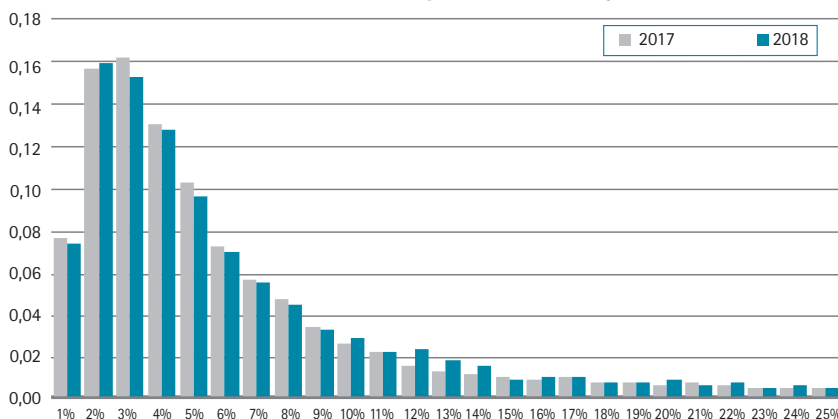
A causa de l'especialització de les empreses balears en activitats de l'àmbit dels serveis, el crèdit a la indústria representa un 3,6 % del total, i el crèdit a empreses relacionades amb activitats agrícoles i ramaderes ascendeix a l'1,0 % del total. Si comparam els anys 2017 i 2018, es veu que la composició del crèdit a empreses per activitats econòmiques s'ha mantingut relativament constant.

Per analitzar els riscos associats al crèdit empresarial de les Balears, podem estudiar l'evolució de les ràtios de dubtositat (crèdit de dubtós cobrament en relació amb el total de crèdit) per a cada sector, calculades a partir de la informació del butlletí estadístic del Banc d'Espanya.

2. Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, 2020.

Gràfic I-9.3.

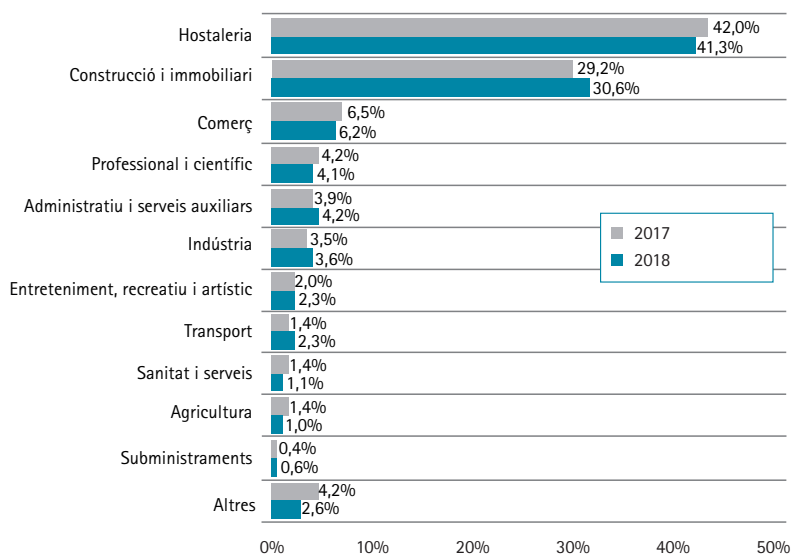
Distribució del cost de l'endeutament per cost del finançament (2017-2018)

Font: SABI i elaboració pròpia

Gràfic I-9.4.

Distribució de l'endeutament per sector econòmic (2017-2018)

Font: SABI i elaboració pròpia

La construcció, la segona en importància a les Balears, continua tenint la taxa de dubtositat més elevada d'entre tots els sectors l'any 2019, igual de l'11,99 %, i

molt superior a la mitjana del 5,53 % per al conjunt d'activitats. No obstant això, la principal activitat de les Illes, l'hostaleria —així com les activitats immobiliàries—,

han reduït considerablement els nivells de dubtositat, i les seves ràtios el 2019 se situen al 5,23 % i al 5,79 %, respectivament. Aquests valors són propers a la mitjana del conjunt d'activitats i lluny dels valors de 9,42 % i 9,04 % que presentaven el 2014.

Per tant, en conjunt podem afirmar que el risc dels préstecs empresarials s'ha reduït considerablement. Per una banda, per la reducció conjunta de la dubtositat a tots els sectors productius durant els darrers anys. Per altra banda, perquè la reducció ha estat especialment intensa en els sectors del turisme i de les activitats immobiliàries, que representen un percentatge important del deute empresarial balear. També la construcció ha reduït considerablement el seu risc, ja que, malgrat que les taxes de dubtositat són altes el 2019, han experimentat una forta reducció des del valor de 24,49 % que tenien el 2011. L'explicació d'aquesta baixada més accentuada de la dubtositat en els sectors de la construcció i l'immobiliari és principalment per la venda —per part de determinades entitats bancàries— de carteres d'actius relacionades amb aquestes activitats, segons la informació del Banc d'Espanya.

9.2.1.2. Finançament de les famílies

Per estudiar l'accés i la disponibilitat de crèdit de les llars balears posam el focus en el crèdit hipotecari, que representa la major part de l'endeutament d'una família que ha adquirit un habitatge. Els indicadors que s'utilitzen per analitzar-ne l'evolució són el nombre d'hipoteques constituïdes en els darrers anys, així com el nombre d'execucions hipotecàries, ambdues dades obtingudes a partir de la informació pro-

porcionada per l'INE. La descriptiva queda resumida al quadre I-9.1.

El nombre d'hipoteques concedides a les Illes Balears permet analitzar el grau d'accés al finançament bancari de les famílies a les Balears, en termes del nombre de llars que han pogut accedir a un crèdit hipotecari. El requadre 1 mostra que el nombre d'hipoteques va ser de 13.767 l'any 2019, fet que representa un creixement negatiu de 5,5 % respecte de les concedides el 2018.

Per tant, s'accentua el creixement negatiu que ja observàrem l'any 2018, en què el nombre d'hipoteques constituïdes havia disminuït un 0,75 %. En termes del volum total concedit, es va situar en els 3.044,86 milions d'euros, un 8,73 % menys que l'any 2018, la qual cosa implica un canvi de signe en relació amb la tendència positiva observada des de l'any 2013 i que es va accelerar el 2018 i el 2017 amb taxes de creixement del 16,37 % i el 16,56 %, respectivament.

A més, la caiguda del volum total és superior a la reducció en el nombre d'hipoteques concedides, fet que acaba reduint l'import mitjà per hipoteca, que va passar de 228.867 euros l'any 2018 a 221.171 euros el 2019. De fet, això representa un decreixement del 3,36 %.

Aquestes xifres indiquen que les entitats estan concedint hipoteques de menor import. Per tant, la reducció en el volum de crèdit nou destinat al finançament hipotecari s'explica per la combinació d'una caiguda en el nombre d'hipoteques constituïdes amb un menor preu que paguen els nous acreditats amb relació al pagat durant els darrers anys.

En comparació amb l'evolució de les hipoteques a Espanya, s'observa un major dinamisme que a les Balears, ja que tant el nombre d'hipoteques noves constituïdes com el volum mitjà per hipoteca van créixer el 2019 a unes taxes del 3,06 % i 3,23 %, respectivament. En conseqüència, el volum total de les hipoteques a Espanya va augmentar un 6,39 %. Això contrasta amb la taxa negativa del -8,72 % registrada a les Balears.

Per tant, el creixement del volum de crèdit hipotecari al conjunt d'Espanya és indicador d'un major dinamisme en la concessió de finançament a les famílies per accedir a l'habitatge que a les Balears. No obstant això, el preu mitjà de la hipoteca a les Balears el 2019 (221.171 euros) continua sent 1,49 vegades superior al preu mitjà

del conjunt d'Espanya (147.557 euros), fet que denota uns preus més alts per a l'accés a l'habitatge a les Illes.

Finalment, l'evolució del nombre d'execucions hipotecàries pot ser un indicador de la capacitat de pagament de les hipoteques per a les llars. Al darrer any, es constata que el nombre d'execucions s'ha incrementat tant a les Balears com a Espanya, amb un creixement del 4,65 % i el 4,45 %, respectivament, trencant una tendència decreixent observada des del 2014, el primer any des del qual es disposa de dades de la sèrie. Per tant, s'interpreta que s'ha incrementat el risc d'impagament als préstecs hipotecaris arreu d'Espanya, i es probable que augmenti encara més durant el 2020 a conseqüència de la crisi sanitària del coronavirus.

QUADRE I-9.1. HIPOTEQUES A FAMÍLIES (2009-2019)

	Illes Balears				Espanya			
	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries
2009	30.178	4.238.247	140.442	–	1.082.587	149.290.543	137.902	–
2010	27.153	3.906.068	143.854	–	960.948	122.490.463	127.468	–
2011	19.325	2.420.050	125.229	–	651.759	77.957.706	119.611	–
2012	14.963	1.795.346	119.986	–	456.765	51.743.707	113.283	–
2013	10.207	1.365.968	133.827	–	326.978	37.484.012	114.638	–
2014	9.786	1.489.345	152.191	1.941	315.535	41.097.804	130.248	70.422
2015	12.748	2.181.378	171.115	1.328	371.981	48.936.163	131.556	60.032
2016	13.907	2.459.346	176.842	753	400.873	53.610.362	133.734	41.288
2017	14.686	2.866.644	195.196	515	429.082	60.691.568	141.445	27.171
2018	14.576	3.335.965	228,867	387	478.403	68.382.147	142.938	25.903
2019	13.767	3.044.859	221,171	405	493.034	72.750.879	147.557,530	27.055

Font: INE i elaboració pròpia

9.2.1.3. Institucions financeres en el finançament de les administracions públiques

El gràfic I-9.5. mostra la composició del volum de deute de les administracions públiques segons el protocol de dèficit excessiu (PDE), per a les Illes Balears i per al conjunt de les comunitats autònomes espanyoles. Les dades mostren que el deute de les administracions de les Balears arriba fins als 8.863 milions d'euros el desembre de 2019, fet que suposa un creixement d'1,80 % en relació amb el 2018.

Aquest creixement és superior al creixement del 0,66 % registrat a la resta de comunitats autònomes i s'explica perquè el pes que representa el deute de les Balears sobre el total del deute autonòmic s'ha incrementat en 3 punts bàsics, del 2,97 % el 2018 al 3,00 % registrat el 2019. En termes de PIB, el deute de les administracions públiques a les Balears va assolir el seu nivell màxim del 30,9 % el juny del 2015 i ha evolucionat fins al 26,3 % de la producció anual a les Illes el desembre de 2019.

Tot i l'increment del deute, les Balears re-
peteixen la cinquena posició dins la llista de comunitats més endeutades en termes de PIB, al darrere de la Comunitat Valenciana (42,1 %), Castella-la Manxa (34,9 %), Catalunya (33,4 %) i Múrcia (29,3 %). Per contra, les comunitats amb les administracions menys endeutades en termes de PIB tornen a ser, igual que el 2018, el País Basc (12,6 %), Madrid (14,0 %) i les Canàries (14,0 %). En relació amb el total de les comunitats autònomes, l'endeutament en termes de PIB per a les Balears és 3,6 punts percentuals superior comparat amb

la mitjana total (22,7 %). Això implica un creixement de 0,3 punts percentuals en relació amb la diferència observada en la mitjana de l'endeutament sobre el PIB de l'any 2018.

De l'anàlisi de la importància de les fonts de finançament, el crèdit amb el fons de liquiditat autonòmic (FLA) continua suposant el recurs predominant a l'estructura de finançament de les administracions públiques de les Balears el 2019, amb un pes del 68,8 %. No obstant això, el pes amb relació a les altres fonts s'ha reduït des del 73,9 % registrat el 2018.

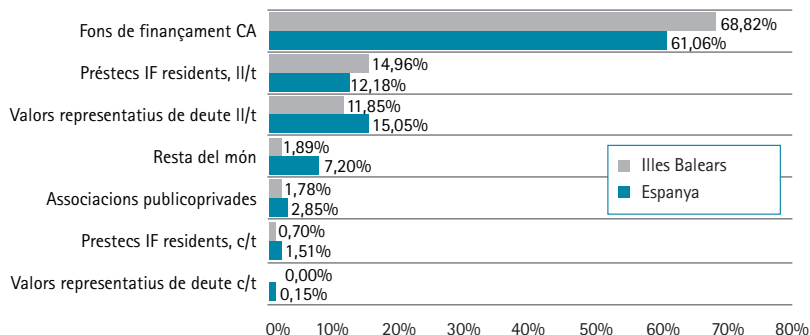
Aquest fons va ser creat l'any 2012 amb l'objectiu que les comunitats autònomes poguessin demanar una línia de crèdit a l'Estat per fer front a les seves obligacions de deute. La importància del FLA en el deute total de les administracions de les Illes és 7,8 punts percentuals superior al pes del FLA a la resta de comunitats autònomes, fet que suposa més dependència de les Illes al finançament directe de l'Estat.

No obstant això, aquesta diferència s'ha reduït 5,1 punts percentuals en relació amb el 2018, en què va ser de 12,8 punts percentuals, un fet que indica, a la vegada, una reducció de la dependència del finançament directe de l'Estat i una convergència amb la resta de comunitats autònomes.

La segona font de finançament del deute de les administracions públiques de les Illes Balears, en termes d'importància relativa, són els préstecs a llarg termini concedits per entitats de dipòsit espanyoles, amb una pes del 14,96 % del deute total de la comunitat.

Gràfic I-9.5.

Composició del deute segons el PDE (desembre de 2019)

Font: SABI i elaboració pròpia

Aquest percentatge ha augmentat 2,8 punts percentuals en relació amb el 2018, quan representava el 12,18 % del pes total. Els préstecs a curt termini continuen tenint una importància minoritària, tot i que s'ha incrementat des del 0,43 % el 2018 fins al 0,70 % del deute total el 2019. Si se sumen els préstecs a curt i llarg termini d'entitats financeres residents, el percentatge que resulta (15,66 %) és semblant al de la suma de totes les comunitats autònomes (13,69 %), tot i que en aquest cas els préstecs d'entitats representen la tercera font de finançament.

La següent font de finançament per ordre d'importància a les Illes són els valors representatius del deute, que són el recurs que ha incrementat més la seva importància —des del 7,47 % el 2018 fins a l'11,85 % el 2019— i ha convergit així amb la mitjana de les comunitats autònomes, on representa el 15,05 % del deute.

La resta de fonts de finançament del deute tenen una importància inferior al 4 % del

total. Cal destacar que el finançament d'entitats financeres no espanyoles arriba al 7,20 % (7,97 %) del deute de totes les comunitats autònomes espanyoles el 2019 (2018) i, a les Balears, aquest percentatge es redueix a l'1,89 % (3,42 %).

9.2.2. ESTALVI A LES ILLES BALEARS: EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS

Aquest punt analitza l'evolució del volum de dipòsits que la suma del sector privat (famílies i empreses) i les administracions públiques tenen dipositat a les institucions financeres que operen a les Illes Balears. A finals de l'any 2019, el volum de dipòsits de les entitats de les Illes va ascendir als 26.750 milions d'euros, una quantitat que representa un 4,38 % més que el 2018. En comparació amb el conjunt de l'Estat, els dipòsits a les Balears representaven un 2,08 % del volum total el desembre del 2019, un percentatge pràcticament igual al registrat dotze mesos enrere (2,07 %).

En termes del PIB balear, el volum de dipòsits va arribar al 79,37 %, un percentatge 2,01 punts percentuals més baix que l'any anterior. Pel que fa al total d'Espanya, el volum de dipòsits és inferior, ja que la ràtio de dipòsits sobre el PIB espanyol ascendeix al 103,43 % del PIB³.

Per tant, el nivell d'estalvi a les Balears en forma de dipòsits bancaris pel que fa a la mida de l'economia és inferior al del conjunt de l'Estat. En aquest sentit, tot i que observàvem senyals de més fortalesa patrimonial a les llars i empreses de les Illes motivades pel procés continuat de desapanquejament, també hi ha factors de debilitat a les Illes vinculats, d'una banda, a la baixada de l'estalvi en forma de dipòsits en termes relatius de PIB i, de l'altra, a un menor percentatge d'estalvi en relació amb la resta de comunitats autònomes.

Tot i que no es disposen de dades concretes per a les Balears, cal adreçar la importància de la banca electrònica en la captació de dipòsits. Per al total nacional, els dipòsits captats mitjançant banca electrònica augmentaren fins als 47.723 milions d'euros, quantitat que representa un 3,71 % dels dipòsits totals captats el desembre de 2019, amb un creixement del 2,86 % en relació amb el volum de dipòsits de desembre de 2018.

Amb tot, es constata que la importància relativa de la banca electrònica en la captació d'estalvis és encara relativament reduïda al conjunt de l'Estat, tot i que ha experimentat un increment positiu inte-

ranual en els darrers anys. Per tant, es pot deduir que aquesta forma d'estalvi també té una importància petita a les Illes Balears.

9.2.3. XARXA D'OFICINES DE LES ENTITATS DE DIPÒSIT A LES ILLES BALEARS

El gràfic I-9.6. presenta l'evolució del nombre d'oficines d'entitats finances ubicades a les Balears des de l'any 2008 fins al 2019. S'ha produït una reducció en el nombre d'oficines durant els anys posteriors a la crisi econòmica i financera, des del valor màxim —assolit el 2008— de 1.254 oficines fins a les 677 oficines operatives a les Illes el desembre de 2019. Això suposa una reducció acumulada del 46,01 % entre l'any 2008 i el 2019.

A més, en els dotze mesos anteriors a desembre de 2019 es van tancar 84 oficines a les Illes. Això suposa un creixement negatiu de l'11,04 % en relació amb el 2018, molt superior al creixement mitjà anual del -4,18 % corresponent al període 2008-2019.

Pel que fa al nombre d'oficines en el conjunt d'Espanya, hi ha una evolució semblant a la de les Illes Balears. Des del màxim de 2008 (45.662 oficines), el nombre de sucursals ha experimentat un creixent negatiu acumulat del 47,77 % (creixement mitjà anual de -4,32 %) i s'ha reduït el nombre d'oficines fins a les 23.851 de finals de 2019. En ambdós casos, el nivell d'oficines és inferior al que hi havia abans de la desregularització de finals dels anys vuitanta.

La reducció continuada en el nombre d'oficines, tant a les Balears com a la resta

3. Nota: a l'anterior memòria hi havia una errada: es va presentar la ràtio inversa, és a dir, PIB sobre dipòsits.

d'Espanya és conseqüència del procés de reestructuració bancària iniciat durant la crisi, que també ha implicat la desaparició d'entitats financeres i que encara no ha finalitzat.

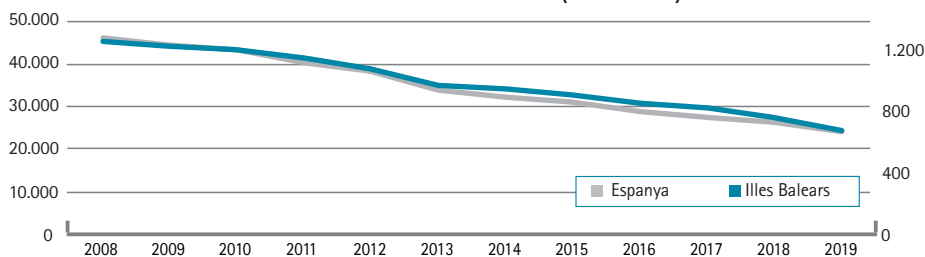
Per a l'any 2020 podem esperar que es produeixin nous tancaments, però no només a causa de la continuïtat del procés de reestructuració bancària, sinó també per les conseqüències negatives de la crisi de la COVID-19. En aquest aspecte, es pot esperar una caiguda en la demanda de serveis bancaris principalment per la disminució del crèdit a tots els sectors i la paralització de l'activitat econòmica general. En menor mesura, podríem esperar un impacte de la banca electrònica sobre el tancament de les oficines tradicionals per efecte de substitució, tot i que la magnitud seria reduïda per la importància limitada d'aquest tipus de banca, com s'ha comentat a la secció 2.2.

Si s'analitza la densitat de la xarxa d'oficines en relació amb la població, a les Balears hi havia 0,59 oficines per cada mil

habitants al final de l'any 2019. Amb relació a l'any 2018, s'ha produït una caiguda del 12,63 % (0,67 oficines per cada mil habitants l'any 2018). Aquesta disminució és conseqüència de la caiguda del nombre d'oficines i també de l'augment de població registrada a les Illes (creixement d'1,82 %, segons estadístiques de l'INE).

No obstant això, la densitat d'oficines per habitant és superior a les Illes que al conjunt d'Espanya, on el nombre d'oficines per cada mil habitants és de 0,51 al final de l'any 2019 (0,56 l'any 2018). L'anàlisi de la densitat d'oficines en relació amb la mida de la població és rellevant perquè és un indicador de benestar d'una societat, en la mesura en què determina el grau de provisió de serveis financers bàsics i d'inclusió financera per als habitants d'un municipi. És a dir, un nombre alt d'oficines a un territori disminueix el potencial risc d'exclusió financera dels habitants, és a dir, la impossibilitat d'accedir a serveis financers en el cas en què no hi hagi alternatives a l'oferta bancària proveïda a l'oficina.

Gràfic I-9.6.
Evolució del nombre d'oficines (2008-2019)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia

9.3.

ALTRES INSTITUCIONS FINANCERES I FONTS DE FINANÇAMENT ALTERNATIVES

En aquesta secció, s'analitzen els altres productes financers i les institucions financeres que serveixen per canalitzar l'estalvi i la inversió dels agents econòmics, tot i que en alguns casos són opcions encara incipients a les Illes Balears.

9.3.1. SOCIETATS DE GARANTIA RECÍPROCA: ISBA

Les societats de garantia recíproca són un tipus d'institució financera que tenen per objectiu la concessió d'aval a petites i mitjanes empreses amb la finalitat de garantir i facilitar l'accés al crèdit d'aquest tipus d'empreses i millorar els termes en què poden aconseguir finançament.

A les Illes Balears, la societat de garantia recíproca que presta serveis és l'ISBA. El 2019, la companyia ha avalat 578 operacions, per un import total de 51,2 milions d'euros, una quantitat que representa un creixement del 2,19 % respecte al 2018, quan l'import va ser de 50,11 milions d'euros. El 2019, el risc total avalat per l'ISBA ascendeix als 181,2 milions d'euros, la qual cosa suposa una taxa de creixement del 4,92 % en relació amb l'any anterior.

Del total d'operacions formalitzades, un 68,36 % són operacions destinades a la inversió i, d'aquestes, un 20,90 % a inversió en innovació tecnològica. Per altra banda, s'han avalat 177 projectes per a empreses

de nova creació, fet que suposa un creixement del 31,11 % respecte al 2018.

Finalment, cal destacar el paper que ha tingut l'ISBA l'any 2020 en la gestió de les mesures per pal·liar els efectes negatius de la COVID-19. En aquest aspecte, l'ISBA ha canalitzat les línies extraordinàries de liquiditat aprovades pel Govern de les Illes Balears destinades a petites i mitjanes empreses per garantir l'accés a finançament en condicions avantatjoses.

9.3.2. AMPLIACIONS DE CAPITAL

Els instruments de finançament que s'han comentat a les seccions anteriors són instruments de deute de les empreses. En aquest apartat s'analitzen les ampliacions de capital. Aquesta forma de finançament, a més d'augmentar el volum de recursos disponibles per a les empreses, suposen un increment de la seva solvència i capacitat per absorbir potencials situacions adverses.

Al gràfic I-9.7a., observam que el nombre de societats mercantils que amplien capital a les Balears se situa en 960 l'any 2019, 42 empreses menys que les registrades l'any 2018 (creixement de -4,19 %). El nombre d'empreses balears que amplien capital el 2019 representen el 3,15 % del total nacional, en comparació amb el 3,21 % registrat el 2018.

Si es comparen les sèries per a les Balears i Espanya, el nombre d'empreses del conjunt d'Espanya que amplien capital s'ha reduït més que el de les Balears. En concret, per al període de 2012-2019, el creixement mitjà anual del nombre d'empreses que

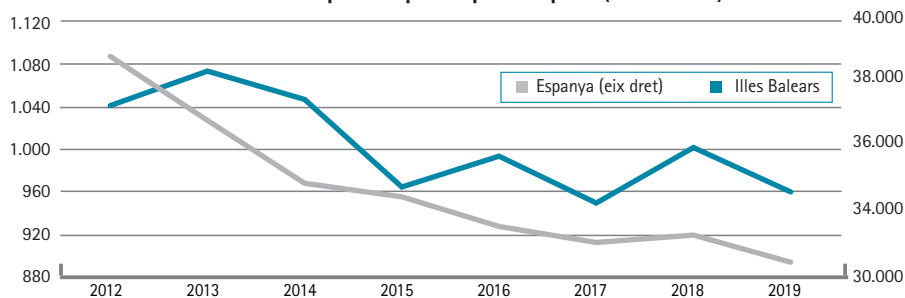
amplien capital és del -1,11% a les Illes, aproximadament la meitat del creixement negatiu del -2,39% de la resta d'Espanya.

Pel que fa al volum de les ampliacions de capital (Vegeu gràfic I-9.7b.), se situaren en els 1.052 milions d'euros el 2019 per les empreses de les Illes, fet que suposa una caiguda de l'1,71% en relació amb el 2018 i un trencament de la tendència positiva seguida durant els dos anys anteriors. Per al conjunt d'Espanya, la caiguda interanual ha estat del 6,19%, de nou més pronunciada que a les Illes, i el volum

total de capital ampliat va ser de 24.787 milions d'euros.

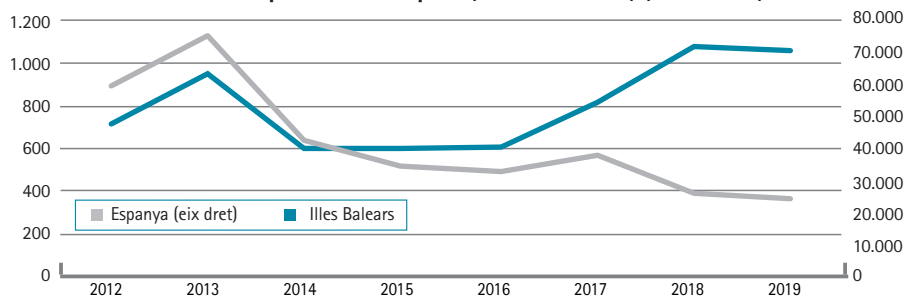
Pel que fa al volum mitjà per ampliació (Vegeu gràfic I-9.7c.), a les Balears ascendeix a 1,10 milions d'euros el 2019 i suposa un creixement del 2,59% respecte al volum mitjà d'ampliació de capital del 2018. Des de l'any 2018, el volum mitjà de les ampliacions de les empreses a les Balears ha passat a ser superior al volum mitjà de les empreses espanyoles, que va ser igual a 0,814 milions d'euros el 2019 (creixement negatiu del -3,80% en relació amb el 2018).

Gràfic I-9.7a.
Nombre d'empreses que amplien capital (2012-2019)

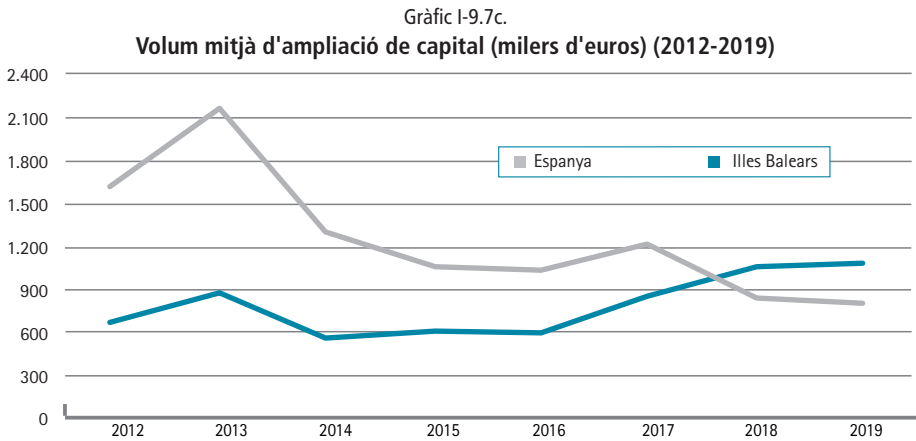

Font: INE i elaboració pròpia

Gràfic I-9.7b.
Volum d'ampliacions de capital (milions d'euros) (2012-2019)

Font: INE i elaboració pròpia

Font: INE i elaboració pròpia

9.3.2.1. Cotització a borsa i mercat alternatiu borsari (MAB)

La pràctica totalitat de la població d'empreses de les Balears no utilitza el finançament mitjançant el mercat borsari. Només un nombre reduït d'empreses amb ubicació a les Illes ha optat per cotitzar en borsa o en el mercat alternatiu borsari.

9.3.3. ALTRES

Les societats de capital risc són una alternativa per al finançament d'empreses noves i de projectes de nous emprenedors. No obstant això, aquesta forma de finançament encara no s'ha desenvolupat a les Balears.

A les anteriors memòries, també s'ha fet referència a una nova font de finançament anomenada micromecenatge (*crowdfunding*). Aquesta alternativa és un tipus de finançament col·laboratiu que es basa

en la captació de petites aportacions de diners fins a aconseguir la quantitat suficient per finançar un projecte. Tot i que està cobrant importància a països de l'entorn, la seva importància al nostre país encara és limitada.

L'informe publicat per Universo Crowdfunding i la Universitat Complutense estima que la recaptació mitjançant aquesta alternativa de finançament va ascendir a 159,65 milions⁴ a tot Espanya l'any 2018. Tot i que aquesta quantitat representa un creixement del 62,12 % en relació amb el 2017, la importància pel que fa a la resta d'alternatives de finançament és encara reduïda a Espanya i, per tant, també a les Balears.

4. No obstant això, l'informe no inclou plataformes que operen en el mercat secundari i que no requereixen autorització de la CNMV per operar. Segons l'informe, Si es tingués en compte la quantia recaptada per aquestes plataformes, la xifra podria arribar a multiplicar-se per tres.

10

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

RESUM

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2019 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (en el qual queden incloses les entitats autònomes) és de 4.303,1 milions d'euros i presenta un augment de 275,3 milions d'euros respecte al que s'havia aprovat per a l'exercici de l'any anterior.

Per a l'exercici de 2019, el pressupost agregat dels tres consells insulars (el de Formentera es pressuposta a través de l'Ajuntament de Formentera) es presenta anivellat tant en ingressos com en despeses, i es manté en la tendència de creixement interanual per sobre de l'IPC d'exercicis precedents, amb una taxa pròxima al 6 %, encara que es redueix en relació amb el creixement del 12,7 % interanual de l'exercici precedent. En valors absoluts s'acosta als 700 milions d'euros (691,7 milions d'euros), avançant en la sèrie històrica per sobre dels valors de la crisi de principi d'aquesta dècada.

La suma total dels ingressos municipals per a l'exercici de 2019 s'eleva a 1.352 milions d'euros, amb una variació del 2,85 % i una taxa de creixement net dels pressupostos municipals en relació amb l'exercici anterior de l'1,85 %, una vegada deduït l'efecte de la depreciació monetària de l'exercici (IPC 1 %), compensant amb això la situació de l'exercici anterior, en el qual els ingressos van patir una disminució en valors constants de -0,77 %.

Les dades del Banc d'Espanya, referides al quart trimestre de l'any, mostren que el deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2019 ha estat de 8.863 milions d'euros, 157 milions més que l'any anterior, i es trenca així la primera reducció feta l'any anterior des de l'any 2010.

Els ingressos tributaris recaptats per la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears s'han elevat a 4.690 milions d'euros el 2019, amb un creixement del 3,02 % per sobre del recaptat tot el 2018, la qual cosa triplica la variació dels preus i supera en un 50 %, encara que en proporció inferior a anys anteriors, el creixement de l'1,98 % en la recaptació a l'àmbit nacional pels mateixos conceptes.

Per a l'exercici de 2019, la càrrega fiscal a les Balears s'ha incrementat en 400 milions d'euros, fins als 9.191 milions, amb un creixement del 3,7 % interanual en valors absoluts però nou dècimes menys que l'exercici anterior en percentatge del PIB balear (28,41 %). Entre els territoris insulars, la càrrega fiscal es distribueix en un 78 % a l'illa de Mallorca, un 8 % a Menorca, un 13 % a Eivissa i l'1 % restant a Formentera.

Pel que fa a la càrrega fiscal per habitant, en valors absoluts, el 2019 les Balears aconsegueixen el llindar dels 8.000 euros (7.996,07 euros per habitant i any) amb un creixement interanual de l'1,85 %, fet que permet donar cobertura a la depreciació monetària en un entorn de creixement poblacional, i poc més, però consolidant el fort creixement de l'exercici precedent.

Un any més, les Balears ocupen la primera posició quant a pressió fiscal suportada comparativament amb la resta de les comunitats autònomes i el 2019 assoleixen el 28,41 %, gairebé un terç de la renda per capita dels seus habitants, amb un diferencial de més de 5 punts percentuals per sobre la mitjana nacional, seguida de les comunitats de l'àrea cantàbrica, que se situen també per sobre de la mitjana: País Basc, Astúries i Cantàbria, mentre que Catalunya i Madrid (amb el pes relatiu més gran) presenten índexs de pressió fiscal situats a la mitjana, i les Canàries, juntament amb Navarra, són, a més de les ciutats autònomes, les que presenten una major desviació en el tram inferior a la mitjana.

La principal partida de la despesa pública, amb més d'un terç del total (34,2 %) es destina a la de protecció i promoció social (mig punt percentual més que en l'exercici precedent) i destaquen les pensions, que s'emporten una quarta part de la despesa pública total.

10.1.

INTRODUCCIÓ

L'exposició d'aquest apartat es divideix en els subapartats següents: en primer lloc, s'analitzen els pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; en segon lloc, els pressuposts dels consells insulars; en tercer lloc, els dels ajuntaments, i en quart lloc, es presenta l'anàlisi de la recaptació tributària que va obtenir la delegació especial d'Hisenda a les Illes Balears. Finalment, s'analitza la càrrega fiscal a les Balears per illes i per municipis.

milions d'euros respecte al que s'havia aprovat per a l'exercici de l'any anterior. (Vegeu el quadre I-10.1.)

Les operacions corrents han crescut un 6,1%, amb un creixement superior dels impostos directes (31%) sobre els indirectes (10,7%). Cal destacar la caiguda de les transferències corrents per un import de 413,8 milions d'euros.

Fent l'anàlisi per capítols, es pot observar que els corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa al pes relatiu sobre el total del pressupost, ja que representen en conjunt el 74,9% dels ingressos prevists.

10.2.

LA COMUNITAT AUTÒNOMA

En aquest subapartat analitzam els pressuposts de l'Administració general, els dels ens de dret públic i de les societats públiques.

10.2.1. EL PRESSUPOST DE L'ADMINISTRACIÓ GENERAL

En aquest subapartat analitzam, en primer lloc, els capítols dels ingressos i, tot seguit, s'estudia l'evolució de les despeses.

10.2.1.1. Els ingressos

El pressupost general d'ingressos no financers per al 2019 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (en el qual queden incloses les entitats autònomes) és de 4.303,1 milions d'euros i presenta un augment de 275,3

10.2.1.2. Les despeses

Al gràfic I-10.1. i al quadre I-A.10.1., presentam l'evolució pel període 2001-2019 del pressupost global de despesa de la CAIB, que inclou la despesa no financera i la financera. Com s'observa, el comportament expansiu de la despesa del període 2001-2009 (passa del 5,3% del PIB al 15,4%) es trenca a partir de la «gran recessió», i a partir del 2010 fins al 2019 el pressupost global de la despesa s'estabilitza entorn del 15%-16% del PIB corrent de les Illes Balears.

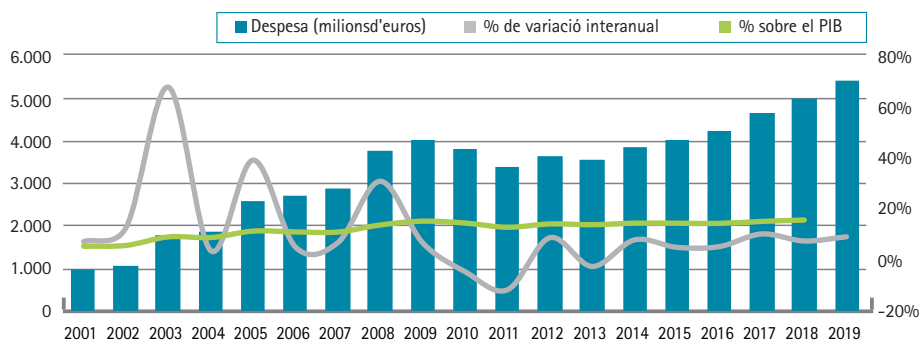
Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears del 2019 es presenten en tres nivells d'agregació corresponents a les classificacions econòmica, funcional per programes i orgànica. El conjunt de les despeses arriba als 5.457,8 milions d'euros, amb un creixement del 9% respecte del 2018. (Vegeu el quadre I-10.2.)

QUADRE I-10.1. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS D'INGRESSOS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (2018-2019)

	Import (milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2018	2019	2019-2018	(%) 2018-17	2018	2019
Total ingrés no financer	4.027.784,09	4.303.048,20	275.264,11	6,83	80,41	78,84
Total operacions corrents	3.852.318,26	4.087.419,96	235.101,70	6,10	76,91	74,89
I. Imposts directes	1.189.028,02	1.557.890,00	368.861,98	31,02	23,74	28,54
II. Imposts indirectes	2.590.128,40	2.865.909,81	275.781,41	10,65	51,71	52,51
III. Taxes, prestació de serveis i altres ingressos	87.686,09	93.026,07	5.339,98	6,09	1,75	1,70
IV. Transferències corrents	-20.285,72	-434.106,00	-413.820,28	2039,96	-0,41	-7,95
V. Ingressos patrimonials	5.761,47	4.700,08	-1.061,39	-18,42	0,12	0,09
Total operacions de capital	175.465,83	215.628,24	40.162,41	22,89	3,50	3,95
VI. Alienació d'inversions reals	8.492,11	5.500,00	-2.992,11	-35,23	0,17	0,10
VII. Transferències de capital	166.973,72	210.128,24	43.154,52	25,85	3,33	3,85
Total operacions financeres	981.024,89	1.154.700,44	173.675,55	17,70	19,59	21,16
VIII. Actius financers	33.133,22	34.855,01	1.721,79	5,20	0,66	0,64
IX. Passius financers	947.891,67	1.119.845,43	171.953,76	18,14	18,92	20,52
Total ingrés	5.008.808,98	5.457.748,64	448.939,66	8,96	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

Gràfic I-10.1.
Evolució del pressupost de la CAIB i percentatge de variació interanual (2001-2019)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors, INE

QUADRE I-10.2. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS DE DESPESA DE LA COMUNITAT A AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (2018-2019)

	Import (milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2018	2019	2018-2019	(%) 2018/19	2018	2018
Total operacions corrents	3.535.821,12	3.822.146,66	286.325,54	8,10	70,59	70,03
I. Despeses de personal	1.548.554,10	1.642.290,96	93.736,87	6,05	30,92	30,09
II. Compra de béns corrents i serveis	644.928,25	698.301,17	53.372,91	8,28	12,88	12,79
III. Despeses financeres	114.446,81	123.619,45	9.172,64	8,01	2,28	2,27
IV. Transferències corrents	1.207.459,24	1.335.764,76	128.305,52	10,63	24,11	24,47
V. Fons de contingències	20.432,72	22.170,32	1.737,60	8,50	0,41	0,41
Total operacions de capital	550.722,61	611.917,09	61.194,48	11,11	11,00	11,21
VI. Inversions reals	180.155,02	202.652,52	22.497,50	12,49	3,60	3,71
VII. Transferències de capital	370.567,59	409.264,57	38.696,99	10,44	7,40	7,50
Total despesa no financera	4.086.543,73	4.434.063,75	347.520,02	8,50	81,59	81,24
VIII. Actius financers	50.074,01	34.058,03	-16.015,98	-31,98	1,00	0,62
IX. Passius financers	872.191,36	989.626,86	117.435,50	13,46	17,41	18,13
Total operacions financeres	922.265,37	1.023.684,89	101.419,52	11,00	18,41	18,76
Total despesa	5.008.809,10	5.457.748,64	448.939,54	8,96	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

La classificació econòmica presenta els crèdits agrupats d'acord amb la seva naturalesa econòmica i distingeix entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV) i operacions de capital (capítols VI, VII, VIII i IX). A la vegada, els crèdits destinats a operacions corrents es desglossen en despeses de funcionament (despeses de personal i compra de béns corrents i serveis), en despeses financeres i en transferències corrents. Les operacions de capital distingeixen entre les inversions reals (inversions directes efectuades per l'Administració mateixa), les transferències de capital i les variacions d'actius i de passius financers.

El conjunt de les operacions corrents experimenta un increment del 8,1%, cosa que suposa 286 milions d'euros més respecte de la quantitat del 2018 i 0,9 punts percentuals per davall de la variació global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions corrents passen del 70,6% el 2018 al 70,1% en el pressupost del 2019, la qual cosa suposa un descens de 0,5 punts.

Pel que fa a les operacions de capital, creixen un 11,1% i suposen una variació de 61 milions d'euros sobre la quantitat del 2018. Quant al pes relatiu sobre el

total, les operacions de capital passen de l'11 % el 2018 a l'11,2 % en el pressupost del 2019; és a dir, un increment de 0,2 punts percentuals.

10.2.1.3. Les inversions

Les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses, a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats anteriors, estan agrupades i classificades per criteris de territorialització segons l'àmbit insular en el qual es du a terme la despesa, d'acord amb el que estableix la legislació vigent.

La territorialització recollida en aquest pressupost es correspon, per raons tant d'homogeneïtat com de les operacions pressupostàries mateixes, amb els codis que s'han utilitzat en pressuposts anteriors. La territorialització de la inversió és un aspecte problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol VI és aplicar el codi territorial corresponent a l'àmbit insular on es produeix la inversió. S'ha de ressaltar que una territorialització amb aquest criteri només permet territorialitzar la inversió efectuada en matèria d'infraestructures, i fins i tot així és discutible assegurar que la rendibilitat de la inversió repercuteix exclusivament sobre el territori al qual s'ha imputat.

D'altra banda, el criteri de territorialització emprat, aplicat a altres tipus d'inversions diferents de les de dotació d'infraestructura, pot conduir a lectures errònies de les dades; malgrat que la despesa efectuada es faci en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin

només en aquest indret. Aquest fet justifica, en part, l'existència d'un codi 00 «indeterminat», ja sigui perquè a priori és impossible determinar físicament el lloc on es produeix la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-ho, la territorialització condueix a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

Amb aquestes prevencions i tenint en compte aquestes consideracions, és com s'han de llegir les dades de la territorialització. Per tant, es desprèn que del total d'inversions reals a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, un 23,8 % es fan a l'illa de Mallorca sense tenir present Palma, atès que és l'illa més gran i que té un major nombre d'habitants i, per tant, la que té més activitat social i econòmica de l'arxipèlag. A la capital de les Illes, Palma, s'hi destina un 11,8 %; a Eivissa, un 23,7 %; a Menorca, el 7,5 %, i a Formentera hi correspon un 0,5 %. El 32,7 % és inversió no territorialitzada. (Vegeu el quadre I-10.3.)

10.2.1.4. Els pressuposts dels béns de dret públic i de les societats públiques

Els pressuposts dels béns de dret públic —formats, d'una banda, per un seguit d'empreses públiques no societàries i, de l'altra, per dos consorcis (Centre Balears Europa i Transports de Mallorca), així com els de les societats públiques (empreses públiques de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima)— s'inclouen en els pressuposts de la conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenen. Per això, es considera interessant analitzar els pressuposts d'aquestes institucions.

QUADRE I-10 3. TERRITORIALITZACIÓ DE LA INVERSIÓ A LES ILLES BALEARS (2015-2018)

	Import (milers d'euros)					Variació					Valor relatiu				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015/2019	2018/2019	(%) 15/19	(%) 18/19	2015	2016	2017	2018	2019	
00 Indeterminat	30.958,85	39.197,41	44.478,20	48.118,26	51.543,21	20.584,36	3.424,95	66%	16%	25,9%	31,5%	30,7%	32,6%	32,7%	
10 Mallorca (sense Palma)	30.058,47	30.974,03	38.629,90	37.647,85	37.520,54	7.462,08	-127,30	25%	-3%	25,1%	24,9%	26,6%	25,5%	23,8%	
11 Palma	16.408,84	14.908,75	17.580,62	16.977,81	18.515,03	2.106,19	1.537,22	13%	5%	13,7%	12,0%	12,1%	11,5%	11,8%	
20 Menorca	8.342,60	7.602,14	9.323,71	8.357,52	11.787,95	3.445,35	3.430,43	41%	26%	7,0%	6,1%	6,4%	5,7%	7,5%	
30 Eivissa	33.091,57	31.541,96	33.778,14	35.628,53	37.293,36	4.201,79	1.664,83	13%	10%	27,7%	25,3%	23,3%	24,2%	23,7%	
40 Formentera	685,78	343,08	1.283,17	795,06	731,46	45,68	-63,59	7%	-43%	0,6%	0,3%	0,9%	0,5%	0,5%	
Total inversió	119.546,11	124.567,36	145.073,73	147.525,02	157.391,55	37.845,44	9.866,53	32%	8%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors.

De manera agregada, el pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici 2019 arriba a un total de 882 milions d'euros, dels quals 651 milions d'euros corresponen a entitats públiques empresarials, 132 a consorcis, 94 a fundacions i 5 a societats mercantils públiques. (Vegeu el quadre I-10.4.)

10.3.

EL DEUTE ACUMULAT

Les dades del Banc d'Espanya referides al quart trimestre de l'any mostren que el deute acumulat de les Illes Balears l'any 2019 ha estat de 8.863 milions d'euros, 157 milions més que l'any anterior. Es trenca així la primera reducció feta l'any anterior des de l'any 2010. (Vegeu el quadre I-10.5.)

10.4.

CONSELLS INSULARS

10.4.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

Per a l'exercici de 2019, el pressupost agregat dels tres consells insulars (el de Formentera es fa a través de l'Ajuntament de Formentera) es presenta anivellat tant en ingressos com en despeses i es manté en la tendència de creixement interanual per sobre de l'IPC d'exercicis precedents, amb una taxa propera al 6 %, encara que es redueix en relació amb el creixement del 12,7 % interanual de l'exercici precedent.

En valors absoluts ja s'acosta als 700 milions d'euros (691,7 milions d'euros), avançant en la sèrie històrica per sobre dels valors de la crisi de principi d'aquesta dècada. (Vegeu els quadres I-10.6. i IA-10.2.)

En el vessant dels ingressos, en el còmput interanual, es constata un desplaçament dels ingressos cap als ingressos corrents, al mateix temps que retrocedeixen de manera significativa els ingressos de capital, ja que si els primers augmenten gairebé un deu per cent (+9,76 %), els segons es redueixen en similar proporció (-9,38 %) i trenquen la tendència de l'exercici precedent.

La variació més significativa per a l'exercici de 2019 rau en el fet que el Consell de Mallorca ha renunciat a l'endeutament com a font de finançament enfront dels 12,5 milions d'euros pressupostats en l'exercici de 2018 per a tal concepte i a l'alienació d'inversions que van aportar 4,3 milions d'euros addicionals el 2018 a les arques del Consell Insular de Mallorca. D'altra banda, als consells d'Eivissa i Menorca les taxes de creixement són oposades, amb un -13,85 % el de Menorca i un creixement del 12,48 % el d'Eivissa, una variació que se centra en la quantia de les transferències de capital previstes per a l'execució i el manteniment d'infraestructures, pel caràcter recurrent dels fons finalistes transferits d'altres administracions, principalment la CAIB, per finançar el fons de compensació interinsular o les inversions estatutàries en infraestructures, inclosos els convenis amb l'Administració de l'Estat per al finançament d'inversions, la variació interanual de les quals agregada és d'un increment moderat del 4,1 %.

QUADRE I-10.4. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST DELS ENS PÚBLICS I SOCIETATS PÚBLIQUES A LES ILLES BALEARS PER CAPÍTOLS (2019)

	Entitats públiques empresarials		Fundacions		Consortis		Societats mercantils públiques		Total agregat	
	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)
Ingressos										
III. Taxes, preus públics i altres	107.345,14	16,48%	26.752,50	28,63%	39.603,22	30,08%	0,00	0,00%	173.700,86	19,70%
IV. Transferències corrents	142.326,36	21,85%	55.653,47	59,55%	26.238,90	19,93%	5.097,50	94,01%	229.316,22	26,00%
V. Ingressos patrimonials	4.599,77	0,71%	797,14	0,85%	795,69	0,60%	0,00	0,00%	6.192,59	0,70%
VI. Alienació d'inversions	5.500,00	0,84%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	5.500,00	0,62%
VII. Transferències de capital	305.890,40	46,96%	8.966,23	9,59%	25.639,63	19,48%	325,00	5,99%	340.821,26	38,65%
VIII. Actius financers	51.633,59	7,93%	1.286,96	1,38%	39.375,52	29,91%	0,00	0,00%	92.296,07	10,47%
IX. Passius financers	34.052,53	5,23%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	34.052,53	3,86%
Total ingressos	651.347,78	100,00%	93.456,30	100,00%	131.652,96	100,00%	5.422,50	100,00%	881.879,53	100,00%
Despeses										
I. Despeses de personal	78.092,95	11,99%	57.426,25	61,45%	4.994,94	3,79%	3.627,55	66,90%	144.141,69	16,34%
II. Despeses corrents	106.161,20	16,30%	23.204,88	24,83%	55.542,05	42,19%	1.469,95	27,11%	186.378,07	21,13%
III. Despeses financeres	20.776,32	3,19%	162,90	0,17%	1.803,18	1,37%	0,00	0,00%	22.742,40	2,58%
IV. Transferències corrents	17.226,38	2,64%	2.549,13	2,73%	23,00	0,02%	0,00	0,00%	19.798,51	2,25%
VI. Inversions reals	166.438,90	25,55%	3.046,83	3,26%	28.090,15	21,34%	325,00	5,99%	197.900,88	22,44%
VII. Transferències de capital	138.041,75	21,19%	4.648,06	4,97%	24.878,88	18,90%	0,00	0,00%	167.568,70	19,00%
VIII. Variació actius financers	29.370,76	4,51%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	29.370,76	3,33%
IX. Passius financers	95.239,53	14,62%	2.418,25	2,59%	16.320,75	12,40%	0,00	0,00%	113.978,52	12,92%
Total despeses	651.347,78	100,00%	93.456,30	100,00%	131.652,96	100,00%	5.422,50	100,00%	881.879,53	100,00%

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

QUADRE I-10.5. EVOLUCIÓ DEL DEUTE DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (PDE) (MILIONS D'EUROS) (2010-2019)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Andalusia	12.562	14.793	21.064	24.441	29.373	31.645	33.325	34.260	35.409	35.431
Aragó	2.901	3.403	4.607	5.369	6.010	6.930	7.486	7.959	8.251	8.315
Astúries	1.701	2.155	2.675	3052	3.479	3876	4.094	4.244	4.351	4.357
Balears (Illes)	4.458	4.774	6.130	6.884	7.798	8.330	8.572	8.802	8.706	8.863
Canàries (Illes)	3.298	3.718	4.687	5.281	6.034	6.669	6.939	7.044	6.808	6.613
Cantàbria	992	1.293	2.032	2178	2.428	2677	2.890	3.033	3.171	3.188
Castella-la Manxa	6.110	6.886	10.190	11.343	12.858	13.426	14.055	14.430	14.714	14.949
Castella i Lleó	4.630	5.804	7.933	8.527	9.359	10.557	11.316	11.870	12.360	12.473
Catalunya	35.616	44.095	52.355	58.179	64.466	72.675	75.118	77740	78732	79.060
Extremadura	1.747	2.021	2.436	2630	3.092	3576	4.059	4.401	4.622	4.721
Galícia	6.189	7.079	8.324	9.212	9.961	10.375	10.854	11.210	11.342	11.315
La Rioja	726	900	1.045	1143	1.296	1436	1.487	1.570	1.591	1.608
Madrid	14.323	16.255	20.906	22.863	25.414	28.686	30.418	32.783	33.270	33.469
Múrcia	2.107	2.806	4.628	5543	6.838	7601	8.305	8.795	9.232	9.562
Navarra	1.691	2.446	2.847	3136	3.197	3322	3.461	3.628	3.445	3.297
País Basc	5.070	5.591	7.259	8280	8.915	9.486	9.958	10.149	10.041	9.425
Com. Valenciana	20.119	21.860	30.065	32.459	37.422	42.003	44.663	46.187	47.084	48.438
Total	124.239	145.879	189.183	210.520	237.941	263.269	277.001	288.105	293.128	295.083

Font: Banc d'Espanya

QUADRE I-10.6. PRESSUPOSTS CONSOLIDATS DELS CONSELLS INSULARS (EN EUROS) (2018-2019)

	Consell Insular de Mallorca			Consell Insular de Menorca			Consell Insular d'Eivissa		
	2018	2019	% de var. 19-18	2018	2019	% de var. 19-18	2018	2019	% de var. 19-18
Ingressos									
Operacions corrents	376.609.257,71	414.819.747,33	10,15%	68.083.636,44	76.164.876,53	11,87%	78.735.277,63	83.510.474,53	6,06%
I. Imposts directes	14.036.060,27	14.376.930,22	2,43%	1.155.078,02	1.221.894,24	5,78%	1.950.000,00	3.000.000,00	53,85%
II. Imposts indirectes	15.638.386,34	17.138.500,54	9,59%	1.668.480,89	1.707.024,19	2,31%	2.765.570,00	3.336.790,00	20,65%
III. Taxes i altres ingressos	19.012.520,94	24.182.219,88	27,19%	2.604.530,35	3.120.128,57	19,80%	6.387.154,07	5.094.054,99	-20,25%
IV. Transferències corrents	324.796.928,27	356.742.027,85	9,84%	62.490.802,50	70.041.584,85	12,08%	67.439.793,56	72.029.619,54	6,81%
V. Ingressos patrimonials	3.125.361,89	2.380.068,84	-23,85%	164.744,68	74.244,68	-54,93%	192.760,00	50.010,00	-74,06%
Operacions de capital	82.390.901,79	70.893.294,77	-13,95%	25.041.370,74	21.678.620,54	-13,43%	21.869.227,08	24.598.885,60	12,48%
VI. Alienació d'inversions reals	4.319.584,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%
VII. Transferències de capital	65.335.317,79	70.662.294,77	8,15%	24.766.370,74	21.403.620,54	-13,58%	21.419.227,08	24.148.885,60	12,74%
VIII. Variació d'actius financers	236.000,00	231.000,00	-2,12%	275.000,00	275.000,00	0,00%	250.000,00	250.000,00	0,00%
IX. Variació de passius financers	12.500.000,00	0,00	-100,00%	0,00	0,00	0,00%	200.000,00	200.000,00	0,00%
Total	459.000.159,50	485.713.042,10	5,82%	93.125.007,18	97.843.497,07	5,07%	100.604.504,71	108.109.360,13	7,46%
Despeses									
Operacions corrents	343.681.252,88	357.754.601,38	4,09%	56.362.028,48	59.622.753,40	5,79%	69.144.886,60	75.306.803,85	8,91%
I. Remuneració de personal	135.451.122,67	145.598.506,99	7,49%	21.769.131,12	22.528.304,20	3,49%	28.970.090,24	35.005.758,18	20,83%
II. Compra de béns i serveis	152.357.333,46	160.788.099,10	5,53%	13.454.195,33	14.698.393,97	9,25%	24.238.983,59	22.952.265,83	-5,31%
III. Interessos	3.093.113,58	765.161,80	-75,26%	706.910,13	668.372,09	-5,45%	71.933,78	92.000,00	27,90%
IV. Transferències corrents	50.779.683,17	48.602.833,49	-4,29%	20.131.791,90	21.427.683,14	6,44%	15.573.693,24	17.003.939,00	9,18%
V. Fons de contingència i imprevists	2.000.000,00	2.000.000,00	0,00%	300.000,00	300.000,00	0,00%	290.185,75	252.840,84	-12,87%
Operacions de capital	115.318.906,62	127.958.440,72	10,96%	36.762.978,70	38.220.743,67	3,97%	31.459.618,11	32.802.556,28	4,27%
VI. Inversions reals	76.252.657,33	93.337.767,77	22,41%	24.221.002,53	22.225.584,79	-8,24%	21.515.294,65	22.224.368,32	3,30%
VII. Transferències de capital	32.637.749,29	31.070.169,32	-4,80%	7.726.765,53	10.593.441,01	37,10%	9.108.620,34	10.128.187,96	11,19%
VIII. Variació d'actius financers	236.000,00	231.000,00	-2,12%	275.000,00	275.000,00	0,00%	250.000,00	250.000,00	0,00%
IX. Variació de passius financers	6.192.500,00	3.319.503,63	-46,39%	4.540.210,64	5.126.717,87	12,92%	585.703,12	200.000,00	-66%
Total	459.000.159,50	485.713.042,10	5,82%	93.125.007,18	97.843.497,07	5,07%	100.604.504,71	108.109.360,13	7,46%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques

En el conjunt agregat de les administracions insulars, els ingressos per operacions de capital se situen en valors absoluts en 117 dels més de 691,7 milions pressupostats per a tot l'exercici 2019, la qual cosa representa una importància relativa del 16,9 %, resultant poc significatiu l'anàlisi de les taxes de variació per capítols, ja que el 2019 es torna a la normalitat d'exercicis anteriors i, com ja va ocórrer el 2017, no es pressuposten ingressos per alienació d'actius en el capítol VI i la previsió d'ingressos per a nou endeutament era pràcticament testimonial, enfront de la consignació de 12,7 milions d'euros per a 2018.

Per part seva, ingressos corrents ascendeixen a 574,5 milions d'euros, i presenten una taxa de creixement del 9,76 %, continuista amb la línia de l'exercici anterior (9,5 %), amb increments generalitzats tant en la previsió d'ingressos per impostos directes (8,5 %) com indirectes (10,5 %), mentre que els ingressos per taxes i altres ingressos originats per la prestació dels serveis creixen un 15,7 % %. Si bé aquesta línia de creixement no es dona en totes les administracions, destacant el Consell de Mallorca, amb un augment interanual del 27,2 %, mentre que el d'Eivissa presenta taxa interanual negativa del -20,25 %, en la preocupant línia de descans de l'exercici precedent, acumulant una reculada de 2,6 milions d'euros en dos anys, més d'una tercera part. Per la seva banda, el Consell Insular de Menorca, després de la caiguda de l'exercici precedent, recupera la taxa de creixement amb una variació del 18,9 % recobrant i superant folgadoament en valors absoluts la previsió de l'exercici 2017.

Un any més, i en la línia dels exercicis precedents, en valors absoluts són els ingressos per les de transferències corrents d'altres administracions per al sosteniment de les competències transferides i per al mateix sosteniment de les institucions insulars (bàsicament transferències de l'Administració autonòmica i del fons complementari de finançament de l'Estat) la partida que finança tres quartes parts del pressupost i la seva taxa de creixement del 9,7 %, fet que permet assumir el decreixement d'altres ingressos i, malgrat això, mantenir una taxa de creixement de gairebé el 6 % en el conjunt del pressupost.

Pel que fa a les despeses, la variació interanual del 5,97 % es distribueix de manera compensada entre les despeses corrents i les despeses de capital, amb una taxa interanual de creixement en el primer dels casos del 5 %, una mica inferior a la mitjana, al mateix temps que les despeses de capital s'incrementen lleugerament per sobre, fins al 8,4 %.

La variació més significativa rau en les despeses financeres suportades, que disminueixen en un 60 %, especialment en el cas del Consell de Mallorca, on la disminució aconseguix el 75 %, fet que no resulta de ser curiós en un context d'alentiment de la disminució del deute de les institucions insulars, que cau un 24 %. Cal buscar-ne la causa en el sanejament financer dels darrers anys, arran de la normativa estatal sobre contenció de dèficits.

En conjunt, el creixement de les despeses corrents es concentra en els capítols I i II («Personal» i «Compra de béns i serveis»). La seva pujada interanual en valors absoluts

és de 40,5 milions, lleugerament superior a la variació del total del pressupost. Aquest creixement, en termes relatius, se centra en les despeses de funcionament (capítol II, «Compra de béns i serveis»), amb el 9,1 % de taxa interanual, si bé les despeses de personal també presenten una taxa del 5 % i superen un any més les taxes autoritzades de creixement dels salaris, encara que més moderada que en l'exercici precedent, la qual cosa s'interpretaria com a indicador d'una moderació en l'increment net de plantilles.

El capítol IV, de despesa agregada, que reflecteix la consignació de les ajudes a tercers, especialment a famílies —entre les quals destaquen les assistències socials—, es manté en els 87 milions d'euros, com en l'exercici anterior, si bé la seva anàlisi desagregada indica una lleu caiguda en el cas del Consell de Mallorca i un lleuger creixement en compensació en els consells insulars d'Eivissa i, especialment, de Menorca.

Per la banda de les despeses en operacions de capital, en conjunt presenten una taxa de creixement del 8,4 %, gairebé el mateix creixement que en l'exercici precedent, destacant les despeses no financeres per a inversions reals efectuats directament pels consells en infraestructures que copen tot el creixement en valors absoluts. En canvi, les operacions de capital que reflecteixen la despesa financera dels fons destinats a l'amortització de l'endeutament consignats al capítol IX, mantenen la tendència a la baixa, amb una taxa de disminució del 24 %, amb la qual cosa la disminució dels fons destinats a la reducció del deute acumula dos anys de baixada, especi-

alment en el cas del Consell de Mallorca, que ha passat de 18 a 6,2 milions d'euros en dos anys, malgrat que l'any 2019 la previsió d'ingressos al capítol IX (endeutament nou) és molt inferior a la previsió de despesa del mateix capítol (per a l'amortització de l'endeutament acumulat), amb la qual cosa es reprèn la senda dels darrers anys de disminució de l'endeutament net, després del parèntesi extraordinari de 2018 en sentit contrari.

És per això que es genera un estalvi en despesa financera tant al capítol III, de despesa per al pagament dels interessos, com en la pràctica desaparició de l'endeutament al capítol IX d'ingressos.

Pel que fa al capítol V, que reflecteix la previsió per al fons de contingència i imprevistos amb la destinació de fer front al pagament de resolucions judicials sense consignació específica o despeses urgents no previstes —incloses les derivades de situacions d'emergència per fenòmens climàtics catastròfics—, la seva dotació es manté tant a l'àmbit individual com l'agregat en els 2,5 milions d'euros a nivell agregat.

En l'anàlisi comparativa dels pressupostos consolidats de cada institució insular, el creixement d'ingressos i despeses del Consell de Mallorca i el de Menorca se situen lleugerament per sota de la mitjana, amb creixements del 5,8 i 5,1 % respectivament, mentre que el Consell d'Eivissa també presenta una taxa de variació lleugerament superior, amb el 7,5 % de creixement. En valors absoluts, el creixement de pressupost en el cas del Consell Insular de Mallorca supe-

ra els 26,7 milions d'euros, reduït a la meitat el creixement de l'any precedent i mantenint la tendència d'incrementos significatius, mentre que el creixement interanual se situa entorn dels 4 milions d'euros per al Consell de Menorca i els 8 milions en el cas del d'Eivissa.

10.4.2. COMPTE FINANCER

El pressupost agregat dels consells insulars per al 2019 supera per segon any el 2 % del producte interior brut a preus de mercat de les Illes Balears, mentre que en l'exercici precedent el conjunt de les administracions insulars representava, pressupostàriament, el 2,06 %, enfront de l'1,94 % del PIB balear (avanç INE) del 2017, i l'1,89 % del 2016.

La previsió d'ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) creix fins a superar els 690,71 milions d'euros, fet que representa un increment del 8 % en relació amb l'exercici anterior, mentre que en l'apartat de despeses, el conjunt de les despeses corrents més les inversions, tant directes (capítol VI) com indirectes (capítol VII), s'eleva a 682 milions d'euros; és a dir, un augment absolut de 41 milions (el 6,4 %) en relació amb l'exercici precedent.

La previsió de fons destinats a variació d'actius i passius financers en el seu conjunt és de 9,4 milions d'euros, amb una reducció de 2,7 en relació amb l'exercici precedent (en la línia de decreixement d'anys anteriors), als quals caldria afegir la càrrega financera ordinària del capítol III de despeses (1,5 milions d'euros),

amb la qual cosa la càrrega financera real suportada en l'exercici 2019 seria de 10,9 milions d'euros (16 el 2018 i 26,8 el 2017) i representaria l'1,58 % (gairebé dos punts menys que el 2018) del total del pressupost de despeses i l'1,9 % dels ingressos corrents.

L'estalvi per operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) s'eleva a 81,8 milions d'euros pels 54,2 milions del 2018.

El dèficit per operacions no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys inversions directes i indirectes per la via de la transferència de capital) augmenta fins als 73,4 milions d'euros, la qual cosa representa un creixement significatiu —55,6 milions a l'exercici precedent— i reforça així la tendència d'exercicis anteriors en la caiguda dels ingressos de capital i el conseqüent desplaçament de recursos corrents per al finançament d'inversions.

La despesa pressupostada per operacions no financeres de capital (inversions totals) ascendeix a 190 milions d'euros (enfront dels 171 de l'exercici precedent) i s'acosta a un terç del total de pressupost de despeses.

En termes de capacitat o necessitat de finançament (despeses d'inversió menys estalvi corrent), el pressupost agregat dels ens insulars per al 2019 registra una necessitat de finançament de 108,2 milions d'euros (8,6 menys que el 2018).

Aquests 108,2 milions de necessitat de finançament es financen íntegrament amb ingressos procedents d'altres administraci-

ons (transferències de capital) i trenquen la tendència d'anys anteriors, per la qual cosa no s'ha fet necessari acudir a fonts alienes de finançament (deute) per cobrir aquesta necessitat.

A l'exercici 2019 no hi ha hagut endeutament net i s'ha tornat —després del parèntesi de 2018— a la línia dels exercicis precedents, en els quals no hi va haver endeutament brut. En aquest context, el 2019 només s'han destinat 8,6 milions d'euros a la cancel·lació de deute d'exercicis anteriors (una quarta part que el 2017), fet que representa un 1,2 % del total dels pressupostos, una setzena part del destinat a inversions directes.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) remunta fins al 0,43 —pel 0,24 de 2018— i es recupera la línia ascendent propiciada per l'absència d'endeutament dels darrers anys, tot i que sense arribar encara al mig punt previ a 2018. Tot això s'emmarca en el context de les limitacions introduïdes per la normativa estatal per al control del dèficit de les administracions públiques.

10.5.

AJUNTAMENTS

10.5.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

L'exercici de 2019, des de l'òptica dels pressupostos municipals, es pot considerar com un exercici de trànsit, bàsicament continuista de les polítiques d'anys

anteriors, marcat per la renovació de les corporacions després de les eleccions de maig de 2019, per la qual cosa els nous equips sortits de les urnes no s'han vist obligats a operar amb uns pressupostos aprovats per les corporacions sortints.

En el total agregat, els ajuntaments de les Illes Balears presenten uns pressupostos per al 2019 que en conjunt resulten equilibrats, malgrat que no tots estan anivellats fonamentalment a causa de les limitacions en la despesa enfront dels ingressos esperats resultants de l'aplicació de la regla de despesa, i en algun cas perquè es tracta de pressupostos prorrogats de l'exercici anterior. No obstant això, són diferències poc rellevants entre els ingressos i les despeses (que en conjunt se situen en 19 milions d'euros, el doble que l'any precedent), un 1,5 % del total del pressupost, i respectant en tots els casos el principi del no dèficit inicial. (Vegeu els quadres I-10.7. i I-10.8.)

En concret, els ajuntaments que presenten els comptes amb superàvit inicial són els d'Alcúdia, Andratx, Ariany, Inca, Maó, Pollença, Sant Josep de sa Talaia, Santa Eugènia, Sant Lluís (prorrogats), Selva i Sóller, que no són corporacions que es caracteritzin precisament per una mida reduïda i mitjans tècnics.

La suma total dels ingressos per a l'exercici de 2019 s'eleva a 1.352 milions d'euros, amb una variació del 2,85 % i una taxa de creixement net dels pressupostos municipals en relació amb l'exercici anterior de l'1,85 %, una vegada deduït l'efecte de la depreciació monetària de l'exercici (IPC 1 %) compensant així la

situació de l'exercici anterior, en el qual els ingressos van patir una disminució en valors constants de -0,77 %.

El pressupost agregat dels municipis per a 2019 presenta un superàvit inicial no

financer de 66,25 milions d'euros, enfront dels 58,7 milions d'euros de 2018, mentre que el saldo sense càrrega financera per interessos ja supera els 79,37 milions d'euros i es manté en xifres similars als 77,7 milions de l'any anterior.

QUADRE I-10.7. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DELS PRESSUPOSTS INICIALS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EUROS) (2018-2019)

	2018	2019	% de var. 18/19
Ingressos			
Operacions corrents	1.270.254.055,56	1.318.040.318,09	3,76%
I. Imposts directes	591.703.835,13	602.088.803,84	1,76%
II. Imposts indirectes	47.378.267,09	55.223.728,39	16,56%
III. Taxes i altres ingressos	309.789.043,17	318.871.098,03	2,93%
IV. Transferències corrents	290.316.255,26	306.657.395,82	5,63%
V. Ingressos patrimonials	31.066.654,91	35.199.292,01	13,30%
Operacions de capital	54.722.228,83	52.820.833,49	-3,47%
VI. Alienació d'inversions reals	1.109.329,40	866.690,00	-21,87%
VII. Transferències de capital	38.074.859,17	44.057.952,49	15,71%
VIII. Variació d'actius financers	11.451.760,26	4.209.071,00	-63,25%
IX. Variació de passius financers	4.086.280,00	3.687.120,00	-9,77%
Total	1.324.976.284,39	1.370.861.151,58	3,46%
Despeses			
Operacions corrents	1.116.921.863,43	1.160.741.659,77	3,92%
I. Remuneració de personal	470.779.884,11	494.660.813,43	5,07%
II. Béns corrents i serveis	476.486.922,37	497.442.009,67	4,40%
III. Interessos	18.586.857,93	13.118.831,69	-29,42%
IV. Transferències corrents	136.977.914,46	144.869.791,20	5,76%
V. Fons de contingència i imprevists	14.090.284,56	10.650.213,78	-24,41%
Operacions de capital	197.520.196,60	191.150.914,57	-3,22%
VI. Inversions reals	118.113.661,47	125.234.207,33	6,03%
VII. Transferències de capital	15.683.855,15	14.835.796,25	-5,41%
VIII. Variació d'actius financers	2.177.181,00	2.159.171,00	-0,83%
IX. Variació de passius financers	61.545.498,98	48.921.739,99	-20,51%
Total	1.314.442.060,03	1.351.892.574,34	2,85%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i els portals municipals de transparència

QUADRE I-10.8. PRESSUPOSTS INICIALS DE DESPESES DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EUROS) (2018-2019)

	2018	2019	% var. 19/18
Alcúdia	33.275.082,51	28.767.568,95	-13,55%
Calvià	86.837.185,49	96.117.252,10	10,69%
Inca	27.665.552,58	27.311.818,16	-1,28%
Llucmajor	40.039.300,01	42.823.401,00	6,95%
Manacor	35.553.441,11	40.484.854,14	13,87%
Marratxí	29.050.000,00	31.416.000,00	8,14%
Palma	425.075.244,66	423.762.211,99	-0,31%
Pollença	21.970.712,84	20.300.844,09	-7,60%
Santanyí	21.600.000,00	20.945.000,00	-3,03%
Sóller	16.687.441,72	14.917.232,81	-10,61%
La resta	271.197.280,89	273.935.169,35	1,01%
Mallorca	1.008.951.241,81	1.020.781.352,59	1,17%
Ciutadella	34.417.106,67	35.069.982,20	1,90%
Maó	36.651.900,00	36.870.376,00	0,60%
La resta	53.721.300,50	52.608.665,71	-2,07%
Menorca	124.790.307,17	124.549.023,91	-0,19%
Eivissa	58.622.541,00	62.467.549,00	6,56%
Santa Eulària des Riu	38.734.900,00	40.108.000,00	3,54%
Sant Josep	33.645.343,41	35.353.785,84	5,08%
Formentera	26.860.001,00	30.150.001,00	12,25%
La resta	33.371.950,00	38.482.862,00	15,31%
Eivissa-Formentera	191.234.735,41	206.562.197,84	8,01%
Total	1.324.976.284,39	1.351.892.574,34	2,03%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i portal de transparència municipal

Pel que fa al detall dels ajuntaments més rellevants, un any més els municipis de Palma, Calvià i Eivissa són els que disposen d'un pressupost més alt per a despeses. A més, els dos primers acumulen una mica més de la meitat del pressupost de tots els ajuntaments de Mallorca, i entre els tres dels municipis de la comunitat, un 44 % del total de la despesa municipal balear.

L'Ajuntament de Palma, amb un pressupost de 424 milions el 2019, presenta una disminució de despeses interanual de -0,31 %, enfront de l'1,17 % per al conjunt dels municipis de Mallorca, mentre que el cas de Calvià la variació interanual s'eleva a un 10,7 %, si bé es tracta d'un efecte de la falta de pressupost el 2018, durant el qual es va funcionar amb el pressupost prorrogat de 2017.

10.5.2. COMPTE FINANCER

Els ajuntaments de les Balears en conjunt han gestionat un pressupost per a l'exercici 2019 de 1.351 milions d'euros, equivalent al 3,28 % del PIB Balear (pendent de la primera estimació efectuada per l'INE), un punt percentual menys que en els dos anys anteriors, atès que el seu creixement del 2,03 % ha estat inferior al 3,15 % de creixement del PIB el 2019.

Els ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos de capital no financers) se situen en els 1.362,9 milions d'euros, amb un increment de 53,56 milions, la qual cosa representa un creixement del 4,1 % en relació amb l'exercici precedent, mentre que les despeses no financeres (despeses corrents més despeses per operacions de capital no financeres) augmenten a 1.300,8 milions d'euros, 50,1 més que el 2018 (un 4,0 % d'increment). El total de la despesa financera per variació d'actius i passius financers es pressuposta en 51,08 milions d'euros, continuant amb la tendència decreixent dels exercicis anteriors (63,7 el 2018 i 83,7 el 2017), tant en la variació de passius financers (amortització de deute) —amb una variació anual del -20,51 %— com en la variació dels actius financers per la concessió de bestretes i préstecs, que es mantenen en una quantia merament testimonial, amb una disminució inferior a la depreciació monetària de l'exercici.

L'estalvi en operacions corrents (diferència entre els ingressos i les despeses corrents) puja a 107,4 milions d'euros —pels 153,4 milions el 2018 i 196,4 el 2017—, la qual cosa apunta una clara tendència

de disminució del superàvit per despesa corrent, mentre que, un any més, el dèficit per operacions de capital no financeres es redueix en 7,3 milions d'euros, fins a 87,3 milions, molt per sota de l'estalvi en operacions corrents.

Igual que en exercicis precedents, el pressupost de 2019 presenta una situació de dèficit de caixa no financer (l'estalvi financer corrent, de 107,4 milions d'euros, supera folgadoament, igual que l'exercici anterior, el dèficit de les operacions de capital no financeres: 87,3 milions d'euros) i queda fixat en 20,1 milions d'euros, superàvit del qual caldria deduir la variació neta de les operacions financeres, que és de -43,2 milions d'euros.

La despesa en operacions no financeres de capital puja a 140 milions d'euros, acumula un decreixement de 100 milions d'euros en els darrers tres exercicis i es continua disminuint per sota del mig punt percentual del PIB balear.

En termes de necessitat de finançament, el conjunt de les corporacions municipals registra un romanent de finançament (estalvi corrent menys despeses no financeres de capital) de 20 milions d'euros, la qual cosa representa menys d'una dècima de punt del PIB balear de 2018.

L'increment de l'endeutament brut (emissió de deute o subscripció creditícia, bruta) per al conjunt dels ajuntaments es redueix en gairebé un 10 % en relació amb l'exercici precedent. En valors absoluts, això suposa una quantia merament testimonial en el context del conjunt dels ingressos de 3,7 milions d'euros, una

quantitat insuficient per fer front als 48,9 milions que es destinen a l'amortització de deute d'exercicis anteriors. Per això, pel que fa a l'endeutament municipal, amb saldo anual net d'endeutament negatiu de 45 milions d'euros que s'acumulen als 60 milions de l'exercici anterior, s'acredita una clara progressió de sanejament financer en l'àmbit municipal.

La ràtio d'estalvi net (la relació entre l'estalvi corrent menys endeutament net i despeses no financeres de capital) baixa al 109 % (160 % el 2018), tot i que es manté per sobre del 100 %.

La càrrega financera del deute públic municipal balear (anualitat per amortització més interessos) en els pressupostos de 2019 representa per al conjunt dels ajuntaments 62,1 milions d'euros, en la línia descendent d'exercicis anteriors (80,1 el 2018 i 89 el 2017), que és conseqüència directa de la disminució del deute net en un entorn de tipus baixos d'interès.

10.5.3. AJUNTAMENT DE PALMA

El pressupost consolidat de l'Ajuntament de Palma amb els seus organismes autònoms per a l'exercici de 2019 s'eleva a 424 milions d'euros, anivellat i equilibrat tant en ingressos com en despeses. D'aquests, 417 corresponen a la mateixa corporació, i la resta, als organismes municipals que conformen el perímetre de la consolidació i a transferències internes per import de 37 milions d'euros, que són objecte d'eliminació en el procés per evitar duplicitats. (Vegeu el quadre IA-10.3.)

No es contemplen en el perímetre de la consolidació —per qüestions de coherència metodològica i igual que per a la resta dels municipis— les empreses públiques municipals (EFM, SMAP, EMAYA i EMT), que, a més, aportarien una xifra de negoci pressupostada en 134 milions d'euros, la qual cosa ens donaria una quantitat global d'ingressos de 558 milions, inferior als 593 de 2018.

La variació en relació amb l'exercici precedent és negativa en un 0,31 %, la qual cosa, afegida a la variació de preus (IPC=1 %), representa una variació en termes monetaris del -1,31 %, continuant en la línia de contenció iniciada l'exercici anterior.

Com en exercicis anteriors, l'augment pressupostari es dona tant en els organismes autònoms com en el pressupost propi de la corporació.

En l'estat de despeses, només augmenten les partides de despeses corrents de funcionament, les corresponents a personal i a compra de béns i serveis, que creixen un 5,56 % i un 3,58 % respectivament, mentre que la resta dels capítols de despeses presenten importants retallades, tant en valors absoluts com en termes de variació interanual. És especialment significativa la disminució de la dotació al fons de contingència i imprevistos que té com a destinació fer front a resolucions judicials contràries i l'atenció d'emergències sense cabuda en la consignació pressupostària d'altres capítols i les inversions reals, que pateixen una retallada del 30,6 %.

A més, com era d'esperar en un entorn de tipus baixos d'interès, la consignació per a aquesta mena de despeses es retalla en un 20 %, mentre que la consignació per amortitzar el deute es manté en valors absoluts amb una variació poc significativa, la qual cosa —unita a l'absència d'ingressos per deute nou— representa la continuïtat del ritme de sanejament financer de la corporació i els seus organismes autònoms.

A la banda dels ingressos, s'incrementen els corrents en 8,8 milions d'euros, que representen una taxa de variació del 2,2 %, un creixement que es dona especialment en les taxes i altres ingressos i en els impostos indirectes, mentre que els ingressos per impostos directes (especialment l'IBI), que representen la seva principal font de finançament, es manté en les xifres de l'exercici anterior.

És en els ingressos de capital on es produeix la disminució que finalment redunda en un creixement negatiu del pressupost, destacant la caiguda d'ingressos per variació d'actius financers (devolució de préstecs i bestretes concedides per a la corporació) i en les transferències de capital per a inversions, una disminució que es reflecteix en les inversions previstes a l'apartat corresponent de despeses.

El superàvit no financer previst inicialment arriba a 27 milions d'euros, un 36 % superior a l'any anterior i ja supera el 5 % del pressupost consolidat, la qual cosa dona suport i continuïtat al procés de sanejament financer que s'aprecia en la repetició de les dades de despeses destinades a l'amortització dels passius financers en absència de nou endeutament.

10.5.4. AJUNTAMENT DE CALVIÀ

El pressupost de l'Ajuntament de Calvià per a l'exercici de 2019 es va aprovar amb un import de 96,12 milions d'euros, amb un increment del 12,57 % en relació amb el pressupost de 2017, prorrogat per a 2018, en el qual a l'efecte de pròrroga s'anul·len, tant en ingressos com en despeses, partides finalistes de l'exercici prorrogat per import de 4 milions d'euros.

Un any més, des del punt de vista metodològic cal ressenyar que el portal de transparència de la corporació no presenta informació pròpia dels estats d'ingressos i despeses en un format convencional i es remet a les dades estadístiques de l'Oficina Virtual per a la Coordinació Financera amb les Entitats Locals del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Aquestes dades difereixen lleugerament de les del fulllet divulgatiu al qual s'accedeix per un enllaç del citat portal de transparència, motiu pel qual, a efectes metodològics i comparatius, s'han consignat els que apareixen a l'Oficina Virtual, que resulten homogenis amb els altres ens del sector públic local de les Balears.

El pressupost prorrogat inicial, en xifres consolidades de la corporació i els seus organismes autònoms (una vegada més queda fora del perímetre de consolidació l'empresa Calvià 2000), ascendeix a 96,12 milions d'euros, la qual cosa representa un augment de 10,73 milions en relació amb l'exercici anterior. (Vegeu el quadre IA-10.4.)

Pel que fa a les xifres per capitols, tots els ingressos corrents presenten taxes

de creixement elevades. És especialment significatiu l'augment dels ingressos per impostos indirectes, que es dupliquen en relació amb els consignats en la pròrroga de 2018, mentre que els ingressos per taxes i prestació de serveis municipals augmenten un 35 %.

Quant a les transferències d'altres administracions, també s'incrementen en 3,5 milions d'euros —sumant les destinades a la despesa corrent i les destinades a inversions—, si bé presenten un increment superior a l'IPC però inferior al creixement del PIB. En el conjunt dels ingressos destaca la previsió d'ingressos per impostos directes, que representen més de la meitat de la totalitat dels ingressos, i, un any més, entre aquests ingressos destaquen els corresponents a l'impost sobre béns immobles, característic dels alts valors cadastrals del municipi, especialment dels immobles situats als nuclis costaners.

En l'estat de despeses, el creixement és significatiu i generalitzat amb l'única excepció de les despeses vinculades a l'endeutament que presenten taxes de variació negatives, fruit del progressiu sanejament financer de la corporació. Des del punt de vista dels valors absoluts, les despeses corrents representen gairebé el 85 % de les despeses, destacant despeses operatives (personal i la compra de béns i serveis, que representen més del 50 % de la despesa total), mentre que en termes de variació relativa destaquen els fons destinats a la realització d'inversions reals, que augmenten de 3 a 4 milions d'euros, encara que el seu increment resulta inferior al dels fons rebuts per al finançament condicionat mitjançant transferències

de capital, la qual cosa allibera recursos propis no condicionats per al finançament de l'increment de la despesa corrent.

10.5.5. ANÀLISI DE LA DESPESA LOCAL EN FUNCIÓ DE LA DESTINACIÓ

Enfront de l'anàlisi econòmica de la despesa dels apartats precedents, el pressupost consolidat de totes les entitats locals —inclosos tant els consells insulars com els ajuntaments i els seus organismes autònoms—, reflectit en els pressupostos per programes de despeses, permet una anàlisi enfocada des de la perspectiva social. (Vegeu el quadre I-10.9.)

El 2018 les entitats locals van gastar una mitjana de 1.657,87 euros per habitant, dels quals una mica més de 1.100 euros per habitant/any es van destinar a despesa social.

Concretament, 559,58 euros es van destinar a serveis públics bàsics; 305,50 euros es van destinar a protecció i promoció social, i 243,71 euros, a serveis públics de caràcter preferent.

Aquests imports per habitant i any es mantenen lleugerament per sobre dels dos terços de la despesa total, amb un creixement de dos punts i mig percentuals en relació amb l'exercici precedent, i això és fidel reflex de la vocació social de l'actuació de les entitats locals de les Balears.

En el conjunt de la despesa, l'increment en valors absoluts en relació amb el 2017 és de 39 milions d'euros, fins a aconseguir els 1.871,6 milions d'euros.

QUADRE I-10. 9. ANÀLISI SOCIAL DE LA DESPESA DE LES ENTITATS LOCALS DE LES BALEARS PER PROGRAMES (2018-2019)

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% de variació absoluta 2019-2018	% de variació relativa 2019/2018	2019		
	2018	2019			Repartiment de l'increment	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant
Deute públic	82.022	66.673	-15.349	-18,71%	-15,35%	3,38%	58,00 €
Deute públic	82.022	66.673	-15.349	-18,71%	-15,35%	3,38%	58,00 €
Serveis públics bàsics	631.708	656.057	24.349	3,85%	24,36%	33,28%	570,75 €
Seguretat i mobilitat ciutadana	208.526	226.154	17.628	8,45%	17,63%	11,47%	196,75 €
Habitatge i urbanisme	121.055	115.433	-5.622	-4,64%	-5,62%	5,85%	100,42 €
Benestar comunitari	239.314	242.499	3.185	1,33%	3,19%	12,30%	210,97 €
Medi ambient	62.812	71.971	9.159	14,58%	9,16%	3,65%	62,61 €
Actuacions de protecció i promoció social	344.883	354.076	9.193	2,67%	9,20%	17,96%	308,04 €
Pensions	3.090	3.286	196	6,33%	0,20%	0,17%	2,86 €
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	3.319	4.842	1.523	45,87%	1,52%	0,25%	4,21 €
Serveis socials i promoció social	321.009	329.025	8.016	2,50%	8,02%	16,69%	286,24 €
Foment de l'ocupació	17.464	16.923	-541	-3,10%	-0,54%	0,86%	14,72 €
Producció de béns públics de caràcter preferent	275.129	291.497	16.368	5,95%	16,37%	14,79%	253,59 €
Sanitat	14.923	15.882	959	6,43%	0,96%	0,81%	13,82 €
Educació	66.599	77.550	10.951	16,44%	10,95%	3,93%	67,47 €
Cultura	112.954	121.407	8.453	7,48%	8,46%	6,16%	105,62 €
Esport	80.653	76.657	-3.996	-4,95%	-4,00%	3,89%	66,69 €

continua

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% de variació absoluta 2019-2018	% de variació relativa 2019/2018	2019		
	2018	2019			Repartiment de l'increment	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant
Actuacions de caràcter econòmic	241.198	287.059	45.861	19,01%	45,87%	14,56%	249,73 €
Agricultura, ramaderia i pesca	9.482	9.922	440	4,65%	0,44%	0,50%	8,63 €
Indústria i energia	14.378	18.345	3.967	27,59%	3,97%	0,93%	15,96 €
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	38.691	47.051	8.360	21,61%	8,36%	2,39%	40,93 €
Transport públic	32.808	33.814	1.006	3,06%	1,01%	1,72%	29,42 €
Infraestructures	137.317	169.169	31.852	23,20%	31,86%	8,58%	147,17 €
Recerca, desenvolupament i innovació	1.801	1.782	-19	-1,06%	-0,02%	0,09%	1,55 €
Altres actuacions de caràcter econòmic	6.722	6.976	254	3,78%	0,25%	0,35%	6,07 €
Actuacions de caràcter general	296.627	316.178	19.551	6,59%	19,56%	16,04%	275,07 €
Òrgans de govern	38.917	48.375	9.458	24,30%	9,46%	2,45%	42,08 €
Serveis de caràcter general	193.512	192.600	-912	-0,47%	-0,91%	9,77%	167,56 €
Administració financera i tributària	61.217	71.928	10.711	17,50%	10,71%	3,65%	62,58 €
Transferències a altres administracions públiques	2.981	3.274	293	9,83%	0,29%	0,17%	2,85 €
Total	1.871.567	1.971.540	99.973	5,34%	100,00%	100,00%	1.715,19 €

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i l'IBestats

La dada consolidada de les entitats locals de les Balears correspon al consolidat dels consells insulars, els ajuntaments, les mancomunitats i les entitats menors.

Aquest increment es reparteix d'una manera poc homogènia, ja que mentre el còmput total de la despesa s'incrementa en un 2,13%, l'estalvi en la despesa destinada a l'amortització del deute públic (-26,5%) i als serveis públics bàsics (1,2%) s'ha pogut traslladar a altres despeses socials, especialment serveis socials i promoció social (als quals es va destinar la major partida del creixement, amb 29 milions d'euros). Les despeses en cultura, esport, indústria i energia i els serveis de caràcter general presenten creixements superiors als 10 milions d'euros.

L'augment de la despesa, en taxes de creixement relatives, que oscil·len en funció de la importància absoluta de cada destinació, destaca, a la banda negativa, a més del deute públic que es redueix en més d'una quarta part, la disminució del 42,5% de les despeses per a altres prestacions a favor dels empleats, l'anomenada acció social destinada als empleats públics, mentre que són les actuacions de caràcter econòmic en indústria i energia (283,9%); recerca, desenvolupament i innovació (71,85%), i altres actuacions de caràcter econòmic (75,4%) les que presenten un creixement relatiu més gran en relació amb la dotació de l'exercici anterior.

10.6.

ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT

Els ingressos tributaris recaptats per la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears s'eleva a 4.690 milions d'euros el 2019, amb un creixement del 3,02% per

sobre del recaptat en els dotze mesos de 2018. Això triplica la variació dels preus (IPC-2019: 1%) i supera en un 50% — encara que en proporció inferior a anys anteriors — el creixement de l'1,98% en la recaptació a l'àmbit nacional pels mateixos conceptes. (Vegeu el quadre I-10.10.)

La recaptació per impostos directes es manté un any més per sobre dels impostos indirectes, duplicant-la folgadamente, un indicatiu de la capacitat potencial de creixement. La taxa interanual de variació per al conjunt de la recaptació tributària directa el 2019 a les Balears ha estat del 2,53% (més d'1 punt percentual per sobre del creixement a l'àmbit nacional). Destaca la recaptació per IRPF, que consolida els 2.000 milions d'euros amb una important taxa de creixement del 6,12%, després de l'espectacular increment de gairebé el 30% en els dos anys anteriors, mentre que la recaptació per l'impost de societats manté la mateixa taxa de creixement que l'exercici precedent (7,64%), enfront d'una caiguda generalitzada del -4,45% a l'àmbit nacional.

Un any més, les taxes de variació confirmen el progressiu desplaçament als salaris i als beneficis de les empreses de la recuperació econòmica a l'àmbit balear, molt per davant de l'evolució a l'àmbit nacional malgrat partir de nivells més alts.

Per contra, la recaptació pels impostos indirectes presenta un balanç interanual més moderat que en l'exercici precedent (7,9%), però encara i amb això, el balanç recaptatori continua sent molt positiu, amb una taxa de creixement del 4,26%, que es manté clarament per sobre de

l'IPC i que pràcticament duplica la taxa de variació nacional (2,45%). L'element més destacat n'és l'augment de la recaptació per IVA del 4,69%, que és gairebé cinc vegades el creixement dels preus a les Balears el 2019, per la qual cosa, a tipus impositius constants, s'interpreta com un elevat nivell de creixement del consum, indicatiu d'una renda disponible més alta, que es corrobora per l'evolució de la recaptació de l'IRPF.

Pel que fa als ingressos per taxes, recàrrecs, sancions, etc. (capítol III), les xifres en valors absoluts són poc significatives i decreixen lleugerament, amb una taxa de disminució del 3,57%. Això contrasta amb el creixement d'aquests ingressos a l'àmbit nacional, amb una taxa del 9,7%, amb un balanç recaptatori lleugerament per sota de l'IPC a les Balears i un creixement negatiu a l'àmbit nacional, la qual cosa confirma el caràcter d'ingressos cada vegada més residuals.

10.7.

LA CÀRREGA FISCAL A LES ILLES BALEARS¹

1. Nota metodològica. En aquest apartat es consideren les definicions conceptuals següents:

Càrrega fiscal: Conjunt dels tributs recollits en els capítols I, II i III dels pressupostos consolidats de les administracions públiques,

Pressió fiscal: Quocient entre la càrrega fiscal per habitant i el PIB *per capita* (a preus de mercat, preus corrents, primera estimació de l'INE).

Metodologia d'imputació per comunitats autònomes:

- Per a les administracions locals, les quanties consignades als capítols I, II i III d'ingressos dels pressupostos de les corporacions locals, dades consolidades.
- Per a les administracions autonòmiques, les quanties

Per a l'exercici de 2019, la càrrega fiscal a les Balears s'ha incrementat en 400 milions d'euros, fins als 9.191 milions d'euros, amb un creixement del 3,7% interanual en valors absoluts però nou dècimes menys que l'exercici anterior en percentatge del PIB balear (28,41%) (dada de la primera estimació de l'INE a preus de mercat, preus corrents).

Entre els territoris insulars, la càrrega fiscal es distribueix en un 78% a l'illa de Mallorca, el 8% a Menorca, el 13% a Eivissa i l'1% restant a Formentera.

consignades als capítols I, II i III d'ingressos dels seus pressupostos consolidats, una vegada reclassificades les dades de la liquidació definitiva de la recaptació de 2017, que inicialment en la seva tramitació legislativa es presenten provisionalment al capítol IV d'ingressos, en espera de la seva determinació com a impostos directes o indirectes.

- Per a l'Administració de l'Estat, la recaptació provisional de 2019 per impostos directes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú i les Illes Canàries, una vegada deduïdes les quanties ja consignades en els pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, en funció de la meritació de la quota autonòmica sobre el total recaptat per IRPF.

La recaptació provisional de 2019 de l'AEAT per impostos indirectes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú una vegada deduïdes les quanties ja consignades en els pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, segons el criteri de meritació resultant d'aplicar la darrera dada de l'índex de consum (INE) fixat a l'efecte de repartiment de l'IVA en el Consell General de Política Fiscal i Financera.

Per a les administracions amb règims especials, s'assigna a cada comunitat la recaptació per impostos directes i indirectes de les delegacions en el seu territori.

La recaptació per taxes i altres ingressos s'assigna a les comunitats autònomes quan és obtinguda per les delegacions de l'AEAT del seu territori i es prorrateja a dels serveis centrals amb igual criteri.

La càrrega fiscal per habitant i per municipis de Balears s'obté afegint a la càrrega fiscal de l'Administració local la corresponent als restants tres nivells administratius (insular, autonòmic i estatal) prorratejats per territoris.

**QUADRE I-10.10. INGRESSOS DE LA DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS)
(2018-2019)**

	Illes Balears			Espanya
	2018	2019	% de var. 19-18	% de var. 19-18
Capítol I: Imposts directes	3.041.619	3.118.431	2,53%	1,44%
Imposts sobre la renda de persones físiques	2.061.461	2.187.541	6,12%	4,87%
Imposts sobre societats	776.940	773.065	7,64%	-4,45%
Imposts sobre la renda no residents	131.109	124.127	-5,33%	-11,10%
La resta del capítol I	72.109	33.698	-53,27%	-48,90%
Capítol II: Imposts indirectes	1.462.936	1.525.216	4,26%	2,45%
Imposts sobre el valor afegit	1.359.073	1.422.796	4,69%	1,94%
Imposts especials	18.654	15.438	-17,24%	4,15%
Impost sobre primes d'assegurances	81.127	84.008	3,55%	2,84%
La resta del capítol II	4.082	2.974	-27,14%	2,73%
Capítol III: Taxes i altres ingressos	48.153	46.435	-3,57%	9,70%
Total ingressos tributaris	4.552.708	4.690.082	3,02%	1,98%

Font: Informe mensual de recaudació tributaria, 2019, Agència Tributària

Aquest increment del 3,7 % representa un significatiu creixement relatiu, en termes reals, en un entorn d'escassa inflació (IPC = 1,0 %) amb un creixement vegetatiu poblacional de l'1,8 % i un creixement del PIB de l'1,7 % (cal afegir-hi que el creixement del PIB de les Balears el 2019 és el més baix de totes les comunitats autònomes, més d'un punt per sota de la mitjana nacional, que és del 2,8 %).

Es confirma així la tendència d'exercicis anteriors, en què la participació del sector públic creix significativament per sobre de la resta dels sectors, en la línia de major redistribució de la riquesa que retorna en forma de més i millors serveis públics, encara que això sigui en detriment del consum privat, ja que disminueix la renda disponible, cosa que, si es manté en el

temps, podria resultar perillosa en una economia tancada, sense consum extern, perquè el consum és un dels principals dinamitzadors de l'economia.

Com en exercicis anteriors, la càrrega fiscal a les Balears es manté centrada en la imposició indirecta que representa la meitat de la càrrega fiscal total, fet que no és d'estranyar en una economia de serveis que té com a principal component el sector turístic. Per això el consum *per capita* és relativament elevat enfront de la població de dret, especialment en comparació amb altres territoris. (Vegeu el quadre I-10.11.)

En valors absoluts, no obstant això, l'increment interanual es genera en la imposició directa (81,5 %) enfront de l'11,6 % en la imposició indirecta i el 6,9 %

en el cost dels serveis públics directament abonat pels ciutadans a través de les taxes i els preus públics.

En el conjunt nacional s'aprecia que la càrrega tributària es concentra principalment en la imposició directa, que es manté per sobre del 50 % del total de la càrrega fiscal, mentre que la imposició indirecta està deu punts percentuals per sota i les taxes i els preus públics se situen lleugerament per sota del 6%, descendint lleugerament en relació amb els exercicis precedents.

Com ja s'havia assenyalat en exercicis anteriors, a manera d'aclariment conceptual, pel que fa a l'anàlisi de la càrrega fiscal i la seva distribució entre els seus tres components, els «impostos directes», els «impostos indirectes» i les «taxes i altres ingressos», cal reiterar: «Els primers [directes] graven la riquesa, bé mitjançant l'obtenció de rendes o bé per la possessió i gaudi del patrimoni, amb caràcter progressiu en el cas de les persones físiques, però a tipus fixos que varien en funció de la mida en el cas de les persones jurídiques, mentre que en el cas de la càrrega fiscal indirecta es grava el consum, amb caràcter general a través de l'IVA i amb tributs "especials" en el cas de certs productes (combustibles, alcohol, tabac, etc.) entre els quals comencen a tenir rellevància nous tributs autonòmics vinculats en major o menor mesura amb el medi ambient. En el cas de les taxes i altres ingressos, es tracta de tributs vinculats a l'ús dels béns o serveis públics a títol personal pels ciutadans i amb el seu cobrament es busca la contraprestació que permeti repercutir-li el seu cost, inclòs el cost financer de l'ajornament del pagament dels deutes tributaris.»

En l'anàlisi comparativa interterritorial, les Balears es consoliden com la comunitat autònoma de règim comú amb una major imposició indirecta relativa, ja que representa la meitat del total de la càrrega fiscal suportada; seguida, com en anys anteriors, d'Extremadura, Múrcia i Castella-la Manxa. Per contra, en la mitjana nacional la tributació directa representa més de la meitat de la càrrega fiscal, superant folgadamente el 60 % en el cas de Madrid entre les comunitats de règim comú i Navarra, amb el seu règim foral. La causa principal d'aquestes dades extremes cal buscar-la en la domiciliació fiscal d'importants patrimonis i les seves rendes per un tractament fiscal més favorable.

Per la seva banda, a les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, encara amb major incidència que en el cas de les Balears, la imposició indirecta al consum presenta taxes relatives en la càrrega fiscal significativament superiors a la mitjana, conseqüència lògica de l'especialització de l'economia en el comerç internacional a causa de la situació fronterera amb el Marroc, mentre que tant la càrrega fiscal com la pressió fiscal per habitant presenten taxes significativament per sota de la mitjana.

Respecte a la distribució de la càrrega fiscal suportada a les Balears entre els diferents nivells de l'Administració, ressalta el desplaçament continuat de la càrrega fiscal cap a l'Administració autonòmica, que s'acosta ja a una participació equivalent a la dels altres dos nivells (estatal i local) junts, encara que l'evolució de la càrrega fiscal de l'Administració estatal està condicionada per la limitació de creixement que representa la prolongada pròrroga de

pressupostos generals de l'Estat, en una conjuntura política caracteritzada per la manca de suports estables del Govern de la nació. (Vegeu el quadre I-10.12. i el gràfic I-10.2.)

Com en anys anteriors, l'anàlisi comparativa interterritorial de la corresponsabilitat fiscal entre els diferents nivells de l'Administració està condicionada per les peculiaritats diferencials estatutàries entre les comunitats autònomes, especialment de les de règim foral de tributació (que en el cas de Navarra manté una càrrega fiscal negativa de l'Estat) o, en el cas de les Canàries, pel seu règim fiscal diferenciat que concentra la càrrega fiscal indirecta a través dels capítols insulars. Pel que fa al País Basc, la seva tributació a través de les diputacions forals (Administració local) concentra la major part de la càrrega fiscal suportada pels seus ciutadans i la càrrega fiscal de l'Administració autonòmica queda limitada a la recaptació de taxes amb una quantia relativa de merament testimonial, al mateix temps que la recaptació de l'Estat en aquests territoris continua la tendència decreixent i se situa lleugerament per sobre del 10 % del total de la càrrega fiscal.

També en el cas de les ciutats autònomes, el seu caràcter d'administracions locals comporta una càrrega fiscal autonòmica zero i una càrrega fiscal estatal residual (que no es correspon amb la recaptació, pel retorn dels tributs estatals a l'àrea administrativa local, per la qual cosa és objecte d'imputació a aquestes).

Un any més les Balears encapçalen el rànquing de les comunitats autònomes de

règim comú en relació amb la importància relativa de la càrrega fiscal autonòmica, i s'acosta ja al 50 % de la càrrega fiscal total.

Pel que fa a la càrrega fiscal per habitant, en valors absoluts el 2019 les Balears queden al llindar dels 8.000 euros (7.996,07 euros per habitant i any), amb un creixement interanual de l'1,85 %, la qual cosa permet donar cobertura a la depreciació monetària en un entorn de creixement poblacional i poc més, però consolidant el fort creixement de l'exercici precedent. (Vegeu el quadre I-10.13.)

Comparativament amb la resta de les comunitats autònomes, com en anys anteriors la càrrega fiscal suportada a les Balears situa els seus habitants en el tercer lloc, només darrere de Madrid i el País Basc, per aquest ordre, la qual cosa resulta significatiu considerant la capitalitat de la primera (i la distorsió que hi suposa la domiciliació social de moltes empreses) i el peculiar sistema fiscal diferenciat de la segona. Una explicació d'això, caldria cercar-la en la gran diferència —característica de les Illes— entre la població de fet i la població de dret (que és qui realment suporta els tributs, però sense oblidar que és també la que demanda serveis públics que s'han de mantenir amb ells).

En termes de variació interanual, no obstant això, tant el País Basc com Madrid presenten taxes de creixement de la càrrega fiscal negatives, i queden per sota de la xifra en valors absoluts que havien assolit el 2018; això sí, després d'un creixement espectacular aquest exercici.

QUADRE I-10.11. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA TRIBUTÀRIA PER TIPUS DE TRIBUT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2019)

	Població	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingressos	Total
Andalusia	8.414.240	45,58%	46,81%	7,62%	100,00%
Aragó	1.319.291	51,83%	43,06%	5,11%	100,00%
Astúries	1.022.800	51,84%	42,83%	5,33%	100,00%
Illes Balears	1.149.460	44,83%	49,47%	5,71%	100,00%
Illes Canàries	2.153.389	53,52%	38,56%	7,93%	100,00%
Cantàbria	581.078	48,92%	44,86%	6,22%	100,00%
Castella i Lleó	2.399.548	48,09%	45,56%	6,35%	100,00%
Castella-la Manxa	2.032.863	44,82%	47,30%	7,88%	100,00%
Catalunya	7.675.217	55,45%	38,79%	5,76%	100,00%
Com. Valenciana	5.003.769	47,16%	45,38%	7,46%	100,00%
Extremadura	1.067.710	43,82%	48,26%	7,92%	100,00%
Galícia	2.699.499	49,22%	45,35%	5,43%	100,00%
Madrid	6.663.394	61,83%	34,35%	3,82%	100,00%
Múrcia	1.493.898	46,60%	47,78%	5,62%	100,00%
Navarra	654.214	65,61%	27,42%	6,96%	100,00%
País Basc	2.207.776	50,41%	44,20%	5,39%	100,00%
La Rioja	316.798	50,76%	43,05%	6,20%	100,00%
Ceuta	84.777	20,95%	70,14%	8,92%	100,00%
Melilla	86.487	25,06%	55,87%	19,07%	100,00%
Total Nacional	47.026.208	52,20%	41,84%	5,96%	100,00%

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'INE, el MINHAP, el MINHAFI, l'AEAT i l'IBAE

QUADRE I-10.12. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA FISCAL PER ADMINISTRACIONS I PER CA (2019)

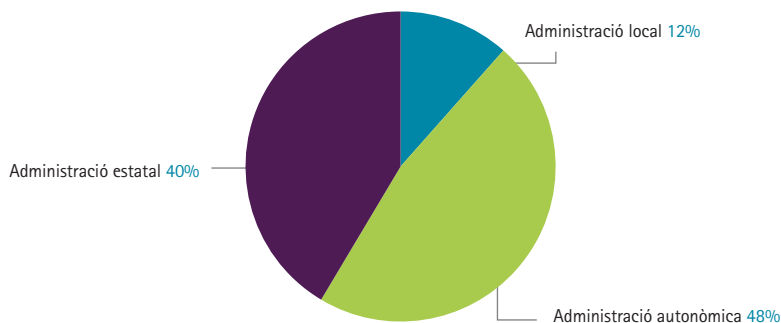
	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Andalusia	14,00%	44,69%	41,31%	100,00%
Aragó	12,01%	43,60%	44,39%	100,00%
Astúries	9,87%	44,97%	45,16%	100,00%
Illes Balears	11,42%	48,29%	40,29%	100,00%
Illes Canàries	29,22%	39,52%	31,26%	100,00%
Cantàbria	11,15%	45,84%	43,01%	100,00%
Castella i Lleó	12,27%	43,10%	44,63%	100,00%
Castella-la Manxa	14,48%	43,02%	42,49%	100,00%
Catalunya	12,84%	42,86%	44,30%	100,00%

continua

	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Com. Valenciana	12,09%	46,55%	41,35%	100,00%
Extremadura	13,58%	45,36%	41,06%	100,00%
Galícia	10,68%	43,99%	45,33%	100,00%
Madrid	9,62%	41,60%	48,79%	100,00%
Múrcia	12,74%	45,58%	41,68%	100,00%
Navarra	10,28%	118,71%	-29,00%	100,00%
País Basc	88,04%	0,56%	11,41%	100,00%
La Rioja	11,71%	43,97%	44,31%	100,00%
Ceuta	79,24%	0,00%	20,76%	100,00%
Melilla	78,67%	0,00%	21,33%	100,00%
Mitjana nacional	17,70%	41,54%	40,76%	100,00%

Font: Elaboració pròpia sobre dades del MINHAP, el MINHAFP i l'AEAT

Gràfic I-10.2.
Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears (2019)

Font: Elaboració pròpia sobre dades de l'INE, el MINHAP, el MINHAFP i l'AEAT

QUADRE I-10.13. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT I PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EXERCICI 2019)

	PIB per càpita	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal: CF/PIB
		Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	
Illes Balears	28.143,00	912,92 €	3.861,66 €	3.221,49 €	7.996,07 €	28,41%
País Basc	34.273,00	7.718,15 €	48,79 €	999,91 €	8.766,86 €	25,58%
Astúries	23.455,00	585,23 €	2.666,66 €	2.677,38 €	5.929,27 €	25,28%
Cantàbria	24.556,00	669,85 €	2.752,65 €	2.583,06 €	6.005,56 €	24,46%

continua

	PIB per càpita	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal: CF/PIB
		Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	
Comunitat Valenciana	23.094,00	672,76 €	2.590,10 €	2.300,80 €	5.563,67 €	24,09%
Andalusia	19.658,00	646,76 €	2.064,28 €	1.908,10 €	4.619,14 €	23,50%
Catalunya	31.110,00	934,00 €	3.116,85 €	3.221,18 €	7.272,02 €	23,38%
Madrid	35.876,00	802,10 €	3.469,29 €	4.069,13 €	8.340,53 €	23,25%
Mitjana nacional	26.438,00	1.078,92 €	2.532,88 €	2.485,31 €	6.097,11 €	23,06%
Castella i Lleó	24.758,00	681,85 €	2.394,05 €	2.479,12 €	5.555,02 €	22,44%
Castella-la Manxa	20.876,00	675,98 €	2.008,30 €	1.983,51 €	4.667,79 €	22,36%
Extremadura	19.432,00	574,31 €	1.917,69 €	1.735,87 €	4.227,87 €	21,76%
Múrcia	21.853,00	598,97 €	2.143,77 €	1.960,08 €	4.702,83 €	21,52%
Galícia	24.034,00	547,51 €	2.254,53 €	2.323,28 €	5.125,31 €	21,33%
La Rioja	27.942,00	695,09 €	2.609,20 €	2.629,32 €	5.933,60 €	21,24%
Aragó	28.993,00	738,92 €	2.683,12 €	2.731,44 €	6.153,48 €	21,22%
Illes Canàries	21.265,00	1.184,68 €	1.602,15 €	1.267,58 €	4.054,41 €	19,07%
Navarra	32.692,00	514,96 €	5.944,47 €	-1.452,04 €	5.007,39 €	15,32%
Ceuta	20.781,00	1.831,69 €	0,00 €	479,89 €	2.311,58 €	11,12%
Melilla	19.073,00	1.203,09 €	0,00 €	326,25 €	1.529,34 €	8,02%

Font: Elaboració pròpia sobre dades de l'INE, el MINHAP, el MINHAF i l'AEAT

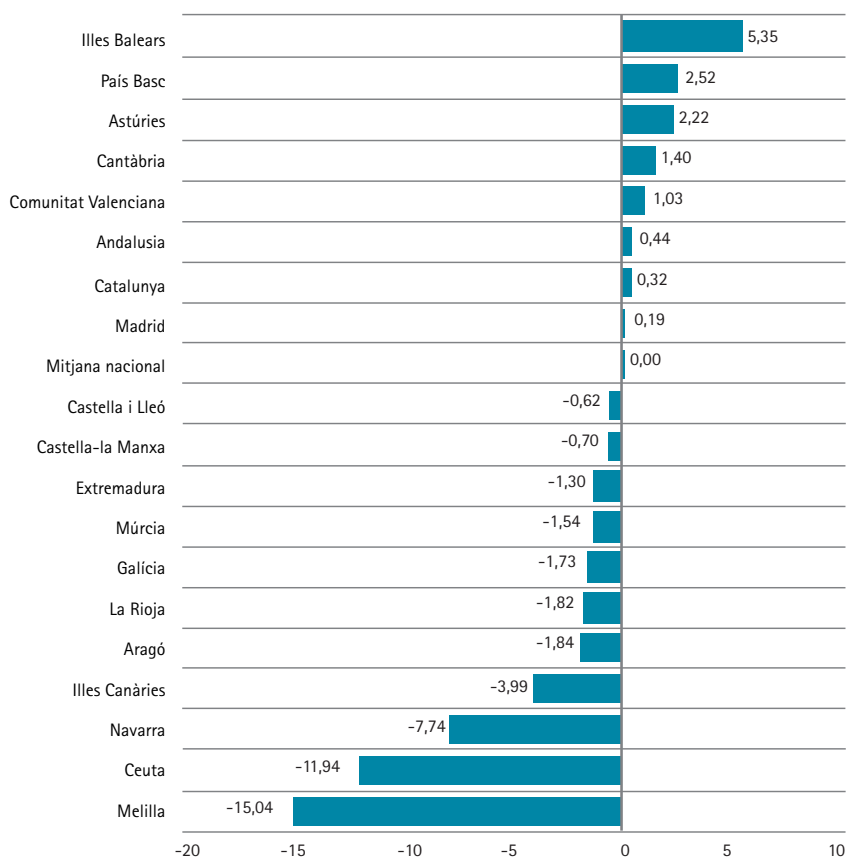
Al darrere de les Balears se situa Catalunya, amb 7.272,02 euros per habitant i any (40 euros més que l'any anterior), mentre que la mitjana nacional es manté en 6.097,11 euros (només 8,32 euros més que el 2018).

També un any més, en el tram inferior hi ha les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, mentre que de la resta destaquen les Illes Canàries, que es mantenen pràcticament a la meitat de les Balears, amb 4.054,41 euros de càrrega fiscal per habitant i any (només 4,35 euros més que el 2018, un increment que no cobreix ni tan sols l'IPC), un factor que cal tenir en compte com a rellevant en l'argumentació de la reivindicació d'un règim especial per a les Balears (REB).

En aquesta línia argumental, és significatiu el diferencial de més de 1.000 euros en la càrrega fiscal per habitant i any de les Balears amb altres territoris, i no només les regions tradicionalment menys desenvolupades, com Extremadura, Andalusia o Castella-la Manxa, sinó també economies capdavanteres com Navarra, la Comunitat Valenciana i Galícia, una qüestió que mereix una reflexió serena.

No obstant això, el que és veritablement significatiu resulta de la comparació d'aquesta càrrega fiscal amb el PIB, ja que així s'obté la pressió fiscal per habitant i de la confrontació amb la resta de les comunitats autònomes i la mitjana nacional. (Vegeu el gràfic I-10.3.)

Gràfic I-10.3
Pressió fiscal per CA: diferència respecte a la mitjana nacional en punts percentuals (2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE, el MINHAP, el MINHAF, l'AEAT i l'IBESTAT

Un any més, les Balears ocupen la primera posició quant a pressió fiscal suportada comparativament amb la resta de les comunitats autònomes i el 2019 assoleixen el 28,41 %, gairebé un terç de la renda *per capita* dels seus habitants, amb un diferencial de més de 5 punts percentuals per sobre de la mitjana nacional, seguida per les comunitats

de l'àrea cantàbrica, que se situen també per sobre de la mitjana: País Basc, Astúries i Cantàbria, mentre que Catalunya i Madrid (amb el major pes relatiu) presenten índex de pressió fiscal situats en la mitjana, i les Canàries i Navarra són, a més de les ciutats autònomes, les que presenten una major desviació en el tram inferior a la mitjana.

Resulta significativa la comparació entre les comunitats autònomes insulars, ja que mentre a les Balears la pressió fiscal assoleix més de la quarta part (gairebé un terç) de la renda, els canaris no suporten ni tan sols una cinquena part de la seva.

A l'àmbit municipal i per illes, la pressió fiscal el 2019 presenta índexs en 10 punts percentuals i la franja superior se situa en els 36 % d'Escorca o els 35 % de Deià, on les taxes i els preus dels serveis públics municipals *per capita* es disparen, mentre que en el tram inferior el desfasament en relació amb la mitjana resulta més discret, sense superar els tres punts percentuals en el menor dels casos.

Com en anys anteriors, en el tram superior de pressió fiscal per habitant i any el 2019, hi ha els municipis costaners, l'economia dels quals està vinculada al turisme i els seus valors cadastrals són més elevats, mentre que en el tram inferior se situen els municipis d'interior, amb una economia més vinculada al sector agrari.

No obstant això, malgrat que encara encapçala el rànquing de pressió fiscal, en el cas d'Escorca es produeix una disminució de la càrrega fiscal de 444,75 euros per habitant, tot i que es manté per sobre dels 10.000 euros (que representen 2.223,19 euros més que la mitjana); seguida de Deià, Andratx i Sant Llorenç des Cardassar, a Mallorca, i es Migjorn Gran i es Mercadal, a Menorca, mentre que a Eivissa tots els municipis presenten índexs de pressió fiscal molt pròxims a la mitjana balear, en una forquilla d'escasses dècimes.

Per la seva banda, són els municipis del Pla de Mallorca i, en general, els d'interior,

els que presenten índexs inferiors de pressió fiscal: Alaró, Binissalem, Costitx, Llubí, Maria de la Salut, Petra, Porreres, Sineu i Vilafranca de Bonany, mentre que a Menorca només Ferreries, i per unes centèsimes, baixa del 28 %, al mateix temps que Formentera s'acosta a la part alta, superant el 29 %. (Vegeu els quadres I-10.14. i I-10.15.)

10.8.

LA DESPESA PÚBLICA A LES BALEARS PER POLÍTQUES DE DESPESA²

Des de l'òptica pressupostària inicial del conjunt del sector públic, la despesa pública estimada el 2019 s'eleva a 15.164,77 euros per habitant i any, amb una taxa interanual de creixement més moderada del 3,8 % (8,6 % el 2018). (Vegeu el quadre I-10.16.)

Aquesta càrrega fiscal per habitant consumeix un 53,88 % de la riquesa produïda (PIB) *per capita*, un punt i mig menys que

2. Nota metodològica: L'estimació de la despesa pública a les Balears per polítiques de despesa, no s'obté pel procediment tradicional d'estimació de marc de magnituds mitjançant procediments estadístics, sinó mitjançant la consolidació del pressupost de despesa per funcions i programes dels ens locals i autonòmics, amb un nivell absolut de certesa en la seva territorialització i, atès que la despesa de l'Estat no es territorialitza, una vegada consolidada tota la despesa del sector de l'Estat (inclosa la seguretat social i els organismes autonòmics i empreses públiques) i eliminades les transferències de l'Estat als dos nivells administratius autonòmic i local, s'obté la despesa neta per habitant i s'extrapola a les Balears sobre la base de la seva població, la qual cosa permet obtenir la despesa pública total suportada per habitant.

l'exercici anterior, la qual cosa, dit en termes col·loquials, representa que el sector públic consumeix més del 50 % de la renda generada i que els ciutadans de les Illes dediquen 197 dies a l'any a sustentar l'estat del benestar i el cost dels serveis públics (3 menys que el 2018).

En termes de calendari, seria només a partir del 15 de juliol quan el rendiment del treball i el patrimoni dels balears queda disponible per al seu ús privat i el consum privat.

És evident que es tracta d'una mitjana, objecte d'una gran dispersió en funció de la riquesa i l'edat de cada persona, i suposa un ús col·loquial del verb *treballar* quan parlem de la renda generada, ja que no només inclou les rendes del treball, sinó també els rendiments del patrimoni en forma de rendes (lloguers, dividends, etc.). Aquesta redistribució de les rendes a través de la despesa pública en forma dels serveis que conformen l'estat del benestar (educació, sanitat pública universal i gratuïta, protecció social o infraestructures i serveis públics en general) constitueixen el sistema de redistribució de riquesa generada en funció de les necessitats dels diferents col·lectius que conformen la societat, donant forma a l'acció social de la despesa pública.

És per això que la principal partida de la despesa pública, amb més d'un terç del total (34,2 %), es destina a la protecció i promoció social (mig punt percentual més que l'exercici precedent), en què destaquen les pensions, que s'emporten una quarta part de la despesa pública total.

En relació amb l'exercici precedent, el 2019 cada habitant de les Balears va suportar 283,19 euros més que l'exercici precedent de despesa en pensions, la qual cosa representa un increment del 8 %. Però això no implica que, en l'actual sistema nacional deficitari interterritorial, aquest increment es destinés a incrementar les pensions de les Illes; per contra, un any més es va destinar en part a compensar els dèficits d'altres territoris a conseqüència del desequilibri entre les prestacions de la Seguretat Social i les cotitzacions generades en aquests territoris.

La segona partida de la despesa pública per habitant, una mica més d'una cinquena part del total (22,7 %), descendeix lleugerament en relació amb anys anteriors i es destina a la cobertura del deute públic, que en la seva major part correspon a l'amortització de deute estatal, que es redueix lleugerament fins als 2.400 euros a l'any per habitant, mentre que la resta, que es destina al pagament del deute de les administracions locals pròpies de les Balears (ajuntaments, consells insulars i Administració autonòmica), creix un any més superant els mil euros per habitant (1.047,63 euros), si bé aquest increment es produeix en el deute autonòmic, ja que la despesa per amortitzar i pagar interessos del deute local (consells i ajuntaments) manté la seva línia descendent gràcies al sanejament financer dels darrers anys.

Quant a la despesa en la producció de béns públics de caràcter permanent, que constitueix el tercer eix en importància de la política de la despesa pública a les Balears, es manté amb un lleu increment del 0,3 % en relació amb el 2018.

QUADRE I-10.14. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT (EUROS) A LES BALEARS PER ILLES (2019)

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Mitjana de Mallorca	3.578,43	4.028,15	446,32	8.052,90	28,61%
Mitjana de Menorca	3.650,72	3.992,04	459,60	8.102,36	28,79%
Mitjana d'Eivissa	3.578,68	4.016,28	477,48	8.072,44	28,68%
Formentera	3.571,49	3.977,28	660,79	8.209,55	29,17%

Font: Elaboració pròpia. Dades en euros per habitant i any

QUADRE I-10.15. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT (EUROS) A LES BALEARS PER ILLES I MUNICIPIS (2019)

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Mitjana de Mallorca	3.578,43	4.028,15	446,32	8.052,90	28,61%
Alaró	3.399,52	4.007,44	319,31	7.726,27	27,45%
Alcúdia	3.953,01	3.992,23	543,21	8.488,45	30,16%
Algaida	3.393,24	4.001,89	302,76	7.697,89	27,35%
Andratx	4.210,18	4.121,33	644,97	8.976,47	31,90%
Ariany	3.485,35	4.032,54	336,12	7.854,01	27,91%
Artà	3.677,02	4.013,56	624,05	8.314,63	29,54%
Banyalbufar	3.863,53	4.083,03	710,62	8.657,18	30,76%
Binissalem	3.371,80	4.006,45	342,42	7.720,67	27,43%
Búger	3.492,71	4.051,13	457,97	8.001,81	28,43%
Bunyola	3.449,12	4.029,82	422,37	7.901,31	28,08%
Calvià	4.111,28	4.073,86	372,95	8.558,08	30,41%
Campanet	3.349,09	4.050,69	421,66	7.821,44	27,79%
Campos	3.517,67	4.064,49	529,29	8.111,45	28,82%
Capdepera	3.792,97	4.030,13	861,99	8.685,08	30,86%
Consell	3.340,66	3.987,27	452,81	7.780,74	27,65%
Costitx	3.370,88	3.998,38	227,75	7.597,02	26,99%
Deià	4.828,56	4.072,18	977,91	9.878,65	35,10%
Escorca	4.736,74	4.069,30	1.413,21	10.219,26	36,31%

continua

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Esporles	3.418,87	4.005,95	403,23	7.828,05	27,82%
Estellencs	3.681,05	4.025,73	530,38	8.237,16	29,27%
Felanitx	3.555,74	3.994,78	439,37	7.989,89	28,39%
Fornalutx	3.640,40	4.013,34	672,53	8.326,27	29,59%
Inca	3.362,65	3.986,28	452,45	7.801,38	27,72%
Lloret de Vistalegre	3.350,40	4.006,06	255,10	7.611,55	27,05%
Lloseta	3.402,17	3.995,81	446,90	7.844,88	27,88%
Llubí	3.381,10	4.010,13	279,78	7.671,01	27,26%
Llucmajor	3.605,92	3.998,23	477,21	8.081,36	28,72%
Manacor	3.498,36	3.986,46	391,26	7.876,08	27,99%
Mancor de la Vall	3.436,14	3.985,04	363,55	7.784,73	27,66%
Maria de la Salut	3.338,05	3.986,16	339,32	7.663,54	27,23%
Marratxí	3.455,32	4.001,82	371,66	7.828,80	27,82%
Montuiri	3.406,72	4.041,30	332,43	7.780,46	27,65%
Muro	3.692,66	4.017,28	687,47	8.397,40	29,84%
Palma	3.513,55	4.041,13	428,43	7.983,10	28,37%
Petra	3.266,38	3.995,91	307,36	7.569,66	26,90%
Pollença	3.703,33	4.036,35	590,47	8.330,15	29,60%
Porreres	3.344,56	4.006,02	220,85	7.571,43	26,90%
Sa Pobla	3.407,31	3.995,34	466,42	7.869,07	27,96%
Puigpunyent	3.725,22	4.107,23	495,09	8.327,54	29,59%
Sencelles	3.405,68	4.049,48	369,76	7.824,92	27,80%
Sant Joan	3.376,50	3.998,65	369,52	7.744,68	27,52%
Sant Llorenç des Cardassar	4.108,24	4.070,06	708,51	8.886,81	31,58%
Santa Eugènia	3.438,73	4.013,37	431,08	7.883,18	28,01%
Santa Margalida	3.583,66	3.984,55	500,06	8.068,26	28,67%
Santa Maria del Camí	3.364,26	3.994,16	445,38	7.803,81	27,73%
Santanyí	3.928,09	4.044,81	575,49	8.548,38	30,37%
Selva	3.411,47	4.029,75	308,43	7.749,66	27,54%
Ses Salines	3.676,25	4.013,24	518,44	8.207,94	29,17%

continua

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Sineu	3.342,30	3.992,49	314,00	7.648,80	27,18%
Sóller	3.670,55	4.004,20	451,45	8.126,19	28,87%
Son Servera	3.785,22	4.010,41	512,00	8.307,63	29,52%
Valldemossa	3.800,05	4.079,25	941,32	8.820,62	31,34%
Vilafranca de Bonany	3.291,45	3.994,17	290,73	7.576,35	26,92%
Mitjana de Menorca	3.650,72	3.992,04	459,60	8.102,36	28,79%
Alaior	3.610,73	3.990,50	410,89	8.012,12	28,47%
Ciutadella de Menorca	3.552,34	3.989,28	518,65	8.060,27	28,64%
Ferreries	3.523,35	3.987,06	305,85	7.816,26	27,77%
Maó	3.675,58	3.980,72	439,41	8.095,70	28,77%
Es Mercadal	4.060,44	4.005,73	579,82	8.645,99	30,72%
Sant Lluís	3.840,39	4.040,28	550,45	8.431,12	29,96%
Es Castell	3.595,14	3.992,92	254,29	7.842,35	27,87%
Es Migjorn Gran	3.824,62	4.024,41	675,66	8.524,69	30,29%
Mitjana d'Eivissa	3.578,68	4.016,28	477,48	8.072,44	28,68%
Eivissa	3.610,05	4.008,50	523,87	8.142,41	28,93%
Sant Antoni de Portmany	3.579,84	4.001,18	388,32	7.969,34	28,32%
Sant Josep de sa Talaia	3.588,63	4.026,05	498,99	8.113,67	28,83%
Sant Joan de Labritja	3.561,36	4.009,80	476,67	8.047,82	28,60%
Santa Eulària des Riu	3.532,52	4.030,99	463,06	8.026,57	28,52%
Formentera	3.571,49	3.977,28	660,79	8.209,55	29,17%

Font: Elaboració pròpia. Dades en euros per habitant i any

QUADRE I-10.16. ANÀLISI DE LA DESPESA PÚBLICA PER POLITIQUES DE LA DESPESA A LES ILLES BALEARS PER FUNCIO/PROGRAMA (2019)

	Total consolidat CAIB-EL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a les Balears (milers d'euros)	Despesa local i autònoma per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Total	6.968.307	10.462.988	6.062,24	9.102,52	15.164,77	100,0%
Deute públic	1.204.211	2.758.587	1.047,63	2.399,90	3.447,53	22,7%
Deute públic	1.204.211	2.758.587	1.047,63	2.399,90	3.447,53	22,7%
Serveis públics bàsics	902.193	498.259	784,88	433,47	1.218,36	8,0%
Seguretat i mobilitat ciutadana	237.843	454.871	206,92	395,73	602,64	4,0%
Habitatge i urbanisme	177.277	11.770	154,23	10,24	164,47	1,1%
Benestar comunitari	245.085	0	213,22	0,00	213,22	1,4%
Medi ambient	241.989	31.617	210,52	27,51	238,03	1,6%
Actuacions de protecció i promoció social	667.092	5.303.060	580,35	4.613,52	5.193,88	34,2%
Pensions	36.459	4.324.568	31,72	3.762,26	3.793,98	25,0%
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	19.063	351.694	16,58	305,96	322,55	2,1%
Serveis socials i promoció social	482.938	487.078	420,14	423,74	843,89	5,6%
Foment de l'ocupació	128.632	139.719	111,91	121,55	233,46	1,5%
Producció de béns públics de caràcter preferent	3.087.604	187.998	2.686,13	163,55	2.849,69	18,8%
Sanitat	1.742.379	103.962	1.515,82	90,44	1.606,27	10,6%
Educació	1.077.658	63.109	937,53	54,90	992,44	6,5%
Cultura	168.840	16.190	146,89	14,08	160,97	1,1%
Esport	99.726	4.737	86,76	4,12	90,88	0,6%

continua

	Total consolidat CAIB-EL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a les Balears (milers d'euros)	Despesa local i autònoma per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Actuacions de caràcter econòmic	637.146	695.926	554,30	605,44	1.159,74	7,6%
Agricultura, ramaderia i pesca	79.071	151.710	68,79	131,98	200,77	1,3%
Indústria i energia	38.594	141.007	33,58	122,67	156,25	1,0%
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	85.017	21.906	73,96	19,06	93,02	0,6%
Transport públic	178.877	52.522	155,62	45,69	201,31	1,3%
Infraestructures	176.051	140.535	153,16	122,26	275,42	1,8%
Investigació, desenvolupament i innovació	69.896	172.615	60,81	150,17	210,98	1,4%
Altres actuacions de caràcter econòmic	9.641	15.631	8,39	13,60	21,99	0,1%
Actuacions de caràcter general	470.062	1.019.158	408,94	886,64	1.295,58	8,5%
Òrgans de govern	68.963	16.657	60,00	14,49	74,49	0,5%
Serveis de caràcter general	287.901	641.385	250,47	557,99	808,45	5,3%
Administració financera i tributària	109.922	33.964	95,63	29,55	125,18	0,8%
Transferències a altres administracions públiques	3.274	327.151	2,85	284,61	287,46	1,9%

Font: Elaboració pròpia

Un any més és la despesa sanitària el principal component de la despesa en aquests serveis, amb 1.606,27 euros per habitant i any, el 93,5% del qual es concentra en l'Administració autonòmica.

Aquesta concentració de la despesa en l'Administració autonòmica es produeix també en la despesa en educació, ja que és una altra competència transferida, en la qual es destinen 870 euros dels 992,44 euros de la despesa total en educació a les Balears, mentre que la despesa estatal (beques) va ser només de 54,9 euros per habitant.

Pel que fa als serveis públics bàsics, amb una despesa de 1.218,36 euros per habitant, la meitat s'ha destinat a seguretat i mobilitat ciutadana, i de la resta, 238,03 euros a programes relacionats amb el medi ambient; 213,22 euros als serveis urbans bàsics (aigua, clavegueram, residus, neteja i enllumenat públic, cementiris, etc.), i 164,47 euros a habitatge i urbanisme, tots programes en els quals el finançament estatal és merament testimonial o nul.

D'altra banda, la despesa en actuacions de caràcter econòmic es manté lleugerament per sobre del set i mig del total de la despesa pública i és el principal component la despesa en infraestructures (275,42 euros), seguit de la despesa en R+D+i, amb 210,98 euros per habitant, amb una taxa d'increment del 5% interanual, i es manté en l'1,4% de la despesa total. Aquest percentatge és significativament baix en termes comparatius amb la mitjana europea, mentre que és la PAC europea administrada per l'Estat la que conforma la part més rellevant (65%) de la despesa en el sector

agroalimentari, amb 200,77 euros per habitant, en contrapartida de l'aportació al pressupost de la Unió Europea de 287,46 euros per habitant el 2019.

Des del punt de vista de la comparació entre administracions, s'hi veu el reflex en la despesa pública de la distribució de competències entre les diferents administracions, per la qual cosa la despesa en transport públic i el sector de serveis (especialment turisme i comerç) es concentra en les administracions local i autonòmica, al mateix temps que és l'Administració estatal la que concentra la despesa en infraestructures i recerca, desenvolupament i innovació (70%-30%).

Quant a la despesa suportada en el manteniment dels tres graons de l'Administració, el 2019 representa un 8,5% de la despesa total i, d'aquesta, dos terços corresponen a l'Estat, mentre que el terç restant es destina a l'Administració pròpia dels territoris insulars. (Vegeu el quadre I-10.17.)

En l'àmbit estrictament local, en l'anàlisi de les polítiques de despesa del sector públic balear es constata la distribució de competències entre l'Administració autonòmica i la local com el factor diferenciador de la concentració de la despesa.

Així, en valors absoluts, l'Administració local assumeix gairebé dos de cada set euros suportats pels habitants, mentre que cinc de cada set són gestionats per l'Administració autonòmica, que concentra la major part de les competències, al mateix temps que manté la seva capacitat d'endeutament per finançar-se. Per aquest motiu les despeses del deute per

al pagament d'interessos i amortització (1.047 euros *per capita*) es concentren en un 95 % en l'Administració autonòmica fins a representar més d'una cinquena part del seu pressupost.

Quant a les polítiques de despesa gestionada, són els serveis públics bàsics de caràcter general més pròxims al ciutadà, com la recollida i eliminació d'escombraries, el subministrament d'aigües i el clavegueram i la policia local, on Administració local dels ajuntaments i consells insulars triplica la despesa enfront de l'autonòmica, mentre que la despesa social de protecció i promoció de l'autonomia personal es distribueix per igual entre totes dues administracions. Per contra, la despesa de l'Administració autonòmica es concentra en la prestació de sanitat i educació, que aplega més de la meitat de la despesa, o en competències de caràcter econòmic de gestió supramunicipal, entre les quals destaca la despesa en matèria de medi ambient.

També en les polítiques de despesa en les actuacions de caràcter econòmic, s'aprecia l'especialització competencial de les administracions. Així, la despesa en infraestructures representa gairebé el 60 % de la despesa total en aquest grup de programes per a les administracions locals, mentre que per a l'Administració autonòmica la despesa en el transport públic (principalment el manteniment i la gestió de la xarxa ferroviària urbana i interurbana) representa l'actuació econòmica més rellevant i s'emporta una mica més del 40 % dels recursos, mentre que de la despesa en R+D+i i la despesa en actuacions en el sector agroalimentari representen gairebé un 20 %.

Pel que fa al cost de l'estructura de gestió de les administracions per als ciutadans, el 2019 és de 408,94 euros *per capita*, dels quals un terç és el cost de l'Administració autonòmica, i dos terços, el cost dels dos graons que conformen l'Administració local: 68 ajuntaments i 3 consells insulars (el Consell Insular de Formentera opera sense pressupost propi dins el pressupost de l'Ajuntament de Formentera).

QUADRE I-10.17. ANÀLISI DE LA DESPESA CLASSIFICADA A LES ILLES BALEARS PER POLITIQUES DE LA DESPESA I PROGRAMA (2018)

	Total consolidat administració autònoma (milers d'euros)	Total consolidat entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EELL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Total	4.997.767	1.971.450	6.968.307	100,00%	6.062,24
Deute públic	1.137.538	66.673	1.204.211	17,28%	1.047,63
Deute públic	1.137.538	66.673	1.204.211	17,28%	1.047,63
Serveis públics bàsics	246.136	656.057	902.193	12,95%	784,88
Seguretat i mobilitat ciutadana	11.689	226.154	237.843	3,41%	206,92
Habitatge i urbanisme	61.844	115.433	177.277	2,54%	154,23
Benestar comunitari	2.586	242.499	245.085	3,52%	213,22
Medi ambient	170.018	71.971	241.989	3,47%	210,52
Actuacions de protecció i promoció social	313.016	354.076	667.092	9,57%	580,35
Pensions	33.173	3.286	36.459	0,52%	31,72
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	14.221	4.842	19.063	0,27%	16,58
Serveis socials i promoció social	153.913	329.025	482.938	6,93%	420,14
Foment de l'ocupació	111.709	16.923	128.632	1,85%	111,91
Producció de béns públics de caràcter preferent	2.797.107	290.497	3.087.604	44,31%	2.686,13
Sanitat	1.726.497	15.882	1.742.379	25,00%	1.515,82
Educació	1.000.108	77.550	1.077.658	15,47%	937,53
Cultura	47.433	121.407	168.840	2,42%	146,89
Esport	23.069	76.657	99.726	1,43%	86,76

continua

	Total consolidat administració autònoma (milers d'euros)	Total consolidat entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EELL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Actuacions de caràcter econòmic	350.087	287.059	637.146	9,14%	554,30
Agricultura, ramaderia i pesca	69.149	9.922	79.071	1,13%	68,79
Indústria i energia	20.249	18.345	38.594	0,55%	33,58
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	37.966	47.051	85.017	1,22%	73,96
Transport públic	145.063	33.814	178.877	2,57%	155,62
Infraestructures	6.882	169.169	176.051	2,53%	153,16
Investigació, desenvolupament i innovació	68.114	1.782	69.896	1,00%	60,81
Altres actuacions de caràcter econòmic	2.665	6.976	9.641	0,14%	8,39
Actuacions de caràcter general	153.884	316.178	470.062	6,75%	408,94
Òrgans de govern	20.588	48.375	68.963	0,99%	60,00
Serveis de caràcter general	95.301	192.600	287.901	4,13%	250,47
Administració financera i tributària	37.994	71.928	109.922	1,58%	95,63
Transferències a altres administracions públiques	0	3.274	3.274	0,05%	2,85

Font: Elaboració pròpia

11

MEDI AMBIENT

RESUM

A l'apartat de meteorologia destacam que a les comparatives interanuals, malgrat que l'interval es mou un any a cada memòria, la tendència continua sent que les pluges disminueixen i les temperatures augmenten, un fet que queda més palès si es retrocedeix més en l'interval interanual.

Respecte a la qualitat de l'aire, tant pel que fa als gasos acidificadors com als precursors de l'ozó i als d'efecte hivernacle, se segueix una tendència a l'alça, si bé amb un pendent inferior a l'augment observat un any enrere.

En aquesta memòria hem inclòs un apartat d'aigua per a consum humà que inclou conceptes més amplis que el de l'aigua dessalada que es va tractar a la memòria anterior. Amb aquesta informació es fa palesa la pèrdua d'aigua per la comparació, a totes les illes, entre l'aigua subministrada i la consumida. També a l'apartat de l'aigua s'ha pogut disposar d'informació respecte a depuració d'aigües, informació tan important des del punt de vista mediambiental com des de la nostra principal indústria.

En relació amb el medi terrestre, hem disposat d'informació més exhaustiva respecte de la *Xilella fastidiosa*, que la que disposàrem a la memòria anterior. Com a novetat, també hi hem inclòs un apartat d'agricultura ecològica, una pràctica que guanya força amb el pas dels anys.

A l'apartat de biodiversitat, a la memòria 2019 hi hem inclòs informació de la qual no disposàrem l'any anterior. Hi ha dades sobre les autoritzacions atorgades en espais naturals protegits, actualització sobre arbres singulars catalogats, dades sobre avaraments de tortugues i cetacis, sobre *Posidonia oceanica*, així com dades sobre caça a Mallorca i Menorca, a més d'altres apartats que ja sortien a la memòria de 2018.

Pel que fa al medi marí ens hem trobat amb l'inestimable ajut de l'informe *Mar Balear*, amb el qual hem pogut ampliar la informació d'apartats que ja sortien a la memòria de 2018 però que ha servit per adonar-nos de la manca d'informació sobre importants indicadors que donen l'estat mediambiental de la mar, de la qual cosa en fem esment al final de l'apartat.

Pel que fa a l'energia, destacam l'important augment de la d'origen eòlica i solar, un fet que fa pensar que estam una passa més a prop de la descarbonització. També és important la declaració d'emergència climàtica, que corre el perill de quedar en paper mullat després del pas de la COVID-19.

En referència al territori, disposam de dades de Mallorca i Menorca, però no de les Pitiüses. Hem intentat homogeneïtzar la informació respecte d'anys passats, però no sempre ho hem aconseguit.

Hem inclòs enguany una referència a l'indicador de pressió humana (IPH) perquè es tracta d'una dada de gran repercussió mediambiental.

Finalment, a l'apartat de residus, no tenim dades de Formentera, però sí de tots els altres conceptes continguts a la memòria de 2018.

11.1.

INTRODUCCIÓ

Per a l'elaboració del capítol de medi ambient d'aquesta memòria, hem topat amb la coneguda dificultat de l'accés a la informació, si bé no hi ha hagut tantes mancances com a la memòria de 2018. Com ja esmentàrem l'any anterior, no disposar d'algunes dades o obtenir-les de manera fragmentada dificulta l'estudi i la comprensió de l'evolució temporal d'alguns indicadors.

Malgrat la reflexió anterior, enguany s'inclouen fins a setanta nous quadres o gràfics, la qual cosa palesa l'augment del flux d'informació respecte de la memòria de 2018. Aquest fet, juntament amb l'heterogeneïtat dels camps inclosos en el capítol, indueix a començar a pensar sobre la idoneïtat de fer una publicació anual específica de medi ambient, separada de la part econòmica i social, ja que, afortunadament, cada any s'inclouen nous conceptes mediambientals, fet que contribueix que el capítol de medi ambient augmenti percentualment la seva participació en el conjunt de la memòria.

En el moment en què redactam aquesta introducció, vivim l'època post-COVID-19 en què qualsevol informació no relacionada amb la pandèmia passa automàticament a un segon terme. No s'ha de perdre la perspectiva que, pels diversos efectes del canvi climàtic, mor més gent anualment al món que a conseqüència de l'esmentada COVID-19, i que les causes i els efectes dels factors mediambientalment perjudicials, lluny d'aturar-se, segueixen amb el seu efecte pernicios.

Més prest o més tard es descobrirà una vacuna o la manera de mitigar els efectes del virus, però es corre el risc que, quan aquest moment arribi i tornem a mirar el medi ambient, els problemes generats hagin entrat en una espiral de difícil reversibilitat.

11.2.

METEOROLOGIA

11.2.1 LA PRECIPITACIÓ

El 2019 va ser un any sec, però amb tempestes de tardor importants que feren que en conjunt se suavitzàs la sequera. A part del període estival, també l'hivern i la primavera van ser secs.

Pel que fa als episodis de tempestes, cal destacar-ne tres. El primer afectà la costa sud de Mallorca el 27 d'agost: caigueren 101 L/m² a s'Alqueria Blanca i 99,4 L/m² a Santanyí, 96,8 dels quals caigueren en tan sols una hora. El segon episodi es va produir el 10 de setembre, ocasió en què a Lluç caigueren fins a 182,4 L/m², dels quals 84,2 caigueren en una hora, la quantitat més elevada enregistrada mai a l'estació de Lluç en aquest període de temps. El tercer es va produir entre els dies 20 i 24 d'octubre, quan una DANA (depressió aïllada en nivells alts) afectava la totalitat de les Balears. En aquella ocasió un esclafit va provocar nombrosos desperfectes a Sant Antoni de Portmany.

Pel que fa a la precipitació mensual, es detalla al quadre I-11.1. i es visualitza al

gràfic I-11.1., on les línies representen els valors mitjans en el període 1981-2010.

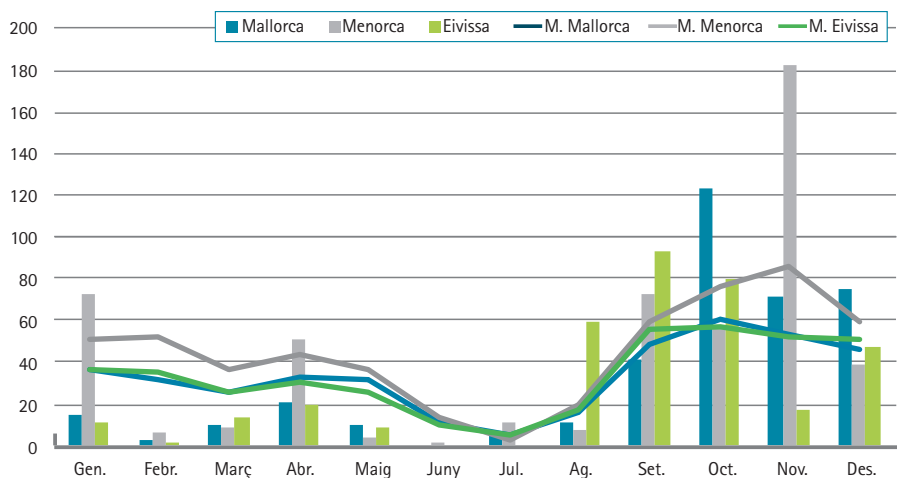
Pel que fa a les precipitacions anuals, les dades dels onze darrers anys donen com a resultat el quadre I-11.2., on les dades es mesuren en litres per metre quadrat, la qual es visualitza al gràfic I-11.2., on figuren, en línies de punts, les corresponents línies de tendència. Es constata l’afirmació que el 2019 és un any sec. A l’aeroport de Palma va caure fins a un 12 % menys de precipitació que l’any anterior, mentre que a l’Aeroport de Menorca la disminució va ser d’un 35,4 %, i al d’Eivissa, d’un 30 %.

Al gràfic I-11.2. es visualitza, amb la línia de punts, la tendència a la baixa dels darrers anys, que es mantindria si augmentàssim el període d’estudi unes dècades enrere.

L’evolució de l’anomalia relativa mensual en percentatge en el decurs de 2019 es visualitza al gràfic I-11.3. Es pot veure com el principi d’any va ser deficitari, compensat tan sols per les tempestes de tardor. Cal indicar que els pics estiuencs corresponen a poca pluja en valors absoluts, ja que es tracta d’una variable mesurada en tant per cent sobre la precipitació mitjana, que a l’estiu és minsa.

L’índex de sequera meteorològica, com ja es va esmentar a la memòria de 2018, fa referència a la disminució de les precipitacions en una regió concreta respecte del valor mitjà d’aquesta regió i durant un temps determinat. D’entre els índex existents, el que utilitzam aquí —com a la memòria de 2018— és l’índex de precipitació estandaritzat (SPI), en què els valors inferiors a 0 són considerats períodes de sequera.

Gràfic I-11.1.
Precipitació mensual (L/m²) 2019

Font: Aemet

L'evolució interanual de l'índex de precipitació estandarditzat als tres aeroports es representa al gràfic I-11.4., on es pot com-

provar el dèficit de precipitacions al qual es fa menció a l'inici d'aquest apartat.

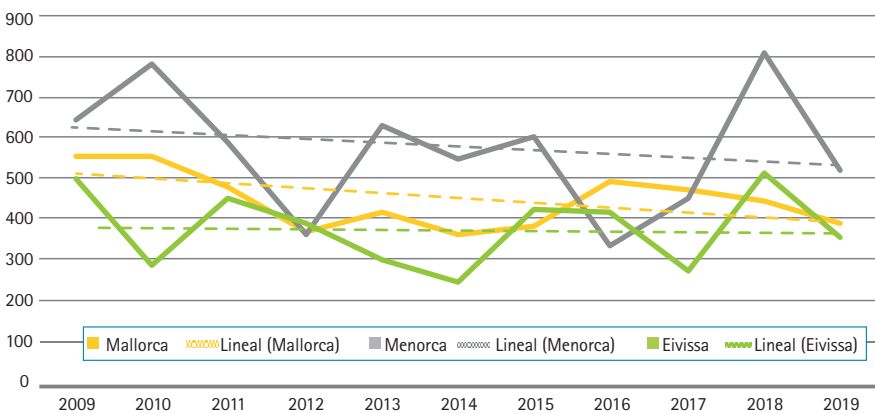
QUADRE I-11.1. PRECIPITACIÓ MENSUAL 2019 (L/m ²)												
	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport de Palma	15,9	2,9	9,8	22,1	10,3	0	6,2	11,5	41,9	126,2	73,3	77,1
Aeroport de Menorca	74,9	7,1	7	52,3	4,5	0,3	12	7,8	74,3	58,5	186,4	39,4
Aeroport d'Eivissa	12,2	2,1	13,9	20,8	9	0	0	60,4	94,9	82,4	17,3	49

Font: Aemet

QUADRE I-11.2. EVOLUCIÓ DE LES PRECIPITACIONS ANUALS A BALEARS (L/m ²)												
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Aeroport de Palma	557	559,6	480,9	377,9	422	365,3	388,7	497	476,7	451,2	397,2	
Aeroport de Menorca	647	780,5	592,9	368	635,4	554,4	606	341,5	457,8	811,7	524,5	
Aeroport d'Eivissa	505	295,6	456,4	395,5	307,6	252,1	428,2	424,3	278,7	517,4	362	

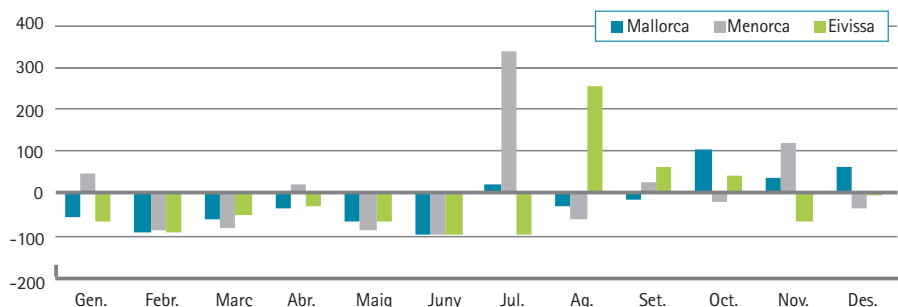
Font: Aemet

Gràfic I-11.2.
Evolució precipitació anuals (L/m²)

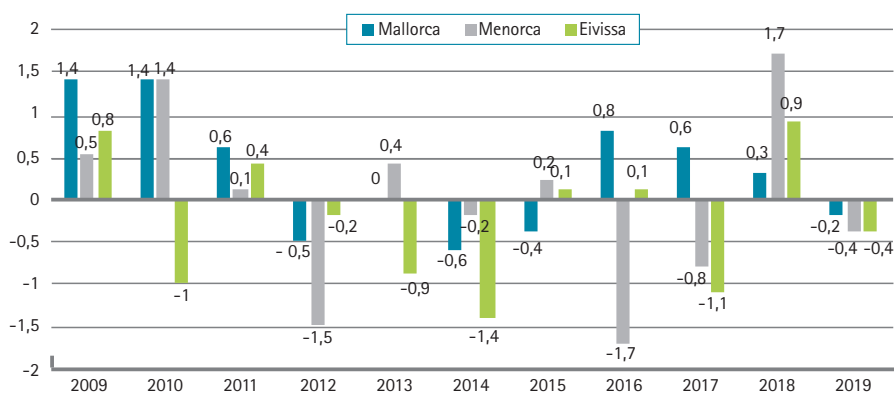
Font: Aemet

Gràfic I-11.3.
Anomalia relativa mensual (%) 2019

Font: Aemet

Gràfic I-11.4.
Evolució interanual SPI

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Per esbrinar com afecten aquestes dades als recursos hidrològics, cal consultar l'índex de sequera hidrològica de l'apartat de recursos hídrics.

11.2.2 LA TEMPERATURA

Pel que fa a la temperatura, amb una mitjana en el conjunt de les Illes Balears de 17,2 °C, es pot considerar un any càlid,

ja que és 0,5 °C per sobre de la mitjana. L'estiu meteorològic, considerat des de l'1 de juny fins al 31 d'agost, va ser molt càlid, en ser 1 °C per sobre de la mitjana. En aquest període, cal destacar l'onada de calor del 26 de juny a l'1 de juliol, que va fer que el 29 de juny es mesuràs el màxim de l'any a les Balears: 40,9 °C a Montuïri. En aquest episodi, Sóller va batre el seu rècord absolut, amb 40,2 °C. També el 7 i el 8 de juliol van ser molt calorosos i

s'enregistraren 40,6 °C a Montuiri, 40,3 °C a Calvià i 40,2 °C a Binissalem.

En relació amb les mínimes més altes, a l'episodi del 7 i el 8 de juliol al port de Pollença no baixaren dels 26,9 °C, fet que constitueix un rècord absolut des que hi ha registres. També van ser rècord els 26,9 °C de Porreres i els 27,7 °C de sa Pobra.

Quant a les nits tropicals, enteses com aquelles en què la temperatura no baixa dels 20 °C, van ser molt abundants. Destaca Palma, on l'estació de Portopí enregistra 76 nits tropicals seguides, des del 24 de juny fins al 7 de setembre.

En contraposició a l'esmentat, gener, febrer i els mesos de primavera van ser més

freds que la mitjana, malgrat que no hi hagués grans nevades. Destaquen els 0,5 °C registrats a Formentera, que és la temperatura més baixa mesurada a la Pitiüsa petita des que hi ha registres.

Les gelades van ser importants el mes de febrer, on cal esmentar l'estació de Son Torrella, que registrà 17 dies amb mínimes per sota dels 0 °C i destaca el dia 13, que va registrar -4,7 °C, la mínima de les Illes Balears de tot l'any.

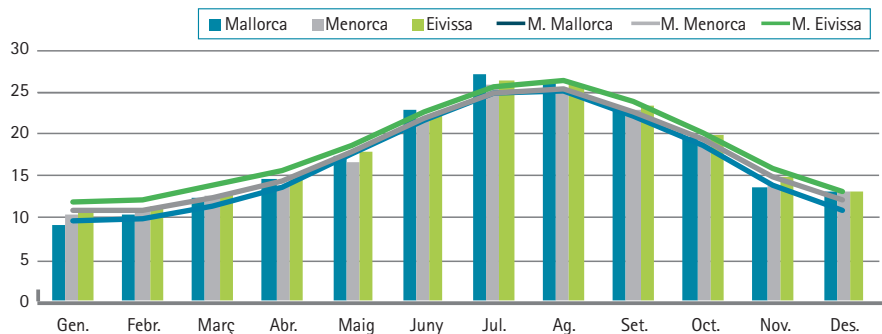
Al quadre I-11.3., hi figuren les temperatures mitjanes mensuals als tres aeroports de les illes, les quals es visualitzen al gràfic I-11.5., on les línies representen els valors mitjans en el període 1981-2010.

QUADRE I-11.3. TEMPERATURA MITJANA MENSUAL (°C) 2019

	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport de Palma	9	10,2	12,2	14,6	17,3	22,8	27,2	26,3	23	19,7	13,5	13,1
Aeroport de Menorca	10,2	11,1	12,6	13,9	16,7	21,8	26	25,5	23	19,7	13,9	13,1
Aeroport d'Eivissa	10,5	11,4	12,9	14,7	17,9	22,4	26,4	26	23,4	19,9	14,9	13,1

Font: Aemet

Gràfic I-11.5.
Temperatura mitjana mensual (°C) 2019

Font: Aemet

Pel que fa a la temperatura mitjana anual, l'evolució dels darrers onze anys dona el quadre I-11.4., mesurada en graus centígrads, i es representa al gràfic I-11.6., on apareixen puntejades les tres línies de tendència. Aquesta és a l'alça a Mallorca i Menorca, mentre que es manté a Eivissa. En valor absolut, la temperatura a l'aeroport de Palma va ser 0,9 °C més alta que la mitjana, a l'aeroport de Maó ho va ser tan sols 0,1 °C, mentre que al d'Eivissa va ser 0,5 °C inferior.

En relació amb el vent, cal destacar el mes de novembre, en què a Eivissa hi va haver 17 dies considerats de vent fort, quan la

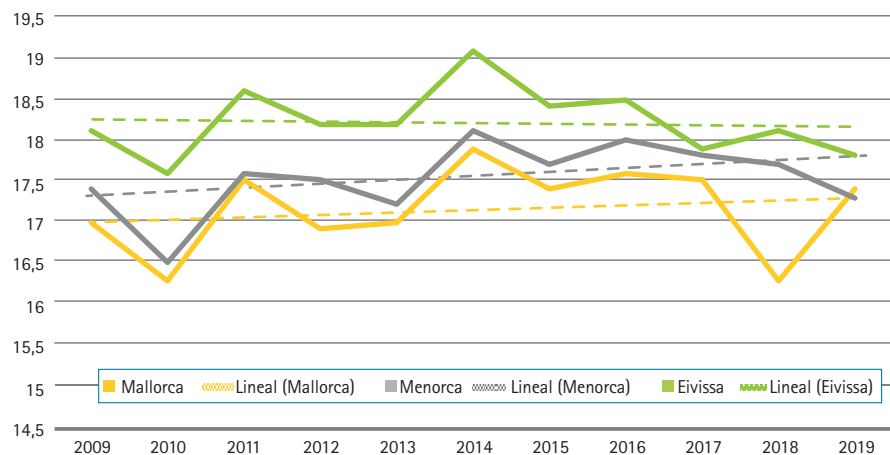
mitjana és de 6; a Palma n'hi va haver 12, quan la mitjana és de 4, i a Menorca van ser 11 dies, quan la mitjana és de 8. El punt de vent més destacat durant tot l'any es va produir el 21 de desembre al cap de Formentor, amb un cop de 162,5 km/h. En aquest apartat també destaca el cop de 149 km/h (Balearsmeteo) que es va produir a cala Figuera el 27 d'agost.

Finalment, pel que fa a les ones, la més alta de 2019 va ser de 12,3 metres i es registrà a la boia de Maó l'11 de novembre, amb vent de tramuntana, a conseqüència del pas de la borrasca Bernat.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aeroport de Palma	17	16,3	17,5	16,9	17	17,9	17,4	17,6	17,5	16,3	17,4
Aeroport de Menorca	17,4	16,5	17,6	17,5	17,2	18,1	17,7	18	17,8	17,7	17,3
Aeroport d'Eivissa	18,1	17,6	18,6	18,2	18,2	19,1	18,4	18,5	17,9	18,1	17,8

Font: Aemet

Gràfic I-11.6.
Evolució de la temperatura mitjana anual (°C)

Font: Aemet

11.3.

L'AIRE

El 2019 la xarxa de vigilància i control de la qualitat de l'aire de les Illes Balears disposa de set estacions pròpies de la conselleria, onze estacions fixes situades al voltant de les centrals tèrmiques de Mallorca, Menorca i Eivissa i dues estacions mòbils propietat d'Endesa, una estació fixa situada a l'hospital Joan March, una estació mòbil de Tirme, l'estació EMEP de Maó, l'estació de la fàbrica de ciment de Lloseta (no utilitzada per a l'avaluació de la qualitat de l'aire) i l'estació d'Aena a l'aeroport de Palma (no utilitzada per a l'avaluació de la qualitat de l'aire).

Cal indicar que, com en anys anteriors, les seqüències arriben fins al 2018.

Al quadre I-11.5. es dona l'evolució anual per al període 2008-2018 de les principals emissions d'àcids acidificadors (SO_x , NO_x , NH_3) i dels precursors de l'ozó (NO_x , COV_{NM} , CH_4 , CO). Les dades es donen en tones i el tant per cent representa el percentatge de variació de 2018 respecte de 2017.

S'observa que, malgrat gairebé tots els gasos experimenten augments percentuals, aquests són, en general, inferiors als de l'exercici anterior.

Si ens referim específicament a l'evolució dels gasos acidificadors, les dades per al període 2008-2018 es visualitzen al gràfic I-11.7., on les dades són tones. Cal indicar que l'augment generalitzat que es va experimentar en les emissions amb

posterioritat al mínim de 2014 (any que es pot considerar com la fi de la crisi i l'inici de la recuperació econòmica), sobretot pel que fa a NO_x i SO_x , es veu desaccelerat i manté un creixement més moderat.

Tot i això els valors d'ambdós gasos es mouen en superiors als mesurats abans de la crisi. El NH_3 , en canvi, es manté en valor més o menys constants, assolint valors semblants als de deu anys enrere.

En referència als gasos precursors de l'ozó, la tendència és la que es visualitza al gràfic I-11.8. Hi observam la desacceleració ja esmentada del NO_x , que també es produeix, en menor mesura, amb el CO .

Per altra banda el CH_4 romp la tendència a la baixa dels darrers anys, i l'únic que experimenta un retrocés és el COV_{NM} (composts orgànics volàtils diferents del metà), formats principalment per hidrocarburs als quals s'han afegit grups orgànics com alcohols, aldehids, cetones i d'altres.

Al quadre I-11.6., hi figuren les dades l'evolució de les emissions per al període 2012-2018 dels principals gasos que contribueixen a l'efecte hivernacle (GEH). Les dades es mesuren en quilotones de CO_2 equivalent, una unitat que s'introdueix per comparar l'efecte dels diferents gasos en una mateixa escala, atès que la contribució a l'efecte hivernacle per unitat de massa no és representativa. Com ja ha passat en anys anteriors, malgrat que la variació d'alguns dels components es produeix en percentatges per sota de l'1 %, o fins i tot en algun cas es produeix un descens, és l'augment de la contribució del CO_2 la que marca la tendència general.

La variació dels GEH per a l'interval 2008-2018 es visualitza al gràfic I-11.9. Es pot comprovar com el CO₂ continua sent l'emissió que marca la tendència, si bé, com en el cas dels gasos acidificadors, s'observa un augment més moderat que en els immediats anys anteriors. Tot i això, els valors absoluts no arriben als registrats amb anterioritat a la crisi econòmica.

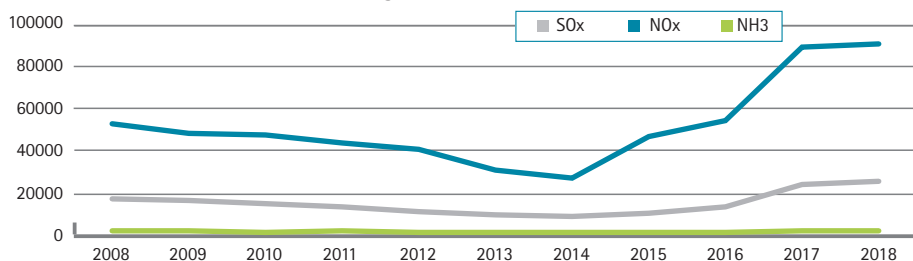
Pel que fa pròpiament al CO₂ per sectors d'activitat, ho podem veure al gràfic I-11.10. El processament de l'energia és, com en anys anteriors, el factor més determinant, dins del qual el major pes el tenen les indústries del sector energètic (el 47,5 % d'aquest concepte i el 46,8 % del total), seguit del transport (el 42 % del processament de l'energia i el 41,4 % del total).

QUADRE I-11.5. EVOLUCIÓ ANUAL DE LES PRINCIPALS EMISSIONS D'ACIDIFICADORS I PRECURSORS DE L'OZÓ (TONES)

	SO _x	NO _x	COV _{NM}	CH ₄	CO	NH ₃
2008	17.602	52.856	26.843	25.347	26.686	2.546
2009	16.941	48.015	26.421	26.133	25.558	2.558
2010	15.591	47.722	24.264	26.259	25.975	2.334
2011	14.014	43.628	26.595	26.496	27.793	2.491
2012	11.969	41.081	26.274	26.166	23.953	2.453
2013	9.964	31.418	23.540	24.854	27.113	2.428
2014	9.215	27.504	11.272	21.466	23.822	2.371
2015	10.857	47.083	9.312	20.278	21.788	2.217
2016	13.767	54.199	9.671	19.861	23.649	2.208
2017	24.501	88.285	11.805	19.435	28.633	2.478
2018	25.755	90.247	11.656	20.388	29.575	2.511
%	5,12	2,22	-1,26	4,9	3,29	1,33

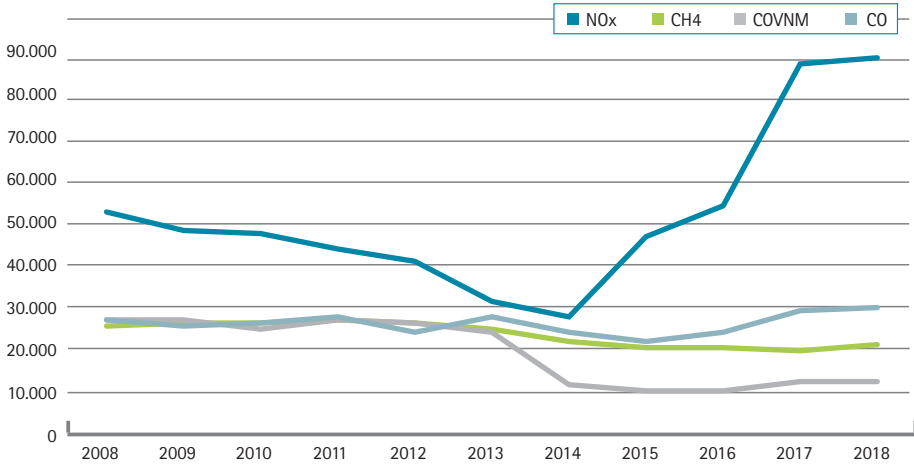
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.7.
Evolució gasos acidificadors (Tones)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.8.
Evolució gasos precursors de l'ozó (Tonnes)

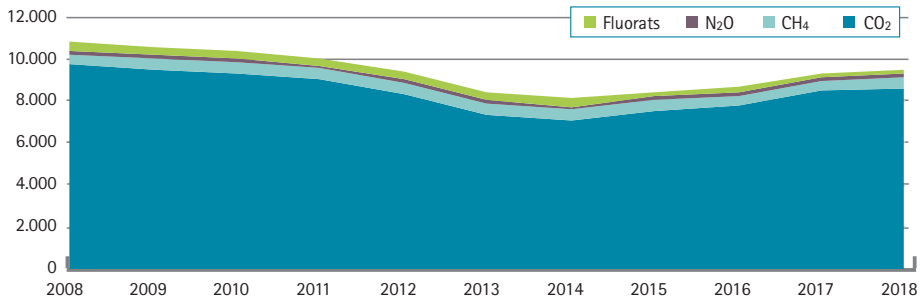
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

QUADRE I-11.6. EMISSIONS DE GEH A LES BALEARS (KT DE CO₂EQUIVALENT)

Compost	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%
CO ₂	8.336,96	7.349,26	7.063,85	7.511,40	7.768,61	8.461,34	8.610,74	1,77
CH ₄	538,62	506,2	491,63	511,71	480,67	500,81	502,8	0,4
N ₂ O	157,77	151,35	161,07	154,53	155,92	162,73	163,05	0,2
Fluorats	369,42	378,21	376,74	221,14	220,05	182,91	158,46	-13,37
TOTAL	9.402,77	8.385,01	8.093,30	8.398,78	8.625,24	9.307,79	9.435,05	1,37

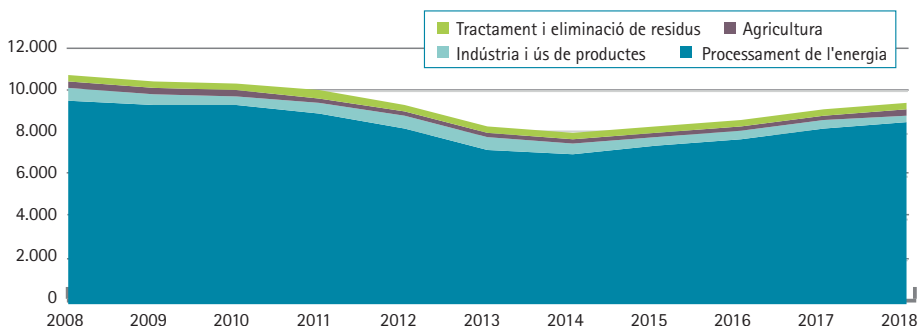
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.9.
Evolució de les emissions de GEH (CO₂ eq kt)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.10.
Emissions de CO₂ eq per sectors d'activitat

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

De tota manera, en cap dels casos s'assoleixen els valors anteriors a la crisi econòmica i la baixada més marcada és en el cas de la indústria i l'ús de productes, en què el valor de 2018 (306,3) és inferior a la meitat del que tenia el 2008 (662,2). Respecte de 2017, el concepte i ús de productes és l'únic que baixa el seu valor, en un 12,34 %, mentre que en tots els altres s'experimenta un augment, que en el cas del processament de l'energia és d'un 3,7 %; en el de l'agricultura, un 3,64 %, i en el de tractament i eliminació de residus, un 5,98 %.

Enguany també inclourem la contribució dels metalls pesants a les emissions, la qual figura al quadre I-11.7., on les unitats són quilograms. El percentatge representa la variació dels valors de 2018 respecte dels de 2017.

La visualització de les dades les representam en dos gràfics diferents, atesa la diferent escala de cadascuna de les variables.

Al gràfic I-11.11., hi apareixen els metalls per sota dels 5.000 kg, i al gràfic I-11.12., els que hi estan per sobre.

11.4.

L'AIGUA

11.4.1. RESERVES HÍDRIQUES

Les reserves hídriques ponderades mesurades en percentatge, en decurs de 2019, segregat per illes, es detallen al quadre I-11.8. i es visualitzen al gràfic I-11.13. Com en anys anteriors, els percentatges estan fets sobre les reserves del total de cada illa. Destacam els valors inferiors durant l'estiu respecte a l'any anterior i la irregularitat en la recuperació de les reserves dels darrers mesos de l'any (vegeu l'apartat de meteorologia).

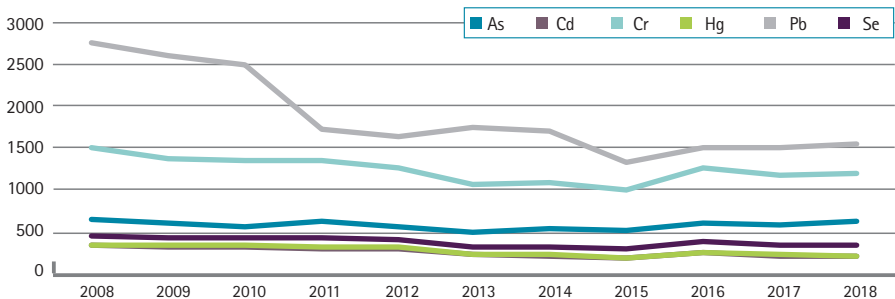
Pel que fa a l'evolució interanual segregat per illes, les dades dels deu darrers anys figuren al quadre I-11.9. i es representen al gràfic I-11.14. La recuperació dels aqüífers de final d'any no ha pogut evitar el descens a Mallorca i Eivissa,

mentre que sí que s'observa un repunt a Menorca i a Formentera, si bé en aquest darrer cas la dimensió dels recursos hídrics fa que estiguin condicionats d'una manera més directa per la climatologia que a les altres illes.

QUADRE I-11.7. METALLS PESANTS (KG)									
	As	Cd	Cr	Cu	Hg	Ni	Pb	Se	Zn
2008	625	304	1.488	6.389	314	25.989	2.773	424	6.119
2009	585	293	1.366	6.151	300	23.873	2.613	400	5.691
2010	544	298	1.343	6.130	312	22.139	2.509	398	5.674
2011	596	275	1.342	6.078	282	24.662	1.712	390	5.679
2012	525	259	1.258	5.683	280	21.654	1.622	368	5.385
2013	475	194	1.056	5.571	206	19.277	1.732	293	5.156
2014	521	179	1.081	5.878	191	21.551	1.694	294	5.307
2015	487	145	988	6.057	161	19.876	1.325	262	5.516
2016	572	215	1.242	6.540	228	23.828	1.497	343	5.992
2017	560	178	1.164	6.674	192	22.411	1.492	307	6.116
2018	598	167	1.188	6.915	180	24.534	1.546	309	6.266
%	+6,79	-6,18	+2,06	+3,61	-6,25	+9,47	+3,62	+0,65	+2,45

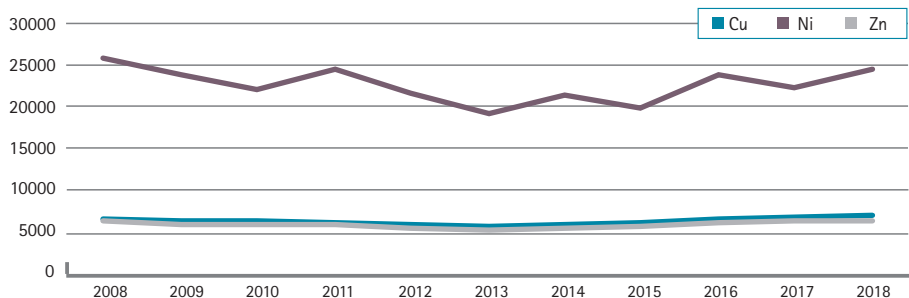
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.11.
Nivells de metalls pesants per sota de 5.000 kg (kg)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.12.
Nivells de metalls pesants per sobre de 5.000 kg (kg)

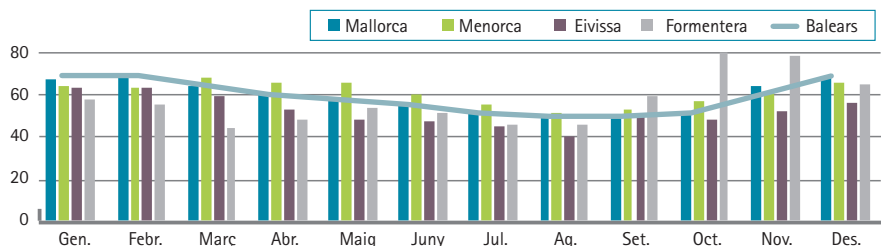
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

QUADRE I-11.8. EVOLUCIÓ MENSUAL DE LES RESERVES HÍDRIQUES 2019 (%)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Balears
Gener	67	64	63	58	67
Febrer	68	63	63	55	67
Març	64	68	59	44	64
Abril	60	66	53	48	60
Maig	58	66	48	54	58
Juny	55	60	47	51	55
Juliol	51	55	45	46	51
Agost	50	51	40	46	49
Setembre	50	53	50	59	50
Octubre	51	57	48	80	52
Novembre	64	61	52	79	63
Desembre	69	66	56	65	68

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.13.
Evolució mensual de les reserves hídriques 2019

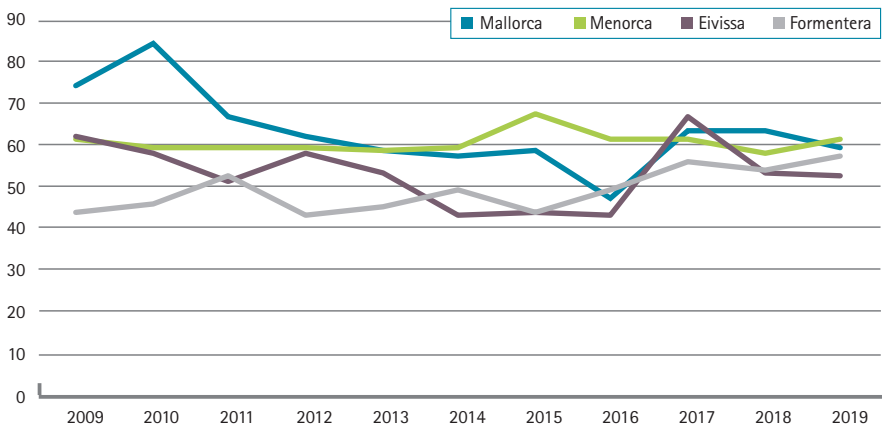
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.9. EVOLUCIÓ ANUAL DE LES RESERVES HÍDRIQUES A LES ILLES BALEARS (%)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2009	73,75	60,83	61,58	43,5
2010	83,66	58,75	57,91	45,5
2011	66,5	59	50,91	52,5
2012	61,58	58,83	57,66	42,83
2013	58,33	58,41	52,83	44,75
2014	56,67	59,25	43,16	49
2015	58,08	67,33	43,75	43,25
2016	46,92	61	42,83	48,75
2017	63	61,17	66,17	55,75
2018	62,75	57,83	53,25	53,42
2019	58,92	60,83	52	57,08

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.14.
Evolució interanual de reserves hídriques a les Balears (%)

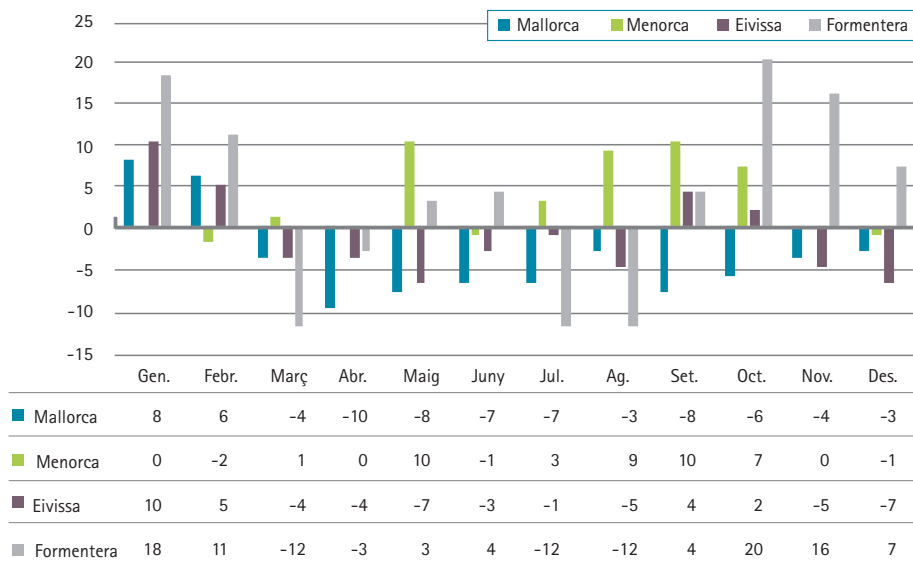

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En percentatge, la variació interanual és d'un -6,10 % a Mallorca, +5,19 % a Menorca, -2,35 % a Eivissa i un +6,85 % a

Formentera. La variació interanual/mensual (2018-2019) es representa al gràfic I-11.15.

Gràfic I-11.15.
Variació interanual per mesos a les Illes Balears (%)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

El balanç hídric gairebé tot l'any és negatiu a les illes de Mallorca i Eivissa, mentre que a Menorca s'observa un comportament majoritàriament positiu. A Formentera, malgrat la irregularitat dels registres, inherents a la mida dels seus recursos hídrics, dona com a resultat un balanç positiu gràcies a uns curts però intensos episodis de pluja a la tardor.

11.4.2. L'ÍNDEX DE SEQUERA HIDROLÒGICA

Com ja es va esmentar a la memòria de 2018, aquest indicador fa referència a la disminució de la disponibilitat d'aigua potable (superficial i subterrània) en un

sistema de gestió determinat i per un període de temps indeterminat que pot impedir satisfer les demandes d'aigua del sistema d'explotació. Els escenaris i l'estat de l'índex de sequera hidrològica es presenten per colors tal com s'indica al quadre I-11.10.

La notació leUD fa referència a l'índex de sequera resultants per a cada unitat de demanda, entenent com a unitat de demanda el conjunt de masses d'aigua subterrània agrupades segons les característiques hidrogeològiques i climàtiques que formen una unitat diferenciada.

A la memòria de 2018 es va fer referència a la UD Palma-Alcúdia com a unitat

representativa de l'illa amb la intenció de fer la comparativa amb l'índex de sequera meteorològica de l'aeroport de Palma. En aquesta memòria es presenten les dades de la totalitat de Mallorca, que conté set unitats de demanda, fent la mitjana ponderada de la manera següent: la d'Artà representa el 4,67 % del total; la de Manacor-Felanitx, el 6,38 %; la de Migjorn, el 6,07 %; la del Pla, el 6,11 %; la de Palma-Alcúdia, el 37,74 %; la de Tramuntana Nord, el 26,63 %, i el de Tramuntana Sud, el 12,40 %.

Per a 2019, els índex de sequera hidrològica s'esmenten al quadre I-11.11., on hem aplicat el criteri de colors i es visualitzen al gràfic I-11.16., on no hem representat la línia de les Illes Balears perquè pràcticament coincideix amb la de Mallorca, atès el pes que té l'illa en el conjunt de l'arxipèlag.

També, com a novetat respecte de l'any anterior, figura l'índex del conjunt de les Illes Balears en una mitjana on la ponderació de les illes és la següent: Mallorca el

87,5 %, Menorca el 5,9 %, Eivissa el 6,5 % i Formentera el 0,1 %.

Per tenir informació de l'evolució interanual, adjuntam els gràfics I-11.17. i I-11.18., on es representa l'evolució dels índex de sequera hidrològica des del gener de 2009 fins al desembre de 2019. Com a la memòria de l'any anterior, es fa en dos gràfics perquè representar les quatre illes en un mateix gràfic induïa a confusions. Les majors fluctuacions observades a les illes menors són degudes a la influència directa que tenen les precipitacions sobre els reduïts aqüífers de les Pitiüses, amb una menor inèrcia respecte dels de les illes majors.

A les línies de tendència de les illes majors es pot comprovar com tenen un comportament diferent Mallorca de Menorca, tal com passa entre Eivissa i Formentera, si bé la manca de dades en molts dels anys a la Pitiüsa menor fa que aquest fet no es pugui considerar representatiu.

QUADRE I-11-10. COLORS ÍNDEX DE SEQUERA HIDROLÒGICA

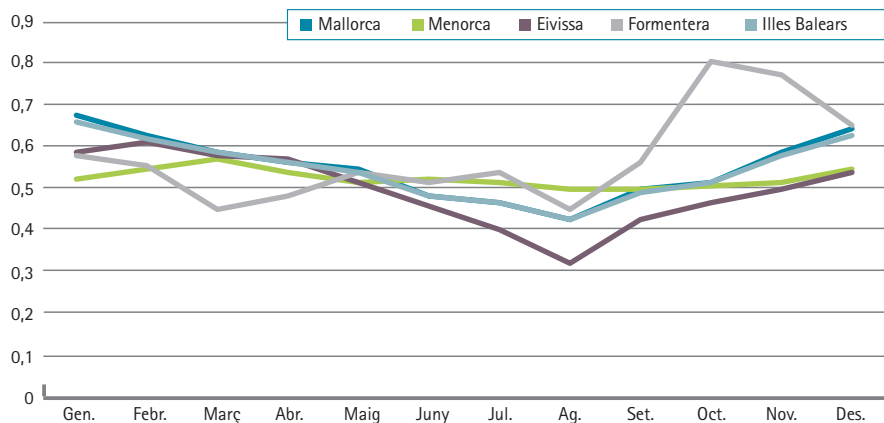
Color	Valor de l'índex (IeUD)	Estat
Verd	$\geq 0,50$	Situació estable o de normalitat
Groc	$0,50 > IeUD \geq 0,30$	Situació de prealerta
Taronja	$0,30 > IeUD \geq 0,15$	Situació d'alerta
Vermell	$IeUD < 0,15$	Situació d'emergència

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

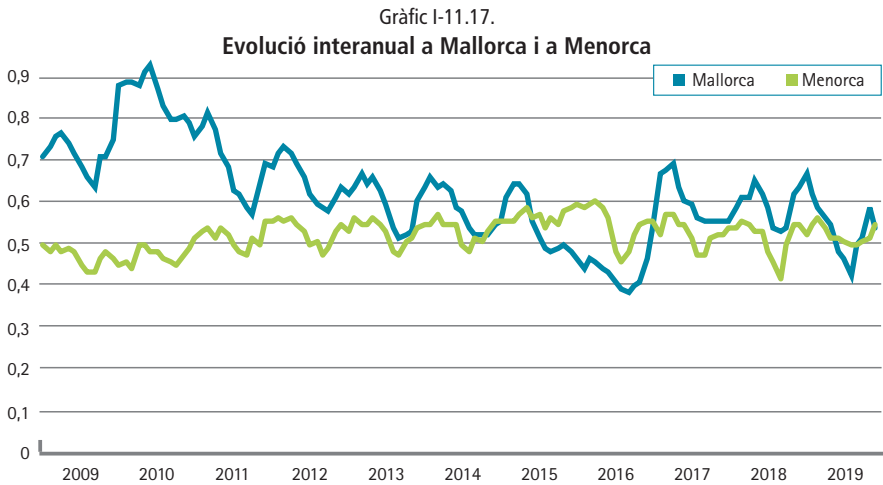
QUADRE I-11-11. ÍNDEX DE SEQUERA HIDROLÒGICA 2019					
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Gener	0,673	0,525	0,587	0,58	0,659
Febrer	0,623	0,548	0,61	0,551	0,618
Març	0,587	0,567	0,577	0,451	0,585
Abril	0,565	0,537	0,568	0,478	0,564
Maig	0,545	0,513	0,51	0,536	0,541
Juny	0,483	0,518	0,458	0,513	0,484
Juliol	0,469	0,51	0,4	0,536	0,467
Agost	0,426	0,496	0,32	0,45	0,424
Setembre	0,496	0,498	0,423	0,559	0,491
Octubre	0,513	0,506	0,469	0,805	0,51
Novembre	0,587	0,516	0,5	0,767	0,577
Desembre	0,642	0,544	0,539	0,65	0,629

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

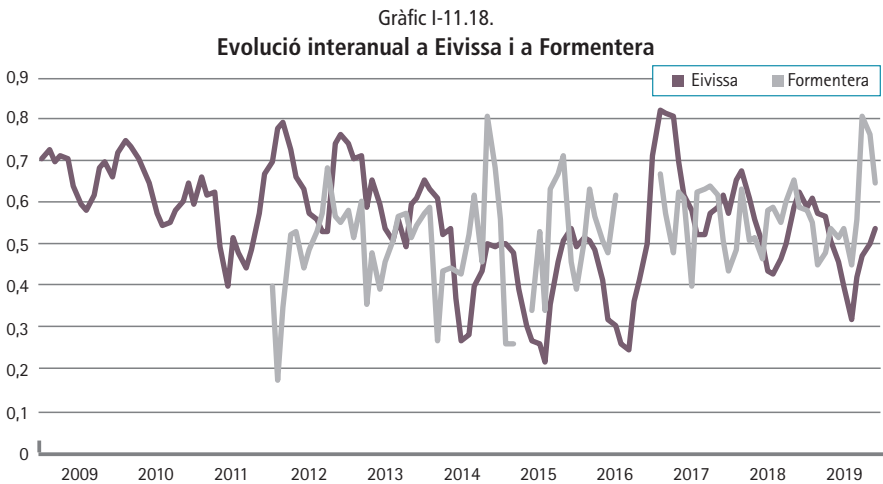
Gràfic I-11.16.
Índex de sequera hidrològica 2019

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

11.4.3. ABASTIMENT D'AIGUA DE CONSUM HUMÀ

En aquesta memòria introduïm un nou apartat que fa referència al subministrament urbà, consums i pèrdues d'aigua, tant pel que fa al conjunt de les Illes Bale-

ars com a cadascuna de les illes. D'aquesta manera, l'apartat d'aigua dessalada que apareixia a la memòria 2018 queda inserida en aquest apartat.

L'aigua és un bé de cada cop més escàs que en un futur no molt llunyà pot gover-

nar polítiques tant nacionals com, sobretot, internacionals. A les nostres illes, per la particularitat insular, es tracta d'un tema de gran importància, ja que als recursos limitats existents, s'hi ha d'afegir un augment significatiu de la població flotant, sobretot els mesos d'estiu.

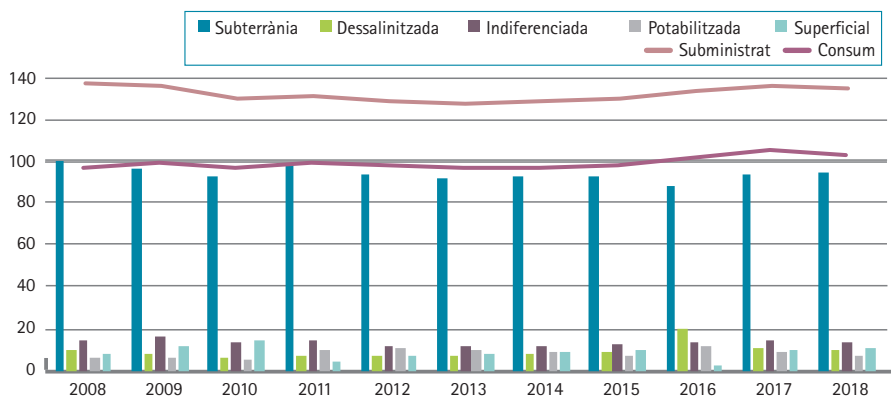
La pressió sobre els aqüífers subterranis — amb la progressiva salinització— ha obligat a cercar alternatives per al subministrament. En aquest apartat es fa menció no tan sols a les dades, sinó a l'origen de l'aigua de consum urbà, la qual cosa dona una idea global de la situació de les nostres illes, malgrat que les dades disponibles només arriben fins al 2018.

El 2018 el volum d'aigua de consum urbà subministrat va ser de 135,048 hm³ (un 1,14% menys que el 2017), del qual es consumiren 101,605 hm³, la qual cosa suposa unes pèrdues del 24,76%. Per origen de l'aigua subministrada, la subterrània va suposar el 68,79% (92,907 hm³); la dessalinitzada,

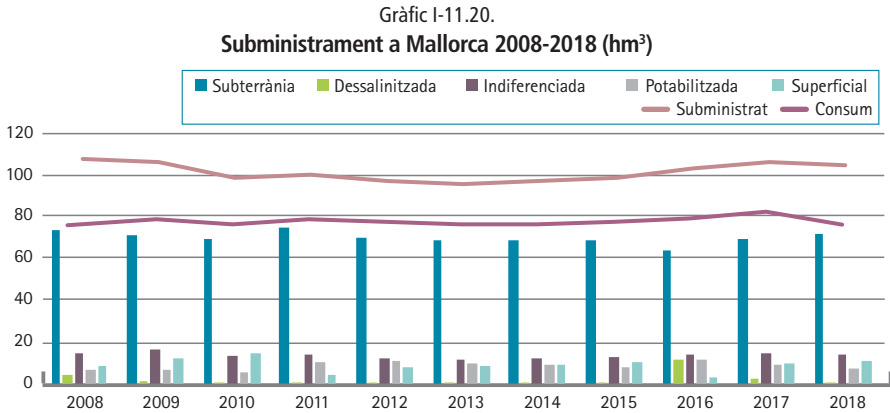
el 7,30% (9,855 hm³); la indiferenciada (mescla d'aigües subterranies, dessalinitzades i fins i tot superficials en percentatges desconeguts), el 10,40% (14,044 hm³); la potabilitzada (aigües subterranies amb un contingut alt de sals que ha passat per un procés de potabilització), el 5,46% (7,368 hm³), i la superficial, el 8,05% (10,874 hm³). L'evolució des de 2008, amb especificació del seu origen, es representa al gràfic I-11.19., on les unitats són hm³.

Per illes, el volum d'aigua subministrada a l'illa de Mallorca va ser de 103,765 hm³ (un 0,9% menys que el 2017), del qual es van consumir 78,668 hm³, la qual cosa suposa unes pèrdues del 24,19%. L'origen de l'aigua subministrada va ser el següent: un 68,07% subterrània (70,635 hm³), un 0,81% dessalinitzada (0,844 hm³), un 13,53% indiferenciada (14,044 hm³), un 7,1% potabilitzada (7,368 hm³) i un 10,48% superficial (10,874 hm³). L'evolució del subministrament d'aigua a Mallorca en el període 2008-2018 es visualitza al gràfic I-11.20.

Gràfic I-11.19.
Subministrament a les Illes Balears 2008-2018 (hm³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

A l'illa de Menorca es va subministrar un volum d'11,938 hm³ (un 3,52 % menys que el 2017) dels quals es consumiren 9,032, la qual cosa suposa unes pèrdues del 24,34 %. Al gràfic I-11.21., es visualitza l'evolució del subministrament en el període 2008-2018. Cal destacar que Menorca és l'única illa de l'arxipèlag que es nodreix íntegrament d'aigua subterrània.

A Eivissa, el volum subministrat durant el 2018 va ser de 18,669 hm³ (un 1,21 % menys que el 2017), dels quals es consumiren 13,324 hm³, la qual cosa suposa unes pèrdues del 28,63 %. Pel que fa a l'origen de l'aigua subministrada, un 55,35 % va ser de procedència subterrània (10,334 hm³), mentre que el 44,65 % restant va ser d'aigua dessalinitzada (8,334 hm³). Al gràfic I-11.22., es pot veure l'evolució de l'aigua subministrada a Eivissa per al període 2008-2018. Pel que a Formentera, el volum subministrat va ser de 0,676 hm³ (un 7,3 % més que el 2017), del qual es consumiren 0,581 hm³, donant com a resultat unes pèrdues del 14,12 %.

L'evolució del volum d'aigua subministrada en el període 2008-2018 a Formentera es visualitza al gràfic I-11.23., on destaca que la totalitat de l'aigua és de procedència dessalinitzada.

11.4.4. DEPURACIÓ D'AIGÜES

La depuració d'aigües a les nostres illes la duu a terme Emaya als municipis de Palma, Marratxí, Bunyola i Esporles, mentre que Sant Llorenç i Calvià tenen les seves respectives instal·lacions de sanejament. A la resta de les Illes Balears, el sistema de sanejament és realitzat per Abaqua. Malgrat que la dispersió de serveis de sanejament dificulta l'homogeneïtzació de dades, en aquest apartat hem intentat donar una visió autònoma i per illes.

El 2019 es van tractar un total de 89.488.392 m³ en el conjunt de les Illes Balears, dels quals 67.585.894 m³ corresponen a Mallorca (75,5 %), 8.649.608 m³ a Menorca (9,7 %), 12.685.082 m³ a E-

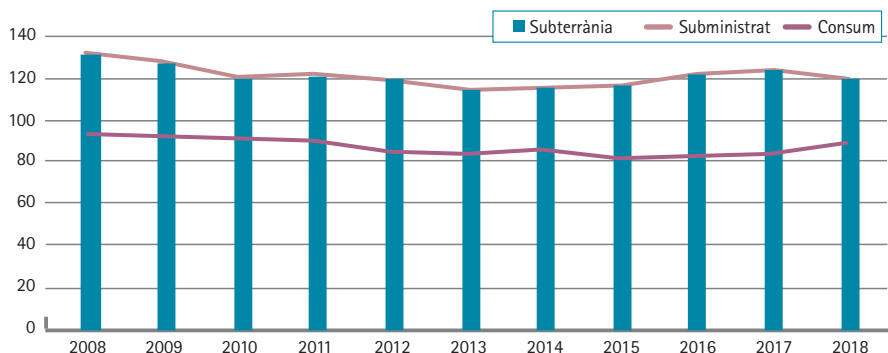
vissa (14,2 %) i 567.808 m³ a Formentera (0,6%). Aquestes dades es visualitzen al gràfic I-11.24.

Del volum corresponent a Mallorca, al quadre I-11.12. es fa esment de les fraccions tractades per cadascun dels gestors, amb especificació del percentatge que representen sobre el total de Mallorca i sobre el total de les Illes Balears.

Pel que fa als habitants equivalents — el paràmetre que permet quantificar la

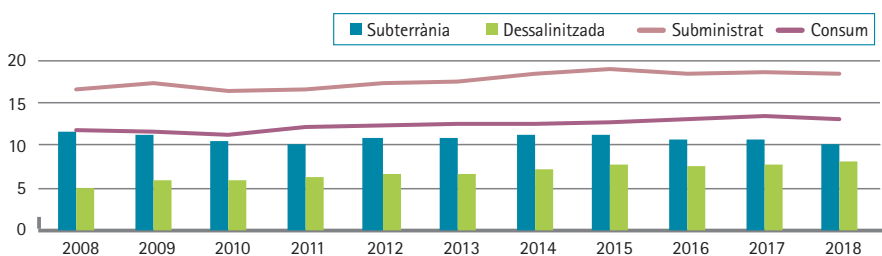
càrrega orgànica biodegradable mitjana que genera una persona en la seva activitat domèstica habitual en una DBO₅ de 60 g d'oxigen per habitant i dia, entenent com a DBO₅ l'assaig normalitzat per avaluar el consum d'oxigen que per via biològica degrada la matèria orgànica i, eventualment, oxida la inorgànica, contingudes a una mostra d'aigües residuals a 20 °C en la foscor i durant cinc dies—, les dades figuren al quadre I-11.13., on no hi ha els valors d'Emaya perquè no es disposa d'aquesta informació.

Gràfic I-11.21.
Subministrament a Menorca 2008-2018 (hm³)

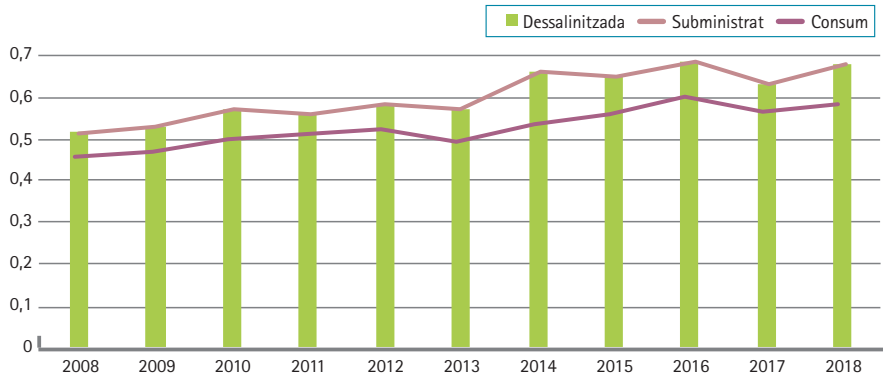
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.22.
Subministrament a Eivissa 2008-2018 (hm³)

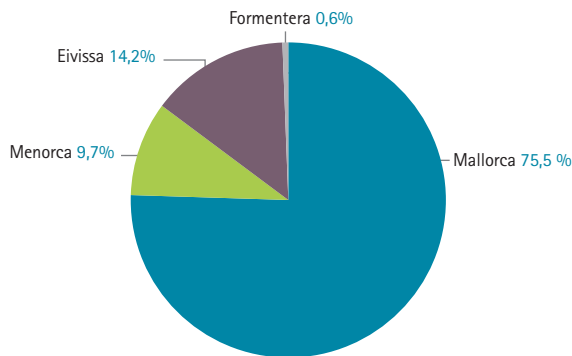
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.23.
Subministrament a Formentera 2008-2018 (hm³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.24.
Volum tractat a les Illes Balears 2019 (%)

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià i de Sant Llorenç des Cardassar

QUADRE I-11.12. QUANTITATS DE DEPURADES A MALLORCA 2019

	Volum (m ³)	% Mallorca	% total
Abaqua	27.296.181	40,4	30,5
Emaya	31.121.927	46,1	34,8
Sant Llorenç	1.980.817	2,9	2,2
Calvià	7.186.969	10,6	8
TOTAL	67.585.894	100	75,5

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià i de Sant Llorenç des Cardassar

QUADRE I-11.13. HABITANTS EQUIVALENTS 2019

Entitat	
Abaqua Mallorca	825.452
Abaqua Menorca	254.502
Abaqua Eivissa	305.530
Abaqua Formentera	30.260
Sant Llorenç	80.500
Calvià	169.800

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià i de Sant Llorenç des Cardassar

Les dades suposen un total d'1.666.044 habitants equivalents. Atenent que els valors d'Emaya suposen un 34,8% del total, es pot fer una extrapolació que donaria com a resultat que aquesta entitat té uns 889.238 habitants equivalents i que el total de les Illes Balears seria de 2.555.282.

Pel que fa a la variació mensual, atès que no disposem de dades de totes les fonts que ens aporten informació però sí d'Emaya, que, com ja hem esmentat, representa el 34,8% del total, visualitzam les dades al gràfic I-11.25., on es fa una comparativa amb Calvià, on la influència del turisme és més palesa.

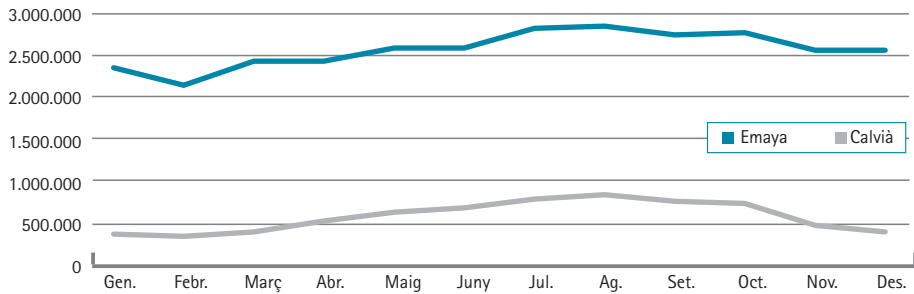
La variació interanual la fem també amb les dades d'Emaya, de les quals disposem informació des de 2010. Els valors anuals es representen al gràfic I-11.26. Es detecta una baixada coincidint amb els anys de crisi econòmica i una pujada a partir de 2014, coincidint amb l'inici de la recuperació, sense arribar als nivells anteriors a la crisi.

Finalment, indicam al quadre I-11.14. els valors del volum d'aigua tractada per

habitant equivalent. No hi figura el valor d'Emaya perquè no es disposa d'aquest valor, ja que el valor dels habitants equivalents d'aquest gestor s'ha obtingut per extrapolació, per donar una idea del que pot ser el global de les Illes Balears, i, per tant, no és vàlid per als valors de la taula que s'esmenta. Aquestes dades es visualitzen al gràfic I-11.27.

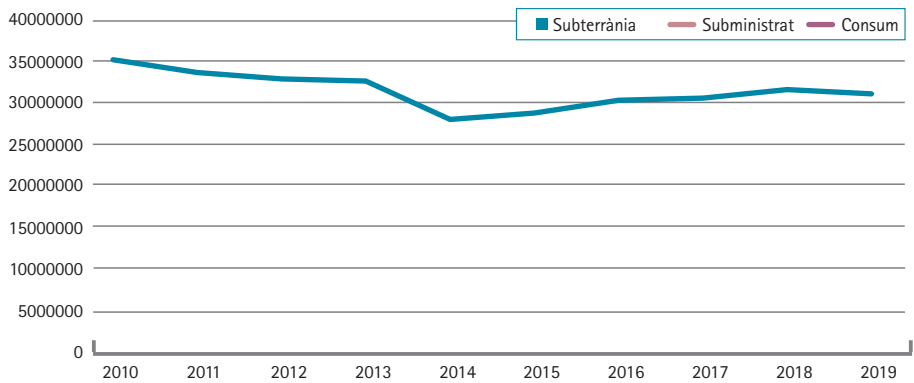
Cal ressenyar que els efluent de vuit depuradores d'Abaqua no compleixen els requisits d'abocament, fet que representa un 12% sobre el cabal depurat per aquest gestor. A Mallorca són els EDAR de Porreres, Llubí i Vilafranca; a Menorca el des Mercadal, i a Eivissa els d'Eivissa, cala Sant Vicenç, Sant Josep i Sant Joan de Labritja. D'entre aquests vuit EDAR, el d'Eivissa, que presenta una població de més de 15.000 habitants equivalents, té un efluent que representa un 11% sobre el cabal total depurat i un 92% sobre el cabal mal depurat. També cal indicar que set de les vuit depuradores que incompleixen els requisits d'abocament reben aigua residual que supera els valors límit d'abocament a la xarxa municipal de clavegueram establerta a les ordenances municipals o al PHIB.

Gràfic I-11.25.
Volum tractat Emaya-Calvià 2019 (m³)

Font: Emaya, Calvià

Gràfic I-11.26.
Evolució interanual Emaya (m³)

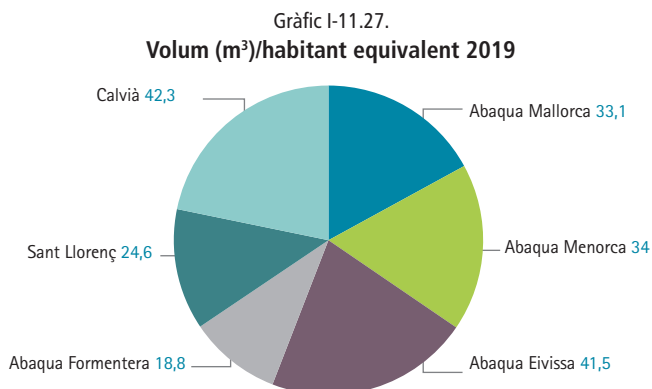

Font: Emaya, Calvià

QUADRE I-11.14. VOLUM (m³)/HABITANT EQUIVALENT 2019

Gestor	Volum/habitant equivalent
Abaqua	33,1
Abaqua	34
Abaqua	41,5
Abaqua	18,8
Sant Llorenç	24,6
Calvià	42,3

Font: Abaqua i serveis de sanejament de Calvià i Sant Llorenç des Cardassar

Font: Abaqua i serveis de sanejament de Calvià i Sant Llorenç des Cardassar

Al quadre I-11.15., es detallen els percentatges de volum mal depurat dels EDAR d'Abaqua, així com els percentatges de volum d'aigua del clavegueram que supera els valors límit abans esmentats.

Aquesta distribució es visualitza al gràfic I-11-28.

L'evolució interanual dels sinistres per al període 2009-2019, segregats per conats i incendis, es representa al gràfic I-11.29.

11.5.

MEDI TERRESTRE

11.5.1. ELS INCENDIS

El 2019 es van produir 107 sinistres relacionats amb foc forestal en el conjunt de les Illes Balears, un 49 % més que el 2018, dels quals 99 (93 %) foren conats —això és amb una superfície cremada inferior a 1 hectàrea—, mentre que els 8 restants (4 %) foren incendis. Per illes, la distribució dels sinistres va ser la següent: Mallorca 70 (65 %), Menorca 5 (5 %), Eivissa 29 (27 %) i Formentera 3 (3 %).

En el conjunt de les Illes Balears el total de superfície cremada va ser de 104,3 hectàrees (un 282 % superior a l'any anterior). Segregat per illes, la distribució és la següent: Mallorca, 98,4 ha (94 %); Menorca, 0,5 ha (1 %); Eivissa, 5,1 ha (5 %), i Formentera, 0,2 ha (0 %). La representació gràfica d'aquestes dades es visualitza al gràfic I-11-30.

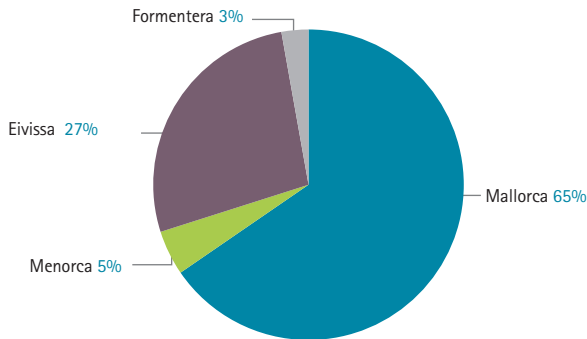
L'evolució anual de la superfície cremada a l'interval 2009-2019 s'il·lustra al gràfic I-11.31., on les dades es mesuren en hectàrees i apareixen segregades per superfície arbrada i desarbrada. Cal indicar que, en aquest darrer concepte, s'hi inclou la superfície de matolls juntament amb la de pastures i canyet.

QUADRE I-11.15. VOLUM MAL DEPURAT/VOLUM D'AIGUA QUE SUPERA ELS LLINDARS (%)

Illa	Volum mal depurat (%)	Volum d'aigua del clavegueram que supera els llindars (%)
Mallorca	0,97	29,78
Menorca	1,71	62,88
Eivissa	45,18	71,51
Formentera	0	41,56
TOTAL	12,48	46,50

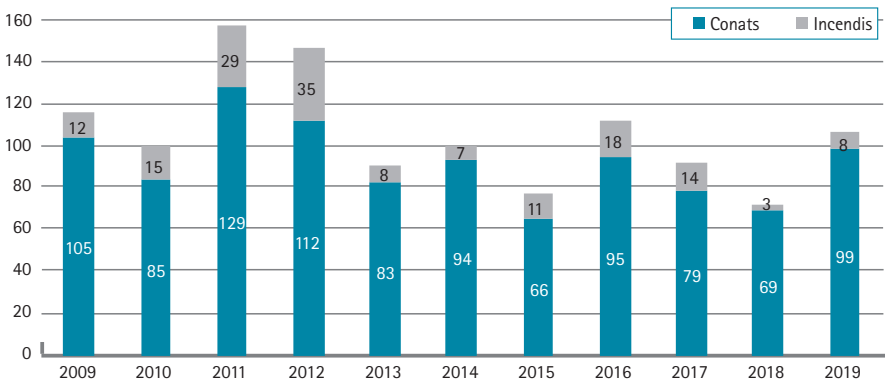
Font: Abaqua

Gràfic I-11.28.
Nombre de sinistres (%)

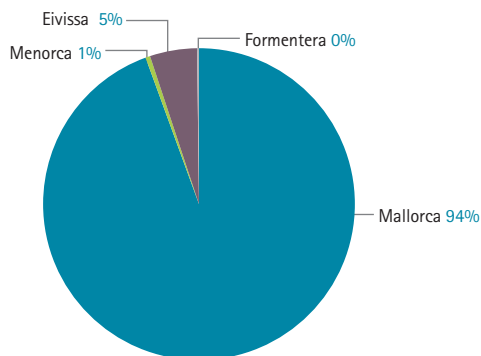
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.29.
Evolució interanual nombre sinistres 2009-2019

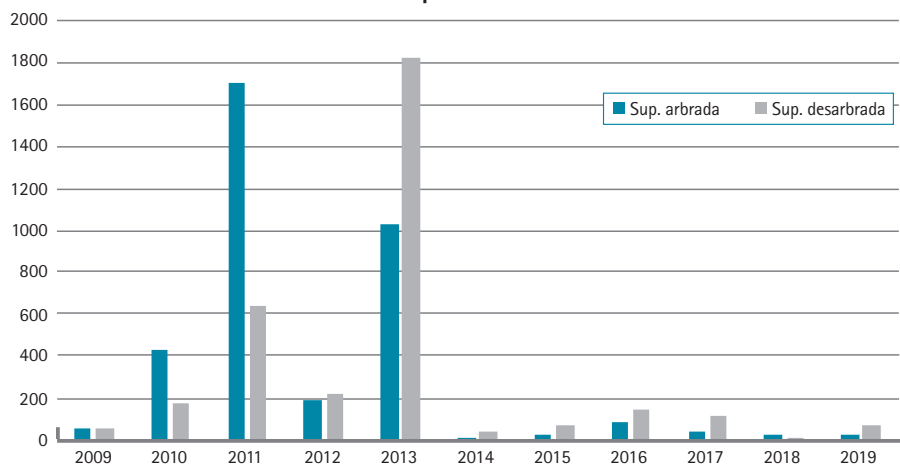
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.30.
Superfície cremada 2019 (% sobre el total)

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.31.
Evolució interanual superfície cremada 2009-2019

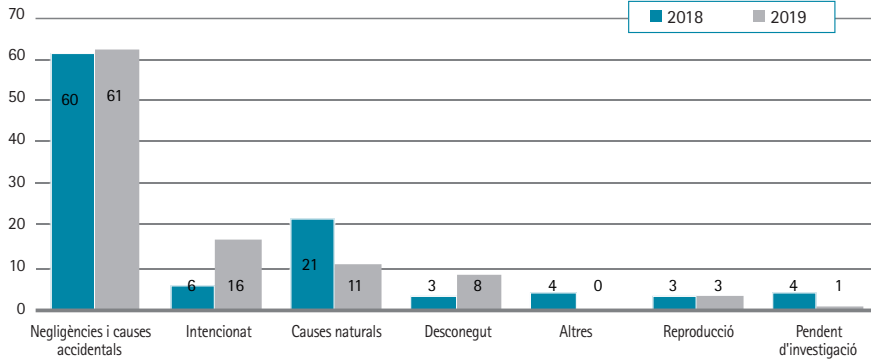

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En el gràfic I-11.32. trobam la representació gràfica de la causalitat dels sinistres el 2019, en una comparativa amb el 2018 on la variable de mesura és el

percentatge sobre el total. En valor absolut, destaca l'augment de la intencionalitat davant del descens de les causes naturals.

Gràfic I-11.32.
Causalitat dels sinistres 2019 (%)

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

11.5.2. APROFITAMENT DELS RECURSOS FORESTALS

En el conjunt de les Illes Balears, les dades segregades de l'aprofitament que se'n fa dels boscos de les Illes Balears, per espècies, en el decurs de 2019 s'esmenten al quadre I-11.16., on «m.c. fusta» fa referència als metres cúbics de fusta, i «est. Llenya» es refereix a esteris de llenya. L'esteri, com ja esmentàrem a la memòria de 2018, és una unitat de mesura per a troncs de fusta apilats ordenadament, de manera que es refereix

al volum que ocupa la fusta i també l'espai de l'aire.

En relació amb el 2018, el nombre d'autoritzacions es va incrementar un 1,8%; el nombre d'arbres, un 27,4%; els metres cúbics de fusta, un 11,9%, i els esteris de llenya, un 12,9%.

Les dades segregades per illes s'esmenten al quadre I-11.17. i es visualitzen al gràfic I-11.33. Els percentatges del quadre I-11.17. indiquen la variació percentual respecte de 2018.

QUADRE I-11.16. APROFITAMENT FORESTAL A LES ILLES BALEARS 2019

Espècie	N. d'autoritz.	N. d'arbres	m.c. fusta	Est. llenya
Pi	655	33.200	7.592,46	15.184,92
Alzina	83	3.595	582,17	704,62
Ullastre	145	7.415	1.038,09	1.193,01
Altres	14	316	125,28	246,55
TOTALS	897	44.526	9.338	17.329,10

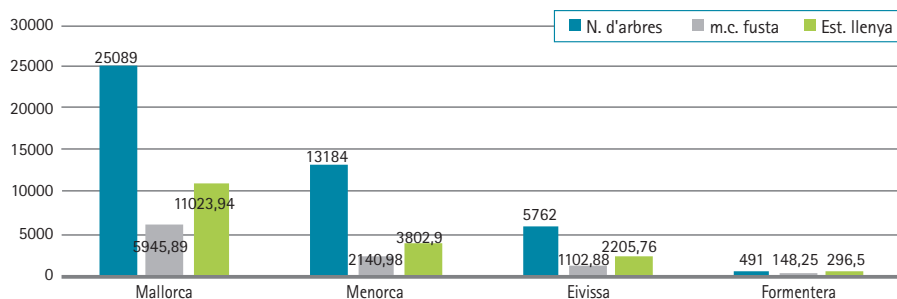
Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.17. APROFITAMENT FORESTAL A LES ILLES BALEARS 2019

Illla	N. d'autorit.	%	N. d'arbres	%	m.c. fusta	%	Est. llenya	%
Mallorca	555	6	25.089	10	5.945,89	6	11.023,94	7
Menorca	101	-4	13.184	121	2.140,98	27	3.802,90	30
Eivissa	196	-3	5.762	9	1.102,88	19	2.205,76	19
Formentera	45	-12	491	-50	148,25	-1	296,5	3
TOTALS	897	2	44.526	27	9.338,04	12	17.329,10	13

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.33.
Aprofitament forestal per illes 2019

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

La variació interanual en el període 2009-2019 es representa al gràfic I-11.34., on els màxims registrats entre el 2013 i el 2014 corresponen a un augment de la superfície cremada pels incendis forestals, sobretot el que va afectar la serra de Tramuntana el juliol de 2013.

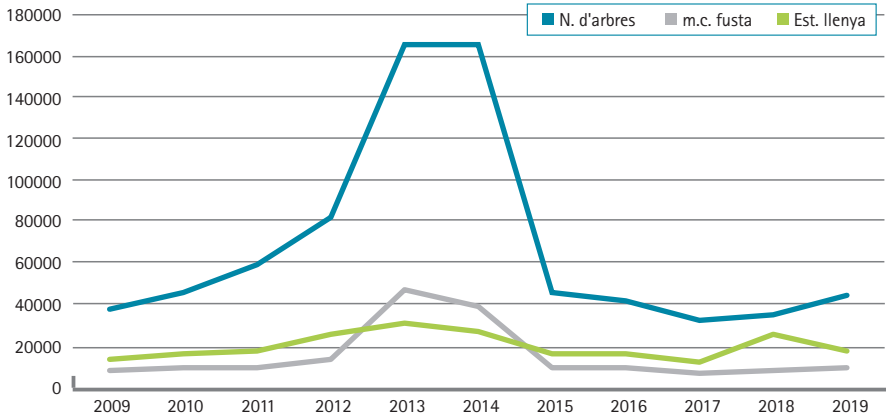
11.5.3. XYLELLA FASTIDIOSA

El 2019, en el conjunt de les Illes Balears, van resultar positives 183 mostres a dotze espècies vegetals diferents, mentre que el 2018 resultaren positives 223 mostres a onze espècies vegetals diferents. Per espècies, la distribució va ser la que s'esmenta

al quadre I-11.18. i es representa al gràfic I-11.35. L'ullastre (*Olea europaea sylvestris*) continua sent l'espècie més afectada, amb el 33,3% dels positius; seguida de la vinya (*Vitis vinifera*), amb un 24%, i l'ametller (*Prunus dulcis*), amb un 18%.

La distribució per illes el 2018 i el 2019, es detalla al gràfic I-11.36., on apareix la comparativa entre el nombre de mostres rebudes i el de positius. Cal indicar que de les mostres rebudes el 2018, no disposem de dades de Formentera. Tot i això, sabem que de les 260 mostres analitzades a l'illa esmentada en el període 2016-18 no es va detectar cap positiu.

Gràfic I-11.34.
Aprofitament forestal interanual a les Balears

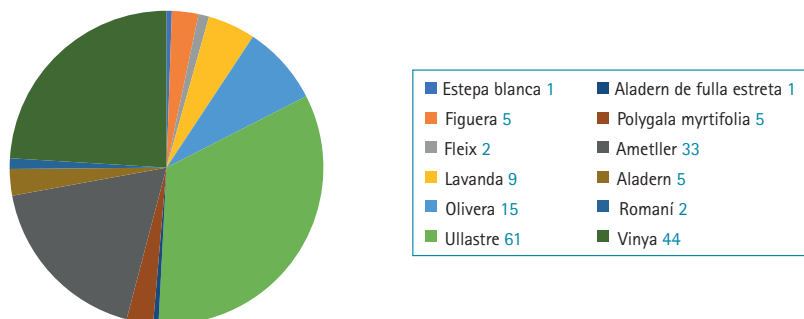
Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.18. "XYLELLA FASTIDIOSA" A LES ILLES BALEARS 2019

	N. de mostres rebudes	Num. positius
<i>Cistus albidus</i>	36	1
<i>Ficus carica</i>	48	5
<i>Fraxinus angustifolia</i>	6	2
<i>Lavandula dentata</i>	82	9
<i>Olea europaea europaea</i>	364	15
<i>Olea europaea sylvestris</i>	419	61
<i>Phillyrea angustifolia</i>	16	1
<i>Polygala myrtifolia</i>	26	5
<i>Prunus dulcis</i>	159	33
<i>Rhamnus alaternus</i>	33	5
<i>Rosmarinus officinalis</i>	210	2
<i>Vitis vinifera</i>	269	44

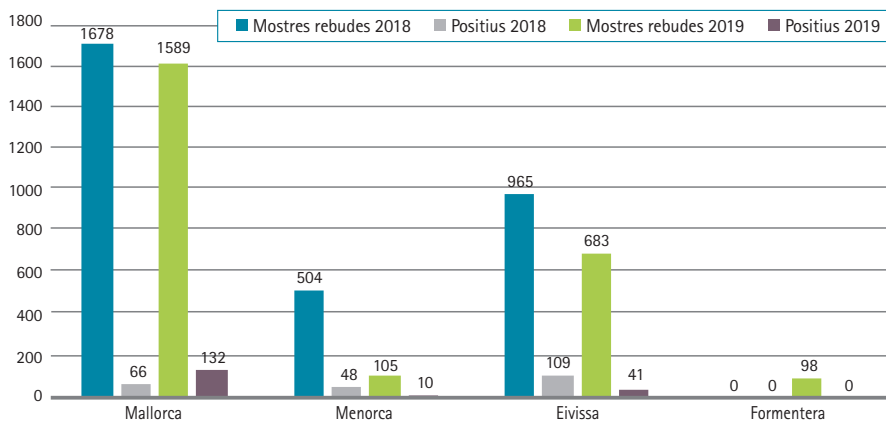
Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-11.35.
Positius de "Xylella Fastidiosa" 2019

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-11.36.
Mostres i positius per illes 2018-2019

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Pel que fa a les eliminacions corresponents a l'exercici de 2019, es detallen al quadre I-11.19.

Les xifres absolutes, és a dir, el nombre de mostres rebudes i les eliminades des del primer brot detectat el 2016 fins a finals

de 2019, es detalla al quadre I-11.20. i es visualitza al gràfic I-11.37.

Les eliminacions, en xifres absolutes, des del primer brot detectat el 2016 fins a finals de 2019, es detallen al quadre I-11.21. i es visualitza al gràfic I-11.38.

QUADRE I-11.19. ELIMINACIONS 2019

	Positius	Positius eliminats	Total eliminats
Mallorca	132	131	714
Eivissa	41	63	2258
Menorca	10	21	21
Formentera	0	0	0
TOTAL	183	215	2993

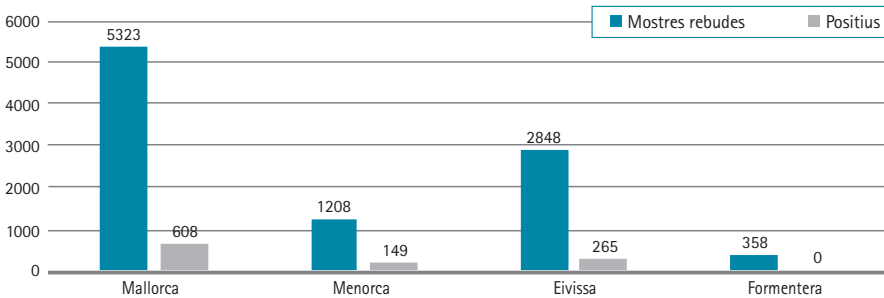
Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

QUADRE I-11.20. TOTAL PERÍODE 2016-2019

	N. de mostres rebudes	Num. positius
Mallorca	5323	608
Menorca	1208	149
Eivissa	2848	265
Formentera	358	0
TOTAL	9737	1022

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-11.37.
Període 2016-2017

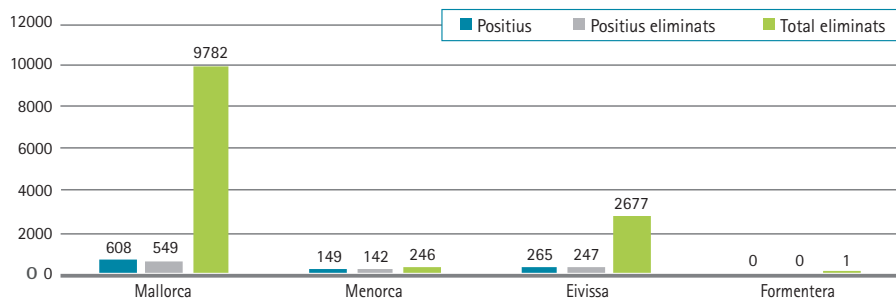
Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

QUADRE I-11.21. ELIMINACIONS EN EL PERÍODE 2016-2019

	Positius	Positius eliminats	Total eliminats
Mallorca	608	549	9782
Menorca	149	142	246
Eivissa	265	247	2677
Formentera	0	0	1
TOTAL	1022	938	12706

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-11.38.
Eliminacions període 2016-2019

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

11.5.4. AGRICULTURA ECOLÒGICA

En aquesta memòria s'inclou un apartat d'agricultura ecològica, atesa la creixent importància en el mercat de productes alimentaris. La informació s'extrau del Consell de Producció Agrària Ecològica (CBPAE), que és l'òrgan encarregat de la certificació dels productes agroalimentaris ecològics al territori de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Es tracta d'un òrgan col·legiat i descentrat de la conselleria competent en matèria d'agricultura. Aquest organisme es va crear l'any 1994 mitjançant el Decret 99/1994, de 21 de setembre (BOCAIB 127, de 18 d'octubre), a conseqüència d'haver assumit —la comunitat autònoma— les competències en matèria de defensa contra el frau i la qualitat agroalimentària.

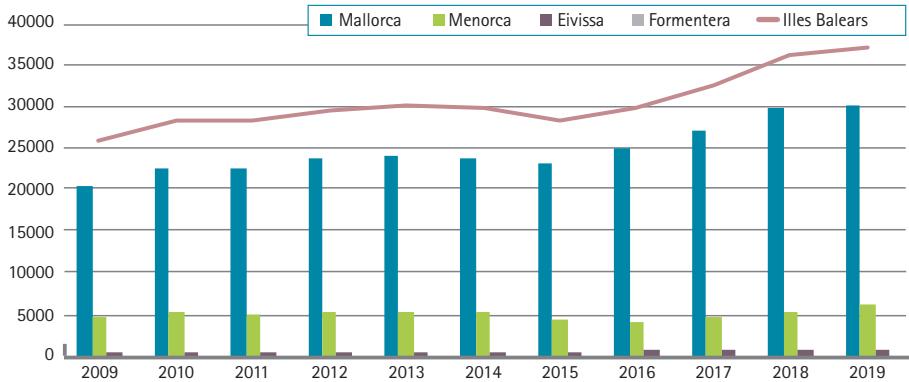
Pel que fa a les dades de 2019, cal esmentar que la superfície ecològica en el conjunt de les Illes Balears va ser de 36.766,6 hectàrees, un 2,56 % superior a l'any anterior.

Per illes, Mallorca disposa d'una superfície de 29.673,5 hectàrees, que suposen el 80,71 % del total, i experimenta un augment del 0,93 % respecte de l'any anterior; Menorca té una superfície ecològica de 6.082,8 hectàrees, el 16,54 % del total, amb la qual cosa augmenta el seu valor un 11,62 % respecte de l'any anterior. Pel que fa a Eivissa, amb una superfície de 770,6 hectàrees (el 2,10 % del total), també creix un 3,21 % respecte de 2017, mentre que Formentera, amb 239,7 hectàrees, el 0,65 % del total, disminueix en un 5,26 %.

La variació interanual de la superfície ecològica en el període 2009-2019 es visualitza al gràfic I-11.39.

En relació amb el nombre d'operadors inscrits al CBPAE, el 2019 va ser de 962 (el 6,06 % superior a 2018), dels quals 653 són productors i 309 elaboradors. La comparativa per illes entre el 2018 i el 2019 es detalla al quadre I-11.22., on el prefix «P» fa referència als productors i «E» als elaboradors. La comparativa interanual en el període 2009-2019 es visualitza al gràfic I-11.40.

Gràfic I-11.39.
Superfície ecològica 2009-2019

Font: CBPAE

QUADRE I-11.22. OPERADORS 2018-2019

	P 2018	P 2019	%	E 2018	E 2019	%
Mallorca	451	482	6,87	218	221	1,38
Menorca	65	71	9,23	43	44	2,33
Eivissa	80	90	12,5	37	41	10,81
Formentera	10	10	0	3	3	0
I. Balears	606	653	7,76	301	309	2,66

Font: CBPAE

Pel que fa a les explotacions ramaderes, el 2019 se'n comptabilitzaren 303, un 1,34 % superior a l'any anterior. Per illes, les 194 de Mallorca suposen una disminució del 4,9 % respecte de 2018, mentre que les 92 de Menorca suposen un augment del 12,2 % i les 17 d'Eivissa també representen una pujada del 30,8 %. L'evolució en el període 2009-2019 es visualitza al gràfic I-11.41.

Les explotacions ramaderes comptabilitzaren el 2019 un total de 34.225 caps de ramat, la qual cosa suposa un augment del 5,6 % respecte de 2018. Per illes, els 26.577 caps de Mallorca, els 4.878 de

Menorca i els 2.800 d'Eivissa suposen augments de l'1,49 %, el 13,47 % i el 43,59 %, respectivament.

11.6.

BIODIVERSITAT

11.6.1. PROTECCIÓ D'ESPÈCIES

En matèria de protecció d'espècies, es torna a tenir dades des del retorn de la memòria del CES. En concret, es disposa de

dades sobre autoritzacions, avaraments de tortugues i cetacis, així com d'arbres catalogats i del nombre d'espècies amenaçades i/o catalogades a les Illes Balears.

En relació amb les autoritzacions atorgades per la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat, el 2019 van ser 34 autoritzacions per anellament, 20 per caça científica, 26 per captura d'espècie protegida, 10 per falconeria, 3 per fotografia, 74 per recollida de flora, 39 per tinència d'espècie protegida, 29 per trasllat d'animals i 33 autoritzacions especials.

Aquestes dades es visualitzen al gràfic I-11.42. Al quadre I-11.23. apareix la comparativa amb l'any anterior, amb especificació del percentatge de variació.

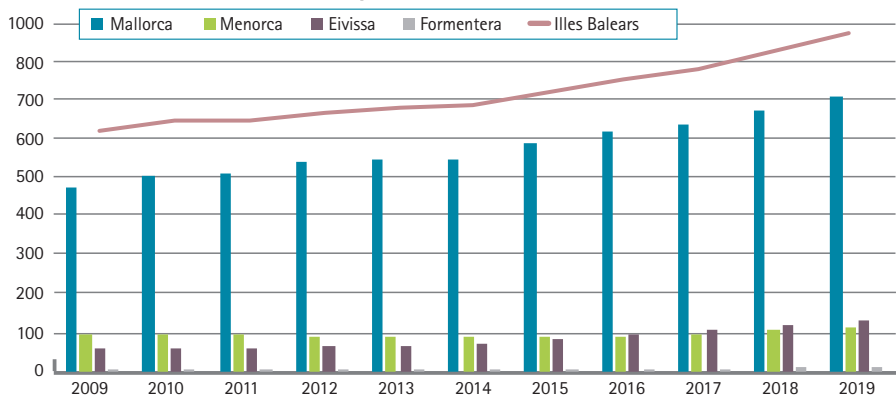
En matèria de catalogació d'arbres, el Parlament va aprovar la Llei de protecció dels arbres singulars de les Illes Balears el 20 de març de 1991. L'objectiu era crear un instrument normatiu del màxim nivell per assegurar la conservació d'aquells individus

arboris amb característiques extraordinàries, per talla o per edat, o bé especialment valuosos des del punt de vista cultural. En compliment d'aquesta llei, una vegada catalogat un arbre, la descatalogació només és possible per la mort de l'exemplar, de manera que la protecció resulta definitiva.

Des de la publicació de la llei, s'han catalogat 75 arbres: 28 el 1992, 13 el 2001, 18 el 2003, 4 el 2005, 3 el 2006, 4 el 2010 i 5 el 2016. Per altra banda, se n'han descatalogat sis: quatre pins, una savina i una datilera. Per illes, la distribució d'arbres singulars catalogats, sense tenir en compte les descatalogacions, ens dona com a resultat el gràfic I-11.43.

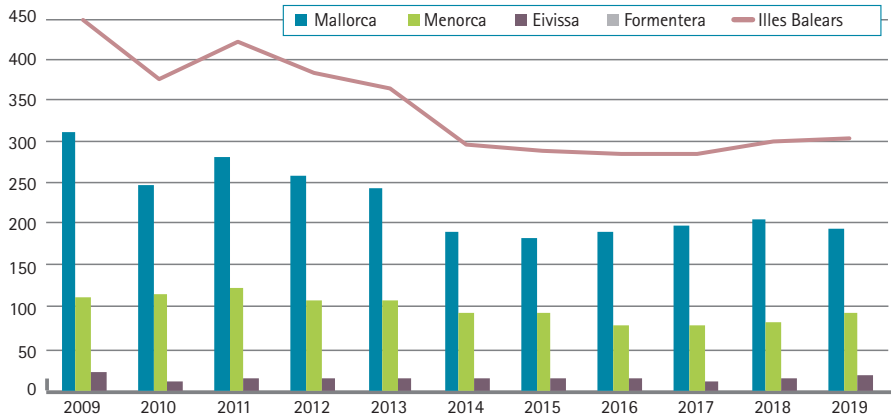
Per espècies, el més abundant és el pi blanc, amb 15 exemplars, seguit de l'alzina, amb 13; l'ullastre, amb 7, i el pi ver, amb 5. Unes altres espècies destacades són el lledoner, amb quatre exemplars; la savina i la bella ombra, amb tres, i el fleix, la mata i el plàtan o plataner, amb dos.

Gràfic I-11.40.
Operadors 2009-2019

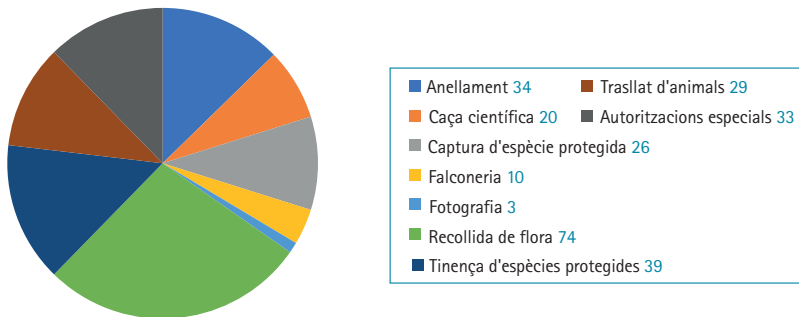
Font: CBPAE

Gràfic I-11.41.
Explotacions ramaderes 2009-2019

Font: CBPAE

Gràfic I-11.42.
Autoritzacions atorgades 2019

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.23. AUTORITZACIONS ATORGADES 2009-2019

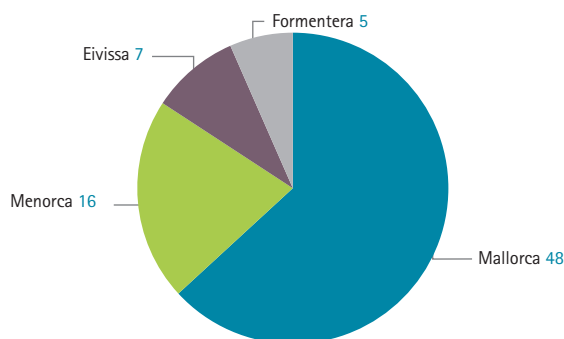
Concepte	2018	2019	% Variació
Anellament	29	34	17,2
Caça científica	26	20	-23,1
Captura d'espècie protegida	22	26	18,2
Falconeria	6	10	66,6
Fotografia	4	3	-25

continua

Concepte	2018	2019	% Variació
Recollida de flora	56	74	32,1
Tinença d'espècies protegides	17	39	129,4
Trasllat d'animals	10	29	190
Autoritzacions especials	27	33	22,2
TOTAL	197	268	36

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.43.
Arbres singulars catalogats 2019

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En relació amb els avaraments de tortugues, aquestes espècies (n'hi ha tres a les Balears) pateixen dos problemes molt greus: la captura accidental amb palangres de superfície, que pot afectar uns 20.000 individus anuals, i la ingesta de plàstics i residus que confonen amb les seves preses. Durant el 2019 es produïren 61 avaraments, la relació dels quals, segregats per illes, es detalla al quadre I-11.24., on apareix la comparativa amb el 2018.

Les dades de 2019, especificades per illes, es visualitzen al gràfic I-11.44. Del total,

18 avaraments van ser de tortugues vives, dues de ferides i set en estat crític.

En relació amb els avaraments de cetacis, els 23 avaraments detectats el 2019, especificat per illes, apareixen al quadre I-11.25., on també figura la comparativa amb l'any anterior. Les dades de 2019 es visualitzen al gràfic I-11.45.

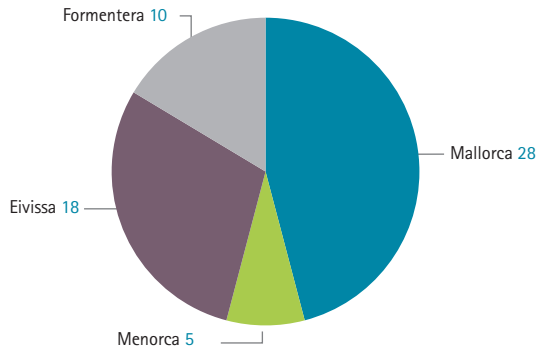
Dels 23 avaraments de cetacis, 19 corresponen a exemplars morts, i els altres quatre, a vius, sense que es puguin catalogar com estat crític.

QUADRE I-11.24. COMPARATIVA D'AVARAMENTS DE TORTUGUES 2018-2019

	2018	2019	% Variació
Mallorca	28	28	0
Menorca	4	5	25
Eivissa	5	18	260
Formentera	3	10	233,3
Cabrera	0	0	0
TOTAL	40	61	48,8

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.44.
Avaraments de tortugues 2019

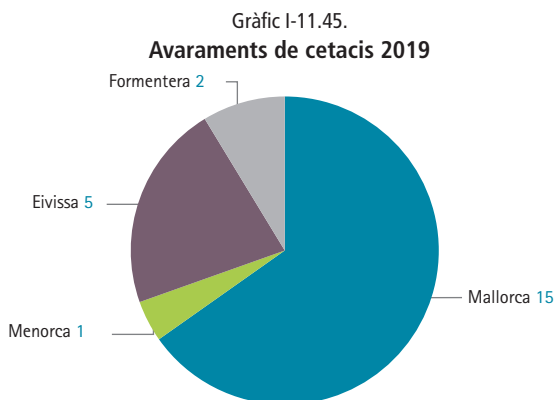

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.25. COMPARATIVA D'AVARAMENTS DE CETACIS 2018-2019

	2018	2019	% Variació
Mallorca	10	15	50
Menorca	6	1	-83,3
Eivissa	9	5	-44,4
Formentera	1	2	100
Cabrera	0	0	0
TOTAL	26	23	-11,5

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

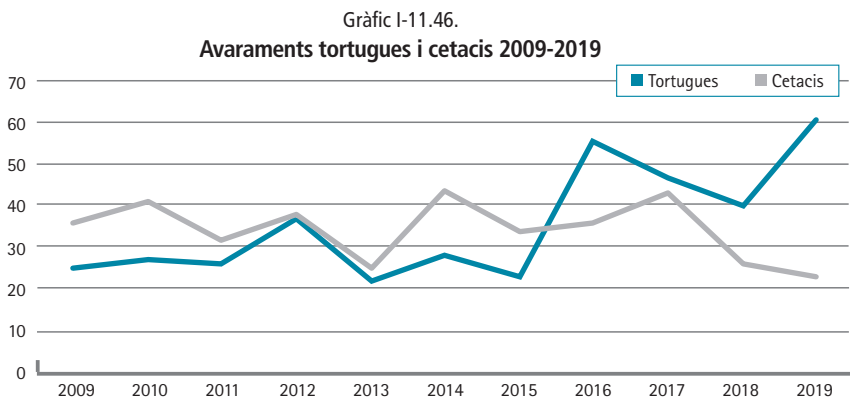
L'evolució dels avaraments de tortugues i cetacis en el període 2009-2019 es visualitza al gràfic I-11.46.

19 com a vulnerables, 24 declarades d'interès especial i 56 són d'especial protecció, repetint dades de l'any anterior.

En relació amb el nombre d'espècies amenaçades i/o catalogades a les Illes Balears, el 2019 n'hi ha un total de 426, de les quals 118 fan referència a flora i 308 a fauna.

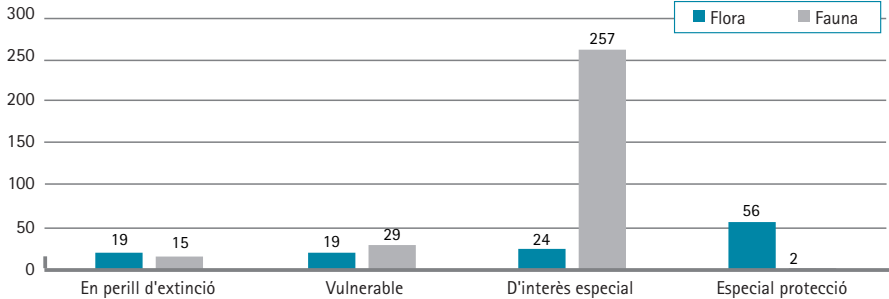
Quant a la fauna, 15 espècies estan en perill d'extinció (dues més que l'any anterior), 29 són vulnerables —repetint dades de 2018—, 257 són d'interès especial (quatre més que el 2018 i set són d'especial protecció, igual que el 2018. Aquestes dades es visualitzen al gràfic I-11.47.

Pel que fa a la flora, del total d'espècies, 19 estan catalogades en perill d'extinció,

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.47.
Espècies amenaçades i/o catalogades 2019

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

La variació interanual de flora i fauna es visualitza als gràfics I-11.48. i I-11.49., on s'ha de tenir en compte que la categoria de «sensible a l'alteració de l'hàbitat» va desaparèixer al RD 139/2011.

Les espècies d'aquesta categoria van ser ubicades a altres que s'ajusten a les seves condicions d'amenaça.

11.6.2. POSIDONIA OCEANICA

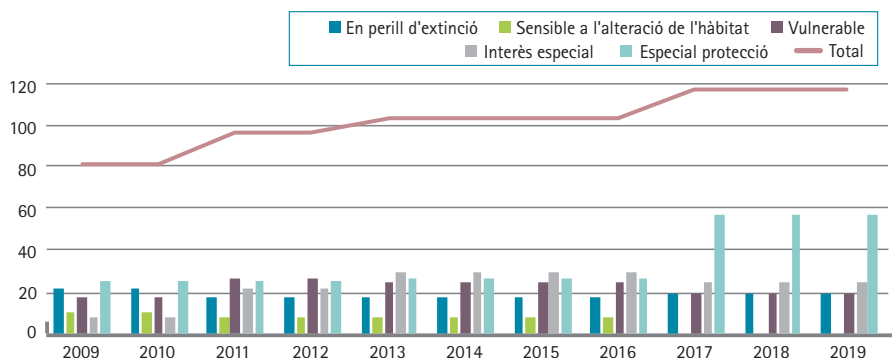
Per a l'elaboració d'aquest apartat ens hem basat en l'informe per al període 2017-2019 de la Xarxa de Monitoratge de la Posidònia de les Illes Balears, realitzat per Tragsatec per a la Conselleria de Medi Ambient i Territori, i l'informe *Mar Balear*, realitzat per diversos autors i assessorat per unes quantes institucions. En aquesta memòria s'inclouen tres aspectes que tenen relació directa amb la posidònia: les boies d'amarrament de baix impacte, les accions realitzades per les barques de vigilància i les conclusions de l'informe de la Xarxa de Monitoratge.

La Conselleria de Medi Ambient i Territori té zones de fondeig regulat amb boies de baix impacte ecològic a llocs d'importància comunitària (LIC) amb l'objectiu de fer compatible la navegació recreativa i la protecció de les praderies de posidònia. Hi ha altres organismes que gestionen boies, però aquí fem esment únicament a les que són gestionades per la CMAT, que són dos camps a Mallorca (cala Blava i Sant Elm), dos a Menorca (la badia de Fornells i l'illa d'en Colom), un a Eivissa (ses Salines) i dos a Formentera (s'Espalmador i el caló de s'Oli).

L'evolució del nombre de boies en el període 2012-2019 es visualitza al gràfic I-11.50., en què cal esmentar que el mínim de 197 boies (2014) va ser a causa de la cessió de la gestió de quatre camps de boies. Si a les 220 que figuren al gràfic, s'hi afegeixen les de Cabrera, el nombre total seria de 330.

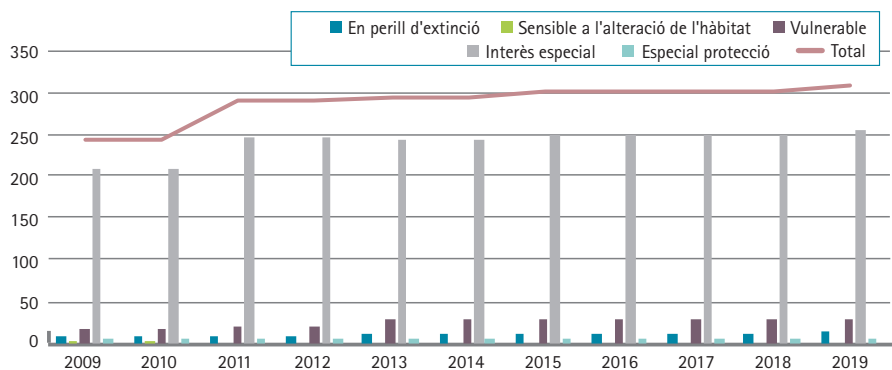
Si se segrega per illes, l'evolució dels tres darrers anys es representa al gràfic I-11.51.

Gràfic I-11.48.
Espècies flora amenaçades i/o catalogades

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.49.
Espècies fauna amenaçades i/o catalogades

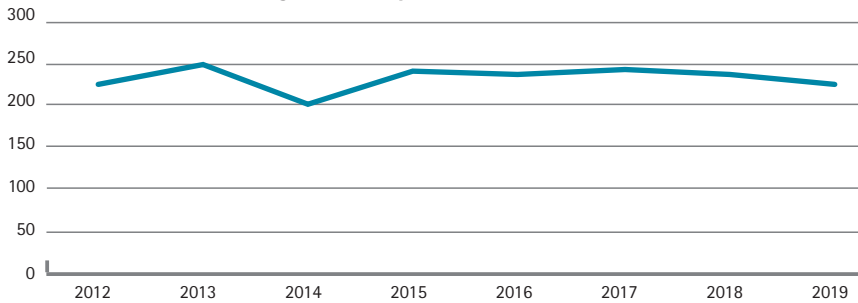

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

El servei de vigilància de la posidònia consisteix en un equip marítim que s'encarrega d'informar, assessorar i comprovar el fondeig a sobre d'aquesta planta. En cas de mal fondeig, es mouen a zones de fondeig permès i es pot sancionar en aplicació del Decret 25/2018. El nombre d'embarcacions de vigilància entre el 2017 i el 2019 es detalla al quadre I-11.26. segregat per illes.

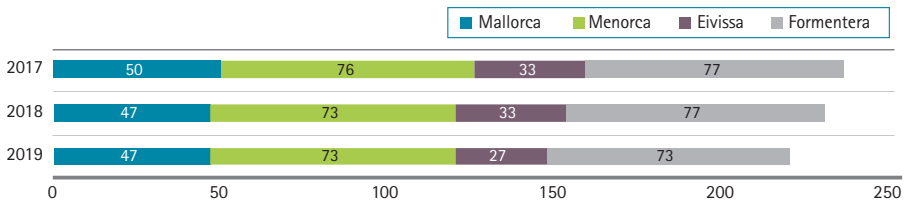
Finalment, als mapes I-11.52., I-11.53. i I-11.54., s'indiquen les àrees de distribució de la *Posidonia oceanica* a les diferents illes del nostre arxipèlag, en una informació extreta d'un estudi de Julià, M. et al., de 2019, titulat *Cartografia de los hàbitats marinos de las Islas Baleares: compilación de capas y comunidades bentónicas*.

Gràfic I-11.50.
Boies gestionades per CMAT 2012-2019

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.51.
Boies gestionades per CMAT per illes 2017-2019

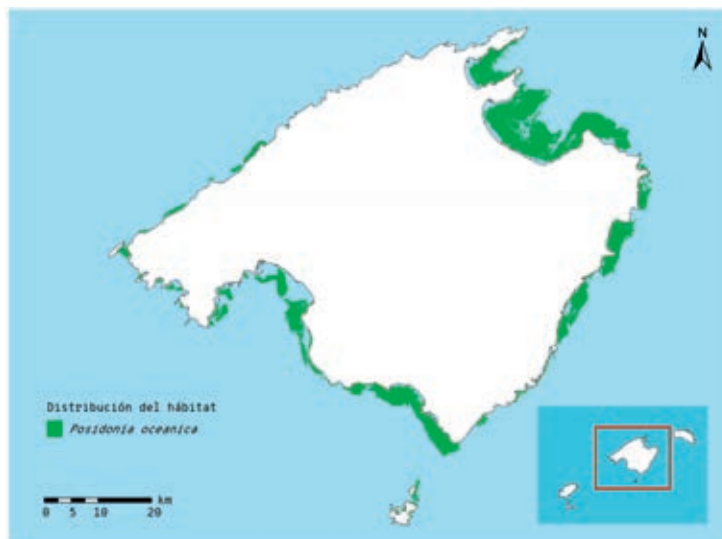
Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.26. EMBARCACIONS DE VIGILÀNCIA

	2017	2018	2019
Mallorca	3	5	5
Menorca	1	2	2
Eivissa	2	3	3
Formentera	4	5	5
TOTAL	10	15	15

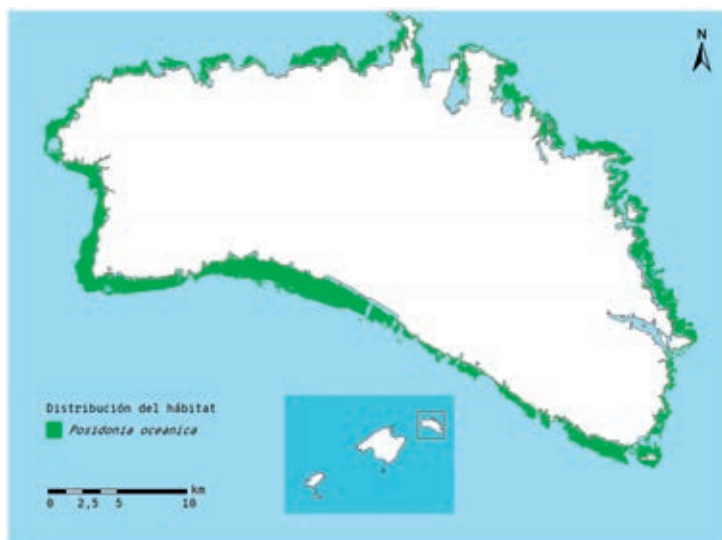
Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I.11.52.
Distribució de la '*Posidonia oceanica*' a Mallorca

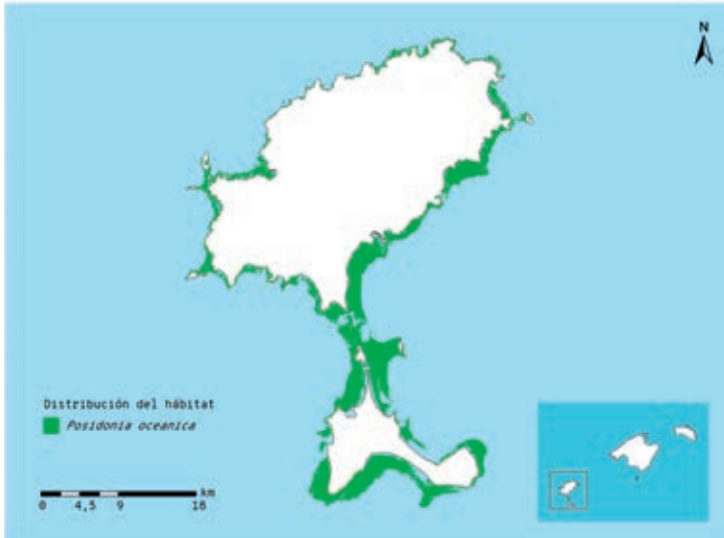
Font: Julià, M. et al.

Gràfic I.11.53.
Distribució de la '*Posidonia oceanica*' a Menorca

Font: Julià, M. et al.

Gràfic I.11.54.
Distribució de la '*Posidonia oceanica*' a Eivissa

Font: Julià, M. et al.

11.6.3. LA CAÇA

A la memòria d'enguany, hi introduïm dades de caça de Mallorca i Menorca. Es tracta d'una informació de rellevància per tenir una idea de la pressió cinegètica. Les dades que consideram representatives fan referència al nombre de llicències, al nombre i superfície de vedats i al nombre de peces cobrades.

A Mallorca, per a la temporada 2018-2019 hi havia en actiu un total de 28.130 llicències, si bé no disposem d'informació sobre la seva tipologia. En relació amb els vedats, per a la mateixa temporada se'n comptabilitzaven 1.512 amb una superfície total de 284.669 ha, la qual cosa suposa una mitjana de 188,27 ha per vedat.

El nombre de peces capturades es detalla al gràfic I-11.55. L'espècie més caçada és el tord, amb el 39,77 % del total; seguida del tudó, amb el 22,49 %. A la quantitat de cabra assilvestrada s'ha de tenir en compte que només hi figuren les peces comptabilitzades pel CIM, no inclou autoritzacions i abatiments de la CAIB.

Pel que fa al nombre de llicències a Menorca, disposem d'informació sobre les obtingudes durant la temporada (que no és d'any natural), així com de les llicències vigents, que poden tenir una vigència d'un, dos o tres anys.

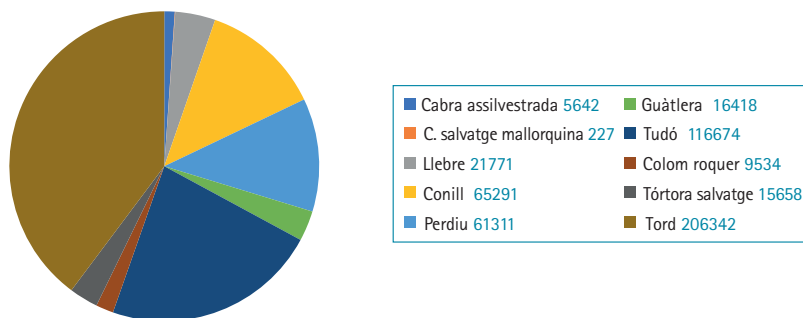
Aquestes dades es donen al quadre I-11.27. i es visualitzen al gràfic I-11.56. En ambdós casos es fa la comparativa

amb la temporada anterior. A la taula, les llicències vigents durant la temporada 2019-2020 comprèn l'interval que comença el 5 de febrer de 2019 i acaba el 3 de febrer de 2020, mentre que el de la temporada 2018-2019 comença el 5 de febrer de 2018 i acaba el 4 de febrer de 2019. Pel que fa a les llicències vigents, per a la temporada 2019-2020 són les que hi havia el 3 de febrer de 2020, mentre que per a la temporada 2018-2019 són les que hi havia el 2 de febrer de 2019.

Pel que fa a les superfícies relatives a la temporada 2018-2019, a Menorca hi havia un total de 491 vedats, amb una superfície de 51.982,51 ha (una mitjana de 105,9 ha per vedat); 10 refugis de fauna, amb una superfície de 461,62 ha (una mitjana de 46,16 ha per refugi), i 3 camps d'ensinistrament.

El nombre de captures es detalla al gràfic I-11.57., on no s'inclouen els tords, perquè, amb 89.357 captures, representen el 82,82 % del total i distorsionen el gràfic.

Gràfic I-11.55.
Nombre captures Mallorca 2018-2019

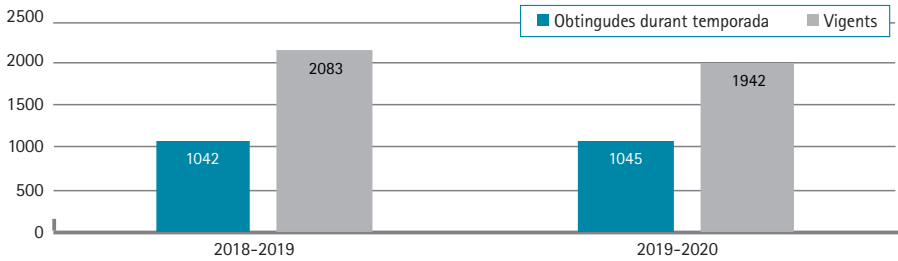
Font: Departament de Promoció Econòmica i Desenvolupament Local. Consell de Mallorca

QUADRE I-11.27. LICÈNCIES DE CAÇA A MENORCA

	Llicències obtingudes durant temporada		Llicències vigents	
	2018-2019	2019-2020	2018-2019	2019-2020
Caça amb armes	530	484	1.016	946
Caça sense armes	203	257	486	439
Falconeria	3	5	6	7
Caça amb reclam de perdiu	283	284	540	515
Caça amb fura	23	15	41	35
Totals	1042	1045	2.083	1.942

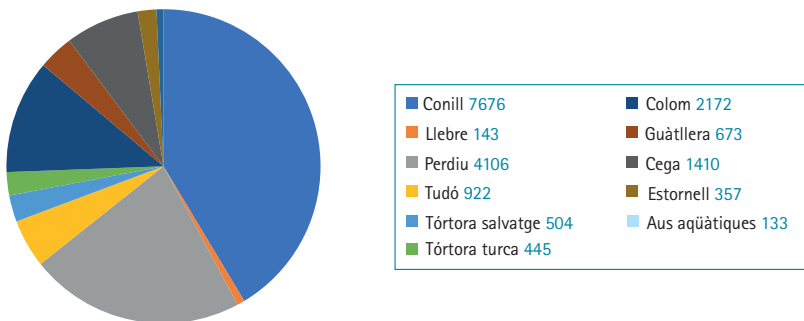
Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

Gràfic I-11.56.
Nombre de llicències Menorca

Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

Gràfic I-11.57.
Nombre captures Menorca 2018-2019

Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

11.6.4. CONSERVACIÓ DELS ESPAIS NATURALS AMB PERSONES AMB RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL

El 2019 es va aprovar un contracte que té per objecte contribuir a la conservació i la millora dels hàbitats naturals dins l'àmbit territorial dels espais naturals de les Illes Balears i a la vegada fomentar la integració de persones amb risc d'exclusió social. En el moment de redactar aquesta memòria encara no s'ha executat, però consideram

d'interès destacar-ne les accions que cal dur a terme per la seva amplitud en el conjunt dels espais naturals protegits de les Illes Balears:

- Conservació i millora dunar al Parc Natural de s'Albufera de Mallorca i a la Reserva Natural de s'Albufereta.
- Actuacions de protecció i conservació del litoral i zones sensibles del Parc Natural de Mondragó.

- Rehabilitació d'hàbitats degradats al parc natural de la península de Llevant, es Canons i sa Duaia, mitjançant actuacions de millora en la vegetació i la reforestació amb espècies autòctones.
- Actuacions de conservació a les finques públiques, dins el paratge natural de la serra de Tramuntana: Planícia, Son Moragues, Menut i Binifaldó, Mortitx, Míner Gran i Gabellí Petit.
- Rehabilitació d'hàbitats degradats per flora al·lòctona al Parc Natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera.
- Eliminació de flora al·lòctona per a la conservació d'hàbitats i espècies al parc nacional maritimoterrestre de l'arxipèlag de Cabrera.
- Desenvolupament del pla de gestió de les finques públiques de s'Arangí i cala en Turqueta i retirada de residus sòlids al Parc Natural de l'Albufera des Grau.
- Actuacions de conservació al Parc Natural des Trenc-Salobrar de Campos.

11.7.

MEDI MARÍ

11.7.1. NETEJA DEL LITORAL

Com va passar l'any anterior, a 2019 han treballat 26 embarcacions de neteja de platja (tipus virot) i quatre de semilitoral.

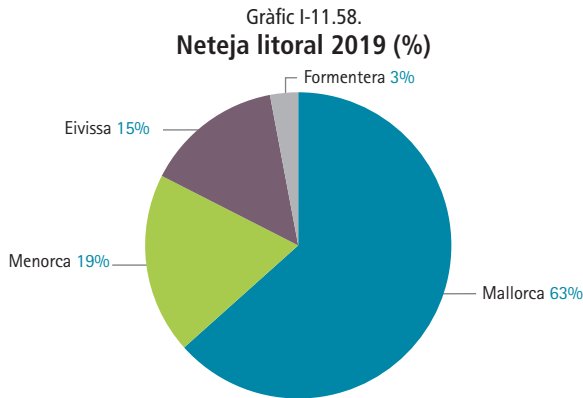
Entre l'1 de maig i el 30 de setembre es recolliren un total de 66.283,98 kg de residus. Per illes, les quantitats es detallen al quadre I-11.28., on el percentatge representa la variació respecte de l'any anterior. Al gràfic I-11.58., es visualitzen les quantitats recollides en percentatge.

El 2019 es van allargar les jornades de treball efectiu, ja que, com s'ha esmentat, la campanya va començar l'1 de maig, mentre que l'any anterior ho va fer del 17 de maig, i va acabar, en ambdós casos, el 30 de setembre. Aquest fet, entre altres possibles motius, va contribuir a l'augment total en la recollida de residus (+14,11 %). De fet, el 2018 ja s'havia allargat la temporada respecte de 2017.

QUADRE I-11.28. NETEJA DE LITORAL 2019 (KG)

	2018	2019	% Variació
Mallorca	34.113,62	42.011,04	23,15
Menorca	14.341,20	12.673,50	-11,63
Eivissa	6.523,33	9.634,75	47,7
Formentera	3.111,43	1.964,69	-36,86
TOTAL	58.089,57	66.283,98	14,11

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

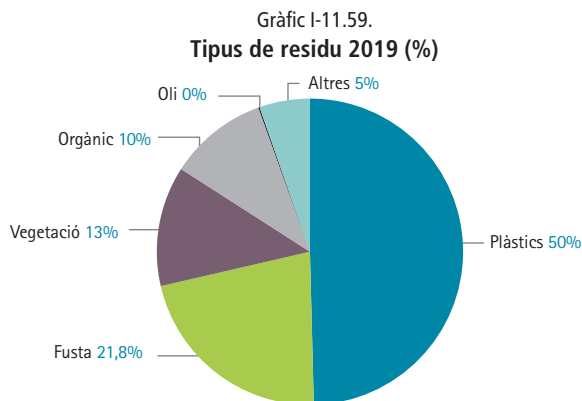
A Mallorca, el municipis on es recolliren més residus van ser els de Santanyi, amb 4.801,65 kg (el que va recollir més residus en el conjunt de les Illes Balears); seguit de Manacor, amb 4.063,00 kg, intercanviant-se les posicions respecte de l'any anterior. Pel que fa a Menorca, el municipi on se'n recolliren més va ser, com l'any anterior, Maó, amb 3.215,55 kg; seguit des Mercadal, amb 3.001,5. A Eivissa, el municipi amb més residus va ser el d'Eivis-

sa, amb 2.627,35 kg, seguit de Sant Josep, amb 2.399,55 kg.

Per tipus de residu i mes, les dades es detallen al quadre I-11.29., on les dades s'expressen en kg i es representen percentualment al gràfic I-11.59. Com en anys anteriors, els plàstics continuen sent el residu majoritari recollit a les nostres illes (49,69 % del total).

QUADRE I-11.29. RECOLLIDA PER TIPUS DE RESIDU 2019 (kg)							
	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Maig	3.106,05	1.488,29	5.394,59	11,34	1.439,00	436,72	11.875,99
Juny	3.396,71	1.500,06	6.880,43	35,29	2.024,16	676,76	14.513,41
Juliol	3.017,06	1.350,06	7.442,15	29,54	2.197,99	949,13	14.985,93
Agost	1.734,08	1.612,50	7.662,12	-	1.709,69	727,52	13.445,91
Setembre	3.028,63	964,48	5.559,30	3,55	1.144,91	761,89	11.462,76
TOTAL	14.282,53	6.915,39	32.938,59	79,72	8.515,75	3.552,02	66.284,00
%	21,55	10,43	49,69	0,12	12,85	5,36	100

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Per illes, del total retirat a Mallorca (quadre I-11.30.), el 48,62 % dels residus són plàstics (un 3 % superior a 2018), mentre que l'aportació de la fusta ha estat un 6 % inferior a l'any anterior. La matèria orgànica puja un 2 % respecte a l'any anterior i la resta de conceptes repeteixen percentatges. Les dades totals en percentatge es representen al gràfic I-11.60.

A Menorca (quadre I-11.31.), també els plàstics representen la major fracció recollida i experimenten un augment del 12 % respecte de l'any anterior. El segueixen les fustes, malgrat baixar un 7 % respecte de 2018, i en tercer lloc hi trobam la fracció d'orgànic, malgrat baixar un 3 %. La vegetació baixa cinc punts, la fracció d'altres puja un 2 % i la d'olis pràcticament repeteix valors. Els totals es representen al gràfic I-11.61.

A Eivissa (quadre I-11.32.), les quantitats recollides de les fraccions de plàstic i fusta són similars a les de 2018 (la de fusta

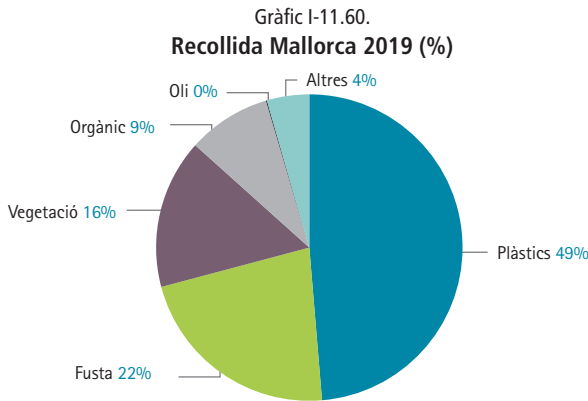
disminueix 5 punts); la d'orgànica puja un 5 %, i les de les tres fraccions restants pràcticament repeteixen valors. Les dades totals es visualitzen al gràfic I-11.62.

A Formentera (quadre I-11.33.) només hi operen dos vaixells, raó per la qual els percentatges són molt fluctuants. Dit això, el 2019 els plàstics van ser el residu més recollit, amb un augment del 16 % respecte de l'any anterior. El segueixen la vegetació i la fusta, la qual ha baixat un 31 % respecte de l'any anterior. No s'ha recollit oli. Les dades totals es visualitzen al gràfic I-11.63.

L'evolució interanual des del 2009 es detalla al gràfic I-11.64. Cal esmentar que no tots els anys s'ha dedicat el mateix temps a la neteja del litoral, ni tampoc hi ha hagut el mateix nombre de vaixells. La baixada generalitzada que es produeix a partir de 2011 es deu al fet que des d'aleshores només treballaren embarcacions de platja. A partir de 2017 hi ha barques de platja i semilitoral.

QUADRE I-11.30. RECOLLIDA MALLORCA 2019 (KG)							
	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Maig	1.867,78	985,81	3.061,81	4,63	1.154,57	199,48	7.274,09
Juny	2.069,68	797,79	4.093,03	11,93	1.426,27	408,24	8.806,94
Juliol	1.970,49	1.041,08	4.932,22	12,54	1.707,96	741,84	10.406,13
Agost	1.045,69	559,15	4.882,75	-	1.330,96	281,1	8.099,65
Setembre	2.370,14	312,63	3.479,41	3,55	1.007,55	250,96	7.424,24
Total	9.323,78	3.696,47	20.449,23	32,64	6.627,31	1.881,62	42.011,04

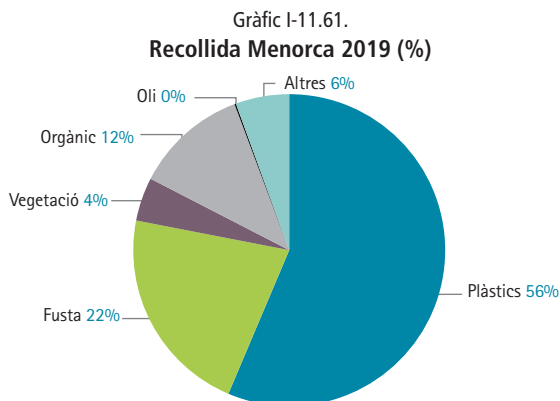
Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.31. RECOLLIDA MENORCA 2019 (KG)							
	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Maig	739,25	339,13	1.377,96	6,71	117,5	114,8	2.695,35
Juny	441,22	559,49	1.757,30	14,45	160,9	139,81	3.073,18
Juliol	671,12	204,41	1.422,66	-	157,66	41,44	2.497,30
Agost	415,3	270,18	1.443,50	-	48,74	42,91	2.220,63
Setembre	459,53	164,59	1.128,07	-	98,5	336,37	2.187,05
Total	2.726,41	1.537,81	7.129,49	21,17	583,3	675,32	12.673,50

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

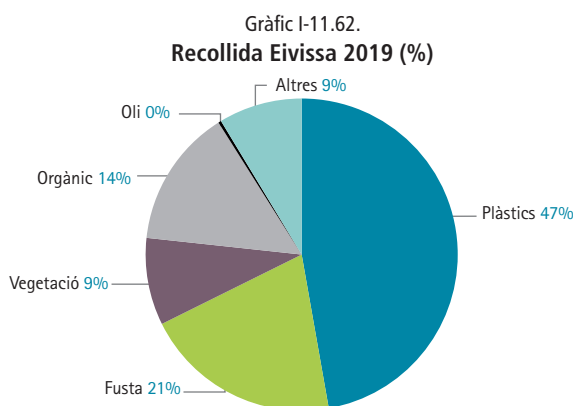

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.32. RECOLLIDA EIVISSA 2019 (KG)

	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Maig	366,91	85,86	749,63	-	143,03	92,77	1.438,20
Juny	755,12	102,3	721,83	8,91	165,42	94,33	1.847,90
Juliol	280,67	104,58	868,62	17	259,35	157,89	1.688,10
Agost	258,39	764,42	1.249,52	-	258,29	373,84	2.904,45
Setembre	181,44	486,08	885,84	-	36,28	166,46	1.756,10
Total	1.842,53	1.543,24	4.475,43	25,91	862,36	885,28	9.634,75

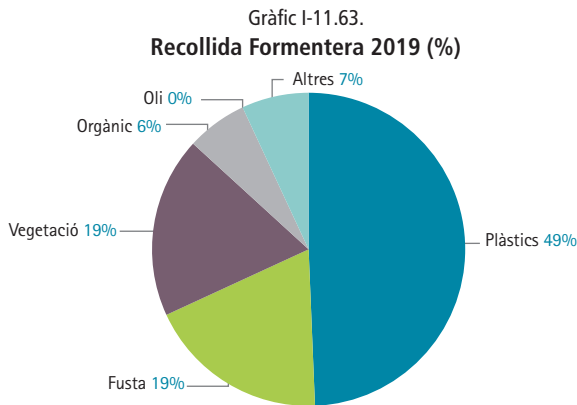
Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

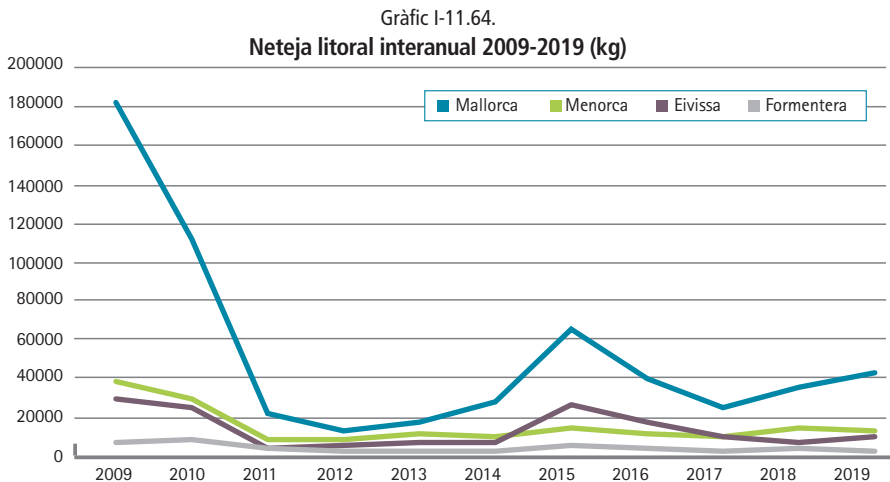
Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.33. RECOLLIDA FORMENTERA 2019 (KG)							
	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Maig	132,11	77,48	205,19	-	23,91	29,67	468,35
Juny	130,69	40,48	308,28	-	271,57	34,49	785,4
Juliol	94,78	-	218,65	-	73,02	7,95	394,4
Agost	14,71	18,75	86,34	-	71,7	29,67	221,17
Setembre	17,53	1,17	65,99	-	2,58	8,11	95,37
Total	389,81	137,87	884,44	0	442,77	109,79	1.964,69

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Agència Balear de l'Aigua i Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori

11.7.2. QUALITAT DE LES AIGÜES DE BANY

Al final de la temporada estiuenca es fa l'avaluació i la qualificació de les aigües de bany. L'esmentada qualitat es classifica com a excel·lent, suficient o insuficient, segons els criteris que no han canviat des de la memòria de 2017. Aquests criteris s'esmenten al quadre I-11.34. (UFC: unitats formadores de colònia; NMP: nombre més probable).

Al litoral balear, com a l'any anterior, hi ha censades 157 zones de bany (84 a Mallorca, 29 a Menorca, 38 a Eivissa i 6 a Formentera), amb un total de 193 punts de mostreig (115 a Mallorca, 30 a Menorca, 41 a Eivissa i 7 a Formentera), repartides en 32 municipis. La situació dels punts de mostreig s'indiquen al quadre I-11.35., en comparació amb les dades de 2018, i

es visualitzen al gràfic I-11.65. D'aquesta manera, el 85 % són excel·lents, el 12 % bones, el 2 % suficients i l'1 % insuficients.

Aquestes dades indiquen que, dels 193 punts de mostreig, 163 (85%) no han canviat la qualificació, 22 (11%) l'han millorada i 8 (4%) l'han empitjorada. Pel que fa a les situacions d'incidències, se n'han registrat dotze menys que l'any passat. La segregació de les dades per illes s'esmenta al quadre I-11.36., on els tant per cent representen el percentatge sobre l'illa.

L'evolució interanual de la qualitat de les aigües de bany dona com a resultat el gràfic I-11.66., on les dades són el percentatge de punts de mostreig sobre el total de les Balears. És visible el repunt dels que són excel·lents a costa de les bones.

QUADRE I-11.34. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY

		Qualitat		
		Suficient	Bona	Excel·lent
Paràmetres (en UFC o NMP/100 ml)	Enterococs intestinals	185	200	100
	<i>Escherichia coli</i>	500	500	250

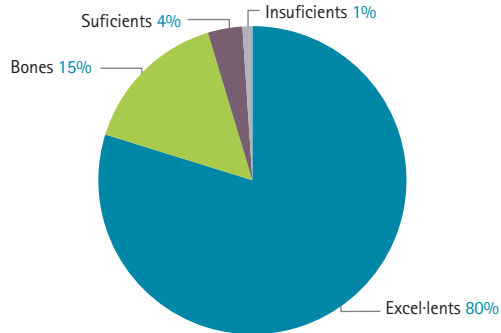
Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

QUADRE I-11.35. QUALIFICACIÓ AIGÜES DE BANY 2019

	2018	2019	% variació
Excel·lents	154	164	6,5
Bones	30	24	-20
Suficients	7	4	-42,9
Insuficients	2	1	-50

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

Gràfic I-11.65.
Qualificació aigües de bany 2019 (%)

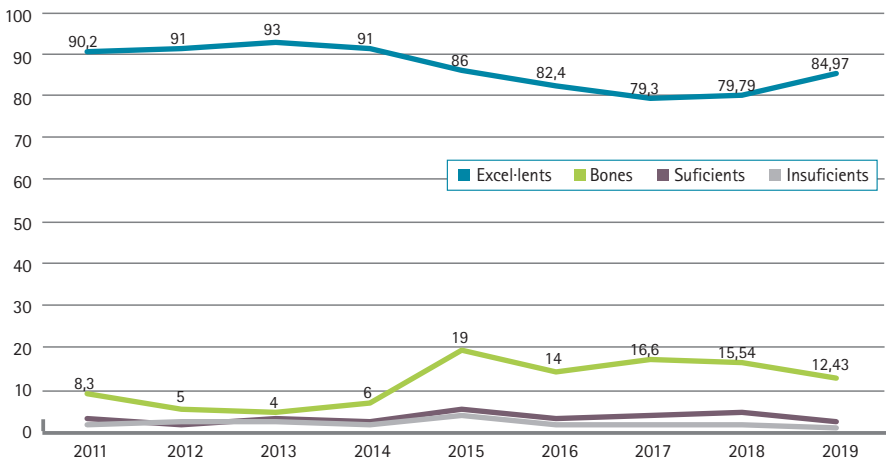
Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

QUADRE I-11.36. QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY 2019 PER ILLES

Illa	Excel·lents	Bones	Suficients	Insuficients
Mallorca	103 (89%)	10 (9%)	1 (1%)	1 (1%)
Menorca	23 (77%)	6 (20%)	1 (3%)	0
Eivissa	31 (76%)	8 (19%)	2 (5%)	0
Formentera	7 (100%)	0	0	0

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

Gràfic I-11.66.
Evolució de la qualitat d'aigües de bany 2011-2019 (%)

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

11.7.3. ELS ABOCAMENTS

A la memòria de l'any 2018 es va incloure per primera vegada informació sobre les conduccions d'abocaments a la mar, així com del nombre total de conduccions existents amb aquest objectiu. Enguany no disposem del nombre de sol·licituds d'abocament, però sí de les autoritzacions: vuit a Mallorca, una a Menorca i una a Eivissa. Les seves característiques es detallen al quadre I-11.37.

Al gràfic I-11.67., hi apareix la comparativa des de 2014, on cal indicar que de 2019 no disposem de dades de sol·licituds i això no significa que no n'hi hagi hagut. Cal indicar que les autoritzacions anuals poden correspondre a sol·licituds d'anys anteriors, per la qual cosa es pot donar la paradoxa (2015) d'haver-hi més autoritzacions que sol·licituds.

Pel que fa al nombre total de conduccions d'abocament IDEIB (infraestructura de dades espacials de les Illes Balears) el 2018,

cal indicar que n'hi ha un total de 102 distribuïdes com es detalla al gràfic I-11.68., on EDAR correspon a estació depuradora d'aigües residuals i IDAM a instal·lació dessaladora d'aigua de la mar. Respecte a 2018, augmenten en una unitat les que estan en tramitació i desapareix el concepte EDAR Alcúdia.

11.7.4. EVOLUCIÓ DE LES RESERVES MARINES

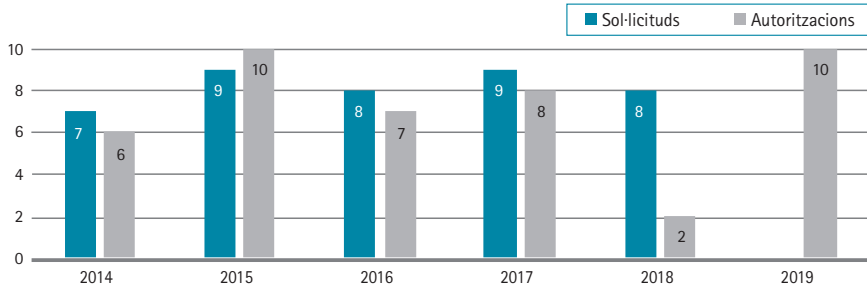
En el conjunt de les Illes Balears, en l'actualitat hi ha onze reserves marines d'interès pesquer: badia de Palma, Nord de Menorca, Freus d'Eivissa i Formentera, Migjorn de Mallorca, illa del Toro, illes Malgrats, Llevant de Mallorca, Freu de sa Dragonera, punta de sa Creu, Nord-est d'Eivissa-Tagomago i l'illa de l'Aire, aquesta darrera incorporada el 2019. Al quadre I-11.38., s'assenyala l'àrea total, així com l'àrea declarada com a reserva integral en quilòmetres quadrats. S'indica també l'any de la declaració.

QUADRE I-11.37. AUTORITZACIONS D'ABOCAMENTS 2019

Situació	Tipus d'aigua	Tractament	V. m3/any
Platja Santa Eulàlia	Residual depurada	Secundari	3.214.889
Cala Marmassen	Residual depurada	Terciari	551.460
Platja de Canyamel	Residual depurada	Terciari	193.770
Platja de Son Moll	Residual depurada	Terciari	1.400.081
Platja Son Verí	Residual depurada	Terciari	4.453.000
Platja de Muro	Captació aigua de mar	No	-
Urb. Las Gaviotas	Abocament aigua de mar	Calenta	550.000.000
Piscifactoria Sant Joan de Déu	Aigua de mar	Filtres-dec.	31.536.000
Cala Bona (dreta)	Residual depurada	Terciari	1.803.968
Cala en Porter	Residual depurada	Terciari	110.571

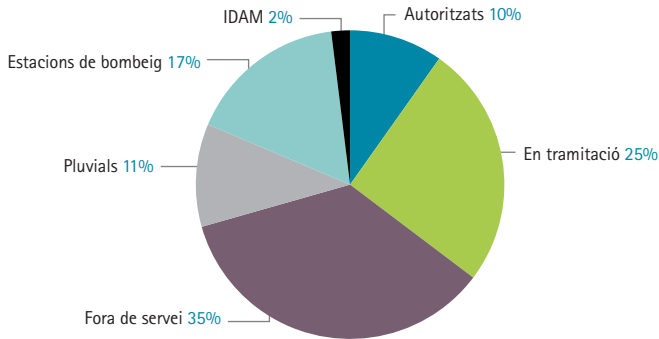
Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.67.
Conduccions sol·licituds/autoritzacions 2014-2019

Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.68.
Inventari conduccions d'abocament 2019

Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-11.38. RESERVES MARINES D'INTERÈS PESQUER

Reserva	Any	Àrea total	Àrea r. integral
Badia de Palma	1982	23,94	2
Menorca	1999	50,85	11,11
Freus d'Eivissa i Formentera	1999	136,17	4,27
Migjorn de Mallorca	2002	223,23	2,93
Illa del Toro	2004	1,5	-
Illes Malgrats	2004	0,89	-
Llevant de Mallorca	2007	112,86	20,05

continua

Concepte	2018	2019	% Variació
Freu de sa Dragonera	2016	9,12	-
Punta de sa Creu	2018	10,59	-
Nord-est d'Eivissa-Tagomago	2018	37,38	2,28
Illa de l'Aire	2019	7,19	-
TOTAL		613,72	42,64

Font: Direcció General de Pesca i Medi Marí. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Si consideram la mar Balear com a l'àrea delimitada per la isòbata de 1.000 m de profunditat, la qual cosa suposa una superfície de 28.290 km², de la taula es dedueix que la superfície de mar Balear protegida és del 2,17 %, mentre que les reserves integrals en suposen el 0,15 %.

Si representam l'evolució en superfície acumulativa de les reserves marines d'interès pesquer, juntament amb les seves àrees de reserva integral, obtenim el gràfic I-11.69., on les unitats són quilòmetres quadrats.

Si els percentatges, en lloc de fer-los sobre la superfície de la mar Balear, es fan sobre l'àrea de litoral balear, que es considera d'uns 5.000 km², s'estima que el percentatge de litoral protegit és d'un 12,27 %, mentre que el de les zones de reserva integral és d'un 0,85 %.

11.7.5. ALTRES ASPECTES MEDIAMBIENTALS AL MEDI MARÍ

En una comunitat com la de les Illes Balears, en què la salut del medi marí és de vital importància per a la principal indústria illenca, no deixa de ser xocant que es disposi d'una informació escassa i/o fraccionada de l'estat d'aquest medi. Aquest

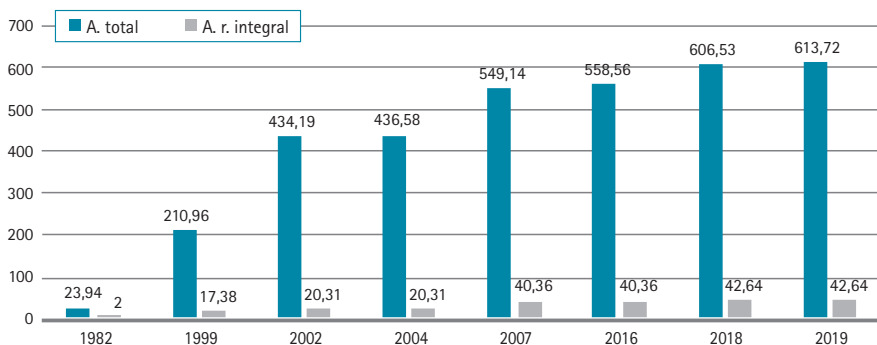
fet queda palès quan es revisa el contingut de l'informe *Mar Balear*. Esmentam alguns dels indicadors o variables que figuren en aquest informe, dels quals no hi ha dades actualitzades o completes arreu del territori illenc que podrien ser de gran importància per entendre la salut de la nostra mar.

- Temperatura. Si bé és aquest un indicador que cal mesurar a l'àmbit planetari, és interessant saber-ne l'evolució a l'entorn de les Illes Balears per l'impacte que pot tenir en tot l'ecosistema marí. En aquest sentit, en els darrers 37 anys (fins al 2019) s'ha detectat un augment en la temperatura superficial de la Mediterrània occidental de $0,036 \pm 0,006$ °C/any (Pisano *et al.*, 2020). Això significa un augment d'1,33 °C en aquest període de temps.
- Nivell de la mar. D'aquesta variable/indicador, no es disposa de dades recollides a les Illes Balears a bastament. Les dades de què disposam provenen de les mitjanes anuals de l'estació de Marsella, que es considera representativa de la Mediterrània occidental. Amb aquestes dades es conclou que la pujada del nivell de la mar s'ha accelerat en els darrers anys. Concretament, ha augmentat 1,3 mm/any en els darrers 131

anys, acumulant un increment de 17 centímetres en aquest període. En els darrers 36 anys (fins a 2017) l'augment ha estat de 3,28 mm/any. Les projeccions que es fan amb aquestes dades, seguint dos models diferents, mostren que la mar podria augmentar entre 57 i 75 centímetres a finals de segle. Aquest fet suposaria un retrocés de les platges de les Illes Balears entre 7 i 50 metres.

- Indicador biològic de macroinvertebrats: índex de la Mediterrània occidental (MEDOCC). Es tracta d'un dels índex biòtics utilitzats per determinar l'estat de les masses d'aigua costaneres definides per la directiva marc de l'aigua. Utilitza les comunitats de macroinvertebrats bentònics per determinar la qualitat de l'aigua i del sediment. D'aquest indicador només disposam de dades de 2005 i 2007. Si el 2005 el 51,9% dels sectors analitzats presentaven un estat ecològic molt bo, l'any 2007 eren l'11,5% els que presentaven aquest estat, i dels 26 sectors analitzats el 2007, cinc incomplien la directiva marc de l'aigua (DMA 2000/60/CEE). Seria interessant conèixer els valors actuals.
- Indicador biològic de macroalgues: CARLIT. Es basa en la cartografia de les comunitats bentòniques litorals que es desenvolupen sobre substrat rocós. És un altre dels índex biòtics utilitzats per determinar l'estat de les masses d'aigua costaneres definides per la directiva marc de l'aigua. D'aquest indicador disposam de dades del període 2006-2009. Segons aquest indicador, el 91,7% de la costa balear està en un estat ecològic molt bo (33 sectors d'un total de 36). El 8,3% restant es troba en un estat ecològic bo (2009).
- Concentració de contaminants en els sediments. Aquesta dada és important, ja que els sediments acumulen una gran quantitat de contaminants perjudicials per al medi ambient i tòxics per als organismes marins i la salut humana. S'han investigat concentracions de metalls pesants, compostos bifenils policlorats (PCB), hidrocarburs policíclics aromàtics (PAH), compostos orgànics volàtils (VOC) i pesticides organoclorats, si bé les dades estan obtingudes a partir de dos únics estudis realitzats el 2005 i el 2009. Les zones contaminades per metalls pesants són el port de Sóller (Mallorca), el de Maó (Menorca), la badia de Fornells (Menorca) i ses Roquetes (Eivissa). Es va detectar contaminació per PCB a Sant Antoni (Eivissa) i s'Algar (Menorca). Es va detectar contaminació per PAH a cala Figuera, cala Gamba i el port de Maó.
- Contaminació per VOC. Se'n detectà a cala Figuera i el port d'Alcúdia, mentre que també es detectà contaminació per pesticides organoclorats a Sant Antoni (Eivissa), cala Blanca (Menorca), cala Gamba (Mallorca i s'Algar (Menorca). Seria interessant conèixer-ne els valors actuals.
- Embarcacions fondejades a platges. Aquesta és una dada que cal tenir en compte per fer-nos una idea de la pressió exercida sobre el medi per aquesta activitat, però, malgrat disposar de dades fins a 2018, només són de Menorca. En conseqüència, les conclusions difícilment poden ser extrapolables.

Gràfic I-11.69.

Superfície acumulativa reserves marines (km²)

Font: Direcció General de Pesca i Medi Marí. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

- Ús de les platges. Es tracta d'una altra dada que cal valorar per conèixer l'impacte sobre el medi terrestre i marí. Com en el cas anterior, malgrat disposar de dades de 2018, només en tenim de Menorca.
- Superfície de costa urbanitzada. Una altra dada important des del punt de vista ecològic com paisatgístic, si bé només disposem de dades fins a 2012. També seria interessant actualitzar les dades, ja que, amb les dades que tenim, es conclou que en dues dècades (1990-2012) la presència de superfícies artificials al primer quilòmetre de costa va augmentar un 37,6%, amb els corresponents impactes sobre el medi ambient.

De tots aquests indicadors —i de molts d'altres recollits a l'informe *Mar Balear* a l'apartat de «lista d'indicadors» de futures versions de l'informe *Mar Balear*—, seria interessant tenir dades actualitzades, que abastin tot el conjunt de les Illes Balears

i, sobretot, que tenguin continuïtat en el temps.

Per aquesta raó, animam que, amb vista a futures memòries, disposem d'una informació de gran importància per a la gestió del medi marí i tot el que l'envolta.

11.8.

L'ENERGIA

11.8.1. L'ENERGIA

Com en anys anteriors, les dades de 2019 no estan disponibles a l'hora d'elaborar aquesta memòria, raó per la qual les dades, en molts dels indicadors, només arriben a 2018.

Tenint en compte aquest fet, la comparativa 2017-2018 del consum energètic a les Illes Balears es detalla al quadre I-11.39., on les

unitats es mesuren en tep (tona equivalent de petroli: 10.000.000 kcal) i es visualitza al gràfic I-11.70.

Cal recordar que a partir de 2007 no es considera la producció de les instal·lacions d'energia solar i eòlica per separat. El percentatge expressa la variació percentual interanual per cadascun dels conceptes. També indicam com a aclariment per a les valoracions que es fan en aquest apartat, que el Pla d'Acció Nacional d'Energies Renovables 2011-2020 considera el 50 % dels RSU incinerats com energia renovable. Cal destacar l'augment percentual de l'energia solar i eòlica, si bé representa el 3,64 % del total (el 2017 representava el 0,36 %).

En el gràfic I-11.71., es visualitza la importància de les energies renovables en el còmput total dels recursos utilitzats, així com la distribució percentual dels seus conceptes. No es comptabilitza l'electricitat

importada en cap dels conceptes. La fracció de residus correspon a la meitat del total consumit per aquest concepte. Les renovables representaven el 4,51 % el 2017, la biomassa repeteix quantitat, mentre que l'aportació de la fracció solar i eòlica el 2017 era de 0,36 %.

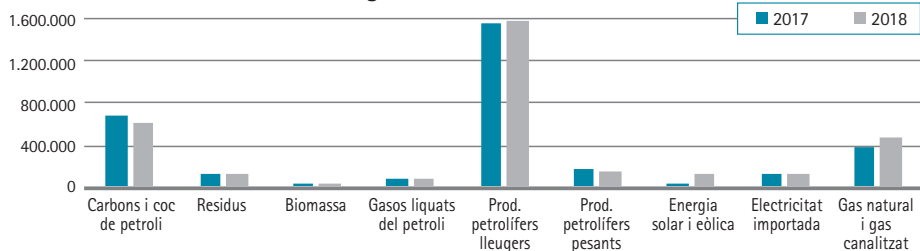
En el gràfic I-11.72., es representa la variació interanual 2008-2018 del consum energètic a les Illes Balears agrupat en tres conceptes: energies renovables (residus, biomassa, eòlica i solar), els combustibles fòssils (carbons i coc de petroli, gasos líquuats del petroli, productes petrolífers lleugers i pesants i gas natural i canalitzat) i l'electricitat importada, un concepte —aquest darrer— que va aparèixer el 2011. L'electricitat importada ha minvat part de l'aportació als combustibles fòssils, si bé el global ja supera els valors de 2008. També cal destacar que l'aportació de renovables assoleix el valor més alt de la darrera dècada.

QUADRE I-11.39. CONSUM ENERGÈTIC A LES ILLES BALEARS (TEP) 2017-2018

CONCEPTE	2017	2018	% variació
Carbons i coc de petroli	654.387	598.664	-8,52
Residus	101.783	100.733	-1,03
Biomassa	7.697	7.734	0,48
Gasos líquuats del petroli	68.581	69.235	0,95
Prod. petrolífers lleugers	1.535.099	1.564.573	1,92
Prod. petrolífers pesants	155.201	119.785	-22,82
Energia solar i eòlica	10.655	114.022	970,13
Electricitat importada	101.437	106.072	4,57
Gas natural i gas canalitzat	347.936	452.550	30,07
Consum brut	2.982.776	3.133.368	5,05

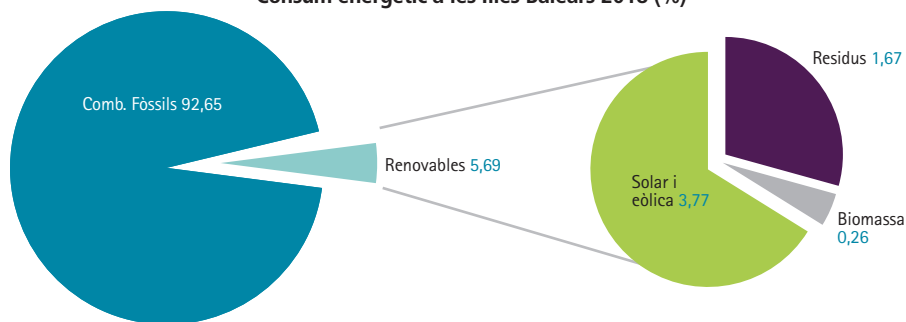
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.70.
Consum energètic a les Illes Balears 2017-2018

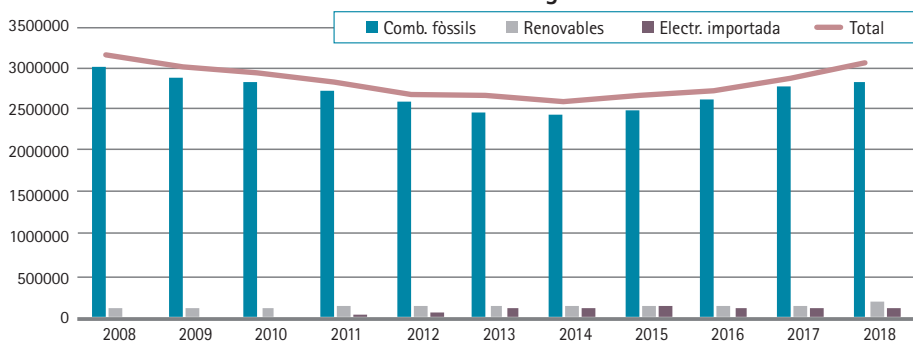
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.71.
Consum energètic a les Illes Balears 2018 (%)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.72.
Variació interanual consum energètic 2008-2018

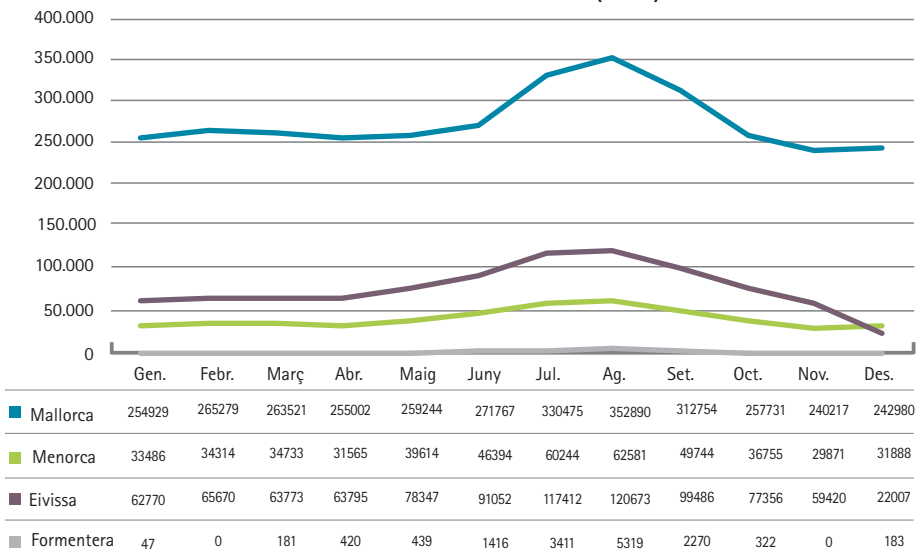
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

La producció mensual bruta a les Illes Balears, es representen les dades al gràfic I-11.73., mesurat en MWh. Als valors de Mallorca hi apareixen sumades les aportacions de les centrals d'Alcúdia, Son Reus i Cas Tresorer. En el conjunt de les Illes Balears l'augment interanual va ser d'un 0,13 % (pel 6 % interanual de l'any anterior), mentre que per a les unitats Mallorca-Menorca va ser d'un 0,70 % (el 6,55 % l'any anterior) i per a les d'Eivissa-Formentera d'un -2,13 % (que contrasta amb el 3,89 % de 2017). Respecte de l'any anterior, l'augment estiuenc es va torbar més a Mallorca, a causa del retard de l'arribada de la calor, mentre que també es va notar un descens a final d'any, probablement atribuïble a la tardança en l'arribada del fred (vegeu l'apartat de meteorologia).

Com a trets destacables, cal indicar que el gener va ser un mes de descens en contraposició al mateix mes de l'any anterior, en què es va registrar el major augment mensual de l'any.

També cal assenyalar que durant l'estiu es va produir una variació pràcticament nul·la, mentre que en el mateix període de l'any anterior van ser uns mesos de creixement. Les dades de la comparativa mensual/anual es visualitzen al gràfic I-11.74., on es representa el sistema Mallorca-Menorca, l'Eivissa-Formentera i el conjunt de les Illes Balears. Al gràfic destaca el descens a la unitat Eivissa-Formentera del mes de desembre, on la variació va ser d'un -66,07 % respecte de l'any anterior.

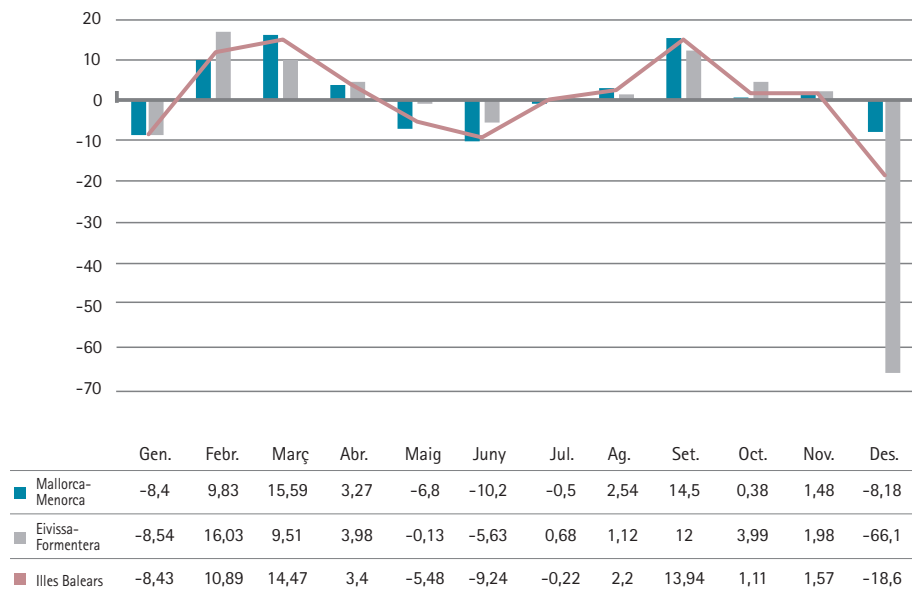
Gràfic I-11.73.
Producció mensual bruta 2018 (MWh)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.74.

Variació mensual interval 2017-2018 (%)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Passant al terreny de les energies renovables, les 7.734 tep de biomassa (7.697 el 2017) es reparteixen en 1.577 de fusta (20,39%), 1.929 de llenya (24,94%) i 4.227 de residus agrícoles (54,65%), tenint en compte que només el 25% de les podes anuals tenen aprofitament energètic.

Quant a l'energia solar tèrmica, l'evolució de la superfície instal·lada en metres quadrats en el període 2008-2018 es visualitza al gràfic I-11.75. Al gràfic no s'avalua la capacitat de producció, ja que no es disposa de dades de la superfície total instal·lada en el conjunt de les Illes Balears, perquè hi manquen dades de

productors particulars. En el decurs de 2018 es quantificaren 3.263 m², la qual cosa representa un augment del 79,88% respecte de l'any anterior. Així mateix, el valor de 2018 és el més alt de la darrera dècada.

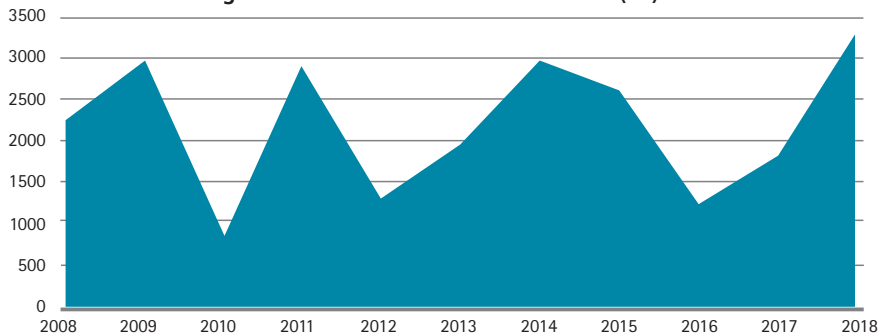
La variació interanual de les renovables a l'interval 2008-2018 es visualitza al gràfic I-11.76. Es pot comprovar com les renovables són majoritàriament provinents de residus en els darrers anys fins a 2017 i experimenten el 2018 un augment significatiu, probablement relacionat amb la publicació del Reial decret llei 15/2018, de 5 d'octubre, que derogava el que fins aleshores era anomenat «l'impost al sol».

Cal recordar, un cop més, que el Pla d'Acció Nacional d'Energies Renovables 2011-2020 considera el 50% dels RSU incinerats com a energia renovable. La unitat energètica utilitzada és el tep (tona equivalent de petroli).

El consum final d'energia elèctrica, facturada per illes, es detalla al gràfic I-11.77. i se segrega per sectors al quadre

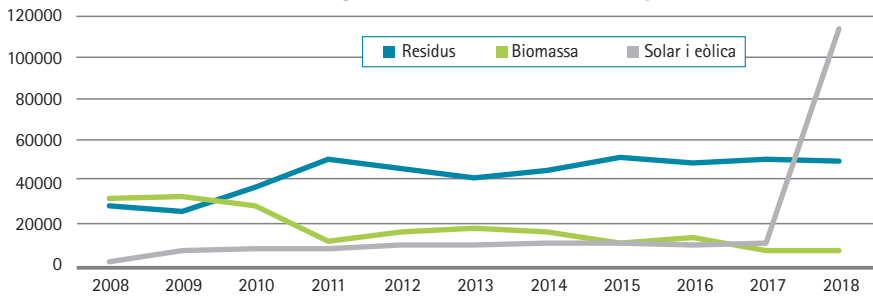
I-11.40. En ambdós casos les unitats són MWh. El percentatge del quadre I-11.40. correspon a la variació del concepte el 2018 respecte de 2017. Amb un total de 5.614.389 MWh de consum en el conjunt de les Illes (un 1,71% superior al 2017), Mallorca experimenta un augment interanual de l'1,5%, Menorca també augmenta en un 1,1%, Eivissa ho fa un 3,03%, i Formentera, un 3,6%.

Gràfic I-11.75.
Energia solar col·lectors tèrmics 2008-2018 (m²)

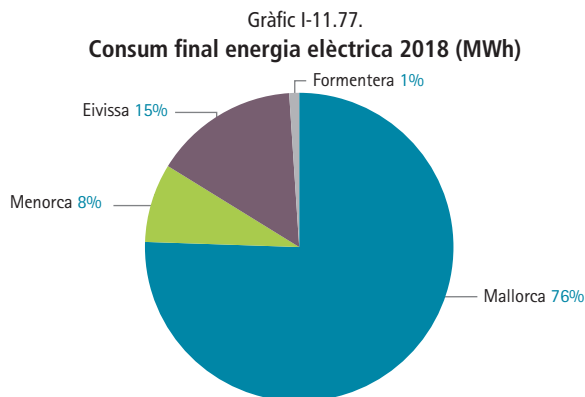

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Gràfic I-11.76.
Evolució energies renovables 2008-2018 (tep)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampol energia SA

QUADRE I-11.40. CONSUM FINAL D'ENERGIA ELÈCTRICA PER ILLES I SECTORS 2018 (MWh)						
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total	%
Indústria	172.074	27.352	18.384	1.366	219.176	1,18
Transport	5.906	12	24	0	5.941	235,17
Primari	66.579	7.761	14.775	2.116	91.233	-2,95
Residencial	1.848.318	213.582	388.860	26.288	2.477.048	3,65
Comerç i s.	1.711.879	167.810	341.955	22.185	2.243.829	0,76
Administració	435.853	47.568	87.177	6.559	577.157	-2,38

Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampol energia SA

A diferència de l'any passat, la indústria presenta una tendència a l'alça. També segueixen a l'alça els dos sectors de més influència dins del còmput total: el sector residencial i el de comerç i serveis, fet que, globalment, produeix un augment interanual, com ja s'ha esmentat.

La visualització del pes de cada un dels sectors en el consum final s'inclou el gràfic I-11.78., on, com a la memòria de l'any anterior, el concepte de comerç inclou també el de serveis, i al d'administració també s'inclouen els serveis públics.

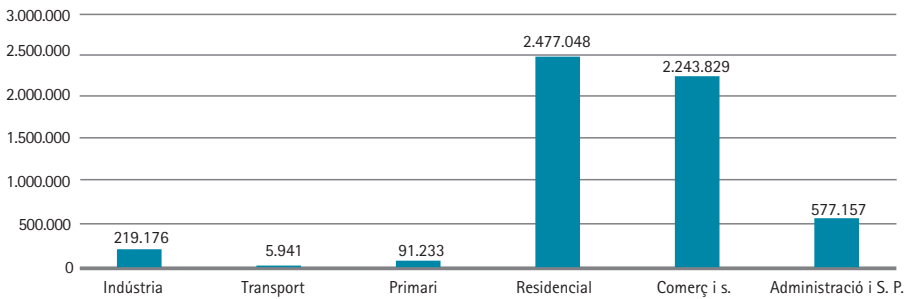
A la memòria d'enguany, s'hi inclouen dos nous indicadors: el consum elèctric per habitant i el consum elèctric per IPH (índex de pressió humana), aquest darrer és més representatiu atès el gran volum de població flotant que caracteritza la principal indústria de les nostres illes.

Pel que fa al consum elèctric per habitant, les dades per a 2018 donen com a resultat el gràfic I-11.79., mentre que si el consum es fa per IPH, obtenim el gràfic I-11.80. En el consum elèctric per habitant es veu un repunt important a

l'estiu, conseqüència de l'augment del turisme en època estival. Lògicament, si es divideix el consum entre la població resident, s'observa un augment que no es correspon a un augment del consum real per habitant de les Illes Balears, ja

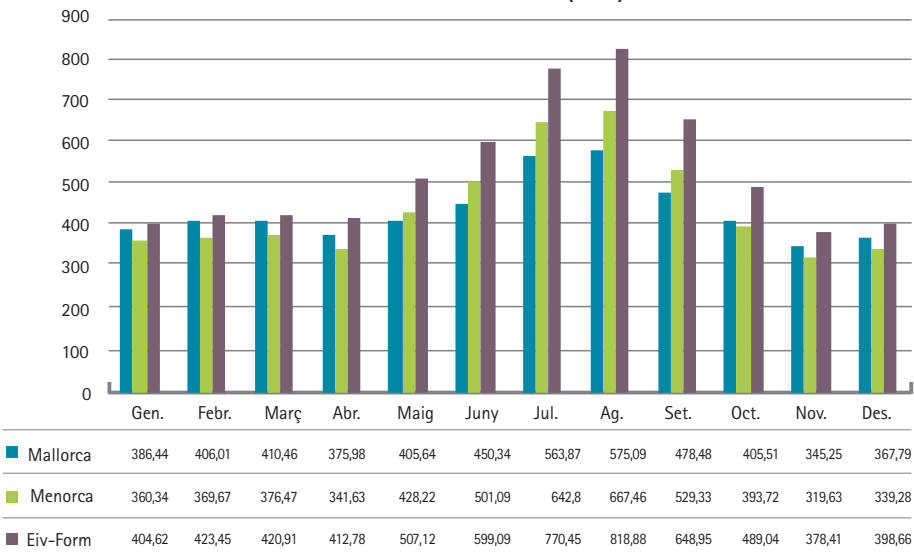
que bona part es correspon amb el consum turístic. En canvi si es mesura el consum per IPH, no tal sols no es detecta l'esmentat augment, sinó que als mesos d'estiu no es registren els valors més elevats de l'any.

Gràfic I-11.78
Consum final d'energia elèctrica per sectors 2018 (MWh)

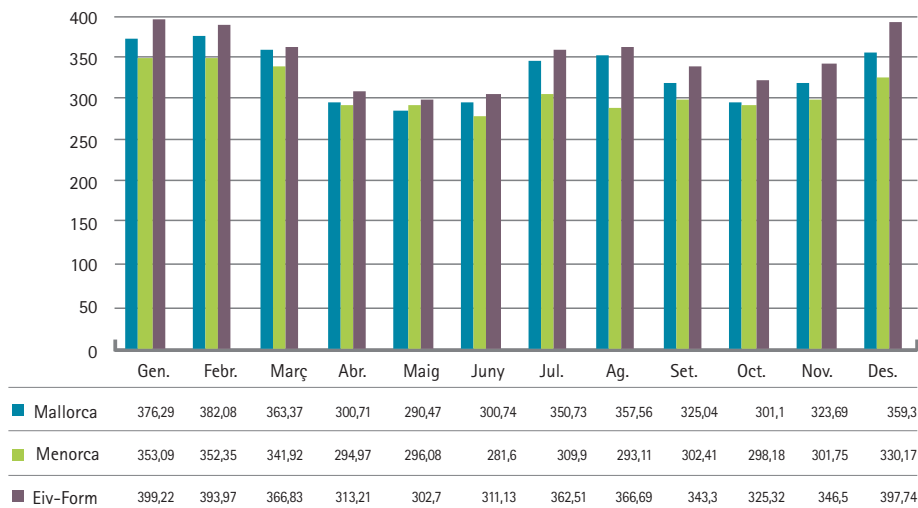
Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampol energia SA

Gràfic I-11.79.
Consum elèctric/habitant (kWh)

Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampol energia SA

Gràfic I-11.80.
Consum elèctric/IPH (kWh)

Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampol energia SA

11.8.2. LLEI DE CANVI CLIMÀTIC I TRANSICIÓ ENERGÈTICA

El 2019 es va aprovar la Llei 10/2019, de 22 de febrer, de canvi climàtic i transició energètica, que va sortir publicat al BOIB núm. 27, de 2 de març. Aquesta llei, que s'estructura en set títols, tretze disposicions addicionals, cinc disposicions transitòries, una disposició derogatòria i sis disposicions finals, té per objecte el compliment dels compromisos internacionals que emanen de l'Acord de París mitjançant l'ordenament de les accions encaminades a la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic a les Illes Balears, així com la transició a un model energètic sostenible, socialment just, descarbonitzat, intel·ligent, eficient, renovable i democràtic.

Les finalitats de la llei són, entre d'altres, l'estabilització i el decreixement de la de-

manda energètica, prioritzant, en aquest ordre, l'estalvi energètic, l'eficiència energètica i la generació amb energies renovables. També destacam la reducció de la dependència energètica exterior i l'avenç cap a un escenari amb la màxima autosuficiència i garantia de subministraments energètics, així com la progressiva descarbonització de l'economia i la implantació progressiva de les energies renovables i la reducció de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, d'acord amb els compromisos adquirits per l'Estat espanyol i la Unió Europea i amb especial atenció al fet insular.

En aquesta llei es defineixen els principals organismes per a la governança de la política climàtica a les Illes Balears. Es crea la Comissió Interdepartamental de Canvi Climàtic com a òrgan col·legiat del Govern per definir i coordinar els objectius i les

línies d'actuació. També es crea el Consell Balear del Clima com a òrgan de consulta i de participació de la societat civil, així com el Comitè d'Experts, que ha d'assessorar el Govern en el disseny i desplegament de les mesures necessàries. D'altra banda, es configura l'Institut Balear de l'Energia, entitat pública empresarial capaç de dur a terme la política energètica de forma activa.

També es configura el Pla de Transició Energètica i Canvi Climàtic com la principal eina planificadora, les determinacions del qual són vinculants per al Pla Director Sectorial Energètic i per a altres tipus d'instruments.

Pel que fa a les polítiques energètiques, s'estructuren diferents capítols destinats a les mesures relatives a la reducció d'emissions, a l'eficiència energètica, a les energies renovables, a la gestió de la demanda i als combustibles. També s'inclouen polítiques de mobilitat i transport, que compren aspectes relatius a la promoció de la mobilitat sostenible i, en especial, de la mobilitat elèctrica o lliure d'emissions.

Finalment, a la part final de la llei, hi trobam mesures de sensibilització i exemplificació, entre d'altres, en el camp de la contractació pública, la formació, l'ocupació, la recerca i la informació dels consumidors i usuaris.

11.8.3. DECLARACIÓ D'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA

El 8 de novembre de 2019 el Govern va declarar l'emergència climàtica, amb la qual cosa es comprometia a lluitar contra

l'escalfament global. La declaració inclou el compromís de desenvolupar polítiques d'adaptació al canvi climàtic i de planificar i executar accions en els sectors social, econòmic i territorial. En aquest àmbit, la Comissió Interdepartamental de Canvi Climàtic és l'òrgan encarregat de coordinar tots els àmbits de treball en el si del Govern per fer transversal l'acció pel clima.

Mitjançant aquesta declaració d'emergència climàtica, el Govern es compromet a actuar en els sectors següents:

1. Canvi climàtic: aprovar el decret de petjada de carboni; establir plans d'adaptació als efectes del canvi climàtic segons sectors i illes; valorar clàusules específiques en els contractes públics encaminades a mitigar el canvi climàtic.
2. Energia: desplegar de manera ràpida la Llei 10/2019, de 22 de febrer, de canvi climàtic i transició energètica, i aprovar el Pla de Transició Energètica, que ha d'establir un calendari de penetració de les energies renovables, de l'estalvi energètic i del tancament dels grups de les centrals tèrmiques.
3. Mobilitat: implementar de forma ràpida i valenta el Pla Director Sectorial de Mobilitat i aprovar la llei de mobilitat sostenible.
4. Transport marítim i aeri: promoure l'ús d'embarcacions més poc contaminants; racionalitzar les freqüències; facilitar infraestructures i combustibles alternatius, i assegurar una gestió sostenible dels ports.

5. Habitatge: millorar l'eficiència energètica del parc residencial i avançar en les normatives que permetin construir habitatges més eficients.
6. Arquitectura i rehabilitació urbana: construir edificis sostenibles; millorar l'accessibilitat dels espais públics; impulsar les àrees de rehabilitació i regeneració urbanes, i promoure accions i polítiques per optimitzar els recursos existents.
7. Residus: desplegar i implementar la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminants.
8. Agricultura, pesca i alimentació: impulsar una política agrícola de proximitat i resiliència, i, alhora, desenvolupar hàbits alimentaris més sans; promoure la transició cap a sistemes de producció agrícola agroecològics més diversificats i eficients; preservar la qualitat dels ecosistemes marins, i adaptar l'activitat social i econòmica de la pesca.
9. Turisme: desenvolupar una estratègia de turisme sostenible i adaptar les infraestructures turístiques al canvi climàtic.
10. Indústria: fomentar estratègies d'economia circular i ecodisseny; crear mercats de matèries secundàries, i adaptar la indústria als efectes del canvi climàtic.
11. Treball: establir plans de transició justa perquè els treballadors dels sectors més afectats pel canvi climàtic puguin accedir a alternatives laborals, i incorporar la perspectiva ambiental de manera transversal a tota l'oferta formativa del SOIB.
12. Medi ambient i territori: analitzar l'impacte del canvi climàtic i elaborar plans d'adaptació pel que fa als recursos hídrics ambientals i paisatgístics; protegir els ecosistemes marins, amb especial atenció a la posidònia.
13. Educació, universitat i recerca: proporcionar formació per mitigar el canvi climàtic i adaptar-s'hi, destinada a tots els nivells educatius i al professorat; fomentar estudis de formació professional vinculats a l'eficiència energètica, l'energia solar i les energies renovables; potenciar els estudis que faciliten un coneixement sistemàtic sobre la crisi climàtica, i promoure la conscienciació i la recerca sobre el canvi climàtic.
14. Acció exterior i cooperació: promoure la cooperació internacional en matèria climàtica; participar en els fòrums que abordin la crisi climàtica, i establir mesures davant les migracions climàtiques que se'n derivaran.
15. Serveis socials: analitzar l'impacte del canvi climàtic i adoptar mesures per mitigar-ne les conseqüències en la població en risc de vulnerabilitat.
16. Emergències: preparar els plans especials de protecció civil davant l'augment de fenòmens climàtics adversos; utilitzar el Centre d'Emergències SEIB112 per fer el seguiment dels

sensors i de les estacions per actuar segons els resultats.

17. Consum: impulsar el consum de productes de proximitat per reduir la petjada ambiental i de carboni de la societat.
18. Salut: establir programes de vigilància i seguiment dels efectes del canvi climàtic.
19. Coordinació: incloure totes aquestes accions en el marc dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) fixats en l'Agenda 2030.

11.9.

EL TERRITORI

Les autoritzacions per a la realització d'obres, instal·lacions i activitats a la zona de servitud de protecció, o de protecció i de trànsit, amb expressió dels municipis afectats per al 2019 es detalla al quadre I-11.41.

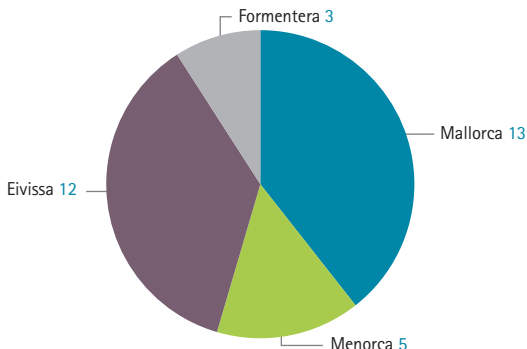
El nombre d'expedients segregats per illes, independentment del seu estat de tramitació, es representa al gràfic I-11.81., mentre que la comparativa amb l'any anterior es visualitza al gràfic I-11.82.

QUADRE I-11.41. AUTORITZACIONS D'OBRES EN ZSP/SÒL RÚSTIC 2019

Illa	Municipi	N. d'expedients	Estat tramitació
Mallorca	Alcúdia	2	En tramitació
	Artà	1	En Tramitació
	Calvià	2	En tramitació
	Campos	1	Favorable
	Llucmajor	1	Favorable
		1	Caducada
	Pollença	2	En tramitació
	Santanyí	2	Favorables
Menorca	Ciutadella	2	En tramitació
	Maó	3	En tramitació
Eivissa	Eivissa	1	Favorable
		2	En tramitació
	St. Ant. de Portmany	2	En tramitació
	St. Josep de sa Talaia	2	En tramitació
	Sta. Eulària des Riu	5	En tramitació
Formentera		3	En tramitació

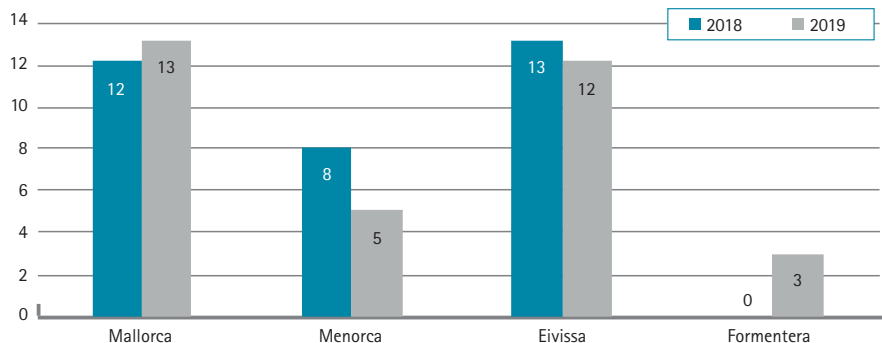
Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.81.
Expedients autoritzacions d'obres 2019

Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.82.
Expedients autoritzacions d'obres 2018-2019

Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

L'estat de tramitació dels expedients, en una comparativa entre el 2018 i el 2019, es representa al gràfic I-11.83.

En relació amb Mallorca, el 2019 s'informaren 453 sol·licituds favorables per a construcció d'habitatge en sòl rústic, entre les quals destaquen les 76 de Manacor (16,78 % del total), seguides de les 45 de Santanyi (9,93 %) i les 42 de Campos

(9,27 %). Pel que fa a les sol·licituds desfavorables, se n'han comptabilitzat 16 (entre les quals destaquen les 3 de Campos), i dues més s'han arxivat per desistiment.

Quant a les xarxes en sòl rústic declarades d'interès general a Mallorca, en el decurs de 2019 se n'han comptabilitzat 107 com a favorables, entre les quals destaquen les vint de Santanyi (18,69 % del total),

seguides de les deu de Manacor (9,35 % i les sis d'Artà, Felanitx i Selva (5,61 % cadascun). En el mateix període se n'han denegat set.

Finalment, pel que a Mallorca es refereix, disposam de l'evolució dels expedients d'interessos generals per al període 2010-2018 (excloses les dotacions de serveis), la qual es visualitza al gràfic I-11.84.

Pel que fa a intervencions al litoral menorquí, s'han tramitat 75 expedients d'autoritzacions en litoral durant el període 2018-2019. En el mateix període s'han tramitat 159 expedients de declaracions responsables per obres i instal·lacions en litoral. Al quadre I-11.42., apareixen els dos conceptes especificat per anys.

Els expedients de declaracions d'interès general de Menorca, durant el 2019, van ser un total de 19, dels quals se n'aprovaren tres, se'n va declarar innecessària una, se'n desistiren cinc i deu més quedaren pendents. La comparativa d'aquest con-

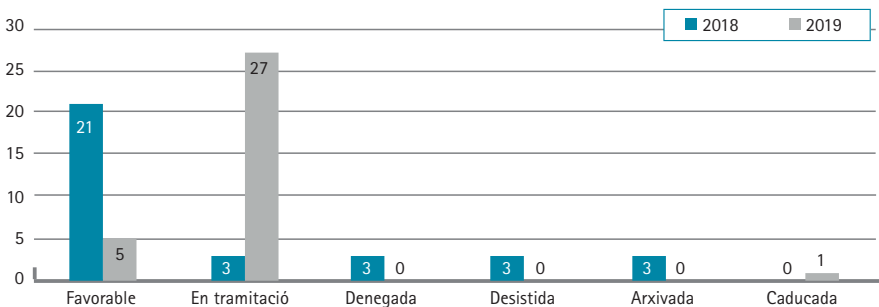
cepte amb el 2018 es representa al gràfic I-11.85.

Ja per acabar en relació amb Menorca, els expedients resoltos el 2019, demanats a anys anteriors, van ser un total de vuit, dels quals quatre van ser aprovats, un denegat, un declarat innecessari i dos amb desistiments.

Pel que fa a Formentera, el nombre de llicències d'habitatges en sòl rústic el 2019 va ser de quatre, la tercera part que el 2018 que van ser dotze. Pel que fa al nombre de declaracions d'interès general per implantar activitats en sòl rústic, el 2019 no n'hi ha hagut cap, igual que el 2018, tot i que, en ambdós casos, des de la Conselleria de Mobilitat i Territori del Consell Insular de Formentera ens han comunicat que se n'han declarat quatre per instal·lació de línies elèctriques.

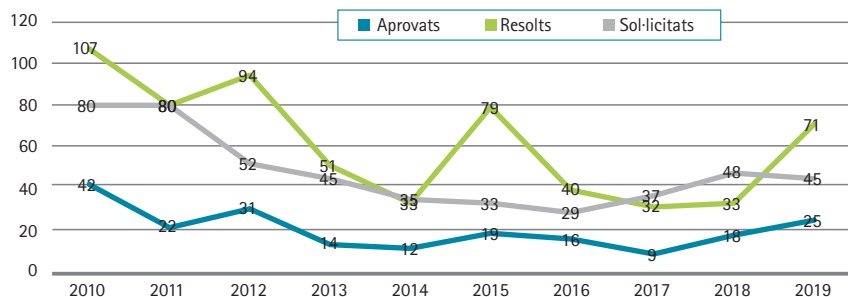
Les activitats de disciplina urbanística a l'illa de Formentera durant el 2019 es visualitza al gràfic I-11.86., on apareixen les accions realitzades en una comparativa amb el 2018.

Gràfic I-11.83.
Estat tramitació expedients 2018-2019

Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-11.84.
Evolució expedients interessos generals 2010-2019

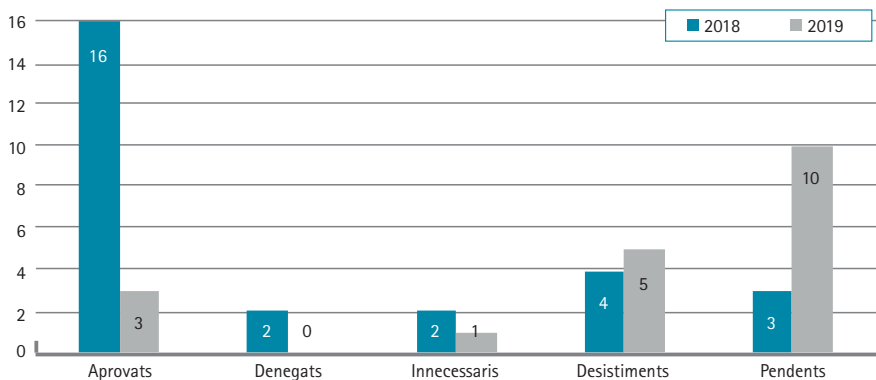
Font: Departament de Territori. Consell Insular de Mallorca

QUADRE I-11.42. AUTORIZACIONS LITORAL I DECLARACIONS RESPONSABLES MENORCA

	2018	2019
Autoritzacions litoral	34	41
Declaracions responsables	70	89
TOTAL	104	130

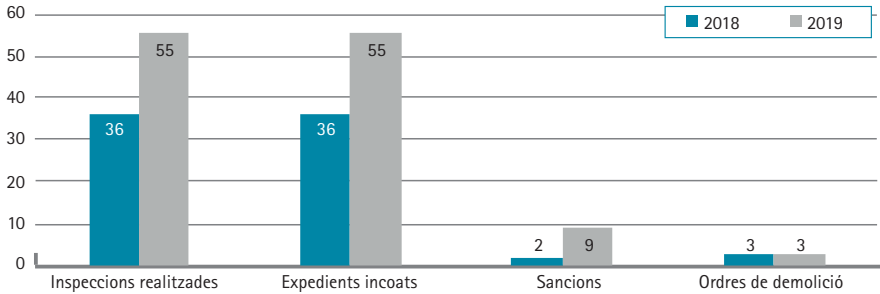
Font: Departament d'Ordenació del Territori. Consell Insular de Menorca

Gràfic I-11.85.
Expedients declaracions interès general Menorca

Font: Departament d'Ordenació del Territori. Consell Insular de Menorca

Gràfic I-11.86.
Disciplina urbanística Formentera

Font: Conselleria de Mobilitat i Territori. Consell insular de Formentera

11.10.

ELS RESIDUS

11.10.1. MALLORCA

La recollida de residus a l'illa de Mallorca el 2019, en els mateixos conceptes expressats a la memòria de 2018 en un intent d'homogeneïtzar la informació i poder fer comparatives, es detalla al quadre I-11.43., on el tant per cent expressa el percentatge de variació interanual i les unitats es mesuren en tones.

Cal destacar com, de la mateixa manera que en anys anterior, la fracció de recollida selectiva continua a l'alça, fins i tot amb repunt del percentatge, mentre que la de rebuig experimenta un descens. El 2019 la recollida selectiva (en els termes expressats a la taula) va representar el 17,65 % sobre el total, mentre que el 2018 va representar el 16,04 %, consolidant la tendència a l'alça experimentada l'any anterior.

La variació mensual el 2019 (fent la comparativa amb el 2018) de recollida de residus es detalla al gràfic I-11.87., on les unitats es mesuren en tones. Mentre la fracció de rebuig de 2019 quasi sempre està per sota dels valors de 2018, la de recollida selectiva està sempre per sobre dels de l'any anterior.

La variació interanual de la recollida de residus a Mallorca es visualitza al gràfic I-11.88. A diferència de l'any anterior, en què el repunt en el rebuig era superior al de la recollida selectiva, es trunca la tendència a l'alça del rebuig experimentat des de 2013, mentre que la recollida selectiva manté la tendència a l'alça.

En relació amb la recollida selectiva, la proporció entre les fraccions es visualitza al gràfic I-11.89., on els percentatges estan calculats sobre el total de recollida selectiva. Els valors no difereixen gaire dels de l'any anterior, en què les fraccions de paper i vidre experimenten lleugeres baixades i, en canvi, pugen les d'envasos i FORM. Els percentatges sobre el total de residus ex-

perimenten, en tots els casos, un augment que és més destacable en els envasos i el FORM. Així, els percentatges són el 3,41 % per als envasos (2,90 % el 2018), 4,51 %

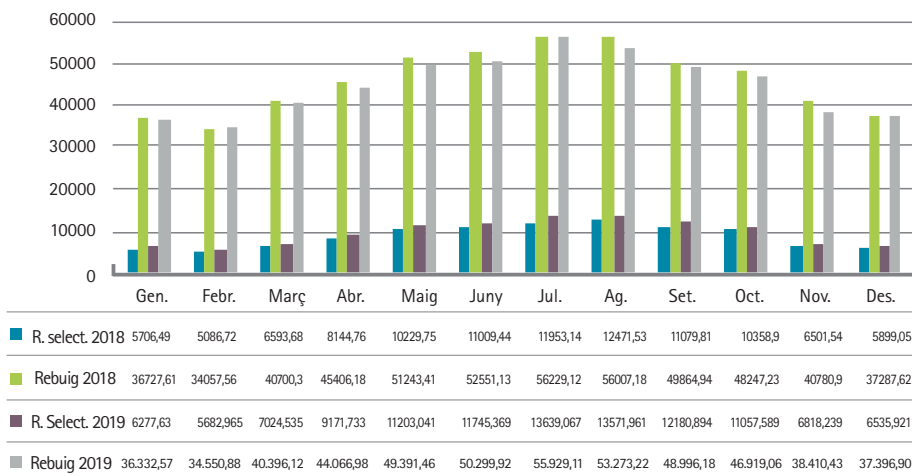
per al vidre (4,28 % el 2018), 5,13 % per al paper (4,99 % el 2018) i el 4,60 % per al FORM, la fracció orgànica dels residus municipals (3,88 % el 2018).

QUADRE I-11.43. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MALLORCA 2019 (TONES)

Fracció	2018	2019	%
Envasos	18.997	22.216,22	16,95
Vidre	27.966	29.335,22	4,9
Paper	32.623	33.398,09	2,31
Fracció orgànica recollida municipal (FORM)	25.350	29.959,42	18,18
Total recollida selectiva	104.935	114.908,95	9,5
Rebuig	549.103	535.962,83	-2,39
Total	654.038	650.871,78	-0,48

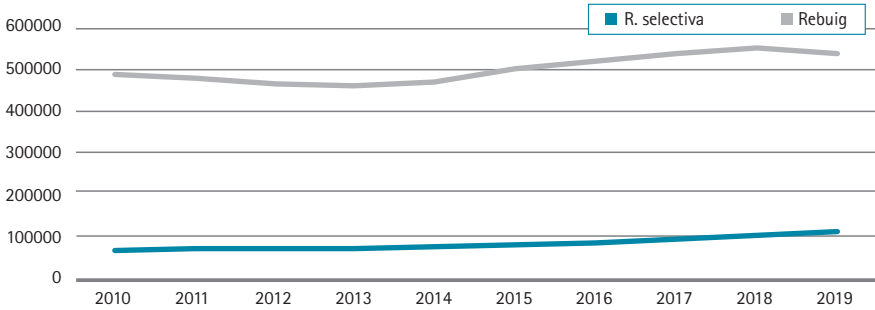
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.87. Variació mensual residus Mallorca 2018-2019

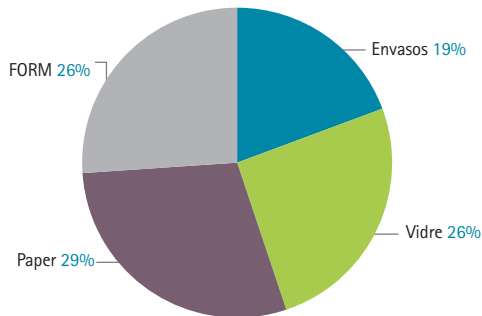
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.88.
Evolució interanual residus Mallorca (tones)

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.89.
Recollida selectiva Mallorca 2019

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

L'evolució mensual de recollida selectiva es visualitza al gràfic I-11.90., on les unitats són tones. En tots els casos es registren valors superiors als de 2018, amb la corba de màxims a l'època estiuenca.

L'evolució interanual de la recollida selectiva a Mallorca per a l'interval 2010-2019 es visualitza al gràfic I-11.91., on es constata la consolidació de la tendència a l'alça experimentada des de 2013, sobretot pel

que fa a les fraccions d'envasos i FORM, per a les que les dades de 2019 es tradueixen en un augment del pendent de la corba.

També hi ha altres conceptes d'entrada diferenciada al servei públic. Així, s'ha de comptabilitzar durant el 2019 l'entrada de 72.169,08 tones de llots EDAR, 544.571,33 de residus de construcció i demolició, 413,98 d'electrodomèstics

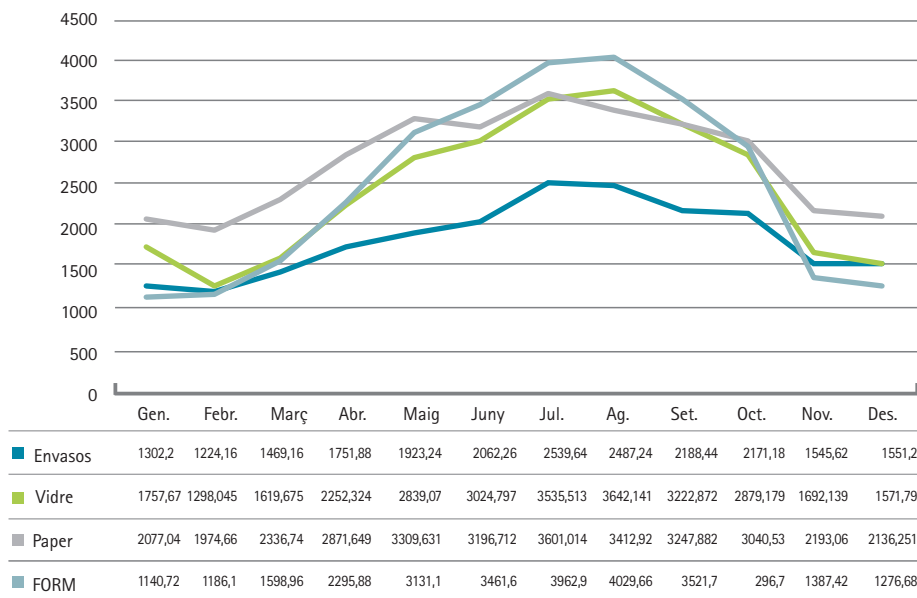
de línia blanca amb CFC, 195,32 d'electrodomèstics de línia blanca sense CFC, 68,56 d'electrodomèstics de línia marró, 50.690,93 de la fracció de residus voluminosos i 3.510,39 de la fracció de pneumàtics fora d'ús, la qual cosa fa un total de 671.519,59 tones, de les quals els residus de construcció i demolició representen el 81,08 %. Per a les fraccions de llots i RCD, l'evolució mensual en el decurs de 2019 es visualitza al gràfic I-11.92. Les variacions de les fraccions d'electrodomèstics els hem representat al gràfic I-11.93., atesa la diferència d'escala entre aquestes fraccions i les dues anteriors. A

ambdós gràfics les unitats de mesura són tones.

11.10.2. MENORCA

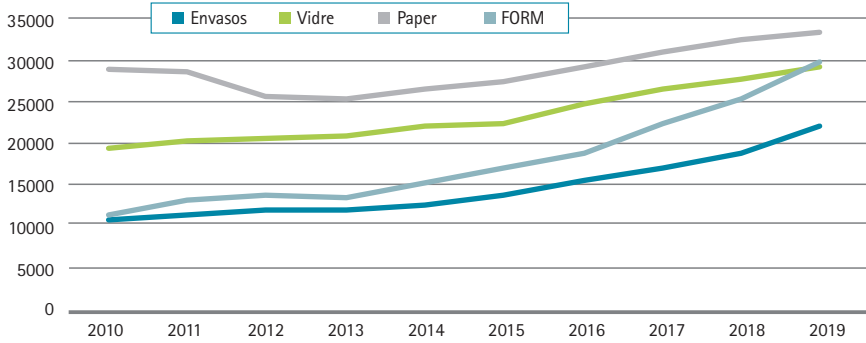
Les dades de recollida de residus a Menorca el 2019 es detallen al quadre I-11.44., on les unitats són tones i el tant per cent expressa la variació percentual respecte de 2018. Cal esmentar que a la taula no figuren les 6.606,27 tones de residus biodegradables de parcs i jardins, així com les 631,33 tones de restes animals, perquè no es disposa de les dades comparatives de 2018.

Gràfic I-11.90.
Evolució mensual recollida selectiva Mallorca 2019

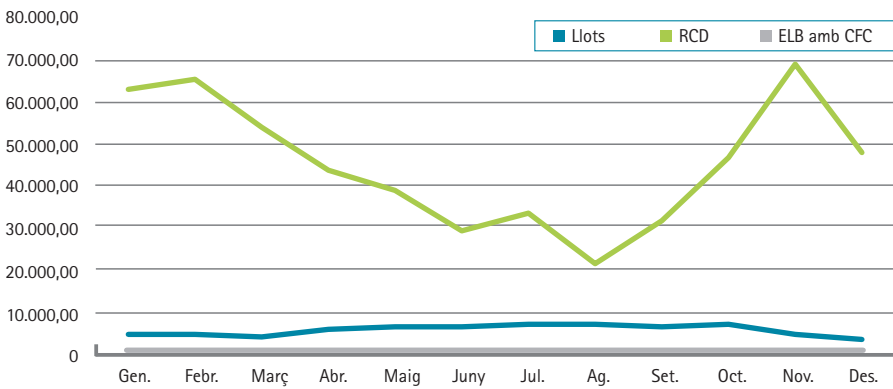
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.91.
Evolució interanual recollida selectiva Mallorca

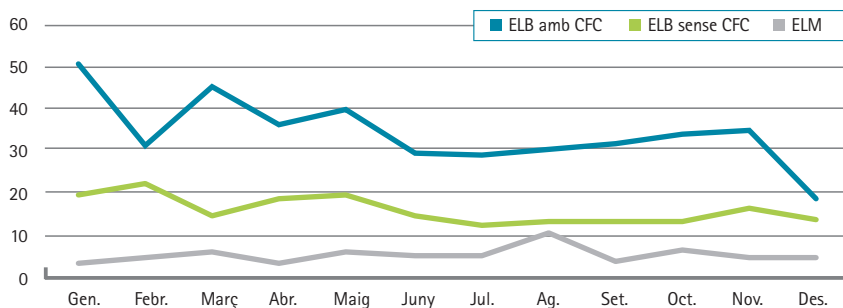
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.92.
Evolució mensual de llots i RCD 2019

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-11.93.
Evolució mensual ELB i ELM 2019

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

QUADRE I-11.44. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MENORCA (TONES)

Fracció	2018	2019	%
Paper i cartró	5.475,76	5.198,62	-5,06
Envasos de plàstic, brics i llaunes	2.304,52	2.616,76	13,55
Vidre	3.225,27	3.431,46	6,39
Plàstic agrícola	307,18	233,68	-23,93
Oli vegetal	36,6	34,09	-6,86
Aparells elèctrics i electrònics	791,67	654,9	-17,28
TOTAL RECOLLIDA SELECTIVA	12.141,00	12.168,57	0,23
Residus domèstics mescla	47.355,62	45.785,04	-3,32
TOTAL	59.496,62	57.953,61	-2,59

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

La recollida selectiva dels conceptes esmentats al quadre I-11.44. representa el 21,0% del total el 2019, mentre que l'any anterior representava el 20,41%.

L'evolució mensual de recollida de residus el 2019 es detalla al gràfic I-11.94., on les unitats es mesuren en tones. A la recollida selectiva, hi figuren els mateixos conceptes que al quadre I-11.44. És aquest un punt que cal esmentar, atès que es van recollir

selectivament altres fraccions de les quals no disposem de valors anteriors a 2019.

L'augment que es produeix a l'estiu en la generació de residus no afecta de la mateixa manera la recollida selectiva com el rebuig, ja que en aquesta darrera fracció l'augment és més acusat, igual que va passar el 2018. Així, si el gener la recollida selectiva representa un 22,08% del total, el mes d'agost és del 20,05%.

Al gràfic I-11.95., es visualitza, en percentatge, la recollida selectiva a Menorca el 2018, on els percentatges estan fets sobre el total de recollida selectiva. Sobre el total de residus, els percentatges són els següents: el paper i el cartró el 8,97 % (el 9,20 % en 2018); el vidre el 5,92 % (el 5,42 % el 2018); els envasos de plàstic, brics i llaunes el 4,52 % (el 3,87 % el 2018); els aparells elèctric i electrònics (RAEE) l'1,13 % (l'1,33 % el 2018); el plàstic agrícola el 0,40 % (el 0,52 % en 2018), i l'oli vegetal el 0,06 %, repetint percentatge amb l'any anterior.

L'evolució mensual de la recollida selectiva a Menorca el 2019 es visualitza al gràfic I-11.96., on, com l'any passat, no s'inclou l'aportació d'oli vegetal perquè no és rellevant en el resultat final.

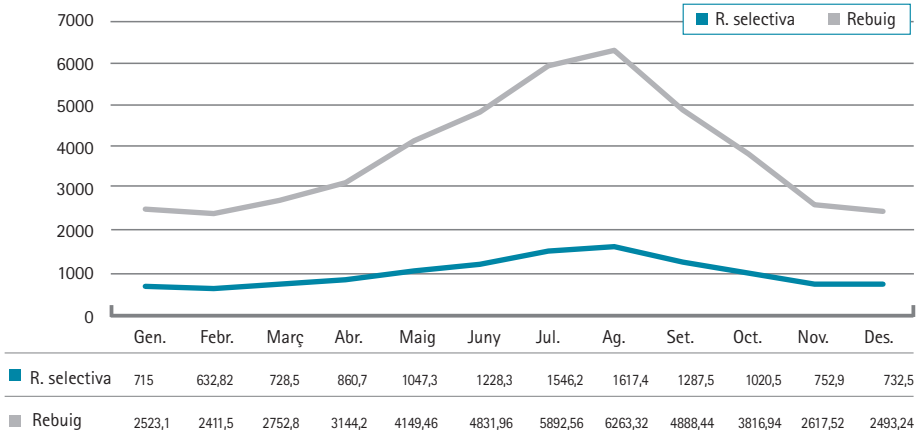
Com a les altres illes, les línies marquen un màxim estiuenc el mes d'agost a les

fraccions de paper, envasos i vidre, mentre que la fracció de RAEE es manté pràcticament constant durant tot l'any i el plàstic agrícola presenta variacions en funció de l'esmentada activitat.

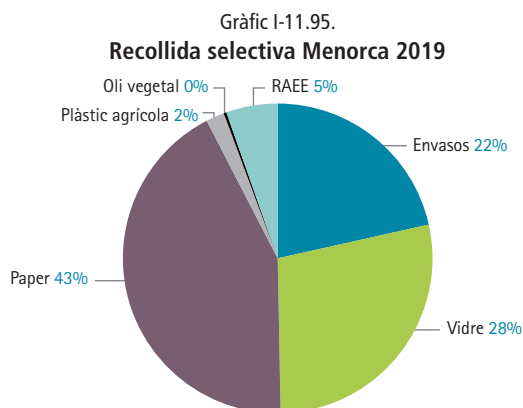
L'evolució interanual de recollida selectiva d'envasos i llaunes, paper i cartró i vidre a Menorca, que són les principals contribucions a la recollida selectiva, es visualitza al gràfic I-11.97., i s'observa un comportament desigual a les tres fraccions.

També esmentam en aquest apartat que la recollida de residus biodegradables de parcs i jardins va ser de 6.606,27 tones, un 28,21 % menys que l'any anterior, en què aquesta quantitat va ser de 9.201,97 tones. En aquesta fracció s'inclouen els residus de poda recollits a través de les deixalleries, juntament amb el residu de poda entrats a les instal·lacions de Milà procedents de particulars.

Gràfic I-11.94.
Variació mensual residus Menorca 2019

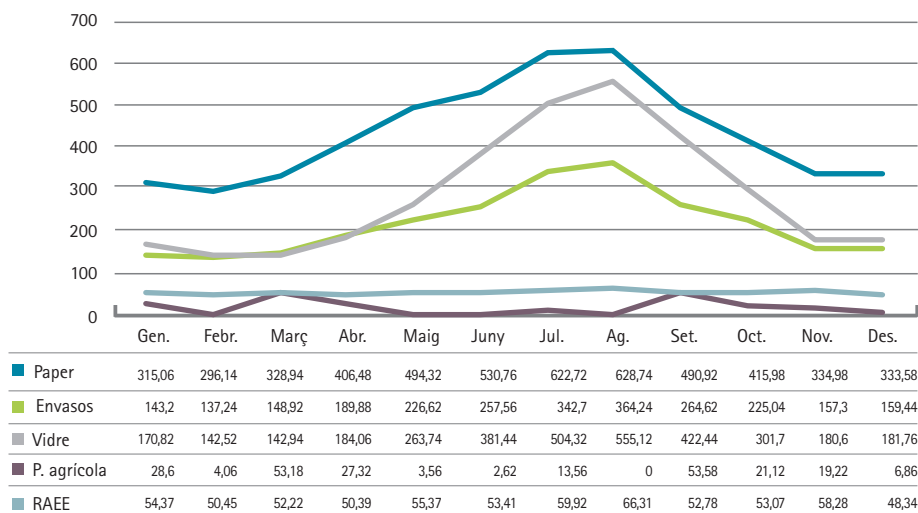

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

Gràfic I-11.96.
Evolució mensual recollida selectiva Menorca 2019

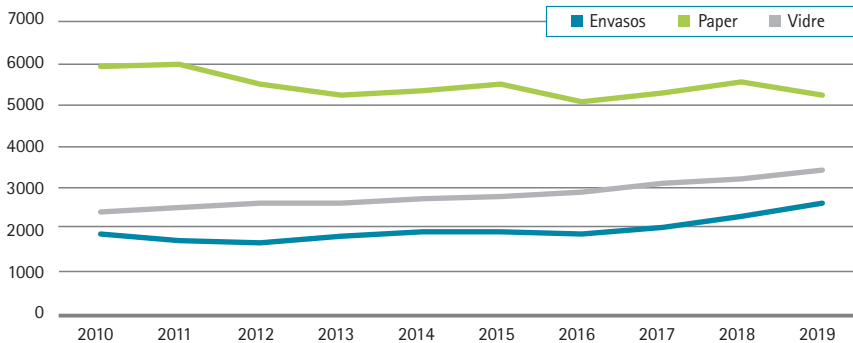

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

Altres fraccions que cal tenir en compte, per la seva quantitat, són les 1.691,23 tones de residus voluminosos (un 74,63 % superior al valor de 2018); les 1.296,38 tones de mesclades de formigó, maons, teules i materials ceràmics (un 62,04 %

inferior a 2018); les 899,8 tones de fusta (un 63,87 % inferior a 2018); les 631,33 tones de restes animals (un 23,1 % superior a 2018), i les 491,14 tones de metalls (89,82 % superior a 2018).

Gràfic I-11.97.
Evolució interanual recollida selectiva Menorca

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

11.10.3. EMISSA

La recollida de residus a l'illa d'Eivissa el 2019 es detalla al quadre I-11.45., on les unitats es mesuren en tones i el tant per cent expressa el percentatge de variació respecte de 2018. La fracció de recollida selectiva va representar el 17,1 % del total, mentre que el 2018 va ser el 15,7 % i d'aquesta manera es va consolidar la tendència a l'alça ja registrada en anys anteriors. Cal esmentar que, a les dades de la taula, no hi figuren els residus amb destinació a l'abocador de voluminosos (1.103,84 t), runes (412,24 t), jardineria i poda (2.643,32 t), sanitaris grup II (267,24 t) i animals (115,98 t), que representen, respectivament, unes variacions de +12,60 %, +0,08 %, +21,36 %, -2,45 % i -6,35 % respecte de l'any anterior.

La variació mensual en el decurs de 2018 de recollida de residus en tones, segregat per recollida selectiva i rebuig, en comparativa amb 2018, es detalla al gràfic I-11.98. A més de constatar el màxim

estiuenc, on la fracció de rebuig duplica els valors de l'hivern, observam que també ho fa amb escreix la recollida selectiva. Pel que fa al rebuig, disminueix respecte de l'any anterior, sobretot als mesos menys càlids, mentre que la quantitat de recollida selectiva, amb alguna excepció puntual, creix durant tots els mesos de l'any.

Pel que fa a la variació interanual, es visualitza al gràfic I-11.99., en què cal destacar el descens de la fracció de rebuig, per primera vegada des de la recuperació econòmica, mentre que es manté a l'alça la fracció reciclada.

Al gràfic I-11.100., es representa la recollida selectiva, on els percentatges estan fets sobre el total d'aquest concepte. Si els percentatges es fan sobre el total de residus, els envasos representen el 4,01 % (3,47 % el 2018), el vidre el 6,47 % (5,96 % el 2018) i el paper el 6,63 % (6,27 % el 2018), dades amb les quals és més visible, un any més, l'augment de la recollida selectiva.

L'evolució mensual de recollida selectiva es representa al gràfic I-11.101., amb el màxim anual al mes d'agost (les unitats són tones). La seva evolució interanual es

representa al gràfic I-11.102., on s'observa la tendència a l'alça dels tres conceptes, fet que destaca si es valora juntament amb la disminució de la fracció de rebuig.

QUADRE I-11.45. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA D'EIVISSA 2018-2019 (TONES)			
Fracció	2018	2019	%
Envasos	4.961,14	5.716,38	15,22
Vidre	8.509,14	9.224,28	8,4
Paper	8.954,39	9.455,84	5,6
Total recollida selectiva	22.424,67	24.396,50	8,79
Residus en massa (RM)	120.465,69	118.254,21	-1,84
Total	142.813,92	142.650,42	-0,11

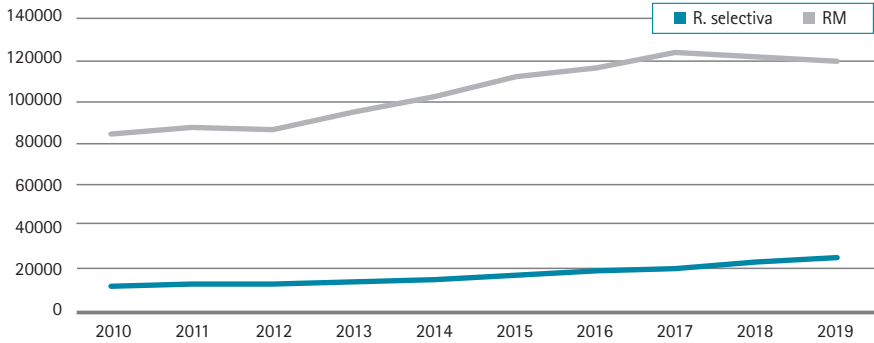
Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

Gràfic I-11.98.
Variació mensual residus Eivissa 2018-2019

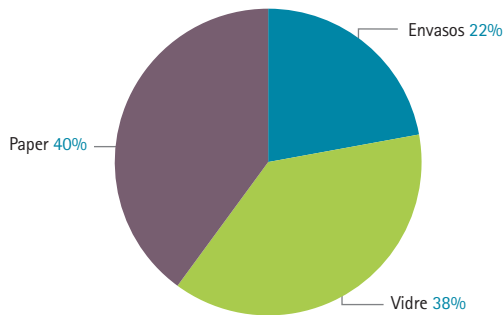
Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

Gràfic I-11.99.
Evolució interanual residus Eivissa

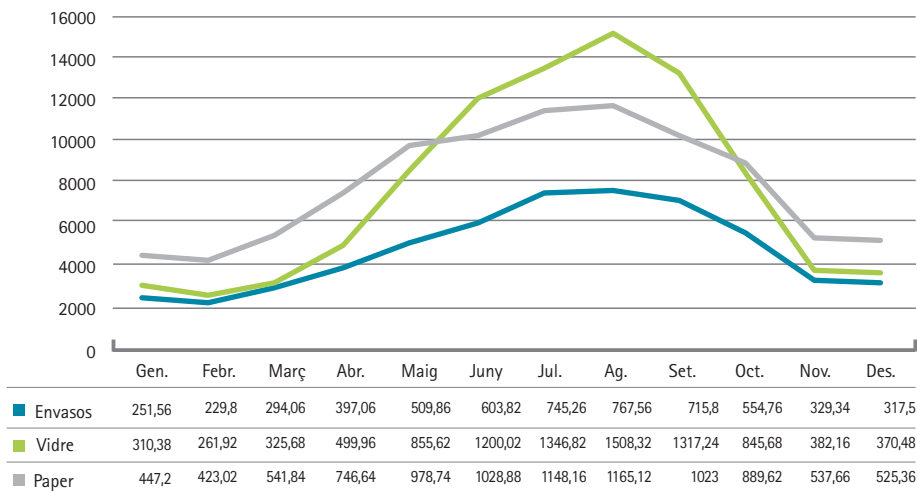
Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

Gràfic I-11.100.
Recollida selectiva Eivissa 2019

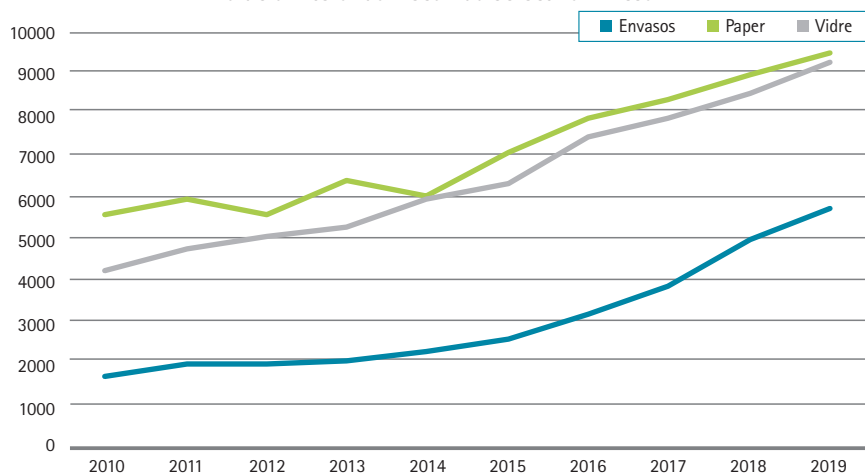
Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

Gràfic I-11.101.
Evolució mensual recollida selectiva Eivissa 2019

Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

Gràfic I-11.102.
Evolució interanual recollida selectiva Eivissa

Font: Departament d'Economia, Hisenda, Medi Ambient, Medi Rural i Marí. Consell d'Eivissa

11.10.4. RESIDUS PERILLOSOS

Aquest apartat, iniciat a la memòria de 2018, és competència del Govern, a diferència de la resta de residus, que ho són dels corresponents consells insulars. Com ja va passar a la memòria anterior, les darreres dades corresponen a 2018, l'últim exercici de què tenim xifres. Les dades figuren al quadre I-11.46., on les quantitats s'expressen en quilograms. El percentatge representa la variació de cada concepte

respecte de 2017. Cal indicar que hi ha hagut correccions pel que fa a les dades de 2017 que presentarem a la memòria de l'any passat que afecten la partida de residus de laboratori.

Percentualment destaca l'augment dels conceptes medicaments, seguit dels fluorescents i els tòners, mentre que en valors absoluts cal destacar els augments en les partides d'olis i bateries.

QUADRE I-11.46. RESIDUS PERILLOSOS A LES ILLES BALEARS 2017-2018 (KG)

Residus	2017	2018	%
Olis	3.245.327	5.181.438	59,65
Oli sentina	269.661	303.333	12,49
Tòner	63.376	180.398	184,65
Medicaments	70.293	653.963	830,34
Fluorescents	124.342	437.888	252,16
Bateries	1.591.738	4.265.566	167,98
Piles i acumuladors	68.989	49.262	-28,59
Sanitaris	995.444	912.225	-8,36
Llots	110.802	161.305	45,58
Fotogràfics	67.697	42.789	-36,79
Pintures i tintes	641.862	604.830	-5,77
Residus de laboratori	442.931	421.807	-4,77
Filtres d'oli	129.640	148.792	14,77
Residus automoció	144.113	147.153	2,11
Productes clorats	150.606	159.829	6,12
Equips amb components per.	2.402.837	716.911	-70,16
Envasos cont.	558.408	1.337.363	139,5
Residus hidrocarburs	2.429.072	2.340.070	-3,66
Terres contaminades	1.209.701	928.027	-23,28
RAEE	3.304.509	3.311.432	0,21
Dissolvents	75.537	157.704	108,78
Diversos	1.489.573	2.537.066	70,32
TOTAL	19.566.458	24.999.151	27,76

Font: Departament d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus. Conselleria de Medi Ambient i Territori

La variació interanual per al període 2008-2018 es representa al gràfic I-11.103., on les unitats són kg i la línia vermella és la tendència. Es fa palesa la influència de la crisi econòmica i la posterior recuperació, si bé en el còmput total no s'arriben als valors de deu anys enrere.

11.10.5. LLEI DE RESIDUS I SÒLS CONTAMINATS DE LES ILLES BALEARS

El 21 de febrer de 2019 es publicà la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminats de les Illes Balears, que té per objecte l'ordenació del règim de prevenció en la producció i la gestió dels residus i la regulació dels sòls contaminats en l'àmbit territorial de les Illes Balears, en el marc de la legislació bàsica estatal i de la legislació comunitària.

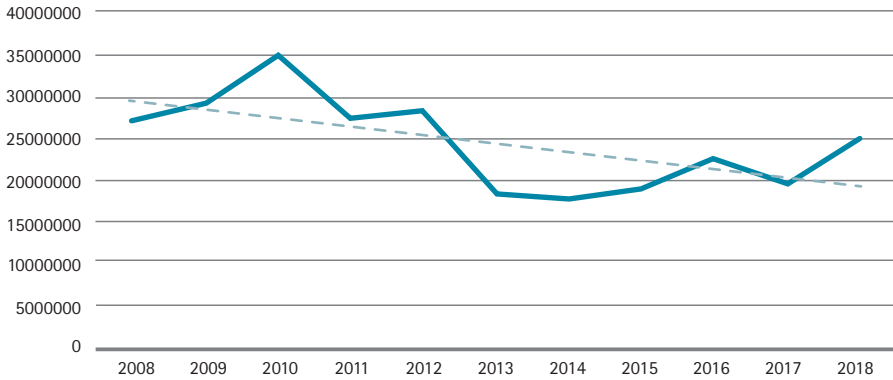
Entre les finalitats i els objectius de la llei destacam aquests:

- Reduir un 10 % abans de 2021 i un 20 % abans de 2030 la generació de residus respecte a l'any 2010, basant-se en els quilograms per habitant i any calculats d'acord amb l'índex de pressió humana (IPH).
- Augmentar, abans de 2021, com a mínim, fins a un 50 % del pes i per a cada fracció, la preparació per a la reutilització i el reciclatge conjuntament de materials com paper, metalls, vidre, plàstic i bioresidus domèstics i comercials. Aquest percentatge ha de ser d'un 65 % el 2030.
- Reciclar, com a mínim, abans de l'any 2030, un 75 % dels residus d'envasos

no industrials, entenent com a tals la valorització material dels generats.

- Augmentar, abans del 2021, fins a almenys un 70 % del pes, la preparació per a la reutilització, el reciclatge i la valorització material dels residus no perillosos de la construcció i la demolició, amb exclusió del material en estat natural definit en la categoria 17 05 04 de la Llista europea de residus. Aquest percentatge ha de ser del 80 % el 2030.
- Assolir, abans de 2025, l'objectiu del 3 % de preparació per a la reutilització del total de residus domèstics gestionats i un 5 % l'any 2030. Aquests percentatges s'han d'assolir igualment i separatament per als residus comercials i per als residus industrials, sense tenir en compte la fracció orgànica dels residus domèstics ni la poda.
- Reduir fins al 50 % el malbaratament alimentari per a l'any 2030 en relació amb el 2020.
- Donar compliment, pel que fa als residus d'aparells elèctrics i electrònics, als objectius mínims anuals de recollida separada fixats per l'Estat tant per als domèstics com per als d'origen professional.
- Establir, en relació amb els vehicles fora d'ús, uns percentatges de preparació per a la reutilització i la comercialització de peces i components que comportin almenys un 10 % l'any 2021 del pes total dels vehicles tractats. Per al 2026, aquest percentatge ha d'augmentar fins al 15 %, i per al 2030, fins al 20 %.

Gràfic I-11.103.
Evolució interanual de residus perillosos

Font: Departament d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus. Conselleria de Medi Ambient i Territori

- Establir un percentatge màxim del 10 %, abans de l'any 2030, en l'eliminació de residus mitjançant dipòsit en abocador.
- Assolir, per a l'any 2030, els següents objectius de reutilització d'envasos de beguda en el canal Horeca (hotels, restaurants i cafeteries):
 - Aigües envasades: reutilització d'un 40 % dels envasos.
 - Cervesa: reutilització d'un 80 % dels envasos.
 - Begudes refrescants: reutilització d'un 70 % dels envasos.
- Assolir, per a l'any 2030, un 15 % de reutilització per als envasos emprats en canals de consum diferents del canal Horeca.

A més dels objectius esmentats, cal destacar, per la importància mediàtica sus-

citada, que una vegada que va entrar en vigor la normativa, queda prohibida la importació de residus a plantes públiques de les Illes Balears. A més, no es pot incinerar ni abocar cap casta de residu sense que abans no hi hagi hagut un pretractament.

11.11.

L'INDICADOR DE PRESSIÓ

HUMANA

L'indicador de pressió humana (IPH) complementa la informació que es desprèn de les xifres oficials de població estimant no tan sols els censos demogràfics —com del padró municipal o les xifres de població publicades per l'Institut Nacional d'Estadística (on únicament es té en compte la població resident)— sinó

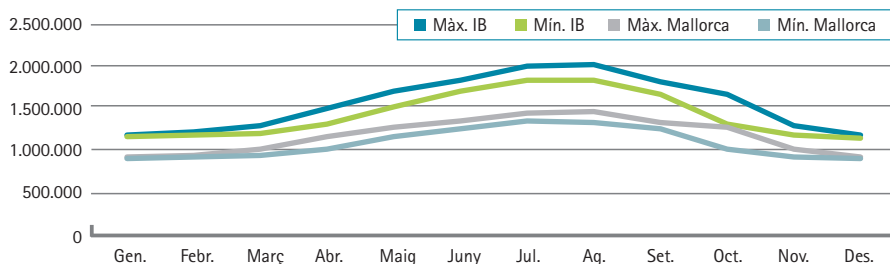
comptabilitzant la càrrega demogràfica real que suporta un territori en un període determinat.

És una operació que es mesura per dies naturals, però que per raons d'extensió només valorem els valors màxim i mínim mensual per illes, així com els valors màxim i mínim anuals. Per raons d'escala, al gràfic I-11.104. es representen els valors màxim i mínim mensual de l'IPH per al

conjunt de les Illes Balears i Mallorca; al gràfic I-11.105., els de Menorca i Eivissa, i al gràfic I-11.106., els de Formentera.

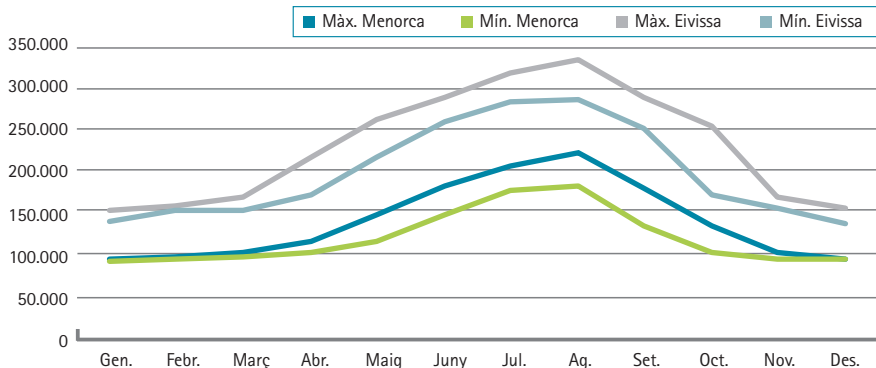
En tots els casos s'observa com als mesos d'hivern les dues línies tendeixen a coincidir, precisament a l'època (gener, febrer i desembre) de menor pressió turística. Pel que fa a l'augment estiuenc, s'observa més moderat a Menorca i molt més pronunciat a Eivissa i Formentera.

Gràfic I-11.104.
Valors màxim i mínim mensuals IPH a IB i Mallorca 2019

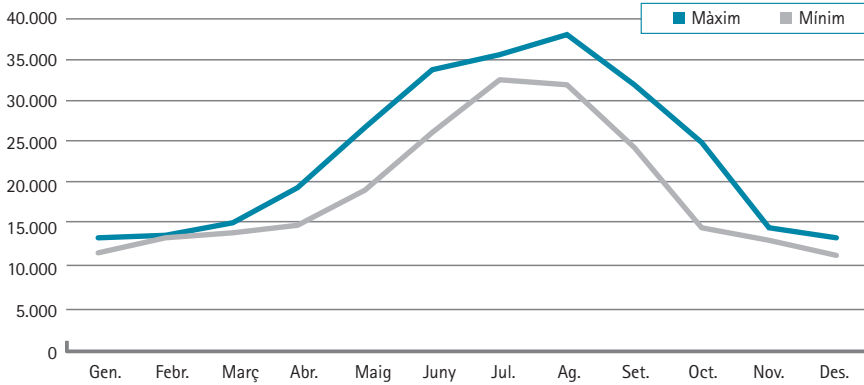
Font: Ibestat

Gràfic I-11.105.
Valors màxim i mínim mensuals IPH a Menorca i Eivissa 2019

Font: Ibestat

Gràfic I-11.106.
Valors màxim i mínim mensuals a Formentera 2019

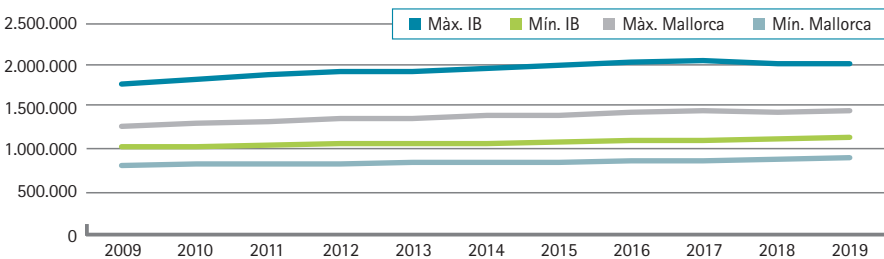

Font: Ibestat

Les variacions dels valors màxim i mínim de l'IPH interanual per a l'interval 2009-2019 es visualitza als gràfics I-11.107. i I-11.108. En aquest cas, les dades d'Eivissa i Formentera apareixen juntes, ja que no és fins al 2016 quan disposam de dades de les dues illes per separat.

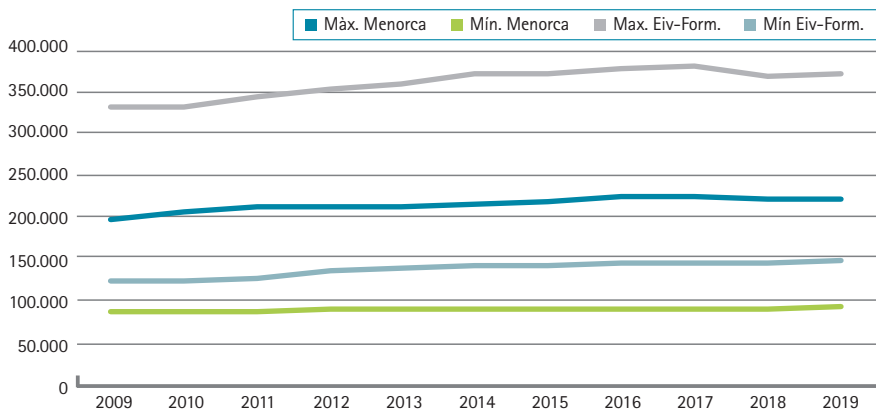
En tots els casos s'observen línies ascendents, que serien més evidents si es representessin sèries més llargues. Aquest fet dona una idea de la importància que té, per a moltes sèries de dades, la comparativa entre els valors per habitant o per IPH.

Gràfic I-11.107.
Valors màxim i mínim interanual de l'IPH a IB i Mallorca

Font: Ibestat

Gràfic I-11.108.
Valors màxim i mínim interanual de l'IPH a Menorca i Eivissa-Formentera

Font: Ibestat

12

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

Per segon any consecutiu, el 2018, les Illes Balears va ser la comunitat autònoma que més va augmentar la despesa executada respecte a l'any anterior. Malgrat aquest augment, aquest valor només representa un 0,9%. Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa, la despesa en R+D que van dur a terme les empreses ha tornat a augmentar considerablement en comparació als anys anteriors, concretament un 49,6% respecte a l'any abans, arribant als 43,8 milions d'euros, un valor superior a la despesa realitzada pels centres de recerca de l'Administració pública.

El nombre d'investigadors de les Illes Balears han augmentat un 14,18% respecte al 2017 (la mitjana nacional se situa en un 5,2%) i és la comunitat autònoma que més ha augmentat aquest valor, seguida de Cantàbria, amb un 9,39%, però només hi ha tres investigadors per 1.000 persones de la població activa a les Illes Balears, mentre que a Espanya aquesta ràtio se situa a 6,14.

Pel que fa a la despesa en innovació, a les Illes Balears el 33,91% de la despesa en activitats innovadores es dedica a l'R+D interna, i només el 12,6%, a l'adquisició externa d'R+D. En canvi, la mitjana nacional dedica el 43,03% en despesa a activitats en R+D interna i el 45,3% a altres activitats innovadores (excloent R+D interna i externa).

En equipament i ús d'internet, tant la ciutadania com les empreses de les Illes Balears es troben una mica per davall de la mitjana estatal, tot i augmentar respecte al període anterior. De l'equipament a les llars continua destacant la disposició de telèfon mòbil, que arriba al 99,2%; la connexió a internet, i també la banda ampla. Pel que fa als usos, a les Illes Balears el 94,6% dels ciutadans ha utilitzat internet alguna vegada i el 70% hi ha fet compres alguna vegada. La missatgeria instantània passa per primera vegada a ser el servei d'internet més utilitzat (90,4%), per davant de la recerca d'informació sobre béns i serveis (74,3%).

En referència a les empreses de deu i més treballadors, la connexió a internet baixa lleugerament i se situa en el 97,3%. La forma de connexió predominant continua sent la banda ampla fixa, amb un 94,4%, la banda ampla mòbil ja se situa en el 73,9%, i la fibra òptica, en el 71,2%. De les empreses amb connexió a internet, 3 de cada 10 tenen pàgina web, i puja l'ús de mitjans com les xarxes socials i els blogs, que passen del 50,8% (2018) al 64,2%. De les empreses de menys de deu treballadors, el 78,8% disposa d'ordinador, i el 76,2%, de connexió a internet, dades que freqüen la mitjana estatal, mentre la banda ampla fixa se situa en el 78,5%, i la mòbil, en el 68,9%.

Augmenta la quantitat de persones que durant els darrers dotze mesos i per motius particulars han interactuat amb les administracions o serveis públics a través d'internet, arribant al 61,2%.

12.1.

INTRODUCCIÓ

El 21 de desembre de 2019 la planificació de la ciència i la tecnologia va complir la majoria d'edat: es compliren 18 anys des de l'aprovació del primer pla de recerca i desenvolupament de les Illes Balears per part del Consell de Govern. L'aprovació del cinquè Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació 2018-2022, per part del Consell de Govern de dia 29 de març de 2019, representa la consolidació de l'estructura del sistema de ciència i tecnologia de les Illes Balears, encara, però, lleugerament més feble que a la resta de l'Estat.

El nou Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació (2018-2022) es planteja després d'una conjuntura econòmica favorable que, juntament amb la posada en marxa de diferents instruments incentius per a la comunitat científica, ha permès aconseguir alguns màxims històrics pel que fa als indicadors, com per exemple la inversió absoluta en activitats d'R+D o el nombre de persones dedicades a activitats d'R+D.

Malgrat tot, encara som lluny dels indicadors de l'Estat, i més encara dels indicadors de les regions europees. En aquest sentit, cal reforçar i modernitzar les estructures administratives de gestió de la recerca mitjançant el desenvolupament d'un nou marc regulador; és a dir, una nova llei de ciència i tecnologia, i també cal continuar amb la tasca de captació de talent altament qualificat.

Per una banda, en aquests moments s'està treballant amb la nova llei de ciència i

tecnologia, la qual pretén dotar l'activitat científica, tecnològica i d'innovació d'una estructura de governança i de gestió que en reconegui el vertader valor i que garanteixi una implementació adequada de les polítiques públiques en aquests àmbits, i optimitzar així la gestió dels recursos d'una manera més acurada, d'acord amb la realitat actual.

Per una altra banda, també es pretén crear l'Institut per a la Recerca de les Illes Balears (IRIB) com a agent de gestió del sistema de ciència i tecnologia. La seva funció principal ha de ser la contractació de personal de prestigi reconegut en l'àmbit científic i tecnològic, la qual cosa contribuirà a l'excel·lència en la recerca dels agents d'execució que formen part del sistema. Les Illes Balears compten, proporcionalment, amb un nombre reduït d'investigadors i aquest és un factor que limita el desenvolupament científic i innovador del territori. Per tant, la creació de l'IRIB ha de contribuir a pal·liar aquesta situació.

Aquest procés s'ha vist truncat per l'aparició de la COVID-19, de manera que les Illes Balears es troben immerses en una situació totalment inesperada, amb conseqüències imprevisibles. A la publicació del CES *Coronavirus i economia balear: simulacions d'urgència*, es manifesta que la pèrdua de producció no és homogènia entre les diferents activitats i que hi hauria unes branques més afectades que les altres, com les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment, així com l'hoteleria i el comerç, que també es veurien afectats. En global, la pèrdua pot arribar a suposar més de 3.200 milions d'euros, la qual cosa seria l'11% del PIB de les Illes Balears.

Aquesta nova crisi posa de manifest una altra vegada que no es pot continuar amb el model de creixement econòmic de la manera que s'ha fet fins ara, basat en el criteri de quantitat, en acumulació de capital i en feines de l'entorn poc productius, i amb la major part d'ocupats amb nivells educatius mínims. La reacció hauria de ser reconduir els recursos de les activitats econòmiques cap al coneixement com a millor via per créixer, la qual cosa garantirà un creixement lligat al benestar present i futur. Per tant, en aquest procés hem de cercar formes per incorporar la innovació, la investigació, la transferència del coneixement i la tecnologia.

12.2.

ANÀLISI DEL SISTEMA DE CIÈNCIA, TECNOLOGIA I INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

La despesa en R+D executada l'any 2018 a les Illes Balears va ser de 128.536 milers d'euros, segons les dades publicades per l'INE el 27 de novembre de 2019, un augment del 13,2% respecte a l'any anterior. Per segon any consecutiu, les Illes Balears han estat la comunitat autònoma que més ha augmentat la seva despesa executada respecte a l'any anterior.

Malgrat aquest augment, però, la despesa en R+D de les Illes Balears només representa un 0,9% del total de la despesa de tot l'Estat, que va ser de 14.945,7 milions d'euros. Les comunitats autònomes que més despesa van executar l'any 2018 van ser Madrid i Catalunya, que representen el

26,25% i el 23,50%, respectivament, del total de la despesa d'Espanya. (Vegeu el quadre I-12.1. i el gràfic I-12.1.)

Des de l'any 2015 la despesa en R+D a les Illes Balears ha augment un 44,2%. Tot i això, l'esforç en R+D, que es quantifica com a la despesa en R+D respecte al producte interior brut (PIB), continua estant a la cua de les comunitats autònomes, amb un 0,41%. (Vegeu el gràfic I-12.2. i el gràfic I-12.3.)

Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa, la despesa en R+D que van dur a terme les empreses el 2018 ha tornat a augmentar considerablement en comparació amb els anys anteriors, concretament un 49,6%, arribant als 43,8 milions d'euros, valor superior a la despesa realitzada pels centres de recerca de l'Administració pública. La Universitat de les Illes Balears, com ja és habitual, és el sector més intens en investigació, amb una despesa de 50,5 milions d'euros l'any 2018, amb un augment del 3,7% respecte a l'any 2017. En canvi la despesa realitzada pels centres de recerca de l'Administració ha disminuït un 3,7% respecte a l'any 2017. (Vegeu el gràfic I-12.4.)

El pes del sector empresarial de les Illes Balears sempre s'ha considerat el sector més feble, amb una aportació a la despesa en R+D entre el 15% i el 20%, però a partir de l'any 2017 s'ha observat un augment que ha fet que el 2018 sigui el segon sector en aportació, amb un 34,3%. Aquest valor és d'un 56,78% a la mitjana estatal. (Vegeu el gràfic I-12.5.)

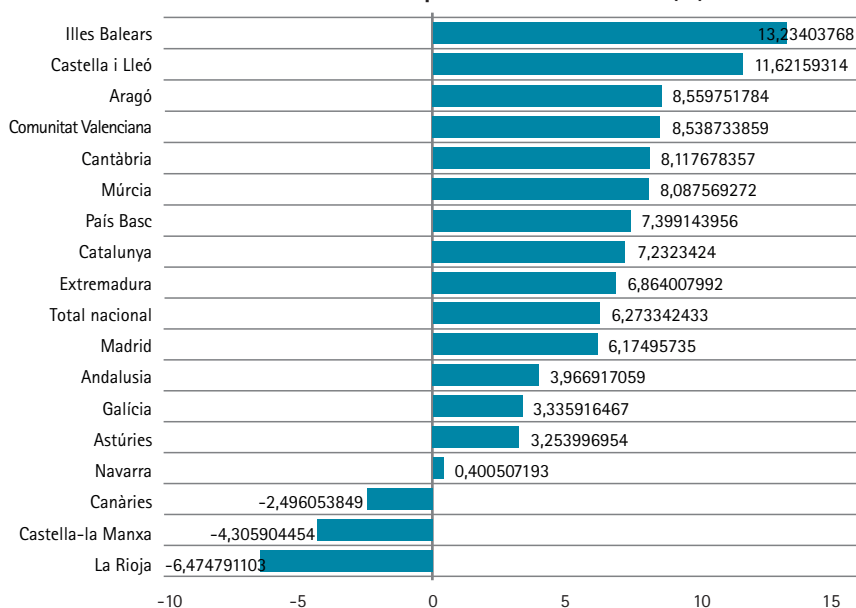
QUADRE I-12.1. DESPESA EN R+D PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2018)

	Total (milers d'euros)	Despesa en R+D sobre el PIB (%)	Repartiment de despesa (%)	Taxa de variació 2018/2017 (%)
Andalusia	1.479.417	0,92	9,90	3,97
Aragó	339.741	0,90	2,27	8,56
Astúries	188.453	0,80	1,26	3,25
Illes Balears	128.558	0,41	0,86	13,23
Illes Canàries	214.965	0,47	1,44	-2,50
Cantàbria	117.858	0,85	0,79	8,12
Castella i Lleó	762.659	1,30	5,10	11,62
Castella-la Manxa	219.039	0,52	1,47	-4,31
Catalunya	3.512.716	1,52	23,50	7,23
Comunitat Valenciana	1.174.248	1,05	7,86	8,54
Extremadura	121.950	0,63	0,82	6,86
Galícia	590.727	0,94	3,95	3,34
Madrid	3.922.792	1,71	26,25	6,17
Múrcia	303.097	0,97	2,03	8,09
Navarra	344.439	1,68	2,30	0,40
País Basc	1.451.319	1,96	9,71	7,40
La Rioja	69.507	0,83	0,47	-6,47
Espanya	14.945.692	1,24	100,00	6,27

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

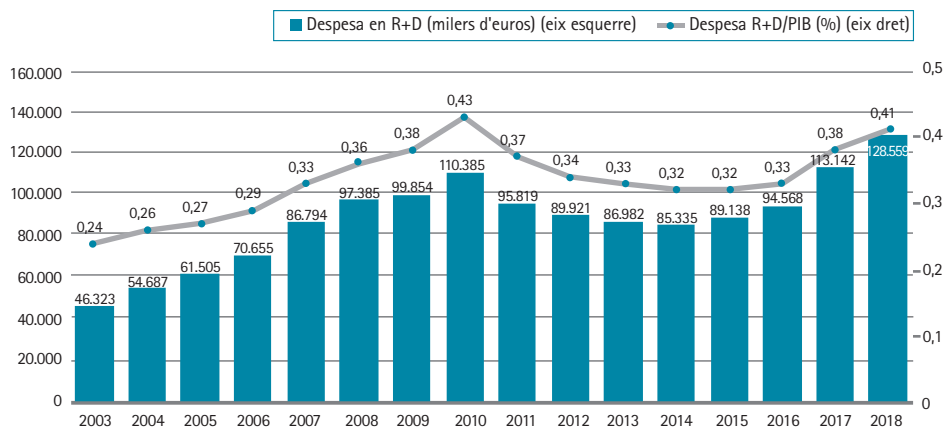
Gràfic I-12.1.

Taxa de variació de la despesa en R+D 2017-2018 (%)

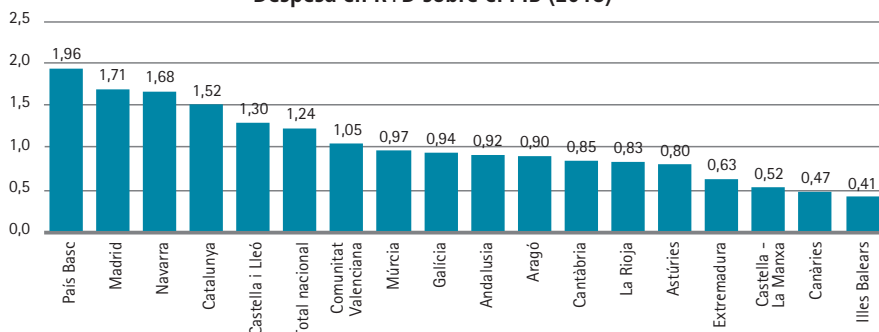
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.2.
Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (milers d'euros)
i sobre el PIB (2003-2018)

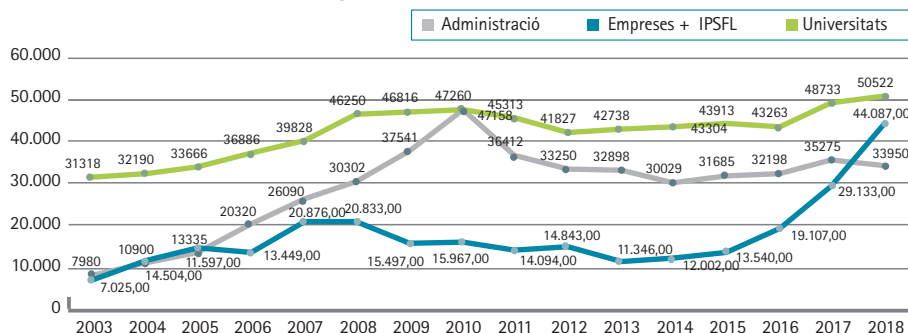
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.3.
Despesa en R+D sobre el PIB (2018)

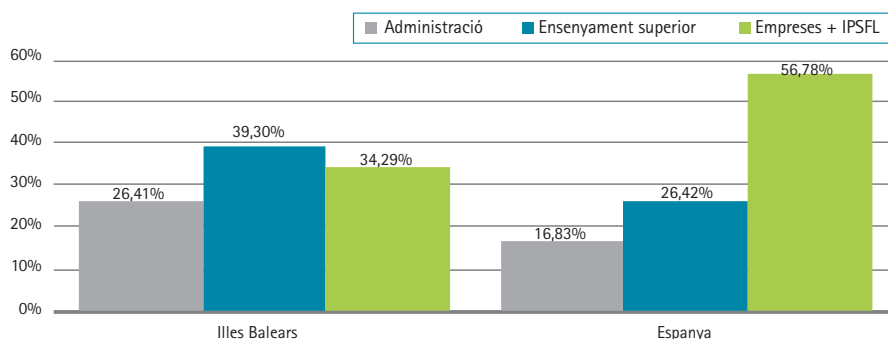
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.4.
Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (2003-2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.5.
Distribució de la despesa en R+D a les Illes Balears i Espanya (2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Pel que fa als recursos humans dedicats a la recerca, l'any 2018 hi va haver 2.685,4 persones (EDP¹), un 21,86 % més que l'any 2017. D'aquest col·lectiu, 1.902,4 són investigadors que representen un 1,36 % del total d'investigadors de l'Estat. (Vegeu el quadre I-12.2.)

Les Illes Balears han augmentat el seu nombre d'investigadors un 14,18 % respecte al 2017 (la mitjana nacional se situa en un 5,2 %) i és la comunitat autònoma que més ha augmentat aquest valor, seguida de Cantàbria, amb un 9,39 %, però a les Illes Balears només hi ha tres investigadors per 1.000 persones de la població activa, mentre que a Espanya aquesta ràtio se situa a 6,14. (Vegeu el gràfic I-12.6. i el gràfic I-12.7.)

1. EDP: Equivalent a dedicació plena.

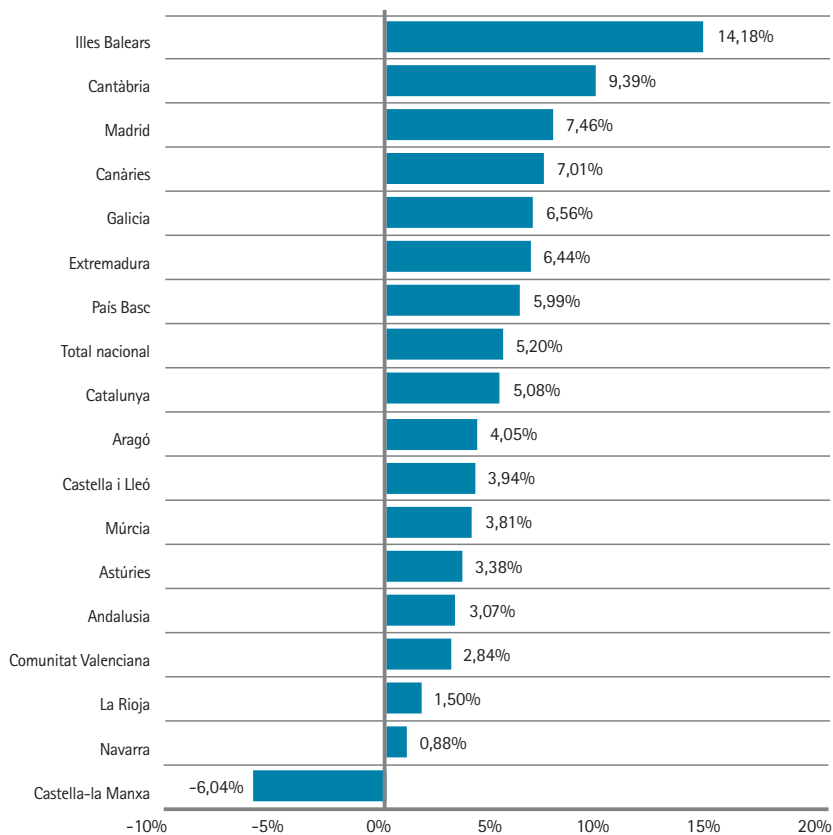
QUADRE I-12.2. RECURSOS HUMANS EN R+D A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (2018)

	Illes Balears	Espanya
Personal d'R+D (en EDP)	2.685,4	215.713,1
Personal R+D (% sobre el total estatal)	1,19%	100%
Personal R+D/1.000 de població activa	4,24	9,90
Investigadors (en EDP)	1.902,4	140.120,1
Investigadors (% sobre el total estatal)	1,36%	100%
Investigadors / 1.000 de població activa	3,00	6,14

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.6.

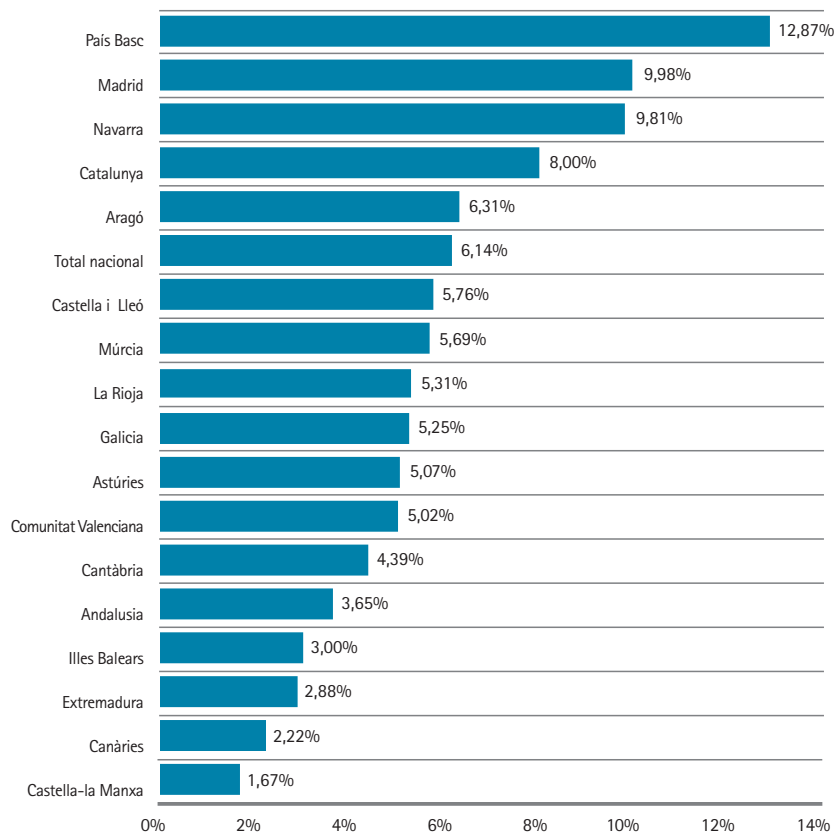
Taxa de creixement del nombre d'investigadors 2017-2018 (%)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.7.

Investigadors /1000 habitants de població activa (2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Pel que fa a la distribució sectorial dels investigadors, la Universitat de les Illes Balears és el sector que té el nombre més alt d'investigadors, 1.273,9 EDP (el 67 % del total), seguit dels centres d'investigació de l'Administració pública (el 19 %) i del teixit empresarial (el 14 %). Pel que fa a la mitjana estatal, aquests valors són de 46 %, 15 % i 39 %, respectivament, la qual cosa indica que el major nombre

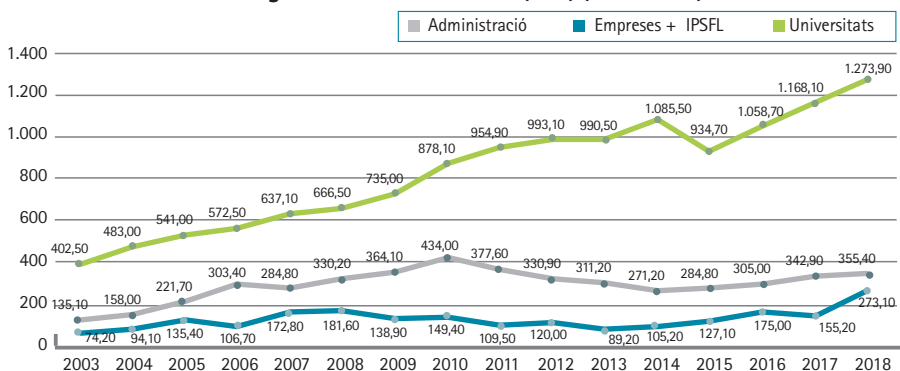
d'investigadors es troben a l'ensenyament superior i al sector privat. (Vegeu el gràfic I-12.8. i el gràfic I-12.9.)

Si s'analiza la presència de les dones en el sistema, suposen el 44,3 % del total d'investigadors a les Illes Balears el 2018 (849,1 investigadores), un percentatge que descendeix fins al 38,8 % de mitjana a Espanya (54.357,5 investigadores).

Per sectors, a les Illes Balears el 69,3 % de les dones investigadores es troben a la Universitat de les Illes Balears. La presència de les dones investigadores a les empreses és molt baixa, només d'un 7,6 % . En

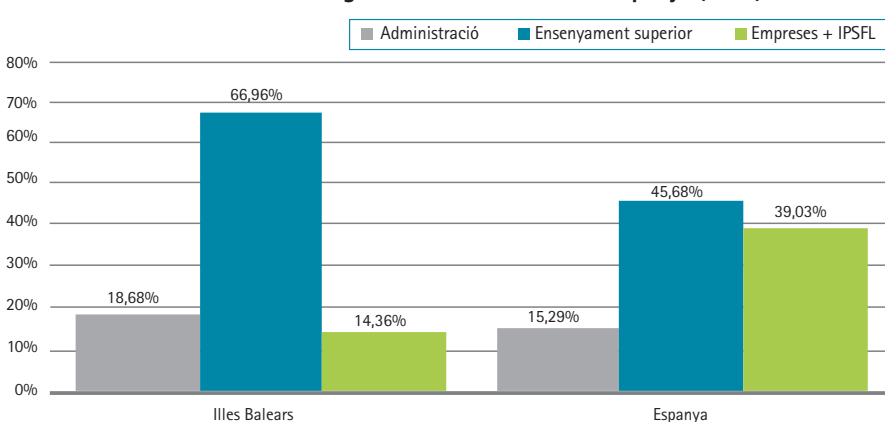
canvi, en l'àmbit estatal, les proporcions canvien, ja que el 49,14 % es troben a les universitats i un 31,9 % són al sector empresarial. (Vegeu el gràfic I-12.10.)

Gràfic I-12.8.
Investigadors a les Illes Balears (EDP) (2003-2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

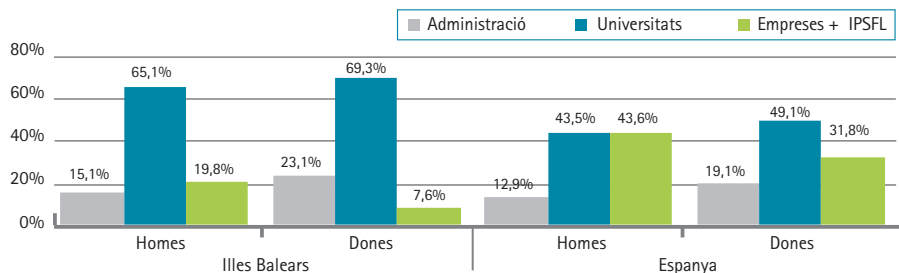
Gràfic I-12.9.
Distribució dels investigadors a les Illes Balears i Espanya (2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.10.

Distribució sectorial dels investigadors a les Illes Balears i Espanya (2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

A l'Enquesta d'innovació de l'INE corresponent a l'any 2018 es produeix una ruptura de la sèrie a causa del canvi metodològic de la nova versió del Manual d'Oslo de l'any 2008, la guia internacional de referència per a la recollida i anàlisi d'informació relativa a innovació. Per aquest motiu les dades de 2018 no són comparables amb les corresponents a anys anteriors.

La despesa en activitats innovadores de tot l'Estat l'any 2018 es va situar en 18.670 milions d'euros. La despesa executada a les Illes Balears va ser de 137 milions d'euros, la qual cosa representa el 0,73 % del total. Les comunitats autònomes amb més despesa, com és habitual, són Madrid i Catalunya. (Vegeu el gràfic I-12.11.)

A les Illes Balears el 33,91 % de la despesa en activitats innovadores es dedica a l'R+D interna, i només el 12,6 %, a l'adquisició externa d'R+D. En canvi, la mitjana nacional dedica el 43,03 % en despesa en activitats en R+D interna i el 45,3 % a altres activitats innovadores (excloent R+D interna i externa).

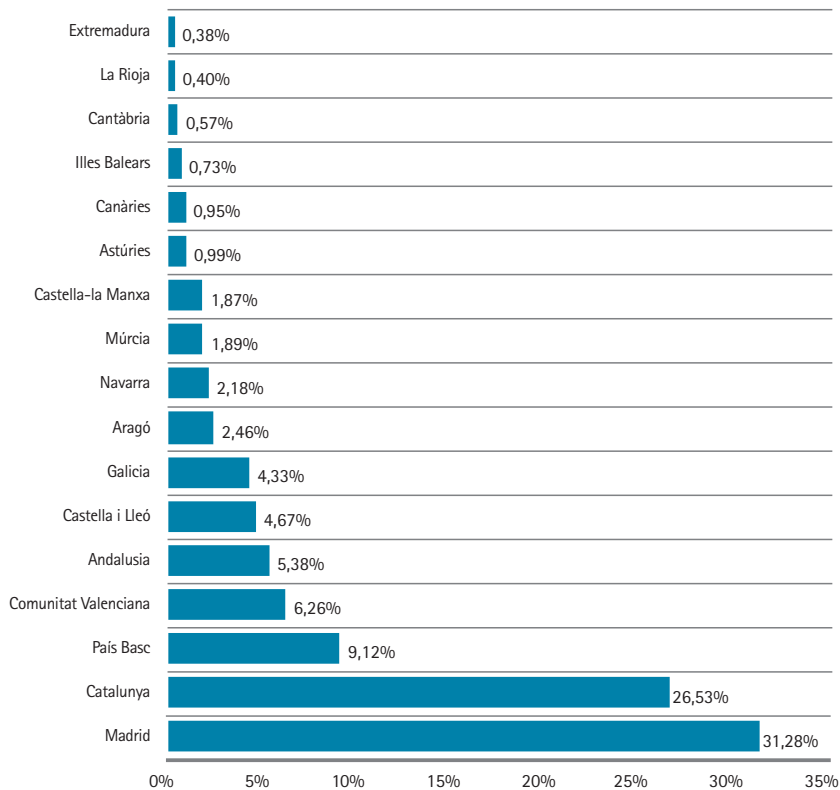
Segons el Manual d'Oslo, les altres activitats innovadores són: enginyeria, disseny i altres treballs creatius; activitats de màrqueting i valor de marca; activitats relacionades amb la propietat intel·lectual; activitats de formació dels empleats; desenvolupament de programari i activitats relacionades amb les bases de dades, i adquisició i arrendament d'actius tangibles, sempre que es facin servir en innovació. (Vegeu el gràfic I-12.12.)

El percentatge d'empreses amb despesa en activitats innovadores sobre el total d'empreses a Espanya se situa en un 14,43 %. Aquest percentatge té els valors més alts en les comunitats autònomes del País Basc i Navarra, amb un 21,88 % i un 19,30 % respectivament, i el valor més baix a les Illes Balears, amb un 9,31 %.

Durant el període 2016-2018 a les Illes Balears el total d'empreses amb activitats innovadores van ser 605. En la nova enquesta de l'INE es distingeixen empreses amb innovacions de producte i empreses amb innovacions en el procés de negoci, en què són 240 i 529 empreses, respectivament, en el cas de les Illes Balears.

Gràfic I-12.11.

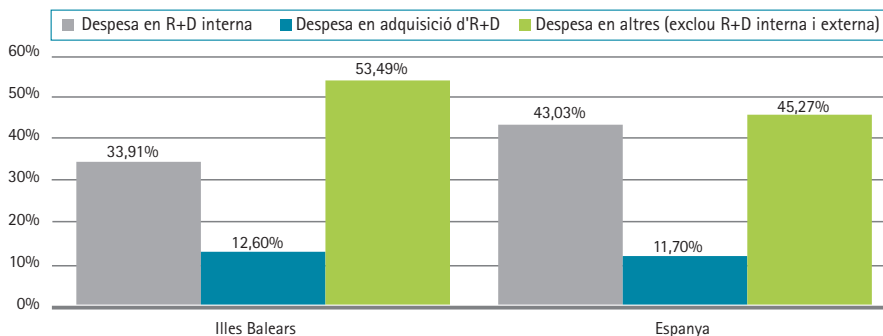
Aportació de les CA a la despesa en activitats innovadores 2018 (%)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.12.

Despesa en activitats innovadores segons tipus a les Illes Balears i Espanya (2018)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

En el cas de les empreses amb innovacions en el procés de negoci, les empreses solen desenvolupar per si mateixes les innovacions; solen ser poques les

empreses que recorren a la cooperació amb altres empreses o organitzacions per desenvolupar noves innovacions. (Vegeu el quadre I-12.3. i el quadre I-12.4.)

QUADRE I-12.3. EMPRESSES AMB INNOVACIONS EN PRODUCTE DURANT EL PERÍODE 2016-2018

	Empreses amb innovacions en producte	Empreses amb innovacions en béns	Empreses amb innovacions en serveis
Andalusia	1.774	1.192	944
Aragó	445	360	207
Astúries	257	199	122
Illes Balears	240	152	151
Illes Canàries	445	286	328
Cantàbria	153	111	85
Castella i Lleó	618	463	330
Castella-la Manxa	469	362	220
Catalunya	3.638	2.753	1.826
Comunitat Valenciana	1.728	1.416	747
Extremadura	199	166	110
Galícia	793	600	427
Madrid	2.512	1.523	1.708
Múrcia	478	380	255
Navarra	228	185	85
País Basc	1.268	923	673
La Rioja	106	87	44
Espanya	15.377	11.180	8.282

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

QUADRE I-12.4. EMPRESSES AMB INNOVACIONS DE PROCÉS DE NEGOCI DURANT EL PERÍODE 2016-2018

	Empreses amb innovacions de procés de negoci	Desenvolupades únicament per l'empresa	Desenvolupades per l'empresa amb altres empreses o organitzacions*	Desenvolupades per l'empresa mitjançant modificacions o adaptacions	Desenvolupades per altres empreses o organitzacions*
Andalusia	3.378	2.090	350	423	723
Aragó	772	486	111	128	114
Astúries	397	230	82	50	80
Illes Balears	529	369	42	36	101

continua

	Empreses amb innovacions de procés de negoci	Desenvolupades únicament per l'empresa	Desenvolupades per l'empresa amb altres empreses o organitzacions*	Desenvolupades per l'empresa mitjançant modificacions o adaptacions	Desenvolupades per altres empreses o organitzacions*
Illes Canàries	1.116	579	101	225	278
Cantàbria	229	167	35	28	24
Castella i Lleó	1.005	622	165	125	151
Castella-la Manxa	865	571	88	120	124
Catalunya	5.929	3.653	893	722	1.142
Comunitat Valenciana	3.300	2.074	462	409	519
Extremadura	386	224	50	56	79
Galícia	1.277	780	266	94	255
Madrid	5.045	3.184	807	665	898
Múrcia	943	602	105	118	178
Navarra	446	294	56	47	95
País Basc	1.766	1.073	468	179	219
La Rioja	221	152	30	15	39
Espanya	27.652	17.183	4.111	3.450	5.025

(*) Inclou altres empreses del seu grup (filials, associades, empresa matriu, etc.), empreses consultores, universitats, instituts de recerca i institucions privades sense finalitats de lucre.

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

12.3.

ELS RESULTATS DE LA POLÍTICA DE CIÈNCIA, TECNOLOGIA I INNOVACIÓ

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears 2018-2022, aprovat pel Consell de Govern el 29 de març de 2019, constitueix el principal instrument per planificar la gestió del foment de la recerca, del desenvolupament tecnològic i de la innovació a les Illes Balears per aconseguir que el coneixement que s'hi produeix sigui en més quantitat i de més qualitat.

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears s'estructura en cinc línies d'actuació:

- Promoció del talent.
- Excel·lència investigadora.
- Impuls de la competitivitat.
- Mesures d'acompanyament.
- Reptes de la societat.

La línia d'actuació «Reptes de la societat» és una línia transversal a la qual les altres línies d'actuació s'han d'enfocar.

12.3.1. PROMOCIÓ DEL TALENT

L'any 2018 el nombre de personal en R+D a les Illes Balears va augmentar un 21,8% respecte a l'any anterior, però per cada 1.000 persones de la població activa aproximadament només 4 es dediquen a activitats d'R+D, mentre que a l'àmbit estatal, la mitjana se situa en 9 persones.

Per tant, dins el Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears es continua donant suport a la formació de personal d'R+D i a la incorporació de personal tant investigador com de suport a l'R+D, ja sigui en el sector públic com en el privat.

Ajuts per a la formació de personal investigador

Des de l'any 2000, anualment es concedeixen ajuts per formar personal investigador en centres o unitats de recerca i desenvolupament tecnològic i des de l'any 2016 també en empreses de les Illes Balears. L'any 2019 s'ha publicat una nova convocatòria en què ofereixen dotze ajuts per dur a terme la tesi en centres d'R+D i dos ajuts per fer-la en empreses. El pressupost per quatre anys és d'1.251.418 euros.

Mobilitat

Es tracta d'una mesura complementària als ajuts per a la formació de personal investigador perquè els beneficiaris tinguin la possibilitat de fer estades breus a centres de recerca de fora de les Illes Balears i ampliar la seva formació científica. L'any 2019 es van concedir deu ajuts, amb un pressupost de 23.420,56 euros.

Els països dels centres de destinació han estat Austràlia, França, Suècia, els Estats Units, el Regne Unit i Alemanya.

Incorporació de personal investigador doctor

La incorporació de personal investigador qualificat al sistema de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears és una mesura per reforçar la capacitat de recerca dels grups d'R+D i afavorir la competitivitat del grup. L'any 2019 s'ha publicat una nova convocatòria amb la qual s'oferien deu contractes postdoctorals de dos anys de durada per incorporar personal investigador a centres o unitats de recerca i desenvolupament tecnològic, públics o privats, que es trobin a les Illes Balears. Es van concedir vuit ajuts a la Universitat de les Illes Balears (UIB), un ajut al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i un ajut a l'empresa Alimentòmica SL.

Creació i impuls de l'Institut per a la Recerca de les Illes Balears (IRIB)

La creació de l'IRIB ha de possibilitar una gestió més eficaç de les contractacions de personal investigador adscrit als centres d'investigació de les Illes Balears, i també ha d'ajudar a la prioritització dels reptes de la societat per al desenvolupament socioeconòmic de les Illes Balears.

La seva funció principal serà la contractació de personal de prestigi reconegut en l'àmbit científic i tecnològic, la qual cosa contribuirà a l'excel·lència en la recerca dels agents d'execució que formen part del sistema. Les Illes Balears compten, proporcionalment, amb un nombre reduït d'inves-

tigadors i aquest és un factor que limita el desenvolupament científic i innovador del territori. Per tant, la creació de l'IRIB ha de contribuir a pal·liar aquesta situació.

12.3.2. EXCEL·LÈNCIA INVESTIGADORA

La creixent especialització dels grups de recerca i el caràcter multidisciplinari dels projectes d'investigació científica i tecnològica que desenvolupen fa que sigui necessària la cooperació entre els agents del sistema de ciència, tecnologia i innovació, i l'accés tant a infraestructures com a equipament científicotècnic. Les mesures que s'han dut a terme són les següents:

Projectes de recerca científica i tecnològic

El novembre de 2018 es va publicar una convocatòria per donar suport a projectes de recerca científica i tecnològica desenvolupats en centres públics de recerca i privats sense ànim de lucre de les Illes Balears.

L'objectiu principal és promoure la generació de coneixement científic i tecnològic, així com una recerca de qualitat, evidenciada tant per la internacionalització de les activitats i la publicació dels resultats com per la seva contribució a la solució dels problemes socials, econòmics i tecnològics de la societat de les Illes Balears. Aquesta convocatòria s'emmarca en el Pla Anual d'Impuls del Turisme Sostenible, amb un pressupost per cinc anys d'1.500.000 euros. S'han concedit 14 ajuts per a projectes en modalitat individual (onze dels quals l'entitat beneficiària ha estat la UIB i tres

el CSIC) i quatre projectes coordinats. La durada dels projectes és de tres anys.

Xarxa d'Estacions de Recerca

La Xarxa d'Estacions de Recerca de les Illes Balears té els objectius principals següents:

- Donar suport logístic als investigadors de les Illes Balears i també de fora de les Illes per dur a terme investigacions *in situ* perquè s'hi executin projectes d'investigació.
- Executar tasques de seguiment científic (monitoratge) de manera sostinguda.
- Oferir un espai per al desenvolupament de formació especialitzada per a postgraduats.

Actualment estan en marxa dues estacions: l'Estació de Recerca Jaume Ferrer Hernández, situada a la península de la Mola (Maó), que avui ja està consolidada i té un nivell d'activitat elevat, amb tres persones que hi treballen, i l'Estació de Recerca de Can Marroig, situada a la finca Can Marroig (Formentera), que està en procés d'expansió.

L'objectiu del 2020 és signar un conveni amb Autoritat Portuària per incorporar a la xarxa l'estació d'investigació del cap de ses Salines. Serà necessària la modernització i l'adequació de les instal·lacions a les noves necessitats. Al mateix temps, l'Estació d'Investigació Jaume Ferrer també necessita una ampliació i una modernització. Per a l'execució d'aquestes reformes es disposa del finançament de la convocatòria de 2017 de l'Impuls de Turisme. L'objectiu consisteix a consolidar la xarxa d'estacions

d'investigació amb la creació i l'equipament de les noves seus.

Infraestructures científicotècniques al ParcBit

L'any 2018 va finalitzar la construcció del complex d'R+D, situat al ParcBit i durant el 2019 se n'ha dut a terme l'equipament per adequar-lo i que pugui entrar en funcionament l'any 2020.

Aquest edifici estarà ocupat per grups d'investigació competitiu, amb capacitat de relació amb els altres agents del sistema —especialment el sector productiu—, amb la finalitat de dur a terme projectes de recerca d'excel·lència i millorar així la transferència del coneixement i la tecnologia a les Illes Balears.

12.3.3. IMPULS DE LA COMPETITIVITAT

Les activitats en R+D resulten fonamentals per al desenvolupament econòmic d'una regió. La competitivitat de les empreses i l'ocupació que puguin generar depenen sobretot de les activitats en R+D i de la seva qualitat i excel·lència científica que realitzin. L'objectiu d'aquesta línia és aconseguir que les empreses de les Illes Balears incrementin la competitivitat a través de la generació i la incorporació de coneixements, tecnologies i innovacions. Les mesures que s'han aplicat són les següents:

Creació i suport a les empreses de base tecnològica

L'any 2018 es va publicar per tercer any consecutiu una convocatòria d'ajuts per a

pimes i agrupacions sense ànim de lucre que realitzin activitats de recerca, desenvolupament tecnològic o innovació per dur a terme accions en matèria de transferència del coneixement i activitats innovadores. Es van concedir 33 ajuts a empreses amb un pressupost de 870.145,26 euros per al 2019 i 1.614.497,23 euros per al 2020.

Accions de suport als clústers

L'any 2018 es va publicar una nova convocatòria per concedir subvencions adreçades a agrupacions empresarials innovadores i clústers del coneixement de les Illes Balears per fomentar i impulsar la transferència del coneixement i la innovació en el sector productiu i empresarial finançada a càrrec del Fons d'Impuls del Turisme Sostenible, amb un pressupost de 480.000 euros per al 2018, 2019 i 2020. Els clústers beneficiaris han estat:

- Balears.T Clúster d'Innovació Tecnològica en Turisme.
- CLIQIB, Clúster de la Indústria Química de les Illes Balears.
- BIOIB, Clúster Biotecnològic i Biomèdic de les Illes Balears.
- Turistec, clúster internacional de tecnologies de la informació i la comunicació aplicades al turisme.

Bons tecnològics

L'any 2019 s'ha publicat una convocatòria per concedir ajuts destinats a promoure la implantació d'eines TIC i processos basats en TIC per a la millora de la gestió

empresarial de les pimes i ASALS de les Illes Balears mitjançant l'instrument dels bons tecnològics.

Aquests bons tenen per objectiu promoure la implantació i adaptació de pàgines web, comerç electrònic i programari de gestió d'empreses, en pimes de les Illes Balears. És una actuació que es troba emmarcada dins el programa operatiu FEDER de les Illes Balears (2014-2020), a l'eix de millora de la competitivitat de les pimes. El pressupost de la convocatòria és de 800.000 euros per als anys 2019 i 2020. L'any 2019 s'han concedit 39 ajuts, amb un pressupost de 293.255 euros.

12.3.4. MESURES D'ACOMPANYAMENT

Aquest programa té l'objectiu de fer arribar a tota la societat la importància del coneixement científic i tecnològic. Dins d'aquesta línia d'actuació es defineixen dos programes: un de destinat a crear confiança a l'empresa i un d'enfocat a la societat civil. Les mesures que s'han dut a terme són les següents:

Activitats de divulgació de la ciència, la tecnologia i la innovació

La Nit Europea dels Investigadors és un projecte europeu de divulgació científica promogut per la Comissió Europea dins de les accions Marie Skłodowska-Curie del programa Horitzó 2020. Té lloc des del 2005 a més de 250 ciutats europees simultàniament el 28 de setembre.

L'objectiu és apropar la ciència i la investigació a la ciutadania a través d'un con-

tacte directe amb els experts de l'àmbit. Així doncs, centenars de laboratoris, centres d'investigació universitats i empreses de tot Europa obren les portes perquè els ciutadans coneguin més de prop la feina dels científics, els beneficis que aporten a la societat i la seva repercussió sobre la vida quotidiana.

A les Illes Balears la iniciativa és organitzada per la Direcció de Política Universitària i Recerca, amb la implicació del Centre Balears Europa, la Fundació Institut d'Investigació Sanitària Illes Balears (Idisba), el Centre Oceanogràfic Costaner (IEO), el Sistema d'Observació i Predicció Costaner de les Illes Balears (SOCIB), el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), la Universitat de les Illes Balears, l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (Imdea) i l'Institut de Física Interdisciplinària i Sistemes Complexos (IFSIC).

Entre les activitats que es duen a terme hi ha les portes obertes, exposicions, xerrades divulgatives, cites ràpides amb científics, etc.

Una altra activitat és el Dia Internacional de les Dones i les Nenes en la Ciència, l'11 de febrer, proclamat per l'Assemblea General de les Nacions Unides per promoure la participació plena i en condicions d'igualtat de les dones i les filletes en l'educació, la capacitat, l'ocupació i els processos d'adopció de decisions en la ciència, i eliminar tota mena de discriminació. Es va celebrar per primera vegada l'any 2016. El Govern de les Illes Balears, a través de la Direcció General de Política Universitària i Recerca, participa en la plataforma 11FBalears. Es tracta d'una acció per posar

en relleu el paper de la dona en la ciència i la tecnologia, i està formada per dones de diferents entitats i institucions científiques de les Illes Balears. Cada dia 11 de febrer s'organitzen activitats per donar visibilitat a l'activitat científica liderada per dones.

Llei de la ciència

En aquests moments és vigent la Llei 7/1997, de 20 de novembre, de la recerca i el desenvolupament tecnològic. Els canvis substancials que s'han produït en aquestes dues darreres dècades en l'àmbit de l'R+D+i, tant a les Illes Balears com a l'internacional, juntament amb els reptes i l'estratègia plantejats per als anys vinents, fan imprescindible una nova ordenació del sistema de ciència, tecnologia i innovació que, a més, faci visible i reconegui la tasca de la comunitat científica de les Illes Balears.

La nova llei pretén dotar a l'activitat científica d'una estructura de governança i de gestió que, d'una banda, reconegui el seu veritable valor i, de l'altra, garanteixi una implementació adequada de les polítiques públiques.

12.4.

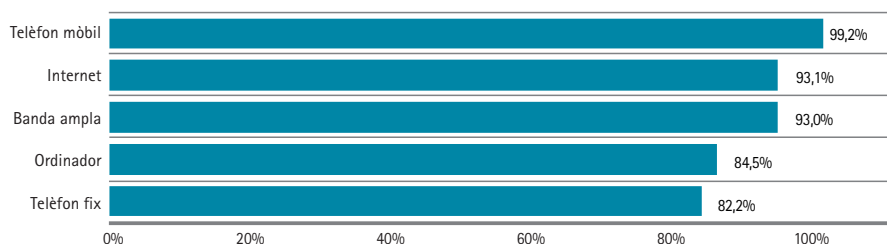
LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ A LES ILLES BALEARS

L'Observatori Balear de la Societat de la Informació de la Fundació Bit analitza la implantació de la societat de la informació a les Illes Balears en aquest capítol, i ho fa a través de tres dimensions: la ciutadania, l'empresa i l'Administració electrònica.

12.4.1. CIUTADANIA

A partir de l'Enquesta sobre equipament i ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a les Ilars 2019, que publica l'INE, s'analitzen els indicadors sobre l'equipament i ús de les TIC entre la ciutadania balear. Respecte de l'equipament a les Ilars, continua destacant el telèfon mòbil, que arriba al 99,2%, més d'un punt percentual per sobre del període anterior. La connexió a internet també augmenta fins al 93,1%, així com la banda ampla, que se situa en el 93%. (Vegeu el gràfic I-12.13.)

Gràfic I-12.13.
Equipament TIC a les Ilars de les Illes Balears (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Quant a l'ús que en fa la ciutadania, a les Illes Balears el 94,6% dels ciutadans han utilitzat internet alguna vegada, una quantitat que se situa tres punts percentuals per sobre de la mitjana estatal. Pel que a fa al nombre de persones que han comprat alguna vegada a través d'internet, el nombre arriba al 70% i les Illes Balears també se situen vuit punt per sobre de la mitjana nacional. (Vegeu el gràfic I-12.14.)

La missatgeria instantània passa a ser el servei d'internet més utilitzat (90,4%), per sobre de la cerca d'informació sobre béns i serveis (74,3%), per primera vegada. La consulta del correu electrònic passa a tercer lloc, seguit de llegir notícies a revistes i diaris i de la cerca d'informació sobre salut. (Vegeu el gràfic I-12.15.)

De les persones que han fet compres per internet el 2019, el tema que continua liderant són la compra d'allotjament vacacional (36,4%); el material esportiu i la roba puguen a segon lloc, amb un

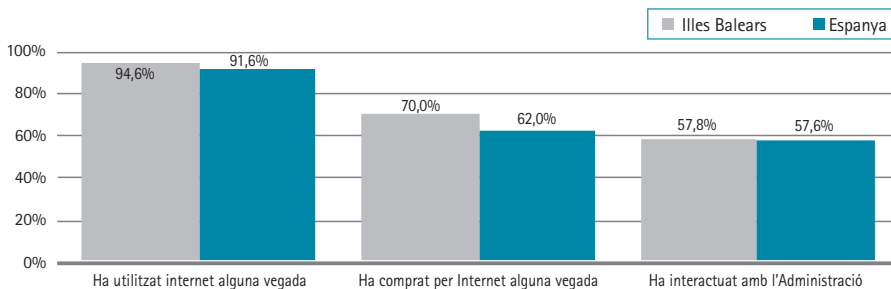
34,7%, i els segueixen les entrades per a espectacles (33,6%) i els serveis per a viatges (32,9%). Les compres s'han dut a terme majoritàriament a venedors nacionals (92,3%), però també a venedors de la resta de la Unió Europea (39,4%) i de la resta del món (19,7%). (Vegeu el gràfic I-12.16.)

En relació amb l'equipament i l'ús de les TIC que fan els menors d'entre 10 i 15 anys, i respecte del període anterior, disminueix la quantitat d'infants que han utilitzat internet i també la disposició de telèfon mòbil: mentre un 88,6% s'ha connectat a internet en els darrers tres mesos, el 67,1% disposa de telèfon mòbil.

12.4.2. EMPRESA

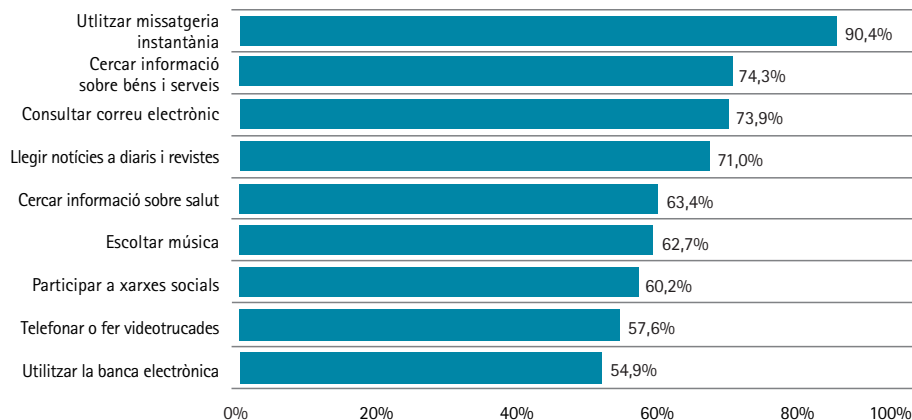
A partir de l'Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses 2019 de l'INE, s'analitzen els indicadors sobre la implantació i l'ús de les TIC a les empreses i microempreses de les Illes.

Gràfic I-12.14.
Usos de les TIC per part de la ciutadania a les Illes Balears i Espanya (2019)

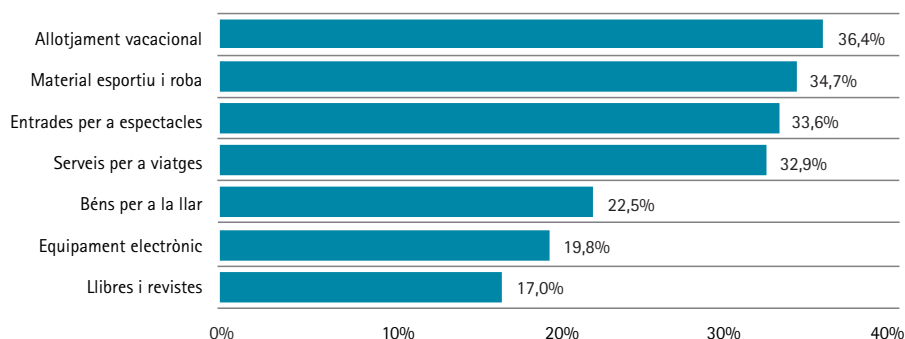
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.15.

Principals usos d'internet per part dels ciutadans per motius particulars (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.16.

Principals béns i serveis comprats pels ciutadans per motius particulars (2019)

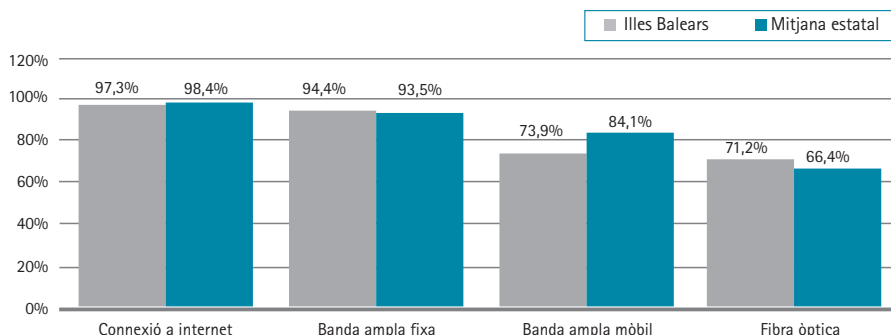
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Empreses de deu o més treballadors

La connexió a internet de les empreses més grans es troba lleugerament per sota del període anterior i se situa al 97,3 %. La forma de connexió predominant continua sent la banda ampla fixa, amb un 94,4 %; la banda ampla mòbil ja se situa en el 73,9 %, i la fibra òptica, en el 71,2 %.

Mentre la banda ampla mòbil es troba deu punts per sota de la mitjana estatal, la fibra òptica se situa gairebé cinc punts per damunt. Gairebé la meitat de les empreses (44,7 %) disposa de més de 100 Mbps de velocitat de baixada contractada, una quantitat que no para de créixer any rere any. (Vegeu el gràfic I-12.17.)

Gràfic I-12.17.
Connexió a internet a les empreses de 10 i més treballadors (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

De les empreses amb connexió a internet, el 76,6 % té pàgina web, cinc punts més que l'any anterior, i dos punts percentuals per sota de la mitjana estatal. I dels serveis disponibles al web predominen la presentació de l'empresa (89,9 %), la declaració de política d'intimitat (81,2 %) i, en menor mesura, els vincles a les xarxes socials corporatives i el catàleg i llista preus.

Puja l'ús de mitjans socials, com les xarxes socials i els blogs, que passa del 50,8 % (2018) al 64,2 % actual, més d'onze punts per sobre de la mitjana estatal. Pel que fa a l'ús del *big data* per analitzar dades massives, les empreses de les Illes Balears, amb un 6,4 %, se situen 2 punts per sota respecte de la mitjana. I pel que fa a la publicitat, el 31 % d'empreses ha pagat per anunciar-se a internet utilitzant mètodes de publicitat dirigida, xifra gairebé 5 punts superior a la mitjana estatal. (Vegeu el gràfic I-12.18.)

Empreses de menys de deu treballadors

El 78,8 % de les empreses de menys de deu treballadors disposen d'ordinador, i el

76,2 %, de connexió a internet, xifres que freguen la mitjana estatal. La banda ampla fixa se situa en un 78,5 %, i la mòbil, en el 68,9 %. Les empreses amb pàgina web se situen per sota de la mitjana, amb un 26,2 %, i els mitjans socials són utilitzats per una de cada quatre empreses petites. Pel que fa a la compra de serveis de *cloud computing*, les empreses de les Illes Balears, amb un 5,7 %, es col·loquen gairebé cinc punts per sota de la mitjana, mentre que una de cada dues empreses disposa de sistemes interns de seguretat. (Vegeu el gràfic I-12.19.)

12.4.3. ADMINISTRACIÓ ELECTRÒNICA

Augmenta lleugerament el nombre de persones que, havent utilitzat Internet en els darrers dotze mesos i per motius particulars, han contactat o interactuat amb les administracions o serveis públics a través d'internet, arribant al 61,2 %, gairebé dos punts per sota de la mitjana estatal.

Obtenir informació és el servei més demanat amb un 52,2 %, seguit del servei

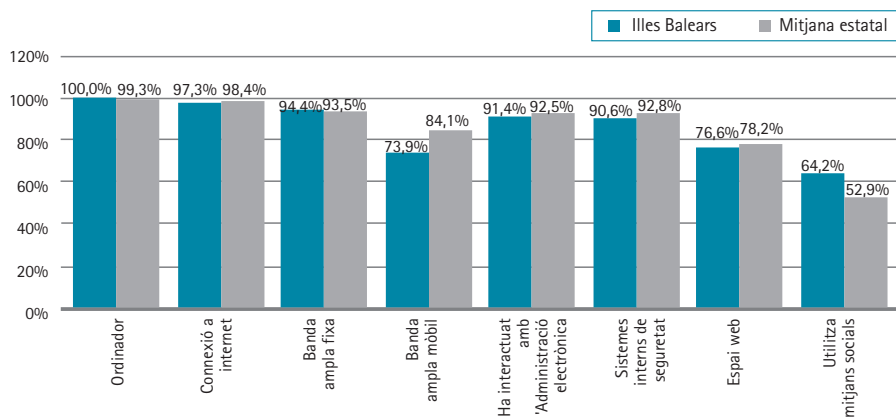
d'enviar formularis emplenats i de descarregar formularis oficials.

Fins a un 91,4% de les empreses ha interactuat amb l'Administració pública a través d'internet, sobretot amb la intenció de descarregar formularis o impresos (82,9%) i per obtenir informació (82,4%), mentre el 79,3% l'ha utilitzat per declarar impostos i

el 75,2% per retornar impresos.

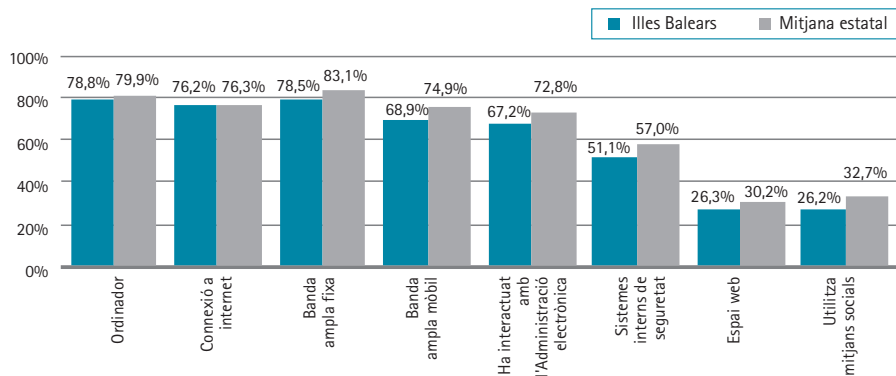
Respecte de les empreses balears de menys de deu treballadors, l'ús de l'Administració electrònica el 2019 se situa una mica per sota de la mitjana estatal. El nombre d'empreses que ha interactuat alguna vegada amb l'Administració a través d'internet és d'un 67,2%.

Gràfic I-12.18.
Resum d'indicadors TIC a les empreses de més de 10 i més treballadors (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-12.19.
Resum d'indicadors TIC a les empreses de menys de 10 treballadors (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

13

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

L'economia social a les Illes Balears el 2019 s'ha alentit, els ocupats i el nombre de centres de les cooperatives i les societats laborals han caigut un 4 % i un 7 % interanual, respectivament. Les Balears ocupen les darreres posicions respecte d'Espanya pel que fa al nombre de cooperatives i societats laborals.

El pes de l'economia social a les Balears, que representa devers un 2 % de les empreses, continua sent baix, si bé es tracta d'un model econòmic que satisfà necessitats socials i és sostenible i solidari. El pes dels treballadors indefinits de les cooperatives més les societats laborals és del 73 %, per sobre dels indefinits del total de l'economia (70 %).

La proporció de treballadors en el sector de serveis és la més elevada, com a la totalitat de l'economia balear. El 2019, les cooperatives i les societats laborals ocupen 2.328 persones (un 0,5 % de la població ocupada). El nombre d'ocupats per cooperativa (gairebé 12) està per sobre del nombre de treballadors pel total d'empreses de l'economia (5).

Per resoldre el problema residencial, augmenten les cooperatives d'habitatge a les Balears, fins a un 7,4 % del total de cooperatives, i a Eivissa assoleixen el 23 %. Entre altres tipus d'entitats de l'economia social, destaca l'agricultura ecològica, amb 653 productors i 309 elaboradors.

13.1.

INTRODUCCIÓ

El 2019 es reforça el paper de l'economia social i solidària a l'àmbit europeu i espanyol. Així, la Iniciativa de l'Economia Social Europea de les Regions (ESER, les sigles en anglès) va ajuntar 50 regions i ciutats de 16 països de la Unió Europea. També l'Organització Internacional del Treball, en col·laboració amb el Ministeri de Treball i Economia Social i la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES), aprovaren un manifest per ampliar el seu marc d'actuació.

Per consolidar el model empresarial i els valors de les entitats de l'economia social i per al foment d'un model de creixement econòmic sostenible i solidari, es manté en vigor l'Estratègia espanyola de l'economia social 2017-2020. En aquest sentit treballa la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social, que en el seu informe *Las empresas más relevantes de la economía Social 2019-2020* fa palesa la importància de l'economia social i solidària espanyola, que genera 2,2 milions de llocs de treball. Consta de més de 42.000 empreses i entitats la seva facturació representa el 10 % del PIB.

Les empreses comprenen tots tipus de mides, des de microempreses i pimes fins a grans grups empresarials. També hi ha marques de gran prestigi i abasta tots els sectors econòmics. Conformen un model econòmic vertebrador on tenen preferència les persones i aporten a la societat 6.300 milions d'euros anuals. Cal destacar que a les Illes Balears es publicà la Llei

4/2019, de 31 de gener, de microcooperatives, que també té com a objectiu promoure el model d'empresa de l'economia social.

Atesa la crisi sanitària desencadenada pel coronavirus, s'ha de donar resposta a la recuperació econòmica i també a l'impacte en la cohesió social, perquè, si no, donarà lloc a més desigualtat, cosa que representa un perill per a les democràcies i per al projecte europeu. L'economia social ofereix una economia centrada en les persones i prioritza un teixit productiu més sostenible, innovador i inclusiu.

En aquest sentit, el Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) manifesta que la crisi causada pel coronavirus canvia diàriament l'economia i que afectarà tots els sectors econòmics. Moltes empreses es troben en una situació molt crítica i fins i tot desapareixeran, per la qual cosa el CESE publica *Help business survive the corona crisis*, que recull les accions que considera necessàries a l'àmbit nacional i europeu per ajudar les empreses a sobreviure.

A més, la *Social Economy Europe*, que és la veu de 2,8 milions d'empreses i organitzacions d'economia social, duu a terme una enquesta per mesurar l'impacte de la pandèmia en els actors de l'economia social amb la finalitat que les institucions de la Unió Europea i els estats membres puguin donar suport a les organitzacions de l'economia social.

El lloc web de la Comissió Europea «Social economy in the fight against coronavirus» pretén ser un referent per compartir les experiències en matèria de resposta de

l'economia social per fer front a la crisi, així com informes i estudis sobre l'impacte de la crisi a l'economia social europea. A Espanya el maig del 2020 s'ha constituït la Mesa de l'Economia Social per aportar mesures per a la recuperació econòmica i pal·liar els efectes de la COVID-19.

13.2.

METODOLOGIA

La classificació del sector de l'economia social que se segueix aquí està basat en el sistema europeu de comptes SEC 2010 (Eurostat).

a) Productors de mercat (empreses que actuen en els mercats amb competència).

a.1) Societats no financeres (S.11):

- Cooperatives (de treballadors, agroalimentàries, consumidors, educació, transport, d'habitatge, de salut, socials, etc.).
- Societats laborals.
- Societats agràries de transformació (SAT).
- Confraries de pescadors.
- Centres especials d'ocupació (CEE).
- Empreses d'inserció.
- Altres productors de mercat privats (iniciatives d'RSC, d'agricultura ecològica i ONCE).

a.2) Institucions financeres (S.12):

- Cooperatives de crèdit.
- Companyies de mútues d'assegurances.
- Institucions sense fi de lucre de serveis d'economia social.

b) Productors no de mercat.

Institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars (S.15):

- Associacions d'acció social (iniciatives de comerç just i d'inserció sociolaboral).
- Fundacions socials.
- Altres institucions humanitàries sense finalitats lucratives (Creu Roja).
- Xarxes socials.

En aquesta diagnosi de l'economia social només es tractarà l'apartat a.1), de societats no financeres.

13.3.

DADES DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS

De conformitat amb les dades que ofereix l'Íbestat del directori d'empreses (DIRCE) i les altres fonts detallades en el quadre, el percentatge d'empreses de l'economia social respecte al nombre total d'empreses de les Illes Balears els quatre darrers anys és aproximadament del 2%. (Vegeu el quadre I-13.1.)

Per calcular el pes de l'economia social, a més de les cooperatives i les societats

laborals, s'analitzen altres tipus d'entitats que es detallen a continuació. (Vegeu el quadre I-13.2.)

El 2019 hi ha 127 societats agràries de transformació (SAT), un 7 % menys que l'any anterior, i sumen 1.900 socis. Són societats civils que tenen una finalitat econòmicosocial per produir, transformar i comercialitzar productes agrícoles, ramaders i forestals; per fer millores al medi rural, i per a la promoció i el desenvolupament agrari.

Els darrers anys es manté en 16 el nombre de confraries de pescadors representades per la Federació Balear de Confraries de Pescadors, que té com un dels seus objectius principals la sostenibilitat de l'activitat pesquera. Segons els Serveis de Millora Agrària i Pesquera (SEMILLA), el 2018 les confraries de pescadors disposen de 252 embarcacions, de les quals 163 corresponen a Mallorca, 34 a Menorca, 36 a Eivissa i 19 a Formentera. Respecte de l'any anterior, han caigut un 3 %, principalment a Eivissa, si bé, a Formentera hi ha dues embarcacions més.

Pel que fa als centres especials d'ocupació (CEO), tenen distinta personalitat jurídica, el 2019 n'hi ha 47 de registrats, entre associacions, societats limitades i societats anònimes.

Les empreses d'inserció són Deixalles Serveis Ambientals, Deixalles Inserció i Triatge i Triamdetot, promogudes per la Fundació Deixalles; Eines x Inserció, promoguda per Càritas Mallorca; Mestral Inserció i Medi Ambient promoguda per Càritas Diocesana de Menorca, i Projecte Home Balears Inserció, promoguda per Projecte Home.

El 2019 a les Illes Balears es manté el mateix nombre d'empreses d'inserció que l'any anterior, que són sis, si bé n'hi ha una més d'inscrita amb qualificació provisional. Han facturat 2,9 milions d'euros, dels quals només un 15 % correspon a subvencions públiques. Tenen contractades 66 persones en risc d'exclusió social. El 91 % de les persones que han finalitzat el seu contracte d'inserció s'han inserit en el mercat laboral ordinari; així, persones que rebien prestacions passen a ser cotitzants actius.

En el grup dels altres productors de mercat privats, dins la responsabilitat social corporativa (RSC) cal destacar Eticentre i Forètica. Eticentre és una associació sense ànim de lucre per incorporar criteris ètics en el món dels negocis. Especialment s'adreça a les petites i mitjanes empreses i el 2019 consta de 21 associats a les Balears. Forètica té empreses associades que tenen seu a les Balears i consta de diverses empreses adherides amb el certificat SGE 21, que és la primera norma europea que permet certificar un sistema de gestió ètica i socialment responsable. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC.

El nombre d'operadors inscrits en el Consell Balear de Producció Agrària Ecològica continua amb la tendència creixent des de l'inici de la sèrie, l'any 1991. El 2019 l'increment és del 6 % interanual. Hi ha 962 operadors d'agricultura ecològica el 2019 (703 a Mallorca, 115 a Menorca, 131 a Eivissa i 13 a Formentera), dels quals un 68 % són productors i un 32 % són elaboradors. Representen una superfície ecològica de 36.767 hectàrees, 303 explotacions ramaderes i 34.255 caps de ramat.

QUADRE I-13.1. NOMBRE D'EMPRESSES PER CONDICIÓ JURÍDICA DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS (2010-2019)

	Societats cooperatives (DG de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social) (*)	Societats laborals anònimes i limitades (DG de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social)	Altres tipus (**)	Total economia social	Total empreses a les Illes Balears (DIRCE)	% de les empreses de l'economia social sobre el total d'empreses de les Illes (***)
2010	214	545	–	–	89.562	–
2011	221	546	–	–	87.461	–
2012	223	546	–	–	85.372	–
2013	234	546	–	–	85.044	–
2014	244	544	–	–	84.270	–
2015	260	535	–	–	87.111	–
2016	263	520	987	1.770	89.341	1,98 %
2017	273	508	1.035	1.816	93.067	1,95 %
2018	274	482	1.103	1.859	96.638	1,92 %
2019	276	477	1.159	1.912	98.712	1,94 %

Font: Directori d'empreses (DIRCE), Ibestat; Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular i elaboració pròpia

(*) Incloues 4 microcooperatives. (**) Incloues les entitats detallades a la taula 2. (***) El càlcul del percentatge és una aproximació.

QUADRE I-13.2. NOMBRE D'ALTRES TIPUS D'ENTITATS DE L'ECONOMIA SOCIAL (2019)

	2019
Societats agràries de transformació (1)	127
Confraries de pescadors (2)	16
Centres especials d'ocupació (3)	47
Empreses d'inserció (3)	6
Altres productors de mercat privats	
Iniciatives RSC (*)	–
Agricultura ecològica (4)	962
ONCE (5)	1
Total	1.159

Fonts: (1) Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. (2) Federació Balear de Confraries de Pescadors. (3) Dir. Gral. de Treball i Salut Laboral. (4) Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica. (5) ONCE

(*) No hi ha un registre de les iniciatives d'RSC a les Illes Balears, si bé, Eticentre té 21 empreses que en són sòcies i Forètica té empreses associades amb seu a Balears. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç de Mallorca, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC.

D'altra banda, l'ONCE a les Balears el 2018 realitzà una inversió d'1.938.773 euros; incrementà les vendes de joc un 5,4%; es realitzaren 28 contractes indefinits a venedors i s'assoliren els 752 ocupats. Disposa de vuit centres, dels quals cinc són centres especials d'ocupació.

Cal fer esment a la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària de les Illes Balears (REAS Balears) com a associació sense ànim de lucre de l'economia social i solidària, que actualment disposa de 16 socis, tres més que un any enrere. Treballa en els àmbits econòmic, social, ambiental i cultural. A l'àmbit estatal pertany a REAS Red de Redes.

Pel que fa a les cooperatives i societats laborals, el 2019 a les Illes Balears ocupen a 2.328 persones, un -4% interanual. Representen un 0,5% de la població ocupada. A continuació s'analitzen les cooperatives i les societats laborals.

13.4.

COMPARATIVA ENTRE ESPANYA I LES ILLES BALEARS DE LES COOPERATIVES I LES SOCIETATS LABORALS

Segons el Ministeri de Treball i Economia Social (*Base de dades de l'economia social. Autònoms, economia social i responsabilitat social de les empreses*), on s'analitzen les dades de les cooperatives i les societats laborals, el 2019, per comunitats autònomes, les Illes Balears se situen a la coa d'Es-

panya pel que fa al nombre de cooperatives i societats laborals (limitades i anònimes) i en el nombre de treballadors. En els dos casos les primeres posicions corresponen a Andalusia, el País Basc, Catalunya i la Comunitat Valenciana. El nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals a Espanya cau un 2,3%, fins als 367.832 treballadors. (Vegeu els gràfics I-13.1., I-13.2. i els quadres IA-13.1. i IA-13.2.)

Els treballadors de l'economia social a les Balears més nombrosos, tal com passa en el total de l'economia, són els del sector de serveis, seguits dels de la construcció. (Vegeu el gràfic I-13.3.)

Al primer trimestre del 2019, a Espanya, un 52,5% dels treballadors de cooperatives més societats laborals són homes i un 47,5% són dones, i a les Balears la proporció és d'un 51,3% i un 48,7%, respectivament. És a dir, les dones ocupades en economia social a les Illes estan 1,2 punts percentuals per sobre del percentatge d'Espanya.

A més, a Espanya la major part dels ocupats en l'economia social tenen de 40 a 54 anys, i a les Balears (41,8%), també. La proporció d'ocupats a l'economia social de 55 anys i més amb un 16,6% és superior a la d'Espanya (15,0%). Els ocupats de l'economia social de 25 a 39 anys a les Illes representen el 35,1% i si es tenen en compte els menors de 40 anys són el 41,6%.

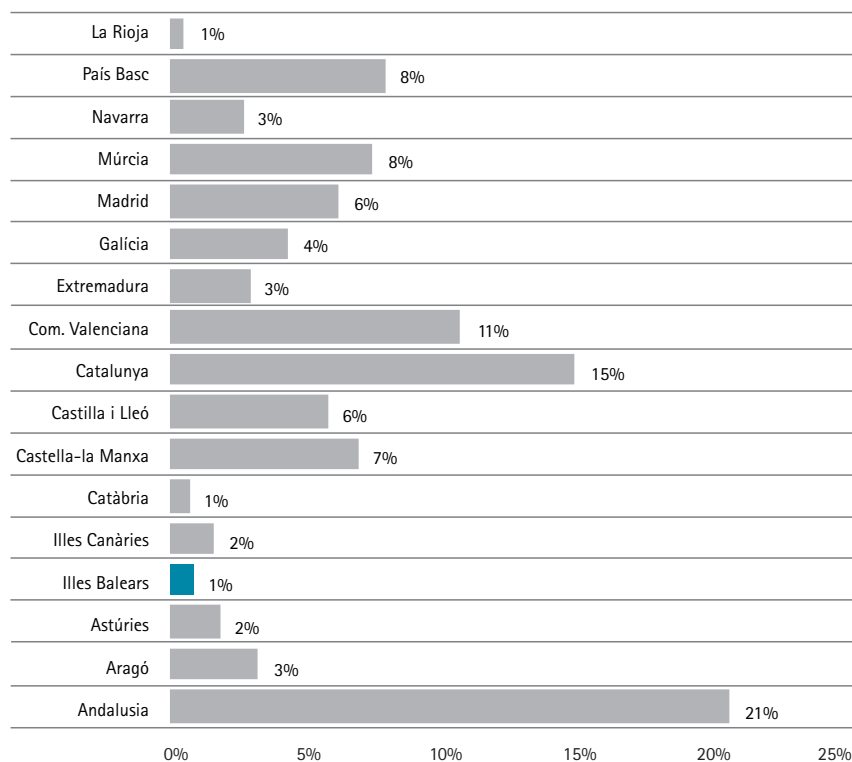
En canvi, els ocupats estrangers a les Balears (7,4%) en economia social estan per sota de la mitjana espanyola (10,7%). A les Illes, els treballadors indefinits de l'eco-

nomia social (72,7%), estan per sota de la mitjana espanyola (73,4%). Els treballadors indefinits sobre el total de l'economia a les Balears el primer trimestre de 2019 representen el 70,2%, 2,5 punts percentuals per sota dels indefinits de l'economia social.

Els treballadors a temps complet de l'economia social a Espanya són un 79,0%, mentre que a les Balears són un 75,9%. A les Illes, les societats de l'economia

social més nombroses són les que tenen menys de deu treballadors (30,4%), seguides les de 51 a 100 treballadors (23,8%) i de les que en tenen de 26 a 50 (22,1%). En canvi, a Espanya les societats més nombroses de l'economia social són les que tenen més de 250 treballadors (43,5%). A les Illes, en l'economia social, el 38,1% són treballadors de més de cinc anys d'antiguitat i el 23,6% tenen una antiguitat de fins a sis mesos.

Gràfic I-13.1.
Distribució del nombre de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (mitjana 2019)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Pel que fa a les cooperatives per tipus d'activitat, el 2019 a Espanya ocupen les primeres posicions el comerç i l'hostaleria; seguides de l'educació i la sanitat i la indústria. En canvi, a les Illes Balears el primer lloc l'ocupen les cooperatives de l'educació i la sanitat, el segon és per al comerç i l'hostaleria i el tercer per al transport i les comunicacions. (Vegeu el gràfic I-13.4.)

L'evolució dels treballadors a les cooperatives per tipus d'activitat a Espanya mostra que les cooperatives de comerç i hostaleria són les més nombroses en nombre de treballadors, seguides de les d'educació i sanitat, agricultura i indústria. (Vegeu el gràfic IA-13.2.)

A les Balears, el sector de cooperatives més nombrós en treballadors, des del tercer trimestre de 2010, és el d'educació i sanitat, que el 2019 experimenta una caiguda interanual de mitjana del 19,7%. Després ve el sector del comerç i l'hostaleria, que a partir de la crisi cau però a partir del 2014 es manté. Segueixen el transport i comunicacions i les activitats financeres. Les activitats artístiques i les professionals, administratives i administració pública cauen significativament en els darrers anys. (Vegeu el quadre IA-13.3. i el gràfic IA-13.1.)

A les Balears, el sector de les societats laborals més nombrós en nombre de societats és el de comerç i hostaleria, que el 2019 representa un 36%. Després ve el sector de la construcció, amb un 18%. Els segueixen les activitats professionals, administratives i administració pública, amb un 17%. A Espanya el sector de serveis també és el més nombrós, seguit de la indústria i la construcció.

Per nombre de treballadors, les societats laborals de comerç i hostaleria a les Illes Balears ocupen el 34% dels treballadors, mentre que a Espanya aquest sector ocupa el 23% dels treballadors de les societats laborals i, en segon lloc, a les Illes els treballadors de les societats laborals estan ocupats en la construcció (30%), la qual cosa a Espanya representa un 13%. En canvi, a Espanya el sector que ocupa més treballadors de les societats laborals és la indústria (26%). (Vegeu el gràfic I-13.5.)

13.5.

LES COOPERATIVES

13.5.1. EVOLUCIÓ DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL, MIGRACIONS I SEGURETAT SOCIAL)

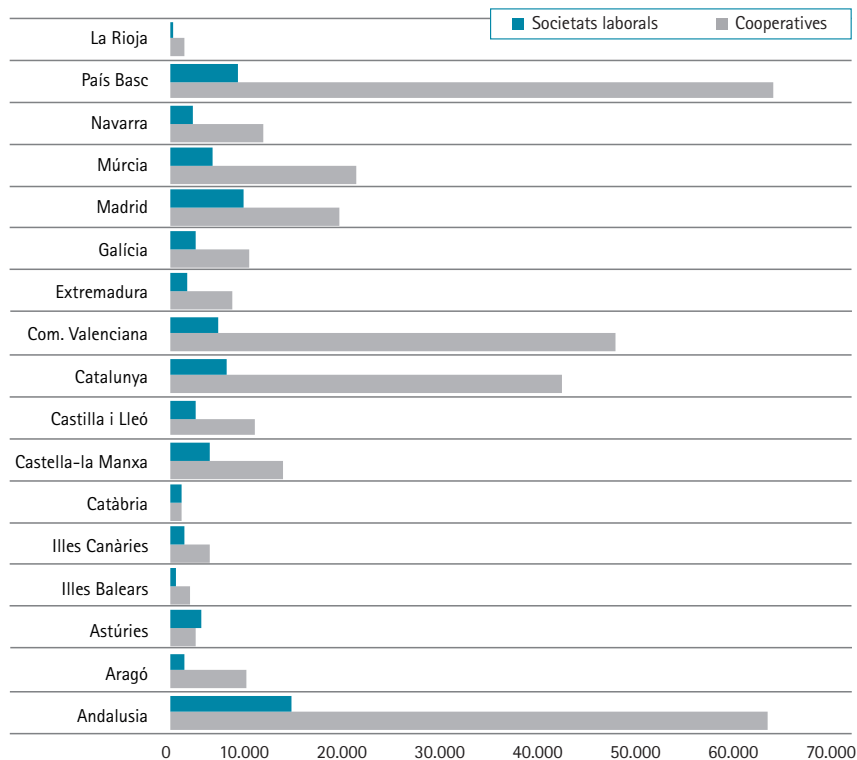
L'evolució de les cooperatives a les Balears s'alenteix. Durant el 2019 hi ha una mitjana de 1.841 treballadors en cooperatives i aquest nombre a Espanya és de 306.465, la qual cosa representa un 0,4% i un 1,6%, respectivament, en relació amb el total de treballadors de l'economia. La variació interanual del 2019 respecte del 2018 dels treballadors de les cooperatives per a Espanya ha estat del -2,2% i per a les Illes Balears del -0,6%. El màxim de treballadors de la sèrie, iniciada el 1999, es dona el tercer trimestre del 2008, amb 2.721, i a partir d'aquí cau el nombre de treballadors fins a una tercera part el 2019.

A les Balears un 75% dels treballadors correspon al règim general i un 25% a

autònoms, una proporció similar a la del conjunt d'Espanya. La diferència entre el règim general i els autònoms a les Illes era molt més gran des de 1999 fins a 2014 i a partir d'aquell anys s'escurça, si bé, els autònoms s'han mantingut cada any, fins i tot amb tendència creixent; en canvi, els treballadors de règim general han disminuït. El nombre de treballadors del règim general de les cooperatives mostra una certa estacionalitat (devers el 4 %); en canvi, els autònoms són més estables.

El nombre de treballadors per cooperativa a les Illes Balears el 2019 és d'11,7, ha crescut un 5 % interanual i està per sobre del nombre de treballadors per empreses totals a les Illes, que és de 5,1. A Espanya ha augmentat gairebé un 6 % fins a assolir els 16,3. En tot el període, el nivell de treballadors per cooperativa a les Illes Balears és inferior al d'Espanya. (Vegeu els quadres IA-13.9a., IA-13.9b. i IA-13.6. i el gràfic IA-13.3.)

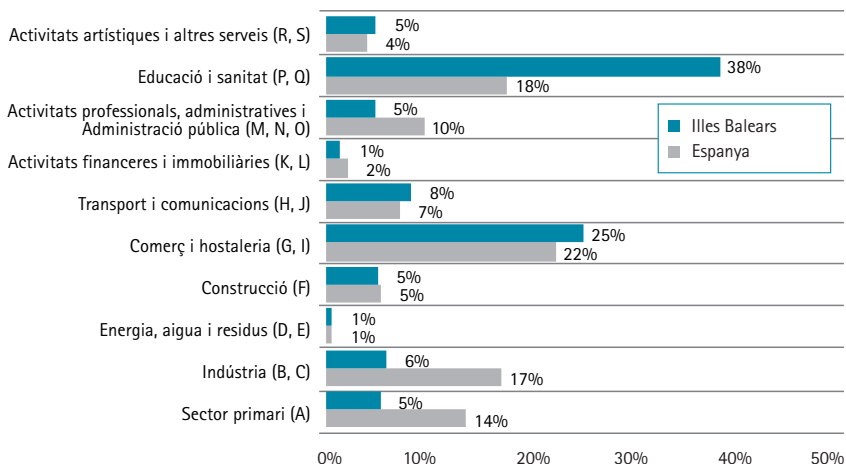
Gràfic I-13.2.
Nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (2019)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Gràfic I-13.3.

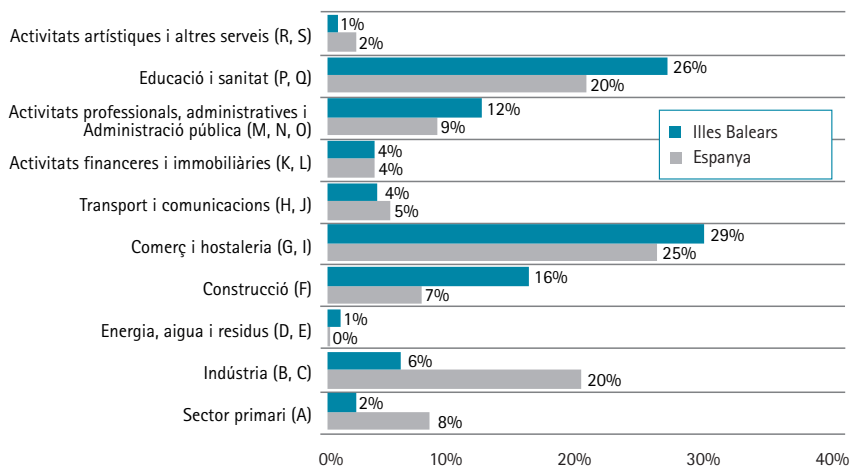
Cooperatives per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (mitjana 2019)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

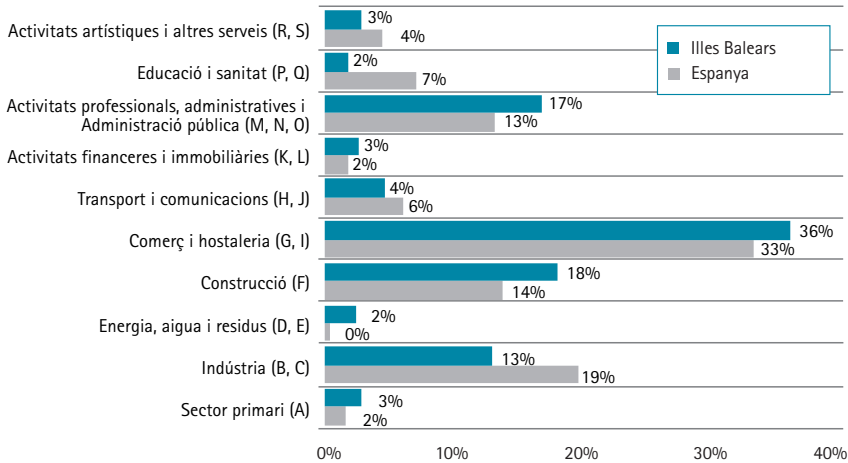
Gràfic I-13.4.

Nombre de treballadors de les societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (mitjana 2019)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Gràfic I-13.5.
**Societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (centres)
(mitjana 2019)**

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

13.5.2. EVOLUCIÓ DE LES COOPERATIVES DONADES D'ALTA

El nombre de cooperatives noves té una tendència decreixent des del 2003 (any en què s'assolí el màxim de la sèrie iniciada el 1998, amb 96 cooperatives noves), fins a arribar a l'any 2019, quan no se'n crea cap. Si bé, arran de la Llei 4/2019, de 31 de gener, de microcooperatives, ha implicat que l'any 2019 s'han creat quatre microcooperatives, una de les quals procedeix de la transformació d'una cooperativa en microcooperativa.

13.5.3. COOPERATIVES PER ILLES (REGISTRE DE COOPERATIVES I SOCIETATS LABORALS DE LES ILLES BALEARS)

Segons les dades de 2019 del Registre de cooperatives i societats laborals de la Direcció General de Promoció Econòmica, Empre-

doria i Economia Social i Circular; de 272 cooperatives, les de treball associat són les més nombroses, llevat de Formentera, i representen un 62,1% del total de les Balears. En segon lloc, les cooperatives més nombroses a les Illes són les agràries, amb un 15,8%. Ocupen la tercera posició les cooperatives d'habitatge (7,4%, gairebé 3 punts percentuals més que l'any anterior), seguides de les d'iniciativa social (6,3%). A continuació venen les de serveis i les de consum. Les de transports només representen un 1,1%. Les d'explotació comunitària de la terra i les integrals¹ suposen un 0,4% cadascuna. No hi ha cooperatives de crèdit el 2019. (Vegeu el gràfic I-13.9. i el quadre IA-13.10.)

1. La cooperativa integral és un projecte d'autogestió en xarxa que pretén ajuntar de mica en mica tots els elements bàsics d'una economia, com són producció, consum, finançament i moneda pròpia, i integrar tots els sectors d'activitat necessaris per viure al marge del sistema capitalista.

A Mallorca, el 2019 hi ha un total de 216 cooperatives, de les quals un 65,7 % corresponen a treball associat, seguides de les agràries (14,8 %), de les d'iniciativa social i d'habitatge (5,6 %, cadascuna), de serveis (4,6 %), de consum (1,9 %), de transports (1,4 %) i de la terra (0,5 %). Les quatre microcooperatives creades el 2019 s'ubiquen a Mallorca i corresponen a treball associat. (Vegeu el gràfic I-13.6.)

A Menorca, el 2019, d'un total de 25 cooperatives, un 40,0 % són de treball associat, un 24,0 % són agràries (atesa la importància del sector agrícola a l'illa), un 20,0 % són d'iniciativa social, un 8,0 % són de serveis i a les d'habitatge i consum els correspon un 4,0 % a cadascuna. (Vegeu el gràfic I-13.7.)

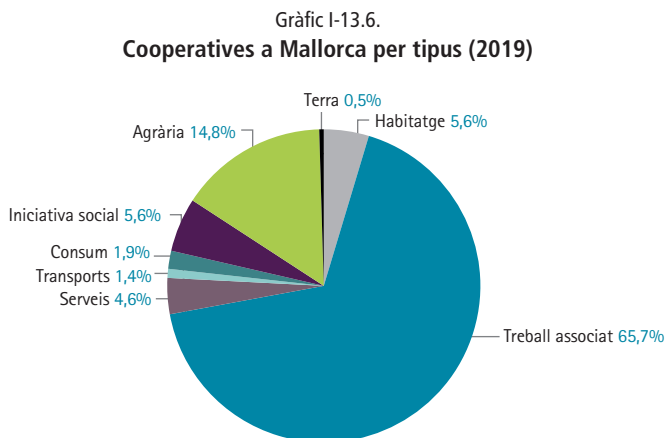
A Eivissa, el 2019, d'un total de 30 cooperatives, un 56,7 % corresponen a les de treball associat. Les segones que destaquen són les d'habitatge, que representen un 23,3 % —tot i que al conjunt de les Balears representen un 7,4 % (gairebé 3 punts per-

centuals per sobre del 2018)—, cosa que mostra la importància de l'habitatge a l'illa. A continuació, un 13,3 % són cooperatives agràries, i les integrals i de serveis participen amb un 3,3 % cadascuna.

A Formentera, el 2019 només hi ha una cooperativa i és agrària, igual que els anys anteriors. (Vegeu el gràfic I-13.8.)

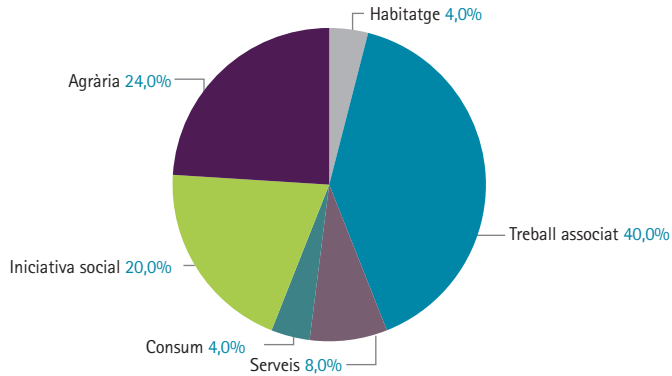
13.5.4. MAPATGE DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARS (REGISTRE DE COOPERATIVES I DE SOCIETATS LABORALS DE LES ILLES BALEARS)

El desembre del 2019 a Mallorca hi ha 217 cooperatives, a Palma és on són més nombroses (99), seguida de Marratxí amb 21, Manacor amb 11 i Calvià amb 9. Després, amb cinc cooperatives, hi ha Consell i Porreres. A Menorca i a Eivissa hi ha 25 i 30 cooperatives a cadascuna, i Formentera en té una. A Menorca destaca Ciutadella, amb set; seguida des Mercadal amb cinc, i d'Alaior i Maó amb quatre cooperatives.

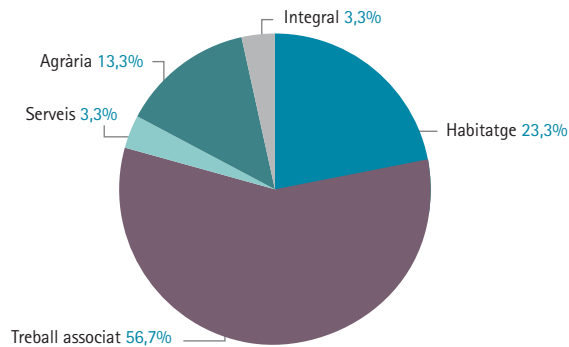
Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

Gràfic I-13.7.
Cooperatives a Menorca per tipus (2019)

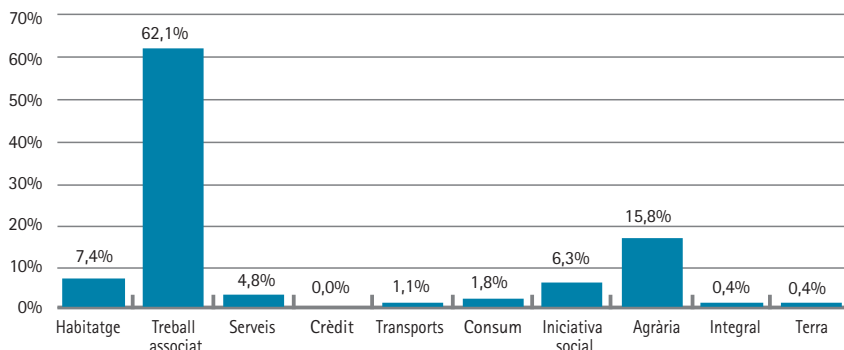
Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

Gràfic I-13.8.
Cooperatives a Eivissa per tipus (2019)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

Gràfic I-13.9.
Cooperatives a les Illes Balears per tipus (2019)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

A Eivissa capital n'hi ha 18, en segon lloc ve Sant Antoni de Portmany, amb sis, i després Santa Eulària des Riu, amb quatre. (Vegeu el gràfic I-13.10.)

13.6.

LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS

13.6.1. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL, MIGRACIONS I SEGURETAT SOCIAL)

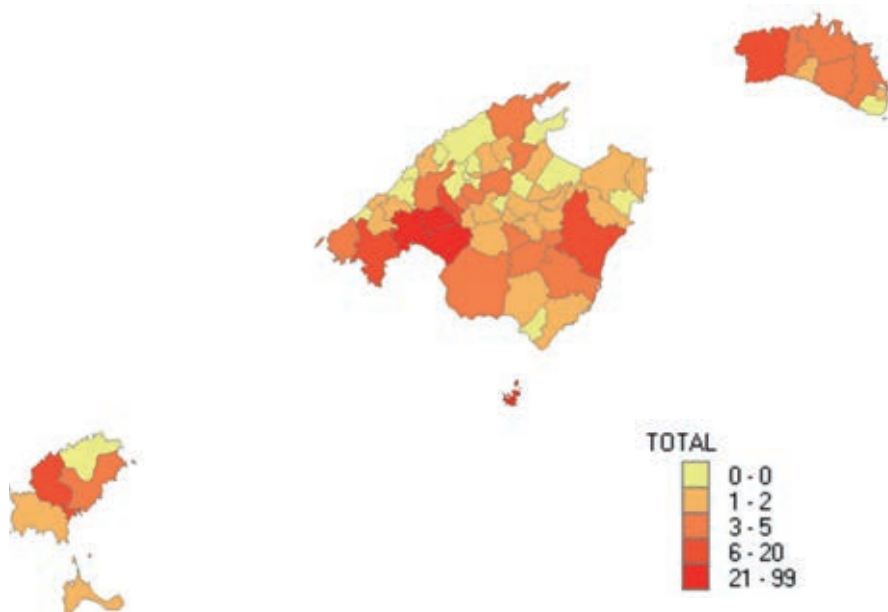
El nombre de treballadors totals de les societats laborals a les Illes Balears en 20 anys assolí el màxim el segon trimestre del 2003 (1.260 treballadors). A partir de la crisi de 2008 cau el nombre d'ocupats i augmenta substancialment la proporció dels treballadors de les societats limitades. La mitjana de treballadors de 2019 és de

487 treballadors, un 16 % menys que un any enrere. El 2019 un 86 % dels treballadors corresponen a societats limitades i un 14 % a societats anònimes, quan en els dos primers anys de la sèrie hi havia més treballadors de societats anònimes que de societats limitades. El nombre de treballadors per a societat laboral a les Illes Balears el 2019 està en una mitjana de 6,1, per sota del 2018 (6,6). La mitjana d'Espanya està en 7,3. (Vegeu els gràfics IA-13.4., IA-13.5. i IA-13.6. i els quadres IA-13.7., IA-13.8. i IA-13.11.)

13.6.2. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS DONADES D'ALTA

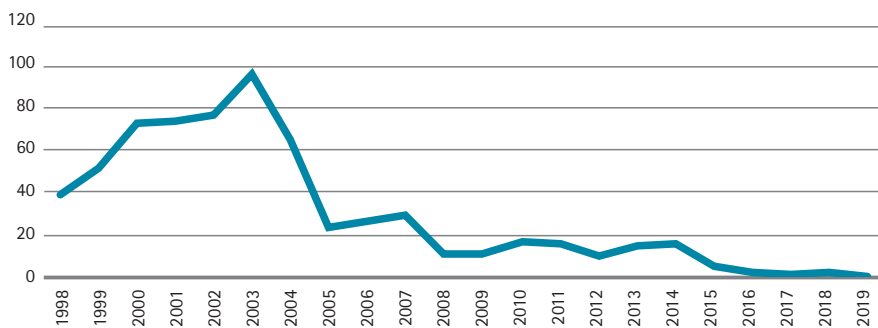
El 2019 no s'ha donat d'alta cap societat laboral a les Illes Balears i se'n donaren cinc de baixa. En relació amb la resta de comunitats autònomes, les Balears són les que presenten un menor dinamisme i aquesta tendència a la baixa ve a partir de l'any 2003, quan s'assolí el màxim. (Vegeu el gràfic I-13.11.)

Gràfic I-13.10.
Mapa de les cooperatives a les Illes Balears per municipis (31 de desembre de 2019)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

Gràfic I-13.11.
Evolució de les societats laborals donades d'alta a les Illes Balears (1998-2018)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social